

գրապահարան

Օսկար Ուայլդ

Դորիան Գրեյի դիմանկարը

ԱՐՄԱՆ ՀԱՅԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼԴ

ԷԴԻՅՔ ՊՐԻՆՏ
Իրատարակություն

ԵՐԵՎԱՆ 2012

ՀՏԴ 820 Ուայլդ
ԳՄԴ 84Մբ
Ու 131

Կազմեց և խմբագրեց Լուսինե Մարգարյանը

Օսկար Ուայլդ

ՈՒ 131 [Ստեղծագործությունների ժողովածու]/ Օսկար Ուայլդ.
- Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2012.- 312 էջ.:

«Համաշխարհային գրականություն» մատենաշարի շրջանակներում անդրադարձել ենք համաշխարհային նշանավոր գրող Օսկար Ուայլդի «Դորիան Գրեյի դիմանկարը» վեպին, որն րնդգրկված է բուհական ծրագրերում՝ համապատասխան բաժինների ուսուսանողների ուսումնասիրման համար:

Գիրքը հասցեագրվում է ինչպես բուհի ուսանողներին, ուսուցիչներին, այնպես էլ համաշխարհային գրականությամբ հետաքրքրվող քննադատողների լայն շրջանակին:

ՀՏԴ 820 Ուայլդ
ԳՄԴ 84Մբ

ԲՃՈՒՅՑ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

«ԷՎԷԼԻՏ» ՊՐԻՆՏ, Երասմյան պող., 2012

ՆԱՍԱԲԱՆ

Օսկար Ուայլդը համաշխարհային գրականության սկնառու ներկայացուցիչներից է: Նրա սրեղծագործություններն իրենց գաղափարական բովանդակությամբ և արծարծած թեմաների խորությամբ եղել և մնում են համաշխարհային գրականության գոհարներից: Օ. Ուայլդի «Դորիան Գրեյի դիմանկարը» սրեղծագործությունը հեղինակի միակ վեպն է, նրա սրեղծագործությունների գլուխգործոցը: Վեպում արծարծված են բազմաթիվ հարցեր, որոնք հիմնականում առնչվում են արվեստին, բարոյագիտության և գեղեցկի փոխադարձ կապին:

Վեպի գլխավոր հերոսը՝ Դորիան Գրեյը, որը հեղոնիզմի հերետիկոս էր, դառնում է գեղեցկության և երիտասարդության պաշտամունքի զոհ:

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼԻ

Օսկար Ուայլը (Օսկար Ֆինգալ Օ' Ֆլաներտի Ուիլս Ուայլը) 1864-71 թթ-ին սովորել է Պորտորի թագավորական դպրոցում, 1871-74 թթ-ին՝ Դուբլինի Տրինիտի քոլեջում: 1874 թ-ին տեղափոխվել է Լոնդոն: 1879 թ-ին ավարտել է Օքսֆորդի համալսարանը: 1881 թ-ին հրատարակել է առաջին՝ «Բանաստեղծություններ» ժողովածուն: 1882 թ-ին շրջագայել է ԱՄՆ-ում, հանդես եկել գեղագիտության վերաբերյալ դասախոսություններով, հրատարակել խոսվարարական տրամադրություններ արտահայտող «Հավատ կամ նիհիլիստներ» (1882 թ.) մելոդրաման և «Պաղուայի դքսուհին» (1883 թ.) չափածո ողբերգությունը: Վերադառնալով Լոնդոն՝ աշխատակցել է թերթերին և ամսագրերին: 1887-89 թթ-ին խմբագրել է «Կանանց աշխարհ» ամսագիրը:

Ուայլը 1895 թ-ին դատապարտվել է 2 տարվա բանտարկության՝ անբարոյականության (միասեռականության) մեղադրանքով: Գրողի հոգեկան ընկճվածությունն ու տառապանքն արտացոլվել են «Ռեդինգյան բանտի բալլադը» (1897 թ.) պոեմում և հետմահու լույս տեսած "De profundis" («Անդունդից», 1905 թ.) նամակ-խոստովանության մեջ: Բանտից ազատվելուց հետո տեղափոխվել է Փարիզ և մինչև մահն ապրել Սերաստիան Մելմոտ անվամբ:

Ուայլը բազմաժանր (բանաստեղծություններ, պատմվածքներ, հեքիաթներ, վեպ, դրամաներ, տեսական-քննադատական հոդվածներ) գրող է: 1887 թ-ին տպագրած «Ջենտրվիլի ուրվականը», «Լոլոյ Արյուր Սևիլի հանցագործությունը», «Միստր Ն-ի դիմանկարը», «Միլիոնատեր բնորդը» պատմվածքներում ծաղրել է գոեիկ իրականությունն ու քաղաքակրթությունը:

«Կորիան Գրեյի դիմանկարը» (1890 թ.) վեպում հեղինակի գաղափարների կրողը լորդ Հենրի Ուոտոնն է, որի կարծիքով՝ «կյանքի նպատակը մարդու էության բացահայտումն է ու ինքնարտահայտումը»: Հետևելով «չարի գեղագիտության» փիլիսոփայությանը՝ վեպի գլխավոր հերոսը՝ Դորիան Գրեյը, անտեսում է բարոյականության բոլոր կանոնները: Մնալով արտաքնապես գեղեցիկ ու նմայիչ՝ նա ապականվում է հոգեպես, և հոգու արտանկար խորհրդավոր կերպով դրոշմվում են նրա դիմանկարի վրա:

Ուայլի «Երջանիկ սրբայազներ», «Եասսեր հսկան», «Վարդը և ալիսակը» (լուսրթ՝ 1888 թ.), «Նոնաքարե տունը», «Ձկնորսը և իր կոզին», «Աստղային տղան», «Երիտասարդ թագավոր» (լուսրթ՝ 1891 թ.) հեքիաթների հերոսները սիրով,

գրասրտությամբ և ինքնագոհաբերությամբ հաղթում են չային: «Արձակ բանաստեղծություններ» ժողովածուն առանձնանում և մարդասիրության, ազնվության ու նվիրվածության գաղափարներով:

Ուայլդի դրամատուրգիան զարգացել է 2 ուղղությամբ՝ ողբերգություններ և աշխարհիկ կատակերգություններ: «Սալոմե» (սկզբում գրել է ֆրանսերեն, 1893 թ.) և «Ֆլորենտական ողբերգություն» (1895 թ., անավարտ) ողբերգություններում փորձել է վերածնել մեծ կրքերի ու զգացմունքների թեման: «Լեդի Ուինդեմիրի հովհարը» (1892 թ.), «Կինը, որն արժանի չէր ուշադրության» (1895 թ.) կատակերգություններում գրողը ծաղրել է կեղծ բարեպաշտությունն ու ստրկամտությունը: Սոցիալ-քննադատական մոտիվներն ավելի ցայտուն են դրսևորվել նրա «Ռոբբան կարևոր է լուրջ լինել» (1895 թ.) և «Իդեալական ամուսինը» (1895 թ.) պիեսներում:

Ուայլդի գեղագիտական, տեսական և քննադատական հայացքներն արտահայտվել են «Մտահղացումներ» (1891-95 թթ.) հոդվածների ժողովածուում: Նա թեև «արվեստն արվեստի համար» անկումային գաղափարախոսության հետևորդներից էր, սակայն նրա գեղապաշտությունն ուղղված էր քաղքենի ու նյութապաշտ հասարակության դեմ: Ըստ նրա՝ գեղեցիկը «բացարձակ ճշմարտություն» է, իսկ կյանքի միակ իմաստն արվեստն է:

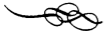
Ուայլդն ուներ սոցիալական անարդարությունների վերաբերյալ իր համոզումը, ըստ որի՝ «աղքատ մարդիկ չպետք է հաշտվեն իրենց գոյության զարհուրելի պայմանների հետ»: «Մարդու հոգին սոցիալիզմի ժամանակ» (1891 թ.) աշխատության մեջ ընդգծել է սոցիալիզմի առավելությունները:

Հոդվածներում Ուայլդը բարձր է գնահատել Վիլյամ Մորիսի, Վալտեր Պատերի, Չառլզ Սոինբեռնի, Օտտո Էր Բալզակի, Լև Տոլստոյի, Ֆեոդոր Դոստոևսկու ստեղծագործությունները:

1878 թ-ին «Իավեննա» պոեմի համար Ուայլդն արժանացել է Օքսֆորդի «Նյուդիզելթ» մրցանակին: Նրա պիեսները բեմադրվել են աշխարհի շատ երկրներում, ստեղծագործությունների հիման վրա նկարահանվել են գեղարվեստական և մուլտիպլիկացիոն կինոնկարներ:

«Սալոմե» ողբերգության հիման վրա Ռիխարդ Շտրաուսը գրել է համանուն օպերան (1905 թ.):

Ուայլդի ստեղծագործությունները հայերեն թարգմանել են Միսաք Մեծարենցը, Վահան Տերյանը: Կարեն Միքայելյանը, Արտաշես Կարինյանը և ուրիշներ:

ԴՈՐԻԱՆ ԳՐԵՅԻ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ

ԳԼՈՒԽ 1

Արվեստանոցը լցվել էր վարդերի թանձր բուրմունքով, իսկ երբ ամառային զեփյուռից սոսափում էին պարտեզի ծառերը, բաց դռնից ներս էր ծորում մերթ ևդրանու արբևցնող բույրը, մերթ սզնու վարդագույն ծաղիկների նուրբ անուշահոտությունը:

Պարսկական տապալակներով ծածկված բազմոցի վրայից, որտեղ պառկած էր լորդ Հենրի Ուոթթոնը՝ ծխելով, ինչպես միշտ, անթիվ գլանակներ, երևում էր միայն ջրուռու ծառը. նրա մեղրահամ և մեղրագույն ծաղիկները բոցկլտում էին արևի տակ, իսկ դողդոջուն ճյուղերը թվում էր, թե հագիվ են դիմանում այդ ճաճանչափայլ հրաշալիքի ծանրությանը: Դիմացի վիթխարի լուսամուտից կախված հնդկական մետաքսե վարագույրների վրա մերթընդմերթ երևում էին ճախրող թռչունների տարօրինակ ստվերները՝ ստեղծելով ճապոնական ճեպանկարի ակնթարթային տպավորություն, և լորդ Հենրին ակամա մտածում էր Տոկիոյի դեղնամորթ նկարիչների մասին, որոնք ձգտում էին շարժում և խոյանք արտահայտել էությանմբ անշարժ արվեստի միջոցով: Մեղուների պարսը, որ խլրտում էր չինձած բարձր խոտերի մեջ կամ միալար համառությամբ պտտվում գանգրասաղարթ ցալսակեռասի ոսկեգույն փոշոտ մազմզուկների շուրջը, խուլ բզկոցով լռությունը դարձնում էր ավելի ճշող: Լուսդռնի խուլ ժխորը այստեղ էր հասնում, ինչպես հեռավոր երգեհոնի

բվվոց:

Սենյակի կենտրոնում՝ նկարակալին, ամրացված էր արտակարգ գեղեցկության տեր մի երիտասարդի դիմանկար, իսկ նկարակալի դիմաց՝ փոքր-ինչ հեռու, նստած էր նաև նկարիչն ինքը՝ այն Բեգիլ Հոլլուորդը, որի հանկարծակի անհայտանալը մի քանի տարի առաջ այնքան հուզմունք պատճառեց հասարակությանը և տեղի տվեց բազմաթիվ արտառոց ենթադրությունների:

Նկարիչը նայում էր սքանչելի պատանուն, որն այնպես վարպետորեն արտացոլվել էր դիմանկարում, և գոհունակության ժպիտը խաղում էր նրա դեմքին: Բայց հանկարծ նա վեր ցատկեց տեղից և, փակելով աչքերը, մատները սեղմեց կույերին՝ ցանկանալով, կարծես, հիշողության մեջ պահել ինչ-որ զարմանալի երազ, և վախենալով սթափվել:

- Սա քո ամենալավ գործն է, Բեգիլ, ամենալավը, որ նկարել ես երբևէ, - ծուլորեն ասաց լորդ Հենրին: - Եկող տարի անպայման պետք է ուղարկել Գրովենորի պատկերասրահը: Ակադեմիա չարժի: Ակադեմիան չափազանց հանրամատչելի է և չափազանց ընդարձակ: Ահավոր բան է, ինչքան գնացել եմ, այնտեղ այնքան մարդ է եղել, որ չեմ կարողացել նկարները նայել, և կամ այնքան նկարներ, որ չեմ կարողացել մարդկանց տեսնել: Առաջինը տհաճ է, իսկ երկրորդն ավելի վատ է: Գրովենորը, իրոք, միակ հարմար տեղն է:

- Դժվար թե այդ դիմանկարը ես ուղարկեմ ցուցադրելու, - պատասխանեց նա՝ գլուխը ետ գցելով իրեն բնորոշ սովորույթի համաձայն, որն ընկերների ծիծաղն էր շարժում դեռ Օքսֆորդի համալսարանում: - Ո՛չ, ես ոչ մի տեղ չեմ ցուցադրի:

Լորդ Հենրին զարմացած բարձրացրեց հոնքերը և Բեգիլին նայեց կապույտ ծխի քուլաների միջից, որոնք արտասովոր օղակներով բարձրանում էին նրա՝ ափիոնով ներծծված

սիգարետախից:

Ոչ մի տեղ չեն ցուցադրի: Իսկ ինչո՞ւ, սիրելիս: Ինչ պատճառով: Ռոբան տարօրինակ եք դուք՝ նկարիչներդ: Փառքի տիրանալու համար անում եք ամեն ինչ, իսկ երբ ձեռք կը բերում, սկսում եք, կարծես, նեղվել ու ձանձրանալ այդ փառքից: Դա հիմնարություն է: Եթե տիպ է, երբ մարդու մասին չուտ են խոսում, ապա ավելի վատ է, երբ բոլորովին չեն խոսում: Այս դիմանկարը քեզ վեր կբարձրացնի Անգլիայի բոլոր երիտասարդ նկարիչներից և կշարժի ձերերի նախանձը, եթե, ինտրիկ, նրանք դեռևս ընդունակ են որևէ զգացումի:

‘Իհու՜մ՝ կծիծաղես ինձ վրա,- առարկեց նկարիչը,- բայց, իկոյ, չեմ կարող ցուցադրել... Ես չափազանց շատ բան եմ դրել խնրս ինձնից այդ նկարի մեջ:

Հարմար դիրք ընդունելով բազմոցի վրա՝ լորդ Հենրին յրբօսեց:

Այո, ես այդպես էլ գիտեի, որ կծիծաղես: Բայց և այնպես դու խսկական ճշմարտություն է:

Զափուպանց շատ բան ինքդ քեզանից: Աստված վկա, Բեյլի, չգիտեի, որ դու այդքան մեծ կարծիք ունես քո մասին: Ամենափոքր նմանություն անգամ ես չեմ տեսնում քո՝ իմ սևուհուս և խստադեմ բարեկամ, և այդ երիտասարդ Այսոփասի միջև, որը կարծես փղոսկրից և վարդաթերթերից կերտված լինի: Հասկացիր, սիրելի Բեզիլ, նա Նարցիսն է, իսկ դո՞ւ... Ինտրիկ, դու ոգեշունչ դեմք ունես և նման բաներ: Իսկ դեպիկությունը, իսկական գեղեցկությունը անհետանում է, այնտեղ, որտեղ հայտնվում է ոգեշնչվածությունը: Իստոկոսությունն ինքնին օրինաչափության շեղում է, որ խափառում է, դեմքի ներդաշնակությունը: Հենց որ մարդ սկսում է, մտածել, անհամաչափորեն երկարում է նրա քիթը կամ մեծանում ճակատը, և կամ որևէ բան փչացնում է դեմքը:

Նայիր տաղանդավոր գործիչներին. որքան այլանդակ են նրանք: Բացառությունը միայն հոգևորականներն են, իհարկև: Չէ որ նրանք չեն մտածում: Ութսուն տարեկան եպիսկոպոս շարունակում է կրկնել այն, ինչ նրան սովորեցրել են, երբ տասնութ տարեկան պատանի է եղել. բնական է, որ նրա դեմքը պահպանում է իր գեղեցկությունն ու բարետեսությունը: Քո խորհրդավոր երիտասարդը, որի անունը դու համառորեն չես ուզում ասել, բայց որի դիմանկարը սքանչելի է, երբեք ոչնչի մասին չի մտածում: Ես դրանում համոզված եմ: Նա ինչ-որ անուղեղ, գեղեցիկ արարած է, որին մարդ միշտ պետք է իր աչքի առջև ունենա. ծնունդը, երբ ծաղիկների՝ չկան՝ աչք շոյելու, իսկ ամռանը տաքացած ուղեղը զովացնելու համար: Ո՛չ, Բեզիլ, ինքդ քեզ մի խաբիր, ոչնչով նման չես նրան:

- Դու ինձ չես հասկանում, Հայրի,- պատասխանեց նկարիչը.- իհարկե, ես նման չեմ նրան: Ես դա հիանալի գիտեմ: Եվ չէի էլ ցանկանա նման լինել: Դու ուսերդ ես թոթվում: Չնս հավատում: Բայց անկեղծ եմ ասում, մարդկանց ճակատագրում, որոնք ֆիզիկապես կամ հոգեպես կատարյալ են, օրհասական մի բան կա: Ճիշտ այդպիսի մի ճակատագիր էլ ամբողջ պատմության ընթացքում կարծես ուղղություն է տվել արքաների ոչ ճիշտ քայլերին: Շատ ավելի անվտանգ է ոչնչով ուրիշներից չտարբերվել: Այս աշխարհում միշտ շահում են այլանդակներն ու հիմարները: Նրանք կարող են նստել հանգիստ ու դիտել ուրիշների պայքարը: Նրանց վիճակված չէ զգալ հաղթության բերկրանքը, բայց դրա փոխարեն զերծ են նաև պարտության դառնությունից: Նրանք ապրում են այնպես, ինչպես բոլորս պետք է ապրեինք՝ անվրդով, անտարբեր և հանգիստ: Նրանք երբեք՝ չեն կործանում ուրիշներին և իրենք էլ չեն կործանվում թշնամու ձեռքից... Դու անվանի ես և հարուստ, Հայրի, իմ մեջ կա

բանասիրտություն և տաղանդ, ինչքան էլ փոքր լինի. Դորիանն
ունի գեղեցկություն: Եվ աստվածների բոլոր այդ պարգևների
համար մենք կրթնէ հատուցելու ենք, հատուցելու ենք ծանր
առատություններով:

Դորիան: Այդ նրա անունն է,- հարցրեց լորդ Հենրին՝
մտանապով Բեզիլին:

Այո, նրա անունն է: Ես մտադիր չէի ասել այդ անունը:
Բայց ինչո՞ւ:

Ինչպե՞ս բացատրեմ... Երբ ես մեկին չափազանց սի-
րում եմ, կրթեր չեմ տալիս նրա անունը: Դա միևնույն է,
թե ուրիշներին տաս քեզ համար շատ թանկ մարդու ինչ-
որ մասնիկը: Եվ գիտես, ես դարձել եմ գաղտնապահ, ինձ
գուր է, գալիս մարդկանցից թաքցնել իմ գաղտնիքները: Դա,
թվում, միակ բանն է, որ ժամանակակից կյանքը կարող է
դարձնել մեզ համար խորհրդավոր և թովիչ: Ամենաանշան
բանն անգամ դառնում է զմայլելի, երբ թաքցնում են: Այժմ՝
բողոքից հեռանալիս, երբեք չեմ ասում ազգականներիս,
թե ուր եմ գնում: Իսկ եթե ասեմ, կկորչի ամբողջ հաճույքը:
Մտեր քննադատը է, համաձայն եմ, բայց դա իմ կյանքը մի
սեռակ դարձնում է ռոմանտիկ: Դու, իհարկե, կմտածես, որ
դա տակալի անմտություն է:

Աննունին,- առարկեց լորդ Հենրին,- ամենևին, սիրելի
Բեզիլ Դու մոռանում ես, որ ես ամուսնացած մարդ եմ, իսկ
ամուսնությունն միակ հրապույրն այն է, որ կեղծիքը դառնում
է միանգամայն անհրաժեշտ երկու կողմերի համար էլ: Ես
կզբոք չգլխում որտեղ է լինում կինս, իսկ կինս էլ չգիտե, թե
ինչ եմ ասում ես: Հանդիպումների ժամանակ, իսկ մենք երբեմն
հանդիպում ենք, կոր ճաշի ենք հրավիրվում կամ այցելում
եկտրոպին, մենք ամենայն լրջությամբ միմյանց պատմում ենք
ամենատանկաբեր պատմություններ: Կինս այդ գործում շատ

ավելի հմուտ է, քան ես: Նա երբեք չի շփոթվում, իսկ ես միշտ շփոթվում եմ: Ասենք, եթե պատահում է, որ նա ինձ բռնում և, հանցանքի մեջ, ոչ բարկանում է և ոչ էլ աղմկում: Երբեմն դա ինձ նույն իսկ վշտացնում է: Բայց նա միայն ծիծաղում է ինձ վրա:

- Տանել չեմ կարող, երբ դու այդ ձևով ես խոսում քո ընտանեկան կյանքի մասին, Հարրի,- ասաց Բեգիլը՝ գնալով դեպի պարտեզի դուռը:- Ես համոզված եմ, որ դու հիանալի ամուսին ես, բայց ամաչում ես քո առաքինություններից: Ջարմանալի մարդ ես: Երբեք բարոյախոսական բաներ չես ասում, բայց նաև երբեք ոչինչ չես անում, որ անբարոյական լինի: Բո՛ց ցինիզմը պարզապես կեցվածք է:

- Բնական լինելը, գիտեմ, պարզապես կեցվածք է, և մարդկանց համար՝ ամենաանտանելի կեցվածքը,- բացականչեց լուրդ Հենրին՝ ծիծաղելով:

Երիտասարդները դուրս եղան պարտեզ և բարձր դափներփփի ստվերում նստեցին բամբուկն նստարանին: Արևի շողերը սահում էին դափնու փայլփլուն, կարծես ջնարակված տերևների վրայով: Խոտերի մեջ մեղմ օրորվում էին սպիտակ մարգարտածաղիկները:

Նրանք լուռ նստած էին որոշ ժամանակ: Ապա լուրդ Հենրին հանեց ժամացույցը:

- Ցավոք սրտի, ես պետք է գնամ,- շնջաց նա,- բայց նախքան գնալս դու պետք է պատասխանես քիչ առաջ տված իմ հարցին:

- Ի՞նչ հարց,- հարցրեց նկարիչը աչքերը գետնին հառած:

- Դու շատ լավ գիտես:

- Ո՛չ, Հարրի, չգիտեմ:

- Լավ, կհիշեցնեմ: Ասա՛, ինչո՞ւ չես ուզում ցուցադրել Դոփան Գրեյի դիմանկարը: Ուզում եմ իմանալ իսկական պատ-

ճառը:

- Իսկական պատճառն ասացի:

- Ո՛չ, դու ասացիր, որ այդ դիմանկարում չափազանց շատ բան կա քեզանից: Բայց դա երեխայություն է:

- Հասկացիր. Հարրի,- Բեզիլ Հոլլուորթը նայեց ուղիղ նրա աչքերին,- յուրաքանչյուր դիմանկար, որ կերտվում է մեծ զգացմունքով, դա իր իսկ՝ նկարչի դիմանկարն է և ոչ թե բնորդինը: Բնորդը սոսկ պատահականություն է, առիթ: Ոչ թե նրան, այլ ինքն իրեն է հայտնաբերում նկարիչը կտավի վրա: Եվ ես վախենում եմ, որ նկարում երևա իմ հոգու գաղտնիքը: Ահա թե ինչու չեմ ուզում ցուցադրել:

Լորդ Հենրին ծիծաղեց:

- Իսկ, դա ի՞նչ գաղտնիք է,- հարցրեց նա:

- Լավ, կպատմեմ,- ասաց նկարիչը մի տեսակ շփոթված:

- Օ՛, ես այրվում եմ հետաքրքրությունից, Բեզիլ,- ասաց նա՝ նկարչին նայելով:

- Ասենք, առանձնապես պատմելու ոչինչ չկա, Հարրի,- պատասխանեց Հոլլուորթը:- Եվ դժվար թե դու հասկանաս ինձ: Վախենում եմ, թերևս, չհավատաս:

Լորդ Հենրին ժպտաց, ապա թեքվելով՝ խոտի միջից քաղեց մի վարդագույն մարգարտածաղիկ:

- Ես համոզված եմ, որ կհասկանամ,- պատասխանեց նա՝ ուշադիր զննելով ծաղկի ոսկեփայլ վարսանդը:- Իսկ ինչ վերաբերում է հավատալուն, ես կարող եմ հավատալ ամեն ինչի, եթե հատկապես երևույթն անհավանական է:

Թևթև քամուց մի քանի ծաղկաթերթեր ընկան ծառից: Աղբյուրանու ծանր, կարծես աստղերից հյուսած ողկույզները մղմորեն օրորվեցին շոգից քնքշացած քնաբեր անդորրում: Պատի մոտ ճոռաց ծղրիդը: Ինչպես կապույտ թել, շղարշանման դարչնագույն թևերը շարժելով թռավ մի երկար ճպուռ:

Լորդ Հենրիին թվաց, թե ինքը լսում է Բեզիլի սրտի տրոփյունը և փոքրձեց կռահել, թե ինչ է լինելու հետո:

- Ահա, ուրեմն,- սկսեց նկարիչը փոքր դադարից հետո:- Մոտ երկու ամիս առաջ ես գնացի լեդի Բրենդոնի հրավերքին: Դե գիտես, խեղճ նկարիչներս ժամանակ առ ժամանակ պետք է երևանք հասարակությանը՝ պարզապես նրան հիշեցնելու համար, որ մենք վայրենիներ չենք: Ինչպես մի անգամ դու ասացիր, բոլորն էլ ֆրակով և սպիտակ փողկապով կարող են քաղաքակիրթ մարդու տպավորություն թողնել, նույնիսկ բորսայի միջնորդները:

Հյուրասենյակում արդեն մոտ տասը ըոպե էր, ինչ զրուցում էի հարուստ այրիների և տաղտկալի ակադեմիկոսների հետ, երբ հանկարծ ինձ վրա զգացի մեկի հայացքը: Շրջվեցի և առաջին անգամ տեսա Դորիան Գրեյին: Մեր աչքերը հանդիպեցին իրար, զգացի, որ գունատվում եմ: Ինձ համակեց սարսափի տարօրինակ զգացում: Հասկացա՝ ես հանդիպել եմ մեկին այնքան թովիչ, որ, եթե տրվեմ նրա հմայքին, նա կկլանի իմ ամբողջ էությունը, հոգիս և նույնիսկ իմ արվեստը: Իսկ ես երբեք չեմ ցանկացել ոչ մի արտաքին ազդեցություն իմ կյանքի վրա: Դու գիտես, Հարրի, թե իմ քնավորությունը որքան է անկախ: Ես եմ միշտ եղել իմ տերը... այդպես է եղել գոնե մինչև Դորիան Գրեյին հանդիպելը: Իսկ այդ ըոպեին... չգիտեմ նույնիսկ ինչպես բացատրեմ քեզ... ներքին ձայնս ասում էր ինձ, որ ես գտնվում եմ իմ կյանքի սարսափելի բեկման նախօրեին: Ես աղոտ կերպով նախազգում էի, որ ճակատագիրը պատրաստում է ինձ համար արտասովոր մի բերկրանք և նույնքան բացառիկ տվայտանքներ: Ինձ համակեց զարհուրելի սարսափ, և որոշելով հեռանալ՝ ուզում էի շարժվել դեպի դուռը: Եվ այդ անում էի գրեթե անգիտակցորեն, ինչ-որ վախից մղված: Փախուստի դիմելը, իհարկե,

պատիվ չի բերում ինձ: Խղճմբտորեն ասած...

- Խիղճն ու վախը փաստորեն նույն բաներն են, Բեգիլ: «Խիղճը» վախկոտության պաշտոնական անվանումն է,- ահա և բոլորը:

- Ես դրան չեմ հավատում, Հանրի, համոզված եմ, որ դու նույնպես չես հավատում: Մի խոսքով, չգիտեմ ինչից դրդված ես այդպես արեցի, գուցե հպարտությունից, չէ՞ որ ես շատ հպարտ եմ: Դռան մոտ լեդի Բրենդոնն ինձ կանգնեցրեց:

- Չլինի՞ այսքան շուտ ուզում եք փախչել, միստեր Հոլ-լուորդ,- ճչաց նա: Կարծում եմ՝ գիտես, թե նա ինչպիսի սուր ձայն ունի:

- Այդ էր պակաս չիմանայի: Նա իսկական սիրամարգ է, միայն՝ առանց նրա գեղեցկության,- վրա բերեց լորդ Հենրին՝ երկար ներվային մատներով պոկոտելով մարգարտածաղկի թևերը:

- Ես չկարողացա ազատվել լեդի Բրենդոնից: Նա ներկայացրեց ինձ վերնախավի ներկայացուցիչներին, հետո աստիճանով ու ծնկակալի շքանշաններով մեծատոհմիկներին և ապա վիթխարի ականակուտ ապարոշներով ինչ-որ պառավ լեդիների, որոնք թութակի կեռքեր ունեին: Նա ներկայացնում էր ինձ՝ որպես իր ամենալավ բարեկամի՝ չնայած իր կյանքում րնդամենը երկրորդ անգամ էր, ինչ հանդիպում էր ինձ: Երևի լույի Բրենդինն իր գլուխն էր մտցրել ինձ ևս տեղավորել իր հույսովալոր ծանոթությունների հավաքածուում: Կարծեմ, այդ ժամանակ իմ նկարներից մեկը մեծ հաջողություն էր ունեցել, համևնույն դեպս այդպես էին շաղակրատում գրոշանոց թերթերը, իսկ մեր ժամանակ դա անմահության արտոնագիր է: Եվ համուկարծ ես դեմ առ դեմ հանդիպեցի այն արտասովոր պատանուին, որն առաջին իսկ հայացքից այնքան տարօրինակ հուզմունք էր առաջացրել իմ հոգում: Նա այնքան մոտ էր

կանգնած, որ մենք գրեթե իրար կայանք: Մեր աչքերը կրկին հանդիպեցին: Իմ կողմից անխոհեմություն էր, բայց ես լսնորեցի լեղի Բրենդոնին, որ նա մեզ ծանոթացնի: Ասենք, դա, թերևս, այնքան էլ մեծ անխոհեմություն չէր, որովհետև, եթե մեզ նույնիսկ չծանոթացնեին էլ, միևնույն է, մենք անխուսափելիորեն կխոսեինք միմյանց հետ: Ես համոզված էի դրանում: Հետագայում այդ նույն բանն ինձ ասաց նաև ինքը՝ Դորիանը:

Նա նույնպես իսկույն ևեթ զգաց, որ մեզ միացնողը ոչ թե պատահականությունն է, այլ ինքը ճակատագիրը:

- Իսկ ինչպես ներկայացրեց լեղի Բրենդոնը այդ զմայլելի երիտասարդին, - հարցրեց լորդ Հենրին: - Չէ՛ որ նա սիրում է իր բոլոր հյուրերի մասին շուտափույթ բնութագիր տալ: Հիշում եմ, թե ինչպես նա մի անգամ ինձ ներկայացրեց շքանշաններով ու ժապավեններով ծածկված կարմրադեղն, ահեղ մի ծեր ջենտլմենի, իսկ ճանապարհին ողբերգական շշնջուկով (նրան, ըստ նրանույթին, բոլորը հյուրասենյակում լսեցին) հաղորդում էր ինձ նրա կյանքի ամենաապշեցուցիչ մանրամասնությունները: Ես պարզապես փախա նրանից: Սիրում եմ մարդկանց ճանաչել ինքս՝ առանց որևէ մեկի միջնորդության: Իսկ լեղի Բրենդոնը իր հյուրերյի հետ վարվում է ճիշտ այնպես, ինչպես աուկցիոներն է վարվում վաճառվող ապրանքի հետ աճուրդի ժամանակ: Նա կամ բացում է նրանց նվիրական գաղտնիքները, կամ պատմում ամեն ինչ, բայց ոչ երբեք այն, ինչ կուզեիք իմանալ:

- Խեղճ լեղի Բրենդոն: Դու չափազանց խիստ ես նրա նկատմամբ, Հարիի, - ցրված ասաց Հոլլուորդը:

Սիրելիս, նա ձգտում էր իր մոտ «Սալոն» ստեղծել, բայց պարզապես ռեստորան ստացվեց: Էլ ինչպես ես կարող եմ հիանալ նրանով: Բայց, տերը նրա հետ, ավելի լավ է պատ-

միր, թե ինչ էր ասում Դորիան Գրեյի մասին:

- Ինչ-որ բան ասաց քթի տակ, կարծեմ՝ «Հիասքանչ տղա է: Նրա խեղճ մայրը և ես անբաժան էինք... ամբողջովին մոռացել եմ, թե նա ինչ է անում, վախենում եմ՝ ոչնչով չի գրադվում... Ա՛յս, հա, դաշնամուր է նվագում, թե՛ ջութակ, սիրելի միստեր Գրեյ...»: Երկուսս էլ չկարողացանք զսպել մեր ծիծաղը, և դա մեզ անմիջապես մտերմացրեց:

- Վատ չէ, երբ ծիծաղով է սկսվում ընկերությունը, իսկ ավելի լավ է, երբ դրանով էլ վերջանում է, - ասաց երիտասարդ լորդը՝ ևս մի մարգարտածաղիկ պոկելով:

Հոլլուորդը բացասաբար տարուբերեց գլուխը:

- Դու չգիտես, Հարրի, թե ինչ է իսկական ընկերությունը, - կամաց ասաց նա, - ասենք, իսկական թշնամությունը քեզ նույնպես անծանոթ է: Դու բոլորին սիրում ես, իսկ սիրել բոլորին, նշանակում է անտարբեր լինել ամենքի նկատմամբ:

- Որքան անարդար ես իմ հանդեպ, - բացականչեց լորդ Հենրին՝ գլուխը ետ գցելով և նայելով ամպերի ծվեններին, որ լողում էին ամառային թափանցիկ փիրուզե երկնքում, ինչպես սպիտակափայլ մետաքսի խճճված թելի կծիկներ, - այո, սարսափելի անարդար: Ես ամենևին էլ մարդկանց նկատմամբ նույն վերաբերմունքը չունեմ: Որպես բարեկամ՝ ևս ընտրում եմ գեղեցիկ մարդկանց, որպես ընկեր՝ լավ համբավ ունեցողներին և որպես թշնամի՝ խելացիներին: Լամնից բծախնդիր պետք է լինել թշնամիների ընտրության մեջ: Իմ հակառակորդներից և ոչ մեկը հիմար չէ: Նրանք բոլորն էլ մտածող մարդիկ են, և բավական ինտելիգենտ, այո պատճառով էլ կարողանում են գնահատել ինձ: Հիմա կմտածես, որ իմ ընտրության հիմքում ընկած է փառամոլությունը: Ինչ կա որ, թերևս, ճիշտ է:

- Ես էլ և՛ այդպես կարծում, Հարրի: Ի միջի այլոց, ըստ քո

դասակարգման, ես միայն ընկեր եմ:

- Իմ սիրելի Բեգիլ, դու ինձ համար շատ ավելին ես, քան «միայն ընկերը»:

- Եվ շատ ավելի պակաս, քան բարեկամ: Նշանակում է՝ եղբոր նման մի բան, ճիշտ է:

- Օ՛, ոչ: Ես ոչ մի քնքուշ զգացմունք չեմ տածում իմ եղբայրների նկատմամբ: Ավագ եղբայրս համառորեն չի ուզում մեռնել¹, իսկ կրտսերները, կարծես, ուրիշ ոչինչ չունեն անելու մեռնելուց բացի:

- Հարիի,- հոնքերը խոժոռած սաստեց Հոլլուորդը:

- Բարեկամս, կատակում եմ: Բայց, խոստովանում եմ, ես իսկապես տանել չեմ կարողանում հարազատներիս: Դա թերևս այն պատճառով է, որ մեզանից ոչ մեկը տանել չի կարողանում այն մարդկանց, որոնք նույն թերություններն ունեն, ինչ որ մենք: Ես խորապես կարեկցում եմ անզլիապան դեմոկրատներին, որոնց վրդովմունք է պատճառում այսպես կոչված «բարձր հասարակարգի արատները»: Մտորին դասակարգի մարդիկ բնագղով հասկանում են, որ հարեցողությունը, հիմարությունը և անբարոյականությունն իրենց արտոնություններն են, իսկ եթե մեզանից որևէ մեկը տառապում է այդ արատներով, նշանակում է՝ դրանով նա խլում է նրանց իրավունքները: Երբ խեղճ Սաուսուորկը որոշեց կնոջից բաժանվել, նրանց վրդովմունքն ուղղակի հոյակապ էր: Մինչդեռ ես չեմ երաշխավորի, որ պրոլետարների թեկուզ տասը տոկոսը առաքինի կյանք է վարում:

- Քո ասածներից ոչ մի բանի հետ ես համաձայն չեմ, Հարիի: Դու ինքդ նույնպես չես հավատում դրան:

Լորդ Հենրին շոյեց իր շագանակագույն սուր մորուքը և

¹ Ըստ անզլիական օրենքի, ժառանգությունն ստանում է միայն ավագ որդին:

Երևնուսի ծուլավոր սև ձեռնափայտով թխկթխկացրեց լաքև կրկի ծայրը:

Վստարյալ անգլիացի ես, Բեզիլ: Ահա արդեն երկրորդ տնկամուկ՝ ես լսում եմ քեզանից այդ նկատողությունը: Փորձիր մի միտք սրտահայտել իսկական անգլիացու առաջ (իսկ դա մեծ տնկարչություն է) նա երբեք չի էլ մտածի հասկանալ՝ այդ միտքը ճիշտ է, թե սխալ: Նրան միայն մի բան է հետաքրքրում. ինքույ համոզված ես արդյոք քո ասածին: Մինչդեռ կարևորը գտնուողներն է, անկախ նրանից, թե նա, ով այտահայտել է այդ գտնուողները, որքան անկեղծ է հավատում դրան: Գաղափարի ինքնուրույն արժեքը այնքան է ավելի մեծ, որքան ավելի քիչ է, հավատում նրան այն մարդը, որից ծնունդ է առնում ինքը՝ գտնուողները, որովհետև այդ գաղափարը չի արտացոլում նրա ցանկությունները, կարիքները և նախապաշարմունքները... Ինձ կասե՛ք ես մտադիր չեմ քեզ հետ քննարկելու քաղաքական, հաստատակազիտական կամ մետաֆիզիկական հարցեր: Ինձ սովելի շատ հետաքրքրում են մարդիկ, քան նրանց սկզբունքները, իսկ ամենից հետաքրքիրը անսկզբունք մարդիկ են: Խոսե՛ք Դորիան Գրեյի մասին: Հաճա՛խ եք հանդիպում:

Ամեն օր: Ես ինձ դժբախտ կզգայի, եթե չտեսնեի նրան սուկն օր: Ես առանց նրան ապրել չեմ կարող:

Զարմանալի է: Իսկ ես կարծում էի, թե դու ոչինչ չես սկսելու, քո արվեստից բացի:

Հիմա Դորիանն ինձ համար իմ արվեստն է,- լրջորեն սուսը նկարիչը:- Ես երբեմն մտածում եմ, Հարրի, որ մարդկային սրտամտության մեջ կա միայն երկու կարևոր հանգամանք: Առաջինը՝ արտահայտման նոր միջոցների հայտնվելն է սրտամտում, երկրորդը՝ նոր կերպարի հայտնվելը: Դորիան Դեյվի դեմքը մի օր ինձ համար կլինի այն, ինչ յուզաներկի հայտնագործումը Եղավ վենետիկյան նկարչության համար

կամ Անտիոնոյի դեմքը հունական քանդակագործության մեջ: Իհարկե, ես պատկերում եմ Դորիանին գույներով, նկարում եմ, էսքիզներ եմ անում: Բայց բանը միայն դրանում չէ: Նա ինձ համար շատ ավելին է, քան մոդելն է կամ բնորդը: Ես չեմ ասում, թե գոհ չեմ իմ աշխատանքից, չեմ ուզում քեզ հավատացնել, թե այդպիսի գեղեցկությունն անհնար է պատկերել արվեստի մեջ: Չկա այնպիսի բան, որ արվեստը չկարողանա արտահայտել: Ես գիտեմ, այն նկարը, որ կերտել եմ Դորիան Գրեյին հանդիպելուց հետո, լավ գործ է, ամենալավը՝ իմ կյանքում: Չգիտեմ՝ ինչպես բացատրել քեզ, ե կհասկանան արդյոք դու ինձ... Դորիանի հետ հանդիպելը կարծես նկարչության մեջ ինչ-որ նոր բանալի տվեց ինձ, նկարելու նոր մանիերա բացեց իմ առաջ: Ես իրերն արդեն այլ կերպ եմ տեսնում, և ամեն ինչ ընկալում եմ նոր ձևով: Ջզում եմ, որ կարող եմ վերստեղծել կյանքն այնպիսի միջոցներով, որոնք մինչ այդ ինձ համար անհայտ էին: «Երազանք ձևի մասին այնպիսի մի ժամանակ, երբ թագավորում է միտքը»: Ո՞վ է այդպես ասել: Չեմ հիշում: Ահա այդպիսի երազանք է Դորիան Գրեյը դարձել ինձ համար: Միայն այդ պատանու ներկայությունը (նա իմ աչքին դեռ պատանի է, չնայած լրացել է քսան տարին), այն, չգիտեմ, կարող ես պատկերացնել, թե ինչ է նշանակում միայն նրա ներկայությունը: Առանց գիտակցելու՝ նա բացահայտում է ինձ համար ինչ-որ նոր դպրոցի առանձնահատկություններ, դպրոց, որն ունենալու է ռոմանտիզմի կիրքը և հելլենիզմի կատարելությունը: Հոգու և մարմնի ներդաշնակություն... Ինչ գեղեցիկ է հնչում: Մեր խելագարության ժամանակ մենք բաժանել ենք նրանց և՛ հայտնագործել գոեհիկ ռեալիզմն ու դատարկ իդեալիզմը:

Հարթի, եթե միայն իմանաս, թե ինչ է Դորիան Գրեյն ինձ համար: Հիշում ես այն բնանկարը, որի համար էզնյուն

տնրան խոշոր գումար էր առաջարկում, իսկ ես չէի ուզում բաժանովի նրանից: Դա իմ ամենալավ գործերից մեկն է: Իսկ ինչո՞ւ, գիտե՞ս: Որովհետև նկարելիս Դորիան Գլոբլը կողքիս էլ նստում: Ինչ-որ անըմբռնելի ազդեցություն նրանից օգնեց ինձ այդ պարզ անտառային տեսարանում առաջին անգամ տեսնել հրաշք, որը ես միշտ փնտրել էի, սակայն գտնել չէի կարողացել:

Բնօրին, դա ապշեցուցիչ է: Ես պետք է տեսնեմ Դորիան Գլոբլին:

Հայտնորդը վեր կացավ նստարանից և սկսեց քայլել պարտեզում: Մի քանի րոպե անց նա վերադարձավ նստարանի մոտ:

Հասկացիր, Հարրի,- ասաց նա,- Դորիան Գլոբլն ինձ կանար ուղղակի արվեստի մեջ թեմա է: Գուցե նրա մեջ դու ինձ չտեսնես, իսկ ես տեսնում եմ ամեն ինչ: Եվ իմ այն նկարներում, որտեղ Դորիանը չի պատկերված, նրա ազդեցությունն ավելի ուժեղ է զգացվում: Ինչպես ես արդեն ասացի ինձ, նա կարծես նկարելու նոր մանիերա է հուշում ինձ: Ես գտնում եմ նրան, ինչպես հայտնություն կորագծերում, որոշ գույների ևրանգների նրբագեղություններում: Ահա և բոլորը:

Բայց ինչո՞ւ այդ դեպքում դու չես ուզում ցուցադրել նրա ստեղծագործությունները,- հարցրեց լորդ Հենրին:

Որովհետև այդ դիմանկարում ես ակամա արտահայտել եմ նկարչի այն անըմբռնելի սիրահարվածությունը, որն, ինտրոյեկտ, երբևէ չեմ խոստովանել Դորիանին: Նա ոչինչ այդ մասին չգիտե: Եվ երբեք չի իմանա: Բայց ուրիշները կարող էին կռտնել այդ ճշմարտությունը, իսկ ես չեմ ուզում մերկացնել իմ հույզն նրանց հետաքրքրասեր և անհեռատես աչքերի առջև: Ես կրկնեմ նրանց թույլ չեմ տա, որ իմ սիրտը գննեն իրենց մանրատվաբանությամբ: Հիմա հասկանո՞ւմ ես: Հարրի: Այդ կտավի

մեջ ես չափազանց շատ եմ հոգի դրել. չափազանց շատ եմ դրել ինքս ինձանից, Հւրրի:

- Բանաստեղծներն այնքան նրբանկատ չեն, ինչքան դու: Նրանք հիանալի գիտեն. որ սիրո մասին գրելը ձեռնտու է, դրա պահանջը մեծ է: Մեր օրերում խորտակված սիրտը բազմաթիվ հրատարակություններ է ունենում:

- Ես ատում եմ այդպիսի բանաստեղծներին,- գոչեց Հոլլուորդը:- Արվեստագետը պետք է ստեղծի արվեստի սքանչելի գործեր՝ ոչինչ չդնելով նրանց մեջ իր անձնական կյանքից: Մենք ապրում ենք այնպիսի դարաշրջանում, երբ մարդիկ վերաբերվում են արվեստին՝ որպես ինքնակենսագրության ինչ-որ ձևի: Մենք կորցրել ենք գեղեցկության վերացական զգացողությունը: Ես մի օր ցույց կտամ աշխարհին, թե ինչ բան է դա, ահա թե ինչու աշխարհը երբեք չի տեսնի Դոբիան Գրեյի դիմանկարը:

- Իմ կարծիքով, դու սխալ ես, Բեզիլ: Բայց չեմ վիճում քեզ հետ: Վիճում են միայն բթամիտները: Ասա՛, շա՛տ է սիրում քեզ Դոբիան Գրեյը:

Նկարիչը մի պահ խորհեց:

- Նա սիրում է ինձ,- պատասխանեց Հոլլուորդը փոքր լյադարից հետո,- գիտեմ, սիրում է: Եվ դա հասկանալի է.

Ես չափազանց շատ եմ նրան շոյում: Տարօրինակ հաճույք եմ զգում ասել նրան այնպիսի բաներ, որ կարիք չկա ասելու, թեև գիտեմ, որ հետո փոշմանելու եմ: Ընդհանրապես նա ինձ շատ լավ է վերաբերվում և արվեստանոցում նստած հազար ու մի բան ենք զրուցում: Բայց երբեմն նա լինում է սարսափելի աննրբազգաց. կարծես անսահման հաճույք է, զգում ինձ վշտացնելով: Այն ժամանակ ես զգում եմ, Հւրրի, որ ամբողջ հոգիս տվել եմ մեկին, որի համար այդ հոգին նույնն է, ինչպես վերարկուին ամրացրած ծաղիկը, որն

ինչպես գարդ՝ գոհացնելու է նրա փառամոլությունը միայն սուստային մի օր:

Ամռանն օրերը երկար են, Բեճիլ, - շնչաց լորդ Հենրին: - Եվ կրտույ ի, պատահի դու ավելի շուտ հագնես, քան Դորիանը: Ոչ ոք չի Էլ ցավալի լինի, բայց հանճարն ավելի հարատև է, լաս գեղեցկությունը: Այդ պատճառով էլ մենք ձգտում ենք անստանաճորեն զարգացնել մեր միտքը: Գոյության կատաղի սպառսրում մենք ուզում ենք ունենալ հաստատուն մի բան և լցնում ենք մեր գլուխը անպետքություններով, փաստերով, և կյանքում մեր տեղը հաստատելու դատարկ հույսով: Լավ կրթված, ամեն ինչից տեղյակ մարդ, ահա ժամանակակից խելավր: Իսկ այդպիսի կրթված մարդու ուղեղը ահավոր բան է, 'Իս նման է հնավաճառքի խանութի՝ լցված ամեն տեսակի փոշոտ հնուտիներով, ուր ամեն ինչ գնահատված է արժեքից շատ ավելի բարձր: Այո՛, Բեճիլ, ես այնուամենայնիվ կարծում եմ, որ առաջինը դու կհագնես: Մի օր կնայես քո ընկերոջը, և նրա գեղեցկությունը քեզ կթվա պակաս ներդաշնակ, քեզ դուր չի գա նրա մաշկի գույնը կամ այլ բան: Քո հոգու խորքում դու դառնորեն կհանդիմանես նրան և ամենալուրջ ձևով կմտածես, որ նա ինչ-որ բանով մեղավոր է քո առաջ: 'ուչորդ հանդիպման ժամանակ դու կլինես միանգամայն սուսն ու անտարբեր: Եվ կարելի է միայն շատ ավստույ թո մեջ կուտարված ապագա այդ փոփոխության համար: Քո սրտումս իսկական սիրավեպ է, արվեստի սիրավեպ, եթե կրտույ ի, այդպես անվանել: Իսկ ապրելով իր կյանքի սիրավեպը՝ ավանդ, մարդը դառնում է այնքան պրոգայիկ:

Այդպես մի խոսիր, Հարրի: Քանի դեռ ես ապրում եմ, Դորիանն Գրեյը ներգործելու է իմ կյանքի վրա: Դու չես կարող ինձ հասկանալ: Դու այնքան անկայուն ես:

Օ հ, սիրելի՛ Բեճիլ, հենց այդ պատճառով էլ ես կարո-

ղանում են հասկանալ զգացմունքներդ: Ովքեր սիրո մեջ իսկ վատարիմ են, նրանց հասանելի է միայն սիրո սովորական էությունը: Իսկ սիրո ողբերգությունը ճանաչում են միայն նրանք, ովքեր դավաճանում են:

Հանելուկ արծաթե նրբագեղ լուցկեմանը, լորդ Հենրին գլանակ վառեց ինքնագոհ և բավարարված տեսքով. կարծես մի նախադասությամբ ամփոփել էր կյանքի իմաստությունը:

Բազեղի կանաչափայլ տերևների մեջ թռչկոտում էին խլվլացող ճնճողուկները: Խոտերի վրա, ինչպես սրընթաց ծիծեռնակների երամներ, տարածվել էին երկնագույն ավալերի սովերները: Ինչքան հաճելի էր պարտեզում: «Իսկ ինչ հմայիչ ու հետաքրքիր են մարդկանց զգացմունքները, շատ ավելի հետաքրքիր, քան իրենց մտքերը,- մտածում էր ինքն իրեն լորդ Հենրին,- սեփական հոգին և ընկերների կրթերը. ահա թե ինչն է կյանքում ամենագրավիչը»:

Նա լուռ հաճույքով հիշեց, որ երկար մնալով Բեզիլ Հուլ-լուորդի մոտ՝ ինքը փրկվեց մորաքրոջ տանը տեղի ունենալիք տաղտկալի նախաճաշից: Անկասկած, այնտեղ կհանդիպեր լորդ Գոլդբոդին, և ամբողջ խոսակցությունը կընթանար օրինակելի ճաշարանների և օթևանների շուրջը. որ անհրաժեշտ էր բացել աղքատների համար: Ընդ որում՝ յուրաքանչյուր դասակարգ քարոզում է այն առաքիչությունները, որոնց ինքը վարժվելու անհրաժեշտություն չունի: Հարուստները գովաբանում են խնայողությունը, իսկ անգործները պերճախոս ճառեր են ասում աշխատանքի մեծ նշանակության մասին: Որքան լավ է, որ ինքն այսօր ազատվեց այդ բոլորից:

Մորաքրոջ մասին մտածելիս հանկարծ լորդ Հենրիի մեջ մի հիշողություն արթնացավ: Նա շրջվեց դեպի Հուլլուորդը:

- Սիրելիս, հիշեցի:

Ինչ հիշեցիր, Հարրի:

Թե որսուղ եմ լսել Դորիան Գրեյի անունը:

Որտե՞ղ, -թեթևակի մոայլվելով, հարցրեց Հոլլուորդը:

Այդպես բարկացած մի նայիր ինձ, Բեզիլ: Դա իմ մորա-
բույր լեդի Ագաթայի տանն էր: Նա պատմում էր, որ գտել է
մի շատ հաճելի երիտասարդ, և նա խոստացել է օգնել իրեն
Իսթ Լնդում, երիտասարդի անունը Դորիան Գրեյ է: Պետք է
նշան, որ մորաքույրս ոչ մի խոսք չասաց նրա գեղեցկության
մասին: Կանայք, համենայն դեպս, առաքինի կանայք, չեն
գիտահատում գեղեցկությունը: Նա միայն ասաց, որ Դորիանը
յուրջ երիտասարդ է, սքանչելի հոգու տեր, և ես անմիջապես
պատկերացրի ակնոցով մի անձնավորություն՝ ուղիղ մազե-
րով, դեմքը սարսափելի պեպենոտ և հսկայական ոտքերով:
Ավստո, ևս այն ժամանակ չգիտեի, որ այդ Դորիանը քո բարե-
կամն է:

Եվ շատ ուրախ եմ, որ չգիտեիր, Հարրի:

Ինչո՞ւ:

Որովհետև չեմ ուզում, որ դուք ծանոթանաք:

Չե՞ս ուզում, որ ծանոթանանք:

Ո՛չ:

Միտեր Դորիան Գրեյն արվեստանոցում է, սլիմ-
կոյունովերով պարտեզում, ասաց սպասավորը:

Ահա՛, հիմա դու ուզած-չուզած արդեն կծանոթացնես,-
ծիծաղելով բացականչեց լորդ Հենրին:

Նկարիչը շրջվեց դեպի սպասավորը, որ կանգնած էր
տրևից սչբերը կկոցած:

Միտեր Գրեյին խնդրեք, թող սպասի, Պարկեր, ևս հենց
հիմա կբամ:

Ոպտոսավորը խոնարհվեց և գնաց: Նկարիչը նայեց լորդ
Հենրիին,

- Դորիան Գրեյն իմ ամենասիրելի բարեկամն է,- ասաց նա:- Նա պարզ և գեղեցիկ հոգի ունի, մորաքույրդ միանգամայն իրավացի է: Տեն, Հարրի, չփչացնես նրան: Չփորձես ազդեցություն գործել նրա վրա: Քո ազդեցությունը կործանարար կլինի նրա համար: Աշխարհը մեծ է, այնտեղ շատ հետաքրքիր մարդիկ կան: Մի՛ խլիր ինձանից այն միակ մարդուն, որը ներշնչում է իմ արվեստին իր իսկ հմայքը: Նկարչի իմ ամբողջ ապագա կյանքը նրանից է կախված: Հիշիր, Հարրի: Ես քեզ վստահում եմ:

Նա խոսում էր շատ դանդաղ, և կարծես բառերը դուրս էին գալիս հակառակ իր կամքի:

- Ինչ հիմարություն,- ժպտալով ասաց լորդ Հենրին՝ թեև նրան անելով նկարչին և գրեթե ուժով տարավ տուն:

ԳԼՈՒԽ II

Արվեստանոցում նրանք տեսան Դորիան Գրեյին: Նա նստած էր դաշնամուրի առաջ՝ թիկունքով դեպի դուռը, և թերթում էր Շումանի «Անտառային պատկերները»:

- Ինչ սքանչելի բաներ են: Ես ուզում եմ սովորել,- ասաց Գրեյը՝ առանց նրանք կողմը շրջվելու:- Մի քանի օրով ինձ տվեք, Բեգիլ:

- Դա կախված է նրանից, թե այսօր ինչպես կքնորդեք, Դորիան:

- Ա՛հ, ես հոգնել եմ արդեն, և ամենևին էլ բնական մեծությամբ դիմանկար չեմ ուզում,- կամակոր պատասխանեց պատանին՝ պտտվելով աթոռակի վրա: Հանկարծ հայացքը հանդիպեց լորդ Հենրիին և, մի պահ թեթև շառագունելով, արագ կանգնեց.

- Ներեցե՞ք, Բեգիլ, ես չգիտեի, որ դուք հյուր ունեք:

- Ծանոթացեք, Դորիան, լորդ Հենրի Ուոթթոնն է՝ Օքսֆորդի իմ համալսարանական հին ընկերներից: Ես հենց սոր նրան ասում էի, թե Դուք ինչքան հիանալի եք բնորդում, և ահա Դուք Ձեր փնթփնթոցով ամեն ինչ փչացրիք:

- Բայց ամենևին չփչացրիք Ձեզ հետ ծանոթանալու իմ հաճույքը, միստեր Գրեյ,- ասաց լորդ Հենրին՝ մոտենալով Դորիանին և ձեռքը մեկնելով նրան,- ես Ձեր մասին հաճախ եմ լսել իմ մորաքրոջից: Դուք նրա սիրելիներից եք և, վախենում եմ, նաև գոհերից մեկը:

- Բայց հիմա ես լեդի Ագաթայի սև ցուցակի մեջ եմ ընկել,- պատասխանեց Դորիանը՝ զղջացողի զվարճալի տեսքով:- Ես խոստացել էի անցած երեքշաբթի նրա հետ Սլայթչեպելյան ակումբ գնալ և բոլորովին մոռացել էի: Մենք պետք է միասին դուրստ նվագեինք, կարծեմ՝ նույնիսկ երեք դուրստ: Հիմա չգիտեմ՝ նա ինչպես կընդունի ինձ: Վախենում եմ

երևալ նրա աչքին:

- Ոչինչ, ես ձեզ կհաշտեցնեմ: Նա Ձեզ շատ է սիրում: Եվ այն, որ Դուք համերգին չեք մասնակցել, հազիվ թե այդքան կարևոր լինի: Հանդիսատեսը, հավանաբար, կարծել է, թե դուևս է կատարվում, որովհետև մորաքույր Ագաթան դաշնամուր նվագելիս միանգամայն կարող է երկու հոգաչափ: աղմուկ հանել:

- Այդպիսի կարծիքը չափազանց վիրավորական է նրա համար և առանձնապես ոչ շոյելի՝ ինձ,- ծիծաղելով պատասխանեց Դորիանը:

Լորդ Հենրին նայեց նրան: Այո՛, նա, իրոք, չափազանց գեղեցիկ էր՝ նրբագեղ գծագրված ալ շուրթեր, երկնագույն ջինջ աչքեր, ոսկեգանգուր մազեր: Նրա դեմքին ինչ-որ բան կար, որ անմիջապես վստահություն էր ներշնչում: Դա նրա պատանեկան անկեղծությունն էր և բուռն խանդավառությունը: Երևում էր, որ կյանքը ոչնչով դեռ չէր կեղտոտել նրա անբիծ հոգին: Իզուր չէր Բեզիլ Հոլլուորդը պաշտում նրան:

- Միթե պատշաճ է, որ Ձեզ նման կախարդանքով լի երիտասարդը բարեգործությամբ զբաղվի: Ո՛չ, բարեգործության համար Դուք չափազանց գեղեցիկ եք, միստեր Գրեյ,- ասաց լորդ Հենրին և, ընկղմվելով բազմոցի մեջ, բացեց ծխախոտատուփը:

Նկարիչն այդ ժամանակվա ընթացքում ներկերը խառնեց և պատրաստեց վրձինները: Նրա մոայլ դեմքին նկատվում էր խիստ անհանգստություն: Լսելով լորդ Հենրիի վերջին խոսքերը՝ արագ նայեց նրան և մի պահ տատանվելուց հետո ասաց.

- Հարրի, ես ուզում եմ այսօր ավարտել դիմանկարը: Չմնանդանա, եթե խնդրեմ, որ դու գնաս:

Լորդ Հենրին ժպտալով նայեց Դորիանին:

- Գնանմ, միստեր Գրեյ:

- Օ՛, ո՛չ, լորդ Հենրի, խնդրում եմ, մի գնացեք: Այսօր Բև-
գիլը, ինչպես տեսնում եմ, կրկին անտրամադիր է, իսկ ես
տաննել չեմ կարող, երբ նա մռայլ է: Բացի այդ, Դուք դեռ ինձ
չեք բացատրել, թե ինչն է ինձ չի կարելի բարեգործությամբ
գրազվել:

- Արժե՛, արդյոք, դա բացատրել, միստեր Գրեյ: Այդպիսի
ձանձրալի նյութի մասին մենք ստիպված կլինեինք լուրջ խո-
սակցություն վարել: Բայց, իհարկե, ես չեմ գնա, եթե Դուք
խնդրում եք մնալ: Դեմ չեմ լինի, Բեգիլ: Չէ՞ որ հաճախ ինքդ
էիր ասում, թե սիրում ես, երբ մեկը զբաղեցնում է քո բնորդին:

Հոլլոլորդը կծեց շրթունքը:

- Իհարկե, մնա, եթե Դորիանն ուզում է, նրա քմահաճույք-
ները օրենք են բոլորի համար, բացի իրենից:

Լորդ Հենրին վերցրեց գլխարկն ու ձեռնոցները:

- Չնայած քո համառումներին, Բեգիլ, ես, դժբախտաբար,
պետք է ձեզ լքեմ: Խոստացել եմ մի մարդու հետ հանդիպել
Օլյևանի ակումբում: Ցտեսություն, միստեր Գրեյ:

Համեցեք ինձ մոտ՝ Քերզոն-Սթրիթ, ժամը 5-ին գրեթե
միշտ տանն եմ: Բայց ավելի լավ է նախապես լուր տաք, թե
կյո՛ր եք ուզում գալ, շատ կափսոսամ, եթե հանկարծ ինձ տա-
կո՛ւ չգտնեք:

Բեգիլ.- բացականչեց Դորիան Գրեյը,- եթե լորդ Հեն-
րին գնա, ես նույնպես կգնամ: Դուք նկարելիս երբեք չեք
բացում Ձեր բերանը, իսկ ինձ համար սարսափելի ձանձրալի
է, անընդհատ կանգնել հարթակի վրա և աշխատել հաժելի
կրկնայ Ինգլիսի նրան, որ չգնա:

Մոտ, Հոյրի, Դորիանն ուրախ կլինի, և ինձ էլ շատ
կրկնայություններն են,- ասաց Հոլլոլորդը՝ հայացքը չհեռացնե-
լով նկարից: Իբր, աշխատելիս ես երբեք չեմ խոսում և ոչ էլ

լսում եմ, իսկ դա պետք է, որ խիստ ծանծրալի լինի իմ լսողք բնորդների համար: Մնա՛, խնդրում եմ:

- Իսկ իմ ժամադրությունը Օրլեանում:

Նկարիչը քննադատեց:

- Ձեմ կարծում, թե դա այդքան կարևոր լինի: Նստի՛ր, Հա՛րրի: Իսկ Դուք, Դորիան, կանգնեցե՛ք հարթակին և քիչ շարժվե՛ք: Եվ առանձնապես ուշադրություն մի դարձրե՛ք լորդ Հենրիի ասածներին: Նա բոլոր ընկերների վրա, բացի ինձանից, թողնում է վատ ազդեցություն:

Ինչպես հույն երիտասարդ նահատակ՝ Դորիան Գրեյը բարձրացավ հարթակին և դժգոհությամբ նայեց լորդ Հենրիին, որն իրեն շատ էր դուր եկել: Որքան էր նա տարբերվում Բեգիլից, նրանք շատ հետաքրքիր հակադրություն էին կազմում: Եվ ինչպիսի հաճելի ձայն ունեյր: Մի քանի րոպե անց Դորիանը հարցրեց.

- Լորդ Հենրի, Դուք իրո՞ք այդքան վատ ազդեցություն եք թողնում ուրիշների վրա:

- Լավ ազդեցություն գոյություն չունի, միստեր Գրեյ, - ազդեցությունն ինքնին արդեն բարոյագուրկ է, բարոյագուրկ՝ գիտական տեսակետից:

- Իսկ ինչո՞ւ:

- Որովհետև ազդել մեկի վրա, նշանակում է նրան տալ իր սեփական հոգին: Նա ոչ իր մտքերով է խորհում և ոչ էլ այրվում իր կրքերով: Նրա և առաքինությունները, և մեղքերը, եթե ենթադրել, որ դրանք, իրոք, գոյություն ունեն, իրենը չեն, այլ փոխ են առնված: Նա դառնում է ուրիշի երաժշտության արծագանք, դերասան մի դերում, որն իր համար չի գրված: Կյանքի նպատակը ինքնաարտահայտումն է: Դրսևորել իր իսկ էությունն ամբողջապես. ահա թե ինչու ենք մենք ապրում... Մինչդեռ մեր դարում մարդիկ վախենում են իրենք իրենցից:

Նյութը մոռացել են, որ մեծագույն պարտքը դա սեփական անձի հստակ ունեցած պարտքն է, ինքնըստինքյան հասկանալի է, նյութը գլխասիրտ են, կերակրում են քաղցածներին, հազցնում սուրստներին: Բայց սեփական հոգիները սովալլուկ են և մկրկ: Խիզախությունը մենք կորցրել ենք: Գուցե դա երբեք էլ չկեր ունեցել: Հասարակական կարծիքի հանդեպ ունեցած տարտալը բարոյականության հիմքն է, իսկ սարսափը աստծու տառաջ դա այն սարսափն է, որի վրա հիմնվում է կրոնը: Ահա բն ինչն է իշխում մեզ վրա: Մինչդեռ...

Վորիան, բարի եղեք փոքր-ինչ աջ թեքել Ձեր գլուխը, - ասաց նկարիչը: Իր գործով խորասուզված՝ նա ոչինչ չէր լսել և պատանու դեմքին այնպիսի արտահայտություն էր նկատել, որ մինչ այդ չէր տեսել երբեք:

Մինչդեռ, - ցածր, երգեցիկ ձայնով շարունակեց լորդ Վեյլին, ձեռքի յուրահատուկ սահուն շարժումով, որ նրան բնորոշ էր դեռևս Իթոնում սովորելիս, - ես կարծում եմ, որ կգնե ամեն մարդ կարողանար ապրել լիարժեք կյանքով, այսինքն՝ ազատություն տար յուրաքանչյուր զգացմունքին, արտահայտություն՝ յուրաքանչյուր մտքին և իրագործեր յուրարանչյուր երազանք, կարծում եմ, աշխարհը կապրեր ուրախությամբ այնպիսի հզոր պոռթկում, որ մենք կմոռանայինք միջնուսույսի բոլոր հիվանդությունները և կվերադառնայինք հեղինակաբանի իդեալներին, իսկ գուցե նաև ավելի գեղեցիկ, սովելի սրժերավոր մի բանի, քան այդ իդեալներն էին: Բայց մեզանից ամենաբաջն անգամ վախենում է ինքն իրենից: Ինքնուսույսումը, վայրի ժամանակների այդ ողբերգական վերապրուկը, երբ մարդիկ այլանդակում էին իրենք իրենց, միտում էր ևս մեր կյանքը: Եվ մենք պատժվում ենք մեր սուր ինքնուսույսման անփակման համար: Յուրաքանչյուր ցանկություն, որ մենք փորձում ենք խեղդել, թափառում է մեր

հոգում և թունավորում մեզ: Մեղանչելով՝ մարդը ազատվում է, դեպի մեղքը տանող անհաղթահարելի ձգտումից, որովհետև մեղքի կատարումը մաքրման միջոց է: Դրանից հետո ոչինչ չի մնում՝ հաճույքների վերհիշումից կամ զղջման հեշտասիրությունից բացի: Գայթակղումից ազատվելու միակ միջոցը նրան գիջելն է: Փորձիր ընդդիմադրել, և հոգիդ կհյուծվի՝ ձգտելով արգելվածին. մի ձգտում, որը համարվում է անօրեն և հրեշավոր, քո իսկ ստեղծած ճիվաղային օրենքների կողմից: Ինչ-որ մեկն ասել է, որ աշխարհի ամենախոշոր իրադարձությունները կատարվում են ուղեղում: Իսկ են՝ կասեմ, որ ուղեղում և միայն ուղեղում են կատարվում նաև աշխարհի ամենամեծ մեղքերը: Չէ՞ որ Դուք նույնպես, միստեր Գրեյ, Ձեր վարդագույն պատանեկության տարիներին ունեցել եք կրքեր, որոնցից վախեցել եք, մտքեր, որոնցից սարսափել եք: Դուք ունեցել եք այնպիսի ցանկություններ, երազներ, ոյունց մտաբերելիս անգամ շառագունել են Ձեր այտերը:

- Սպասե՛ք.- կմկմաց Դորիան Գրեյը,- սպասեցե՛ք, Դուք շփոթեցրիք ինձ: Չգիտեմ՝ ի՞նչ ասել... Ձեզ հետ կարելի է վիճել, բայց բառեր չեմ գտնում: Ոչինչ մի՛ ասեք: Թողեք մտածեմ... Ասենք, ավելի լավ է՝ չմտածել:

Մոտ տասը րոպե Դորիանը կանգնել էր անշարժ, բերանը կիսաբաց և աչքերի տարօրինակ փայլով: Նա աղոտ գիտակցում էր, որ իր մեջ արթնանում են ինչ-որ նոր մտքեր ու զգացմունքներ: Թվում էր, թե դրանք ծնվում են հենց իր ներսում: Նա զգում էր, որ այդ մի քանի խոսքերը, որ ասաց Բեգլիի ընկերը, ըստ երևույթին, հենց այնպես, ի միջի այլոց և դիտավորյալ պարադոքսով, դիպել էին նրա մեջ ինչ-որ գաղտնի մի լարի, որին մինչ այդ ոչ ոք չէր դիպել, և այժմ այդ լարը թրթռում էր, տատանվում ուժգին թռիչքներով:

Այդպես նրան մինչև հիմա հուզել էր միայն երաժշտությունը:

Այն, երամշտությունը հաճախ էր ալեկոծել նրա հոգին, բայց դա սննուց ալեկոծում էր: Չէ՞ որ նա հոգու մեջ ոչ թե նոր տղխտարի էր ստեղծում, այլ՝ քառս: Իսկ այստեղ ընդամենը խոսքեր էին, սովորական խոսքեր, բայց որքան սարսափելի, սպառ, կենդանի, դաժան: Դրանցից չէր կարելի խուսափել: Ըստ միևնույն ժամանակ ինչպիսի նենգ թովչանք կար նրանց մեջ: Թվում էր, թե նրանք տեսանելի և շոշափելի ձև են տալիս անորոշ անուրջներին, ունեն իրենց սեփական երամշտությունը, որն ավելի քաղցր է, քան սիրո ջուրի կամ ջնտրի կլեկները: Միայն խոսքեր... բայց կամ արդյոք մի բան որ սովորի իրական է, քան խոսքերը...

Այն, վաղ պատանեկության տարիներին կային բաներ, որ ինքը՝ Դորիանը, չէր հասկանում: Այժմ նա հասկացավ: Կյանքը նրա համար հանկարծ փայլատակեց հրավառ գույներով: Երան թվում էր, թե ինքը քայլում է փոթորկվող կրակի միջով: Եվ ինչո՞ւ նա մինչև հիմա չէր զգացել այդ:

Ընդհանուր դիտում էր նրան՝ գողտրիկ ժպիտը շուրթերին՝ Նա գիտեր՝ երբ պետք է լռել: Դորիանը նրա մեջ բուռն նետարբություն էր առաջացրել, և նա հիմա ինքն էր զարմանում պատանու վրա թողած իր խոսքերի հանկարծակի ազդեցությունից: Նա հիշեց մի գիրք, որ կարդացել էր տասնվեց տարեկան հասակում: Այդ գիրքը շատ գաղտնիքներ էր բացահայտել, որոնց մասին ինքը չգիտեր առաջ: Դորիանն էլ նույն սպասումների մեջ էր: Միթե հենց այնպես, օդում արձակած նետը պիտի էր նշանակետին: Որքան հմայիչ էր այդ պատանին...

Երկուսուրդը նկարում էր հափշտակված, հրաշալի, համարձակ վրձնահարվածներով, այնպիսի կատարյալ նրբագեղությունով, որը գունն արվեստի մեջ հզոր տաղանդի նշան է համարվում: Նա չէր զգում նույնիսկ լռությունը:

- Բնօրին, ես հոգնեցի կանգնելուց,- բացականչեց հանկարծ Դորիան Գրեյը:- Ուզում եմ դուրս գալ պարտեզ, այստեղ շատ տոթ է:

- Օ՛, ներեցե՞ք ինձ, սիրելիս: Երբ ես նկարում եմ, մոռանում եմ ամեն ինչ: Բայց դուք երբեք այնքան լավ չէիք բնորդել, որքան այսօր: Ոչ մի շարժում չարիք: Եվ ես որսացի այն արտահայտությունը, որ միշտ որոնում էի՝ կիսաբաց շուրթեր և պայծառ աչքեր: Ես չգիտեմ, թե Հարրին ինչ էր ասում, բայց, իհարկե, նա էր Ձեր դեմքին առաջացրել այդ զարմանալի արտահայտությունը: Հավանաբար, նա Ձեզ համար հաճոյախոսություններ էր անում: Բայց մի հավատացե՞ք նրա ոչ մի խոսքին:

- Ո՛չ, նա ամենևին ինձ չէր հաճոյախոսում: Այդ պատճառով էլ ես հակված չեմ հավատալու նրա ասածներին:

- Շատ լավ էլ հավատում եք,- ասաց լորդ Հենրին և նայեց նրան մտախոհ, թախծագործով աչքերով:- Ես էլ Ձեզ հետ պարտեզ կգնամ: Այստեղ անտանելի շոգ է: Բե՞զիլ, սառույցով ոլոխ է խմելու բան պատվիրիր, թող բերեն, լավ կլինի՝ սորու հյութով:

- Սիրով, Հարրի: Ձանգ տուր, թող Պարկերը գա, ես կանամ ինչ բերի: Ես մի քիչ ուշ կգամ պարտեզ: Ֆոնը դեռ պետք է, մշակվի: Բայց Դորիանին երկար մի պահիր: Ոչ մի անգամ նկարելու այնպիսի ցանկություն չեմ ունեցել, ինչպես այսօր: Այս դիմանկարը իմ գլուխգործոցն է լինելու: Նույնիսկ այս վիճակում էլ կարծես հրաշք լինի:

Դուրս գալով պարտեզ՝ լորդ Հենրին Դորիանին գտավ ևսլաննու թփի մոտ: Դեմքը թաղած գով ծաղիկների մեջ՝ նա ըմբռնված էր այդ բուրմունքը, ինչպես ծարավ մարդը՝ վիսկի: Լորդ Հենրին մոտեցավ նրան և ձեռքը դրեց ուսին:

- Այ, սա ճիշտ եք անում,- ասաց նա կամաց ձայնով,-

հոգին ամենից լավ բուժում են զգացումները, իսկ զգացումները՝ հոգին:

Պատանին ցնցվեց ու ետ ընկրկեց: Նա զլլսաբաց էր, ճյուղերը դիպչում էին նրա անհնազգևնդ գանգուրներին և խառնում ոսկեթել մազերը: Աչքերը վախվորած էին ինչպես հանկարծապի արթնացրած մարդու խչքերը: Նուրբ ցծագրված քթանցքները ջղայնորեն թրթռում էին, դողում էին ալ շրթունքները ինչ-որ թաքուն հուզմունքից:

- Այո՛, շարունակեց լորդ Հենրին,- դա կյանքի մեծ գալտնկրներից մեկն է՝ հոգին բուժել զգացումներով, իսկ զգացումները՝ հոգով: Դուք զարմանալի մարդ եք, միստեր Գրեյ: Կիտևր ավելին, քան Ձեզ թվում է, բայց ավելի քիչ, քան կուզեիր իմանալ:

Կորիան Գրեյը մոայլվեց և շրջեց հայացքը: Նա չէր կարող չհիանալ կողքին կանգնած բարձրահասակ, վայելչակազմ կրիստաարդով: Լորդ Հենրիի ռոմանտիկ, թուխ դեմքը և հուզված արտահայտությունը հետաքրքրություն էր առաջացնում: Նրա ցածր ու երգեցիկ ձայնի մեջ անսքող դյուրթիջ ինչ որ բան կար: Նույնիսկ սառը, սպիտակ ու ծաղկի նման նուրբ ձևերն ունեին զարմանալի հմայք: Այդ ձևերի յուրմոմների մեջ, ինչպես և ձայնում, երաժշտություն կար, և թվում էր, թե այդ ձևերը իրենց սեփական լեզվով են խոսում: Կորիանն զգում էր, որ վախենում է այդ մարդուց, և սուսչում էր իր վախի համար: Ինչո՞ւ թողեց, որ օտարը սուրբեցնի իրեն ճանաչել սեփական հոգին: Չէ՞ որ ինքը ձանուր էր Բեզիլին ամիսներ ի վեր, բայց այդ ընկերությունը նրա մեջ ոչինչ չէր փոխել: Եվ ահա իր կյանքի ճանապարհին հանկարծ հայտնվում է այդ անծանոթը և կարծես բացում կրտսի գաղտնիքներն իր առաջ: Բայց և այնպես՝ ինչ ուներ նա վախենալու: Ինքը ոչ դպրոցական էր և ոչ էլ՝ աղջիկ:

Պարզապես հիմարություն էր լորդ Հենրիից վախենալը:

- Եկեք նստենք որևէ տեղ ստվերում,- ասաց լորդ Հենրին:- Ահա Պարկերն արդեն մեզ համար խմիչք է բերում: Իսկ եթե Դուք մի քիչ էլ երկար մնաք արևի տակ, բոլորովին կոխացնեք Ձեր դեմքը, և Բեզիլն այլևս չի ուզի Ձեզ նկարել: Դուք կսևանաք, և դա Ձեզ չի սազի:

- Ինչ նշանակություն ունի,- ծիծաղելով ասաց Դորիան Դրենը՝ նստելով պարտեզի ծայրի նստարանին:

- Ձեզ համար դա շատ կարևոր է, մի՛ստեր Գրեյ:

- Ինչո՞ւ:

- Որովհետև Ձեզ տրված է երիտասարդական հիանալի վեղեցկություն, իսկ երիտասարդությունը միակ գանձն է, որ սուժե պահպանել:

- Ես այդ կարծիքին չեմ, լորդ Հենրի:

- Դե, իհարկե, այժմ, այդ կարծիքին չեք լինի: Սակայն մի օր, երբ դուք ծերանաք և այլանդակվեք, երբ խոհերը կնճիռնելով ակոսեն Ձեր ճակատը, և կրքերն իրենց կործանիչ հրով չորացնեն Ձեր շուրթերը, այն ժամանակ Դուք անողոր պարվությամբ դա կհասկանաք: Այժմ ամենուրեք բոլորին գերում եք: Իայց մի՞թե միշտ այդպես կլինի: Դուք սքանչելի գեղեցկություն ունեք, մի՛ստեր Գրեյ: Մի՛ մոայլվեք, դա ճշմարտություն է: Իսկ վեղեցկությունը հանճարի ձևերից մեկն է, նույնիսկ ավելի յարժր, քան հանճարը, որովհետև բացատրման կարիք չունի: Դա աշխարհի ամենամեծ երևույթներից է, ինչպես արևի յույսը, գարունը կամ արծաթյա մահիկի արտացոլումը մութ ջրերում, որ կոչվում է լուսին: Գեղեցկությունն անհերքելի է: Նա իշխանության գերագույն իրավունքն ունի և արքա է դարձնում նրանց, ովքեր օժտված են նրանով: Դուք ժպտո՞ւմ եք: Օ՛, երբ կորցնեք Ձեր գեղեցկությունը, այլևս չեք ժպտա, ոմանք ասում են, թե գեղեցկությունը երկրային ունայնություն

է: Գուցե և այդպէս է: Բայց համենայն դեպս, այնքան ունայն չէ, ինչքան միտքը:

Ինձ համար գեղեցկությունը հրաշքների հրաշքն է: Միայն դատարկ, սահմանափակ մարդիկ չեն դատում արտաքինով: Աշխարհի իսկական գաղտնիքը տեսանելին է, ոչ թե անտեսանելին... Այո՛, միստեր Գրեյ, աստվածները Ձեր նկատմամբ բարի են եղել: Բայց ինչ տալիս են աստվածները, այնպէս էլ արագ խլում են: Իսկական, կատարյալ և լիարժեք կյանքով ապրելու քիչ տարիներ են Ձեզ մնացել: Երիտասարդությունն անցնում է, նրա հետ անցնում է նաև գեղեցկությունը, և հանկարծ Դուք պարզորոշ հասկանում եք, որ ձեզ համար այլևս հաղթանակներ չկան, կամ ստիպված բավարարվում եք միայն խղճով հաղթանակներով, և այն ժամանակ անցյալի հուշերը Ձեզ վշտացնում են ավելի, քան պարտությունները: Յուրաքանչյուր անցնող ամիս մոտեցնում է Ձեզ այդ ահավոր գալիքին: Ժամանակը խանդոտ է, նա պայքարում է այն շուշանների և վարդերի դեմ, որոնք աստվածները պարգևել են Ձեզ: Ձեր այտերը կդալկանան ու փոս կրնկնեն, Ձեր աչքերի հուրը կմարի: Դուք կսկսեք սարսափելի տանջվել... Օգտվեք, ուրեմն, Ձեր երիտասարդությունից, քանի դեռ ուշ չէ: Մի վատնե՛ք ապարդյուն Ձեր ոսկե օրերը՝ լսելով տաղտուկ բարնպաշտներին, մի փորձեք ուղղել անուղղելին, Ձեր կյանքը մի սովեր տղետներին, գռեհիկներին և ոչնչություններին՝ հետևելով մեր դարի կեղծ գաղափարներին և հիվանդագին ձգտումներին: Ապրեք, ապրեք այն հրաշալի կյանքով, որը թաքնված է Ձեր մեջ: Ոչինչ բաց մի թողեք: Անվերջ փնտրեցեք նոր զգայություններ: Ոչնչից մի վախեցեք... նոր Հեղոնիզմ, ահա, թե ինչ է պետք մեր սերնդին: Եվ Դուք կարող եք լինել նրա տեսանելի խորհրդանիշը: Ձեզ նման անձնավորության համար անկարելի ոչինչ չկա: Կարճ ժամանակով է աշխարհը

պատկանում Ձեզ... Ես առաջին իսկ հայացքից զգացի, որ Դուք Ձեզ դեռ չեք ճանաչում, չգիտեք, թե ինչ կարող էիք լինել: Շատ բան Ձեր մեջ ինձ գերեց, և ես զգացի, որ պետք է, օգնեմ, որպեսզի ինքներդ ճանաչեք Ձեզ: Մտածեցի, թե ինչ ողբերգական բան կլինի, եթե Ձեր կյանքը ապարույյուն կորչի: Չէ՛, որ ժամանակը շատ կարճ է, և Ձեր երիտասարդությունը՝ այնքան փութանցիկ: Դաշտի հասարակ ծաղիկները թառամում են, բայց և ծաղկում են կրկին: Ջրուղը եկող տարի հունիսին նորից կլինի ոսկեփայլ, ինչպես այժմ: Մեկ ամիս հետո մամրիչները նորից կփթթեն ալ աստղիկներով, և ամեն տարի նրանց տերևների կանաչ գիշերներում կփայլվին ծիրանավառ նոր աստղեր: Սակայն մեր երիտասարդությունն այլևս չի վերադառնա, ուրախության զարկերակը, որ քսան տարեկանում բաբախում է այնպես ուժգին, հետզհետև թուլանում է, մարմինը տկարանում է, զգացմունքները՝ հանգչում: Մենք դառնում ենք սողկալի տիկնիկ - կամակատարներ՝ հետապնդված հիշողություններով այն կրքերի, որոնցից մենք չափազանց վախենում էինք, և այն գայթակղություններով, որոնց անձնատուր լինելու համարձակությունը չունեինք: Երիտասարդություն, երիտասարդություն: Ինչ կա արդյոք աշխարհում դրան հավասար:

Դորիան Գրեյը լսում էր մեծ հափշտակությամբ՝ աչքերը լայն բացած: Եղբւանու ճյուղը ընկավ նրա ձեռքից մանրախճի վրա: Մի թավամազ մեղու մոտեցավ, բզբզաց շուրջը, հետո սկսեց մագլցել մի աստղաձև ծաղկագնդիկից մյուսը: Դորիանը հետևում էր մեղվին այնպիսի տարօրինակ հետաքրքրությամբ, ինչպիսի հետաքրքրությամբ մենք երբեմն կենտրոնացնում ենք մեր ուշադրությունը աննշան դեպքերի վրա երբ սարսափելի է մտածել ամենակարևորի մասին, կամ կոր հուզում է մեզ դեռ անհասկանալի մի նոր զգացում, կամ

ինչ-որ սարսափելի միտք, որ հանկարծ պաշարում է ուղեղը և ստիպում հանձնվել: Քիչ հետո մեղուն թռավ: Դորիանը տեսնում էր, թե ինչպես է նա սուզվում պատատուկի խողովակաձև ծաղկաբաժակի մեջ: Ծաղիկը, կարծես, ցնցվեց և մեղմիկ տարուբերվեց ցողունի վրա:

Արվեստանոցի դռան մոտ անսպասելի հայտնվեց նկարիչը և եռանդուն շարժումներով նրանց ներս կանչեց: Լորդ Հենրին և Դորիանը նայեցին միմյանց ու ժպտացին:

- Սպասում եմ,- կանչեց նա,- դե եկեք, նկարելու համար լույսը հիմա շատ հարմար է: Խմել կարող եք նաև այստեղ:

Նրանք ելան և հանդարտ քայլեցին ճանապարհով: Բաց կանաչ գույնի երկու թիթեռ թռան նրանց մոտով: Պարտեզի ծայրին տանձենու վրա երգեց կենունխը:

- Միստեր Գրեյ, իհարկե, դուք ուրախ եք ինձ հետ ծանոթանալու համար, ճիշտ է,- ասաց լորդ Հենրին՝ նայելով Դորիանին:

- Այո՛, հիմա ուրախ եմ: Միայն չգիտեմ՝ արդյոք միշտ էլ ուրախ կլինեմ:

- Միշտ... Ինչ սարսափելի բառ է: Ես ցնցվում եմ այդ բառը լսելիս: Կանայք են շատ սիրում օգտագործել այդ բառը: Նրանք փչացնում են ամեն սիրավեպ՝ ձգտելով, որ դա հարատևի: Ընդ որում՝ «միշտը» անիմաստ բառ է: Քմահաճույքի և հարատև սիրո միակ տարբերությունն այն է, որ քմահաճույքը փոքր-ինչ ավելի երկար է տևում:

Նրանք արդեն մտնում էին արվեստանոց: Դորիան Գրեյը ձեռքը դրեց լորդ Հենրիի ուսին:

— Այդ դեպքում թող մեր ընկերությունը քմահաճույք լինի,- շնջաց նա՝ շառագունելով իր համարձակությունից: Հետո բարձրացավ հարթակին և կանգնեց նախկին դիրքով:

Լորդ Հենրին, ծղոտե մեծ բազմոցում տեղավորվելով,

հետևում էր նրան: Թեթև վրձնահարվածներն ու վրձնի շրշուներ կտավի վրա միակ ձայներն էին, որ խախտում էին սենյակի լռությունը: Ժամանակ առ ժամանակ այդ ձայները նույնպես ընդհատվում էին, երբ Հոլլուորդը հեռանում էր նկարակալից՝ իր աշխատանքը հեռվից դիտելու համար: Դռնից ներս թափանցող արևի շեղ ճառագայթների մեջ խայթում էին ոսկեգույն փոշեհատիկներ: Վարդերի ուժեղ բուրմունքն էր կանգնած ամենուր:

Անցավ մոտ քառորդ ժամ: Հոլլուորդը դադարեց նկարել: Նա երկար նայում էր Դորիան Գրեյին, ապա՝ նկարի՞ն, հետո, մոայլվելով ու կծելով վրձնի կոթը, բացականչեց.

- Ավարտեցի,- բացականչեց նա և, խոնարհվելով, կտավի ձախ անկյունում կարմիր տառերով գրեց իր անունը: Լորդ Հենրին մոտեցավ և ուշադիր նայեց նկարին: Անկասկած, դա արվեստի հրաշալի մի գործ էր, նմանությունը նույնպես ապշեցուցիչ էր:

- Իմ սիրելի Բեգիլ, շնորհավորում եմ քեզ ամբողջ սրտով,- ասաց նա,- դա մեր օրերի ամենահիանալի դիմանկարն է: Մոտեցեք, միստեր Գրեյ, և ինքներդ դատեցեք:

Պատանին կարծես ինչ-որ երազից սթափվեց:

- Իրո՞ք ավարտեցիք,- հարցրեց նա՝ իջնելով հարթակից:

- Այո՛: Լրիվ,- ասաց նկարիչը,- այսօր Դուք հիանալի բնոր-
յեցիք: Ես շատ շնորհակալ եմ Ձեզ:

- Դու ինձանից պետք է շնորհակալ լինես,- մեջ մտավ լորդ Հենրին,- ճիշտ չէ՞, միստեր Գրեյ:

Դորիանը, առանց պատասխանելու, ցրված տեսքով ան-
ցավ նկարակալի կողքով և ապա շրջվեց նկարի կողմը: Երբ
հայացքը հանդիպեց նկարին, նա ականա քայլը ետ գցեց,
և հաճույքից շառագունեցին այտերը: Նրա աչքերն ուրա-
խությունից այնպես սկսեցին շողալ, կարծես առաջին անգամ

տեսավ ինքն իրեն. նա կանգնած էր անշարժ, մտասույզ և աղոտ գիտակցում էր, որ Հոլլուորդը խոսում է իր հետ, բայց չէր լսմունում թառերի իմաստը: Իր գեղեցկության գիտակցությունը հանկարծ նրա դեմ փայլեց, ինչպես հայտնություն: Մինչև հիմա ինքը այդ չէր նկատել, և Բեզիլ Հոլլուորդի հիացմունքը նրան թվում էր բարեկամական հուզիչ կուրության: Նա լսում էր նրա հաճոյախոսությունները, ծիծաղում նրանց վրա և մոռանում իսկույն: Այդ գովեստները ոչ մի տպավորություն չէին թողնում նրա վրա: Բայց ասիա հայտնվեց լորդ Հենրին, հնչեցին երիտասարդությանը վերաբերող նրա հիացական հիմներ, և ահեղ նախագգուշացումը այն մասին, թե որքան է վաղանցիկ այդ գեղեցկությունը: Դա հուզել էր Դորիանին, և հիմա, երբ նա հայացքը սևեռել էր իր գեղեցկության արտացոլմանը, հանկարծ նրա դեմ ապշեցուցիչ պարզությամբ հառնեց այն գալիքը, որի մասին խոսում էր լորդ Հենրին: Այո՛, կգա մի ժամանակ, երբ նրա դեմքը կթառամի ու կպատվի կնճիռներով, աչքերը կլսամբեն, կկորանա սլացիկ իրանը և կսկսի այլանդակվել, տարիները կտանեն շուրթերի ալ կարմիրը և մազերի ոսկին, կյանքը, ձևավորելով նրա հոգին, կսկսի քայքայել մարմինը: Եվ նա կլափոնա ահավոր տհաճ, խղճուկ և զարհուրելի:

Այդ մտքից սուր ցավը դանակի պես խոցեց Դորիանին, և յուրաքանչյուր ջիղը թրթռաց: Աչքերը մթնեցին՝ երկնագույնից յառնալով մեղեսիկե և լցվեցին արցունքով: Նրան թվաց, թե սառցե ծանր մի ձեռք իջավ իր սրտին:

- Միթե նկարը Ձեզ դուր չի գալիս,- վերջապես բացականչեց Հոլլուորդը՝ փոքր-ինչ վիրավորված Դորիանի անմեկնելի լռությունից:

- Դե, իհարկե, դուր է գալիս,- պատասխանեց լորդ Հենրին Դորիանի փոխարեն,- իսկ ո՞ւմ կարող էր դուր չգալ:

Դա ժամանակակից նկարչության գլուխգործոցներից է: Ես պատրաստ եմ վճարելու դրա դիմաց, ինչ ցանկանաս: Այս դիմանկարը ինձ պետք է պատկանա:

- Ես չեմ կարող վաճառել, Հարրի, դա իմը չէ:

- Իսկ ո՞ւմն է:

- Իհարկե, Դորիանինը,- պատասխանեց նկարիչը,- ինչ երջանիկ մարդ է:

- Որքան վշտալի է,- շնջաց Դորիան Գրեյը՝ աչքերը սևեռած իր դիմանկարին,- որքան վշտալի... Ես կծերանամ, կդառնամ գարշելի մի այլանդակ, իսկ իմ դիմանկարը կմնա հավիտյան երիտասարդ: Նկարն այդ երբեք, երբեք չի ծերանա, ինչպես հունիսյան այս օրը... Ա՛յն, երանի լինելու ճիշտ հակառակը... Ես հավիտյան մնայի երիտասարդ, իսկ նկարը ծերանար... Դրա համար... դրա համար կտայի ամեն ինչ աշխարհում... կտայի հոգիս:

- Դժվար թե համաձայնես նման իրողության հետ, - ծիծաղելով բացականչեց լորդ Հենրին,- ծանր կլիներ այդ դեպքում նկարչի վիճակը:

- Այո՛, ես խիստ կառարկեի դրա դեմ, Հարրի,- ասաց Հոլլուորդը:

Դորիան Գրեյը շրջվեց և ակնդետ նայեց նրան:

- Չեմ կասկածում, Բեզիլ, Դուք Ձեր արվեստը սիրում եք ավելի, քան ընկերներին: Ես Ձեզ համար ավելի թանկ եմ, քան հնացած կանաչավուն բրոնզե արձանիկը: Ո՛չ, թերևս, այն ավելի թանկ է Ձեզ համար:

Զարմացած նկարիչը ակնապիշ նայում էր նրան: Զարմանալի էր, որ Դորիանն այդպես էր խոսում: Ինչ էր պատահել: Հավանաբար, նա խիստ բորբոքված էր, դեմքը շառագունել էր, այտերն այրվում էին:

- Այո՛, այո՛,- շարունակեց Դորիանը,- ես Ձեզ համար

ավելի քիչ արժեմ, քան Ձեր փղոսկրե Հերմեսը կամ արծաթե Ֆավնը: Դուք միշտ կսիրեք նրանց: Իսկ ինձ որքան ժամանակ պետք է սիրեք... թերևս, մինչև դեմքիս առաջին կնճոռի հայտնվելը: Այժմ ես գիտեմ, երբ մարդ զրկվում է գեղեցկությունից, կորցնում է ամեն ինչ: Դա Ձեր նկարն ինձ ասաց: Լորդ Հենրիին միանգամայն իրավացի է. միակ թանկ բանը երիտասարդությունն է: Երբ ես զգամ, որ ծերանում եմ, ինքնասպանություն կգործեմ:

Հոլլուորդը գունատված բռնեց նրա ձեռքը:

- Դորիան, Դորիան,- բացականչեց նա,- այդ ինչ եք ասում: Ես երբեք Ձեզ նման բարեկամ չեմ ունեցել և չեմ էլ ունենա: Միթե նախանձում եք անշունչ առարկաներին, չէ՞ որ դուք նրանցից գեղեցիկ եք:

- Ես նախանձում եմ ամեն ինչի, որի գեղեցկությունն անմահ է: Նախանձում եմ նույնիսկ իմ այս դիմանկարին: Ինչո՞ւ նա պետք է պահպանի այն, ինչ ինձ վիճակված է կորցնել: Յուրաքանչյուր անցնող ակնթարթ խլում է ինձանից ինչ-որ բան և տալիս նրան: Օ՛, եթե լինեք ճիշտ հակառակը, եթե փոխվեր նկարը, իսկ ես մնայի միշտ նույնը, ինչպես հիմա: Ինչո՞ւ նկարեցիք: Կգա մի օր, երբ այդ նկարը կծաղրի ինձ, կծալլի դաժանորեն:

Տաք արցունքները հորդեցին Դորիանի աչքերից: Նա ետ քաշեց ձեռքը Հոլլուորդի ափից և, ընկնելով բազմոցին, դեմքը թաղեց բարձերի մեջ:

- Դա քո սրած բաներն են, Հարրի,- դառնորեն ասաց նկարիչը:

Լորդ Հենրիին թոթվեց ուսերը:

- Սա իսկական Դորիան Գրեյն է, ահա թե ինչ:

- Ո՛չ:

- Իսկ եթե ոչ, ես ինչ մեղք ունեմ:

- Երբ ես խնդրեցի, դու պետք է գնայիր,- քրթմնջաց նա:

- Չէ որ հենց քո խնդրանքով մնացի,- առարկեց լուրդ Հենրիին:

- Հարրի, ես չեմ ուզում կռվել իմ երկու ամենալավ բարեկամների հետ: Բայց Դուք երկուսդ էլ ստիպեցիք ինձ ատել իմ ամենալավ կտավը: Ես կոչնչացնեմ այն: Էհ, ինչ կա որ, չէ որ դա ընդամենը կտավ, և գույներ են միայն: Ես թույլ չեմ տա, որ նկարը մթագնի մեր երեքի կյանքը:

Դորիան Գրեյը բարձրացրեց ոսկեհեր գլուխը բարձից և գունատ, արցունքակալած աչքերով հետևեց նկաթչին, որ մոտենում էր վարագույրով ծածկված բարձր լուսամուտի մոտ դրած աշխատասեղանին: Ինչ էր անում այնտեղ: Թափթփված թիթեղյա ներկանոթների և չորացած վրձինների մեջ նրա մատներն ինչ-որ բան էին փնտրում: Փնտրում էր նուրբ և ձկուն պողպատե սուր բերանով երկար շպատելը: Եվ վերջապես գտավ: Ուզում էր պատռել դիմանկարը:

Խեղդված հեծկլտանքով՝ պատանին ցատկեց բազմոցից, նետվեց դեպի Հոլլուորդը և, խլելով շպատելը, դեն նետեց:

- Չհամարձակվե՞ք, Բեճիլ, չհամարձակվե՞ք: Դա գրեթե մարդասպանություն է:

- Ա՛խ, վերջապես գնահատեցի՞ք իմ աշխատանքը, շատ ուրախ եմ, Դորիան,- սառնությամբ ասաց նկարիչը՝ զարմանքն անցնելուց հետո,- նրբեք չէի սպասում:

- Գնահատել: Ես սիրահարված եմ այդ նկարին, Բեճիլ: Կնարձես թե դա իմ մի մասը լինի:

- Հիանալի է: Հենց որ չորանաք, Ձեզ կծածկեն լաքով, կոյնեն շրջանակի մեջ և կուղարկեն տուն: Այն ժամանակ ինչ ուզեք, կարող եք անել ինքներդ ձեզ:

Անցնելով սենյակի միջով՝ Հոլլուորդը զանգը տվեց:

- Դուք, իհարկե, չե՞ք հրաժարվի թեյից, Դորիան: Իսկ դու,

Հւրրի, թն դեմ ես այդպիսի պարզ հաճույքներին:

- Ես պաշտում եմ պարզ հաճույքները,- ասաց Լորդ Հենրին: Դրանք լարդ բնավորությունների վերջին հանգրվաններն են: Դրամատիկական տեսարաններ սիրում եմ միայն բնահարթակի վրա: Որքան անհեթեթ մարդ եք երկուսդ էլ: Հետաքրքիր է՝ ո՞վ է մարդուն համարել ամենաբանական կենդանին: Դա ամենահապճեպ բնորոշումն է: Մարդն ամեն ինչ է, միայն թե ոչ բանական: Եվ ուրախ եմ, ի վերջո, որ այդպես է: Սակայն ես չեմ ուզում, որ դուք նկարի համար վիճեք: Ավելի լավ կլիներ, եթե այդ նկարը ինձ տայիր. Բեզիլ: Այո, հիմար տղան ամեննին էլ չի ցանկանում, իսկ ես այնքան եմ ուզում:

- Բեզիլ, եթե Դուք դիմանկարն ինձ չտաք, երբևր Զեզ չեմ ների,- բացականչեց Դորիան Գրեյը,- և ոչ մեկին թույլ չեմ տա, որ ինձ «հիմար տղա» անվանի:

- Ես արդեն ասացի, որ նկարը Զեզ եմ նվիրում, Դորիան: Այդպես որոշել եմ դեռ նայաքան նկարելն սկսելը:

Իսկ ինձանից մի՛ նեղացեք, միստեր Գրեյ,- ասաց լորդ Հևորին:- Դուք ինքներդ էլ գիտեք, որ բավական հիմար վարվեցիր: Եվ այնքան էլ Զեզ համար տհաճ չէ, երբ Զեզ հիպոստում են, որ Դուք դեռ երեխա եք:

‘Ինձ այսօր առավոտյան ինձ համար դա շատ տհաճ կլիներ, լորդ Հենրի:

Այս այսօր առավոտյան: Բայց այն ժամանակից մինչև հիմա դուք շատ ապրումներ ունեցաք:

‘Խոսք թախտեցին: Ներս մտավ սպասավորը՝ թեյի սկուտուլը ձեռքին և դրեց ճապոնական փոքրիկ սեղանի վրա: Լուսին ցավաթանկ, պնակների չխկչխկոց և հին, մեծ թեյնիկի խլիպիլիպոց: Ապասավորի ետևից մի ծառա ներս բերեց ճնուտուկու երկու մեծ գնդաձև աման:

Դորիան Գրեյը մոտեցավ սեղանին և սկսեց թեյ լցնել: Առանց շտապելու Բեզիլն ու լորդ Հենրին նույնպես մոտեցան և լուսթրացրին կալիարիչները, նայեցին, թե ինչ կա ամանների մեջ:

- Երևկոյան չգնանք թատրոն,- առաջարկեց լորդ Հենրին,- կրնի, որևէ տեղ, հետաքրքիր ներկայացում է գնում: Ծիշտ և՛ մեկին խոստացել եմ իր հետ ճաշել Ուայթում, բայց նա իմ հին ընկերն է, կարելի է նրան հեռագրել, որ հիվանդ եմ, կլսեմ ուրիշ կարևոր հանդիպում խանգարեց: Թերևս, նրան ասյոպիսի պատճառաբանությունը ավելի դուր գալ իր անուպասելի անկեղծությամբ:

- Օհ, ֆրանկ հագնել: Ինչքան է ձանձրալի,- տրտնջաց Հոլլուորդը,- տանել չեմ կարող այդ ֆրակները:

- Այո,- ծուլորեն համաձայնեց լորդ Հենրին:- Ժամանակակից կոստյումները սոսկալի բաներ են, մոայլ են, ճշող: Մեր կյանքում ոչինչ չի մնացել գեղեցիկ, բացի արատից:

- Հանրի, այդպիսի բաներ մի խոսիր Դորիանի մոտ:

- Ո՛ր Դորիանի: Այն, որ թեյ է լցնում մեզ համար, թե ուրը պիմանկարում է:

- Երկուսի մոտ էլ:

- Ես Ձեզ հետ մեծ ուրախությամբ թատրոն կգայի, լորդ Հենրի,- ասաց պատանին:

- Հիանալի է: Ուրեմն, գնում ենք: Դու նույնպես կգաս, Բեզիլ:

- Չեմ կարող, ազնիվ խոսք: Շատ գործ ունեմ:

- Ուրեմն երկուսով կգնանք, միստեր Գրեյ, Դուք և ես:

- Օ՛, որքան ուրախ եմ:

Նկարիչը, շրթունքը կրծոտելով, գավաթը ձեռքին, մոտեցավ նկարին:

- Իսկ ես կմնամ իսկական Դորիանի հետ,- տխուր ասաց

նա:

- Դա միթե իսկական Դորիանն է,- հարցրեց Դորիան Գրեյը՝ մոտենալով կտավին:- Միթե ես իսկապես այսպիսին եմ:

- Ճիշտ և ճիշտ նույնը:

- Ինչ հրաշալի է, Բեգիլ:

- Գոնե արտաքինով Դուք այդպիսին եք: Դիմանկարում այդպիսին էլ կմնաք,- հառաչեց Հոլլուորդը:- Իսկ դա քիչ բան չէ:

- Օ՛, ինչպես են մարդիկ կառչում հավատարմությունից,- բացականչեց լորդ Հենրիին: - Չէ՞ որ նույնիսկ սերն ամբողջովին կենսաբանական խնդիր է: Դա ոչնչով կախված չէ մեր կամքից: Նրիտասարդները ցանկանում են հավատարիմ մնալ: չևն կարողանում, ծերերը փորձում են դավաճանել, բայց ի վիճակի չեն: Ուրիշ ոչինչ:

- Դորիան, այսօր թատրոն մի գնացեք,- ասաց Հոլլուորդը:- Մնացեք ինձ մոտ ճաշելու:

Չեմ կարող, Բեգիլ:

Ինչո՞ւ:

Չի՞ որ խոստացա լորդ Հենրիին՝ գնալ նրա հետ:

Կարծում եք՝ նա Ձեզ ավելի քիչ կսիրի, եթե Ձեր խոստումը չկատարեք: Ինքը երբեք չի կատարում իր խոստումները: Շատ եմ խնդրում, մի գնացեք:

Դորիան Գրեյը, ծիծաղելով, տարուբերեց գլուխը:

Ապաչում եմ:

Պատումին անվճռական նայեց լորդ Հենրիին, որը, թեյի սեպտի մոտ նստած, ժպիտը երեսին լսում էր նրանց խոսակցությունը:

Ի՛չ, ես պետք է գնամ, Բեգիլ:

Կուր գլխակ,- Հոլլուորդը մոտեցավ սեղանին և գավաթը դրեց սեպտեղի վրա,- արդեն ուշ է, դեռ պետք է հագնվեք,

ավելի լավ է ժամանակ չկորցնեք: Ցտեսություն, Հւրրի:
Ցտեսություն, Դորիան: Շուտ եկեք ինձ մոտ, թեկուզ՝ վաղը:

- Անպայման:

- Ձեք մոռանա:

- Դե իհարկե՞ ոչ,- հավաստիացրեց Դորիանը:

- Հա, նաև... Հւրրի:

- Ինչ, Բեգիլ,

- Հիշեցե՞ք, թե ինչ ասացի այս առավոտ պարտեզում:

- Արդեն մոռացել եմ:

- Տես հա՛, քեզ վստահում եմ:

- Կուզեի, որ ես ինքս ինձ վստահեի,- ասաց լորդ Հենրին՝
ծիծաղելով,- գնանք, միստեր Գրեյ: Իմ կաբրիոլետը դրսում է:
Լ:ս կարող եմ Ձեզ տուն հասցնել: Ցտեսություն, Բեգիլ: Մենք
այսօր շատ հետաքրքիր անցկացրինք մեր օրը:

Երբ դուռը հյուրերի հետևից փակվեց, նկարիչը ծանրորեն
րնկավ բազմոցին: Նրա դեմքից երևում էր, թե ինչպես է
ուանջվում:

ԳԼՈՒԽ III

Հաջորդ օրը տասներկուսն անց կես լորդ Հենրին Քերզոն փողոցի վրա գտնվող իր տնից դուրս եկավ և գնաց Օլբեյի՝ այցելելու իր մորեղբորը՝ լորդ Ֆերմորին: Մորեղբայրը բարեհոգի, բայց կոպիտ շարժումներով մի տարեց ամուրի էր, որին բարձրաշխարհիկ կյանքի շրջաններից դուրս գտնվող միջավայրերում եսասեր էին համարում, որովհետև մարդկանց առանձնապես որևէ օգուտ չէր տվել, իսկ բարձրաշխարհիկ շրջաններում մեծահոգի, առատաձեռն, քանի որ մեծ սիրով հյուրասիրում էր նրանց, ովքեր զվարճացնում էին իրեն: Լորդ Ֆերմորի հայրը եղել էր անգլիական դեսպան Մադրիդում, երբ Իզաբելլա թագուհին դեռ երիտասարդ էր, իսկ Պրինց դևո չկար էլ: Քմահաճ բուպեի ազդեցությամբ նա հեռացել էր դիվանագիտական ծառայությունից՝ զայրացած, որ իրեն չառաջարկեցին Փարիզում դեսպանի պաշտոն, թեև այդ դիրքի համար նրան լրիվ իրավունք էին տալիս իր ծագումը, թեթև ապրելակերպը, դիվանագիտական զնկույցների ընտիր լեզուն և դեպի հաճույքներն ունեցած անսահման կիրքը: Ուրիշն, որն իր հոր քարտուղարն էր, հեռացավ նրա հետ, մի քայլ, ու այն ժամանակ շատերը համարեցին հիմարություն, իսկ մի քանի ամիս անց, ժառանգելով լորդի տիտղոս, լրջորեն սկսեց ուսումնասիրել արիստոկրատիայի մեծ արվեստը՝ անբանությունը: Նա Լոնդոնում ուներ երկու ընդարձակ տուն, բայց գերադասում էր ապրել ամուրուն հատուկ կահավորված բնակարանում՝ հաշվելով, որ հոգսն այդպես ավելի քիչ է, իսկ մեծ մասամբ նախաճաշում և ճաշում էր ակումբում: Լորդ Ֆերմորը որոշ ուշադրություն էր նվիրում կենտյոնական կոմսությունների՝ իր անխառնորեն՝ արդարացնելով այդ կիվանդագին հետաքրքրությունը նրանով, որ քարածուխ ունենալը հնարավորություն է տալիս նրան, ինչ-

սլու ջենտլմենի՝ փայտով տաքացնել բուխարին: Քաղաքա-
կուն համոզմունքով նա պահպանողական էր, միայն թե ոչ
այն ժամանակ, երբ իշխանության գլուխ էին անցնում պահ-
պանողականները: Այդ ժամանակ նա եռանդով հայհոյում էր
պահպանողականներին՝ անվանելով նրանց ռադիկալների
սովազակախումբ: Նա հերոսաբար պայքարում էր իր սենեկա-
սուպասավորի դեմ, որը խիստ ճնշում էր իրեն և ի սարսափ իր
շուտ ազգականների՝ ինքն էլ իր հերթին էր դաժան վարվում
կրանց հետ: Նրան կարող էր ծնել միայն Անգլիան, մինչդեռ
ինքը դժգոհ էր Անգլիայից՝ և միշտ կրկնում էր, թե երկիրը
դեպի կործանում է գնում: Նրա սկզբունքները հնացած էին,
բայց շատ բան կարելի էր ասել՝ ի պաշտպանություն նրա
նախապաշարմունքների:

Երբ լորդ Հենրին սենյակ մտավ, նրա քեռին նստած էր
ուրտորդական հաստ բաժկոնով, սիգարը բերանին և կարդում
էր «Թայմսը»՝ դժոյոհ փնթիխթալով թերթի վրա:

- Ա՛, Հարրի,- ասաց ծեր ջենտլմենը,- ինչն է քեզ այդպես
վաղ ոտքի հանել: Ես կարծում էի, թե Դուք երկուսից շուտ չևք
սրթնանում, իսկ տնից դուրս եք գալիս հինգից հետո միայն:

- Քեռի՛ Ջորջ, ազգակցական բացառիկ զգացմունքները,
հավատացնում եմ Ձեզ, ինձ բերին այստեղ: Ինձ մի բան է
հարկավոր:

- Փող, հավանաբար,- ասաց լորդ Ֆերմորը՝ թթու դեմ-
քով,- դե՛, նստի՛ր, պատմի՛ր, տեսնենք: Ժամանակակից երի-
տասարդ ուրջունը կարծում է, թե փողն ամեն ինչ է:

- Այո՛,- համաձայնեց լորդ Հենրին՝ ուղղելով մերակի ծա-
ղիկը,- իսկ ծերանալով՝ համոզվում են այդ բանում: Բայց
ևս փող չեմ ուզում, քեռի՛ Ջորջ: Փողը նրանց է պետք, ով-
քեր պարտքը վճարելու սովորություն ունեն, իսկ ես երբեք
չեմ վճարում իմ պարտքատերերին: Ապառիկը ընտանիքի

կրտսեր որդու միակ կապիտալն է, և դրանով կարելի է հիանալի ապրել: Բացի դրանից, ես միշտ գործ եմ ունենում Դալլաբուրի առևտրականների հետ, հետևաբար նրանք ինձ չեն անհանգստացնում: Իսկ իմ ուզածը Ձեզանից ոչ թե փող է, այլ տեղեկություն և, իհարկե, ոչ օգտակար, այլ անօգուտ տեղեկություն:

- Խնդրեմ, Հարրի, ես կարող եմ քեզ պատմել այն ամենը, ինչ դու կգտնես Անգլիայի ուզածդ Կապույտ գրքում՝ չնայած հիմա շատ անհեթեթություններ են այդ գրքերում գրվում: Այն ժամանակ երբ ես դիվանագետ էի, ամեն ինչ ավելի լավ էր: Իսկ այժմ, ասում են, դիվանագետներն ընդունվում են միայն քննության: Էլ ի՞նչ կարելի է սպասել նրանցից: Քննությունը, սըր, զուտ բարբաջանք է՝ սկզբից մինչև վերջը: Եթե դու ջանտլմեն ես, ապա ինչ գիտես, լրիվ բավական է՝ եթե ջանտլմեն չես, իմացածդ քեզ կարող է միայն վնաս բերել:

- Միստեր Դորիան Գրեյը Կապույտ գրքում չի հիշատակվում, յետի Ջորջ.- անփույթ պատասխանեց լորդ Հենրին:

Միստեր Դորիան Գրեյը: Ո՞վ է նա.- հարցրեց լորդ Ֆերմուր, խոժոռկով թավ, սպիտակ հոնքերը:

Ահա հենց դա էլ եկել եմ իմանալու, քեո՞ղ Ջորջ, իհարկե, ես գիտեմ, թե ով է: Նա վերջին լորդ Քելսոյի թոռն է: Մոր ազգանունը Դեյրե է, լեդի Մարգարետ Դեյրե: Պատմեք նրա մոր մասին: Ինչպիսի՞ն էր նա: Ո՞ւմ հետ էր ամուսնացել: Ժամանակին Դուք գիտեիք Լոնդոնի բոլոր բարձրաշխարհիկ մարդկանց, որևէ մեկը, գուցե և նրան էլ ճանաչեք: Ես նոր եմ ծանոթացել միստեր Գրեյի հետ, և նա ինձ շատ է հետաքրքրում:

Քեզայի թոռ, արձագանքեց ծեր ջենտլմենը.- Քելսոյի թոռը .. Իհարկե... Ես շատ լավ գիտեի նրա մորը: Կարծեմ, նրան կներկիս ներկա և՛մ և՛ղել: Արտակարգ գեղեցկուհի էր Մարգարետ Դեյրեն, և բոլոր տղամարդիկ կատաղել էին, երբ

ուս փախալ մի երիտասարդի հետ, որը գրայանում ոչ մի գրող չուներ, պարզապես ոչնչություն էր, սըր, ինչ-որ հետևակային փումարտակի ենթասայա էր, թե նման մի բան: Այո՛, այո՛, ամեն ինչ հիշում եմ, կարծես երեկ էր: Ամուսնությունից մի քանի ամիս անց խեղճը սպանվեց Սփայում՝ մենամարտի ժամունակ: Անախորժ լուրեր էին շրջում: Ասում էին, թե Քելսոն օդարկել է բելգիացի մի սրիկա արկածախնդրի, որ հրապարակորեն վիրավորի նրա փեսային... Պատկերացնում եմ, սյր, կաշառել էր նրան, վճարել էր այս ստորին և մենամարտելիս սրախոխող էր արել երիտասարդին, ինչպես օդավնուն են խրում շամփուրի վրա: Գործը կոծկեցին, բայց, աստված վկա, դրանից հետո երկար ժամանակ Քելսոն ավյուրում իր բիֆշտեքսը բոլորովին մենակ էր ուտում: Ինձ պատմեցին, որ նա իր աղջկան տուն բերեց, բայց աղջիկը դյուսնից հետո երբեք այլևս չխոսեց հոր հետ մինչև մահը: Այո՛, անախորժ պատմություն էր: Եվ շուտով, դեռ մեկ տարի էլ չանցած, աղջիկը մահացավ: Ուրեմն, ասում ես, նրանից մի օդով է մնացել: Ես մոռացել էի այդ մասին: Ինչպիսի տղա է: Կրե մորն է նման, պետք է որ գեղեցիկ լինի:

Այո՛, շատ գեղեցիկ է.- հաստատեց լորդ Հենրին:

- Համոզված եմ, որ հուսալի ձեռքերում է,- շարունակեց ձեր լորդը.- եթե Քելսոն նրան չի գրկել կտակից, նա պապից պետք է, որ մեծ գումար ժառանգած լինի: Մայրը նույնպես ուներ իր կարողությունը: Նա ժառանգել էր Սելբիի ողջ կալվածքը, նրա պապը ատում էր Քելսոնի համարելով նրան ժլատ: Նա խուլապես էլ շատ գծուծ էր: Հիշում եմ՝ մի անգամ նա եկավ Սոսոլիդ, երբ ես այնտեղ էի ապրում: Աստված վկա, կարմրում էի նրա փոխարեն: Թագուհին մի թյանի անգամ ինձ հարցրեց, թե ով է այդ անգլիացի ազնվականը, որ միշտ սակարկում է կառասպանների հետ: Զվարճալի անեկտոդներ էին պատմում

այդ մասին: Մի ամբողջ ամիս ես չէի համարձակվում երևալ պալատում: Հույսով եմ, որ նա թողան նկատմամբ ավելի առատաձեռն գտնվեց, քան մադրիդցի կառապանները:

- Ես այդ չգիտեմ, - պատասխանեց լորդ Հենրին, - նա դեռ անչափահաս է: Բայց կարծում եմ, որ հարուստ կլինի: Սելբրիի կավածիքն իրեն է անցել, այդ նա ինքն է ինձ ասել... ուրեմն, սյսում եք. շատ գեղեցիկ էր մայրը:

- Մարգարետ Դներեն ամենաչքնաղ էակն էր, որին ես երբևէ տեսել եմ: Այդպես էլ ես չհասկացա, թե ինչը ստիպեց նրան այդ քայլին դիմել: Նա կարող էր ամուսնանալ ցանկացածի հետ: Բարլինգտոնը խելագարվում էր նրա համար, բայց դժրախտությունն այն էր, որ Մարգարետ Դներեն ռոմանտիկ էր: Նրանց տոհմում բոլոր կանայք էլ ռոմանտիկ էին: Աննչան էին միայն տղամարդիկ... կանայք, աստված վկա, սքանչելի էին: Բարլինգտոնը ծնկի էր գալիս Մարգարետի առաջ, դա Բարլինգտոնն ինքն է ինձ պատմել: Մինչդեռ Լոնդոնի բոլոր աղջիկներն այն ժամանակ սիրահարված էին նրան: Միայն Մարգարետն էր, որ ծիծաղում էր նրա վրա: Ի դեպ, հիմար ամուսնությունների մասին, այդ ինչ է բարբաջում հայրդ Դարթմուրի վերաբերյալ՝ իբր թե նա ուզում է ամուսնանալ ամերիկուհու հետ: Միթե անգլուհիները բավականաչափ լավը չեն:

Քեթլի Ջորջ, այժմ ընդունված է ամուսնանալ ամերիկուհիների հետ:

Ես անգլուհիների կողմնակից եմ և պատրաստ եմ գրագրով ամբողջ աշխարհի հետ, - ասաց լորդ Ֆերմորը - բռունցքը խփելով սեղանին:

Բոլորք հիմա ամերիկուհիներին են ձգտում:

Ես լսել եմ, որ նրանք երկար չեն դիմանում, - քրթմնջաց մորեղբայր:

- Երկար վազարշավը ուժասպառ է անում նրանց, իսկ

ուրվելըներով կարճ ձիարշավում անգերազանցելի են: Չևս կարծում, թե Դարթմուրի վերջը լավ լինի:

Իսկ ովքեր են նրա ծնողները.- փնթվնթաց ծեր լորդը.- կյոս, իհարկե, այդպիսիներն ունի:

Լորդ Հենրիին տարուբերեց գլուխը:

Ամերիկացի աղջիկները նույնքան ճարպկորեն են թուրքնում իրենց ծնողներին, որքան անգլիացի կանայք՝ յլունց անցյալը.- ասաց նա՝ ոտքի ելնելով:

- Ինչպես երևում է, նրա հայրը խոզի միս արտահանող է:

- Հանուն Դարթմուրի կցանկանայի՝ այդպես լինեք, քեռի՛ ձորք: Ասում են՝ դա Ամերիկայում քաղաքականությունից հետո ամենանեկամտալեր գործն է:

- Իսկ նրա ամերիկուտիին գոնե լավիկն է:

Ինչպես ամերիկուտիների մեծամասնությունը, նա իրեն գլուցկցուտի է պատկերացնում: Դա նրանց հաջողության գլուխն է:

- Ինչո՞ւ նրանք չեն մնում իրենց հայրենի երկրում: Չէ՞ որ միշտ հավատացնում են մեզ, որ կանանց համար այնտեղ պլաստ է:

- Այո՛, դրախտ է, հենց այդ պատճառով էլ Եվայի նման նյուսք ձգտում են դուրս գալ դրախտից,- ասաց լորդ Հենրիին:- Դե՛, ցտեսություն, քեռի՛ ձորք: Ես պետք է գնամ, այլասլիս կուշանամ նախաճաշից: Ծնորհակալություն Դորիանի մասին տված տեղեկությունների համար: Ես միշտ սիրում եմ լիմ նոր ընկերների մասին ամեն ինչ իմանալ, իսկ հների մասին՝ ոչինչ:

- Այսօր որտե՞ղ ես նախաճաշում, Հարի:

- Մորաքույր Ագաթայի մոտ: Ես ինքս եմ խնդրել նրան, ու հյավիիրել եմ նաև մինտեր Գրեյին: Նա մորաքույր Ագաթայի նուր հովանավորյալն է:

Հիմ, տես թե ինչ, Հարրի, ասա քո մորաքույր Ագաթային. որ այլևս չստիանգտացնի ինձ իր բարեգործական կոչերով: Այդին ձանձրացել եմ: Ինչ է, այդ բարի կինը կարծում է, թե ես բարեգործությունների համար չեք գրելուց բացի ուրիշ սնվելիք չունեմ:

Շատ լավ, քեռի՛ Ջորջ, կասեմ: Բայց իզուր է, որովհետև բարեգործները կորցնում են մարդասիրական բոլոր զգացումները: Դա նրանց բնորոշ առանձնահատկությունն է:

Ներ ջնապմենը, հավանություն տալով, փնջացրեց և կանչեց սպասավորին, որպեսզի հյուրին ուղեկցի:

Լորդ Հենրին ապակեպատ ցածրադիր վաճառասրահով գտար եկավ Բերլինգթոն սթրիթ և քայլեց դեպի Բերկլեյի կրտսերակը:

Նա մտաբերում էր Դորիան Գրեյի ծնողների ողբերգությունը, որ լսել էր քեռուց: Նույնիսկ ընդհանուր գծերով արված սույ սլատմությունը հուզում էր նրան իր արտասովորությամբ. գրեթե ժամանակակից ողբանտիկայով: Սքանչելի մի աղջիկ, սրբամեն ինչ զուարեբել էր հանուն անսահման սիրո: Անչափ բերկրանքի մի քանի շաբաթներ՝ ընդհատված զազրելի ուճով: Լուռ տառապանքի ամիսներ, ապա տանջանքի մեջ ձուլած երեխա: Մայր, որ անցել է մահվան գիրկը, երեխա, որի ճակատագիրը որբությունն է, և անխիղճ ծերունու դաժան իշխանությունը: Այո, դա հետաքրքիր ֆոն է, որն ավելի վառ է կրանդավորում պատանու կերպարը, նրան դարձնում է ավելի կրտսերյալ: Գեղեցիկի ետևում միշտ ինչ-որ ողբերգական բան է թաքնված: Որպեսզի փթթի ամենափոքր ծաղիկը, սպասարկուկը պետք է տանեն երկունքի տառապանքը...

Արամս ոյութիչ էր Դորիանը անցած երեկո, երբ երկուսով միասին ճաշում էին ակումբում դեմ դիմաց: Նրա շփոթված հարսացի և կիսարաց շուրթերի մեջ նկատվում էր հուզմունք

և վնհերոտ ուրախություն: Իսկ կարմիր լուսամփոփի ստվա-
յում դեմքն ավելի վարդագույն էր, և փթթող հմայիչ գեղեց-
կությունն ավելի էր ընդգծվում: Նրա հետ խոսելը նման էր
հազվագյուտ ջութակի վրա նվագելուն: Նա արձագանքում
էր աղեղի ամեն մի հպմանը, յուրաքանչյուր թրթիռին...

Մ'Օհ, որքան սքանչելի է ստուգել սեփական ազդեցության
ուժը ուրիշի վրա: Ոչինչ չի կարող հավասարվել դրան: Լցնել
սևփական հոգին ուրիշի մեջ, թողնել, որ այդ հոգին մի պահ
յուրավրի այնտեղ: Լսել սեփական մտքերի արձագանքը, որն
ուժեղանում է երիտասարդության և կրքի երաժշտությամբ:
Հաղորդել ուրիշին քո խառնվածքը, ինչպես նուրբ հոգե-
կուսանք կամ յուրահատուկ բուրմուք: Դա իսկական բա-
վականություն է, թերևս՝ ամենամեծ հաճույքը, որ մնացել
է մարդուն մեր սահմանափակ և ճղճիմ դարում՝ իր գոեհիկ
զգայական հաճույքներով և գոեհիկ, հասարակ ձգտումներով:
Իսցի դրանից, այդ պատանին, որին երջանիկ մի դիպվածով
լուս հանդիպել էր Բեզիլի արվեստանոցում, հիանալի տիպ
է... կամ, համենայն դեպս, նրանից կարելի է հրաշալի բան
ուուղծել, նրա մեջ ամեն ինչ կա՝ թովչանք, պատանեկության
ձյունաթույր մաքրություն և գեղեցկություն, այնպիսի գեղեց-
կություն, ինչպիսին հին հույներն են քանդակել մարմարների
վրա: Նրանից կարելի է կերտել ամեն ինչ՝ Տիտան և կամ...
յուրաղալիք: Որքան ցավալի է, որ այդպիսի գեղեցկությունը
յուտապարտված է ոչնչացման:

Իսկ Բեզիլը: Հոգեբանական տեսակետից որքան հե-
տաքրքիր էր նրա ասածը: Նոր ձև նկարչության մեջ, իրա-
կանության նոր ընկալում, որն անսպասելիորեն հայտնվել
է, շնորհիվ մի մարդու ներկայության, որի մտքով դա չի էլ
անցնում... Բնության հոգին, որը բնակվում էր մթին ան-
ուտոններում, և մինչև այդ անտեսանելի լուռ թափառում էր

բաց դաշտերի մեջ, հանկարծ, ինչպես Դրիադան, հայտնվեց նկարչին՝ առանց որևէ սարսափի, քանի որ նկարչի հոգում, որ վաղուց էր փնտրում հոգին բնության, արբնացել էր այն ոգեշնչված խորաթափանցությունը, որի հիշոցով բացվում են հրաշալի գաղտնիքները և պարզ ձևերը, իրերի կերպարանքը, երբ ձեռք բերեցին բարձր կատարելություն և ինչ-որ խորհրդանշական իմաստ՝ կարծես նկարչին ներկայացնելով մի այլ, ավելի կատարյալ ձև, որ աղոտ երազանքից դարձավ իրականություն... Որքան արտասովոր էր այս ամենը:

Նման բան եղել է նաև անցյալ դարերում: Պլատոնը, որի համար մտածողությունը արվեստ էր, առաջինը խորհեց այդ հրաշքի մասին: Իսկ Բուոնարոտտին՝ Միլթե նա չէր, որ դա արտահայտեց իր սոնետների շարքում, որոնք կերտված էին գունավոր մարմարի մեջ: Բայց մեր դարում դա զարմանալի է...

Եվ լորդ Հենրին որոշեց Դորիանի համար դառնալ այն, ինչ Դորիանը, ինքն այդ չիմանալով, դարձավ նրա սքանչելի դիմանկարը ստեղծող նկարչի համար: Նա կփորձի նվաճել Դորիանին, ասենք՝ նա գրեթե կհսով չափ, հասել է դրան, և հիանալի պատանու հոգին կպատկանի իրեն, որքան շոայլորեն է ճակատագիրը շնորհներով օժտել Միրո և Մահվան այդ մանկանր:

Լորդ Հենրին հանկարծ կանգ առավ և հայացքը գցեց հարևան շենքերի վրա: Տեսնելով, որ անցել ու բավականին ինտացել է մորաքրոջ տնից, նա, ծիծաղելով ինքն իր վրա, ետ վերադարձավ: Երբ նա մտավ կիսամութ նախասենյակը, ծառայապետը նրան զեկուցեց, որ բոլորն արդեն ճաշասենյակում են: Լորդ Հենրին սպասավորներից մեկին տվեց գլխարկն ու ձեռնափայտը և ներս մտավ:

- Ինչպես միշտ, դու ուշանում ես, Հարրի,- բացականչեց

1 Միքելանջելո - Բուոնարոտտի:

մտրաքույրը՝ հանդիմանությամբ տարուբերելով գլուխը:

Լորդ Հենրին ներողություն խնդրեց՝ հենց նույն րուպլին մի պատճառ հորինելով և, նստելով մտրաքրոջ կողքի սուգատ աթոռին, հայացքը սահեցրեց հյուրերի վրայով: Սևդանի մյուս ծայրից Դորիանն ամոթխածաբար գլուխ սովեց՝ շառագունելով հաճույքից: Նրա դիմաց նստած էլ, բոլորի կողմից սիրված դքսուհի Հարլին՝ վերին աստիճանի հեզահամբույր, ուրախ բնավորության տեր և ճաշատարապետական այն համաչափությամբ, որ ժամանակակից պատմաբանները կոչում են գիրություն, (երբ խոսքը դքսուհիներին չի վերաբերում): Դքսուհու աջ կողքին նստած էլ, սըր Թոմաս Բերդոնը, որը պառլամենտի ռադիկալ անդամ էր: Հասարակական կյանքում նա իր ղեկավարի հավատարիմ կողմնակիցն էր, անձնական կյանքում՝ լավ խոհանույցի՝ հետևելով այն հայտնի և իմաստուն կանոնին, որն ասում է. «Մտածիր լիբերալների հետ, բայց ճաշիր պահպանողականների հետ»: Դքսուհու ձախ կողմը տեղ էր գրավել միստեր Էրսքինը՝ Թրեդլիից՝ հասակն առած մի ջենտլմեն, ուր բավականին հաճելի էր և քաղաքավարի, բայց մի վատ սովորություն ուներ՝ հասարակության մեջ միշտ լռում էր, թանի որ, ինչպես մի անգամ բացատրել էր լեդի Ագաթային. «Ես մինչև երեսուն տարեկան հասակը իր ասելիքը ասել վերջացրել էր:

Սևդանի մոտ լորդ Հենրիի հարևանուհին միսսիս Վանդլայն էր՝ նրա մտրաքրոջ ամենահին ընկերուհիներից մեկը, ուր կատարյալ մի սուրբ կին էր, բայց հագնված այնքան անճաշակ և ճշան, որ կարծես գարշելի և անփույթ կազմով սուղոթագիրք լիներ: Բարեբախտաբար, միսսիս Վանդլերի կողքին տեղավորված էր լորդ Ֆաուդելը՝ մեծ խելքի տեր, բայց միջին կարողություններով, միջին տարիքի մարդ, ուր

գրոշ էր և ձանձրալի, ինչպես համայնքների պալատ ներկայացրած մինիստրի հաշվետվությունը: Միսսիս Վանդելերի և նրա միջև զրույցն ընթանում էր այնպիսի լրջությամբ, ինչպիսի լրջությամբ, հենց լորդ Հենրիի խոսքերով ասած, աններելի մեղք են գործում բոլոր առաքինի մարդիկ, որից և ոչ մեկը խուսափել ոչ մի կերպ չի կարողանում:

- Մենք խոսում ենք խեղճ Դարթմուրի մասին, լորդ Հենրի,- սեղանի մյուս ծայրից բարձրաձայն ասաց դքսուհին՝ գլխի հաճելի ողջույնով,- ինչ եք կարծում, նա իսկապես կամուսնանա այդ հմայիչ ամերիկուհու հետ:

- Այո, դքսուհի: Կարծեմ, ամերիկուհին որոշել է առաջարկություն անել Բարթմուրին:

- Ինչ սարսափելի բան է,- բացականչեց լեդի Ագաթան:- Իսկապես, հարկավոր է խանգարել:

- Ամենահավաստի աղբյուրներից լսել եմ, որ նրա հայրը Ամերիկայում զբաղվում է արդուզարդի կամ ինչ-որ մի նման խղճուկ ապրանքի առևտրով,- արհամարհական տոնով հայտարարեց սրբ Թոմաս Բերդոնը:

- Իսկ իմ քեռին պնդում է, թե խոզի մսի առևտրով, սըր Թոմաս:

- Խղճուկ ապրանք, որոնք են ամերիկյան խղճուկ ապրանքները,- զարմացած հետաքրքրվեց դքսուհին՝ բարձրացնելով լիքը ձեռքերը:

- Ամերիկյան վեպերը,- բացատրեց լորդ Հենրին, լորի միս վերցնելով:

Դքսուհին մտքի մեջ ընկավ:

- Նրա վրա ուշադրություն մի դարձրեք, սիրելիս,- շնջաց լեդի Ագաթան,- նա երբեք լուրջ չի խոսում:

- Երբ Ամերիկյան հայտնագործվեց...- սկսեց ռադիկալը, և իսկույն հետևեցին մի քանի ձանձրալի տեղեկություններ:

Ինչպես բոլոր հոռետորները, որ ջանում են սպառել նյութը, նա սպառեց ունկնդիրի համբերությունը: Դքսուհին բառաչեց և օլտվեց ուրիշներին ընդհատելու իր իրավունքից:

- Երանի չհայտնագործվեր այդ Ամերիկան,- բացականչեց նա:- Չէ որ ամերկուհիները խլում են մեր աղջիկներից բոլոր փնսացուներին: Դա խայտառակություն է:

- Ես, թերևս, կասեի, որ Ամերիկան բոլորովին էլ չի հայտնագործված,- ասաց միստեր Էրսքինը:- Ամերիկան նոր է, միայն հայտնաբերվում:

- Օ՛, ես տեսել եմ Ամերիկայի ներկայացուցիչ կանանց,- ասորոշ եղանակով արձագանքեց դքսուհին,- և այնտեղ է խոստովանեմ՝ նյանցից շատերը անսահման լավն են և հազնվում են հիանալի: Նրանք բոլորն իրենց զգեստներն ու արդուզարդերը պատվիրում են Փարիզում: Ես, յյուրաքանչյուրս, հնարավորություն չունեմ այդ անելու:

- Ասացվածք կա, թե լավ ամերիկացիները մահից հետո ուղևորվում են Փարիզ,- քթի տակ ծիծաղելով՝ ասաց սըր Թոմասը, որը մաշված սրախոսությունների մեծ պաշար ուներ:

- Միթե: Իսկ ո՞ր են գնում վատ ամերիկացիները մահից հետո,- հետաքրքրվեց դքսուհին:

- Ամերիկա,- քրթմնջաց լորդ Հենրին:

Սըր Թոմասը կուտակեց հոնքերը:

- Վախենում եմ, թե Ձեր զարմիկը նախապես վատ է տրամադրված այդ մեծ երկրի նկատմամբ,- ասաց նա լեղի կգաթաքին,- ես ճանապարհորդել եմ ամբողջ Ամերիկայում, և յուրեկսարները ինձ միշտ տրամադրում էին հատուկ վագոն, նյունք չափազանց սիրալիր են, հավատացնում եմ Ձեզ, ուղևորությունն Ամերիկա ունի կրթական մեծ նշանակություն:

- Բայց միթե իրոք կրթված մարդ լինելու համար պետք

է, անպայման տեսնել Չիկագոն,- առարկելով՝ հարցրեց միստեր Էրսքինը:- Ես այդքան ուժ չունեմ նման ուղևորություն կատարելու:

Սըր Թոմասը թափահարեց ձեռքը:

- Միստեր Էրսքինը ամբողջ աշխարհը կենտրոնացրել է իր գրադարակներում: Մենք՝ գործունյա մարդիկս, սիրում ենք աչքով տեսնել ամեն ինչ և ոչ թե կարդալ: Ամերիկացիները առողջ բանականությամբ օժտված շատ հետաքրքիր ժողովուրդ են: Ես դա համարում եմ նրանց բնորոշ առանձնահատկությունը: Այո՛, միստեր Էրսքին, նրանք ողջամիտ մարդիկ են: Հավատացնում եմ ձեզ, որ ամերիկացին երբեք հիմարություն չի անում:

- Ինչպիսի սարսափ,- գոռաց լորդ Հենրին,- ես դեռևս կարող եմ հաշտվել կոպիտ ուժի հետ, բայց կոպիտ և բութ դատողությունը անտանելի է միանգամայն: Այն օգտագործվում է անազնիվ ձևով, դա նշանակում է դավաճանել բանականությանը:

- Ես Ձեզ չեմ հասկանում,- կարմրատակելով՝ ասաց սըր Թոմասը:

- Իսկ ես Ձեզ հասկանում եմ, լորդ Հենրի,- ժպտալով՝ քրթմնջաց միստեր Էրսքինը:

- Պարադոքսներն ունեն իրենց հրապույրը, սակայն...- սկսեց դքսուհին:

- Դա միթե պարադոքս էր,- հարցրեց միստեր Էրսքինը,- իսկ ես չհակառակեցի... Ասե՛նք, գուցե և Դուք ճիշտ եք: Բայց հետո ի՞նչ, կյանքի ճշմարտությունները բացահայտվում են պարադոքսների միջոցով: Իրականությունն ստուգելու համար պետք է տեսնել, թե ինչպես է նա հավասարակշռվում պարանի վրա: Եվ տեսնելուց հետո միայն, թե ճշմարտությունն ինչպիսի ակրուբատիկ համարներ է կատարում, կարելի է

վիշտ դատել նրա մասին:

- Աստված իմ,- ասաց լեդի Ագաթան,- տղամարդիկ ինչքան
ևս սիրում վիճել: Ոչ մի կերպ չեմ հասկանում, թե ինչի մասին
կը խոսում: Իսկ քեզ վրա, Հանրի, սաստիկ բարկացած եմ:
Ինչո՞ւ ես մեր սիրելի միստեր Գրեյին ետ պահում ինձ հետ
Իսթ-Էնդում աշխատելու մտադրությունից: Հասկացվո՞ւ, նա
կարող է մեզ մեծ ծառայության մատուցել, նրա խաղը դուր
կլա բոլորին:

- Իսկ ես ուզում եմ, որ նա խաղա ինձ համար,- ժպտալով՝
ասարկեց լորդ Հենրին և, նայելով Դորիանին, որսպք նրա
ուլատասխան ուրախ հայացքը:

- Բայց Ուայթչեյլում այնքան մարդկային վիշտ կա,- շա-
յունակեց լեդի Ագաթան:

- Ես կարեկցում եմ ամեն ինչի, բացի մարդկային վշտից,-
ասաց լորդ Հենրին՝ թոթովելով ուսերը:- Վշտից կարեկցել ես
չեմ կարող: Դա սաստիկ տգեղ է, սաստիկ ահավոր և սաս-
տիկ ճնշող: Վշտի նկատմամբ ընդհանուր կարեկցանքի մեջ
ինչ-որ սարսափնլի հիվանդագին բան կա: Կարեկցանքը
ուլտք է լինի գույնի, գեղեցկության, կյանքի ուրախության
նկատմամբ... Եվ որքան հնարավոր է, պետք է քիչ խոսվի
կյանքի ցավերի մասին:

- Բայց Իսթ-Էնդի խնդիրը շատ կարևոր է,- լրջորեն նկա-
տեց սըր Թոմասը՝ տարուբերելով գլուխը:

- Անկասկած,- համաձայնեց երիտասարդ լորդը:- Չէ
որ ստրկության հարցն է, և մենք փորձում ենք վճռել դա
սուրուններին զվարճացնելով:

Քաղաքագետը խուզարկու հայացքով նայեց նրան:

- Իսկ փոխարենը ի՞նչ կառաջարկեիք,- հարցրեց նա:

Լորդ Հենրին ծիծաղեց:

- Անգլիայում ես ոչինչ չէի ցանկանա փոխել, եղանակից

բացի.- պատասխանեց նա,- և միանգամայն բավականանում եմ վիլիխովայական խորհրդածություններով: Բայց, քանի որ տասնիններորդ դարը սնանկացել է կայեցանքի գերածախսից, ես կառաջարկեի դիմել գիտությանը, որ մեզ սովորեցնի ճշմարտության ուղին: Ջգացմունքները լավ են նյանով, որ շերում են մեզ այդ ուղուց, իսկ գիտությունը՝ նրանով, որ չի ճանաչում ոչ մի զգացմունք:

- Բայց մեզ վրա դրված են այնպիսի ծանր պարտականություններ.- երկչտությամբ միջամտեց միսսիս Վանդերը:

- Սարսափելի ծանր,- արծագանքեց լեդի Ագաթան:

Լորդ Հենրին նայեց միստեր Էրսքինին:

- Մարդկությունն իր դերը չափազանցնում է: Դա նրա նախածին մեղքն է: Եթե քարանձավաբնակները կարողանային ծիծաղել, պատմությունն այլ ընթացք կունենար:

- Դուք ինձ շատ մխիթարեցիք.- երգեցիկ ձայնով ասաց դքսուհին,- ամեն անգամ, երբ այցելում եմ Ձեր սիրելի մուրաքրոջը, միշտ մեղավոր եմ զգում, որ երբեք չեմ հետաքրքրվել Իսթ-Լնդով: Այժմ ես կարող եմ նայել նրա աչքյուն առանց կարմրելու:

- Բայց շրկենը կանանց շատ է սագում, դքսուհի,- նկատեց լորդ Հենրին:

- Միայն երիտասարդ ժամանակ,- առարկեց նա,- իսկ երբ կարմրում է այնպիսի ծեր կինը, ինչպիսին ես եմ, դա արդեն վատ նշան է: Այս, լորդ Հենրի, գուցե դուք ինձ խորհուրդ տայիք՝ ինչպես երիտասարդանալ կրկին:

Լորդ Հենրին մի պահ մտածեց:

- Կարո՞ղ եք, դքսուհի, հիշել որևէ մեծ սխալ, որ գործել եք ձեր երիտասարդ տարիներին,- հարցրեց նա:

- Ավանդ, շատ,- պատասխանեց նա:

- Այն դեպքում կրկնեք բոլորը,- լրջորեն ասաց լորդը,-

կրիտասարդությունը վերադարձնելու համար պետք է միայն կրկնել բոլոր խելահեղությունները:

Հոյակապ տեսություն է,- բացականչեց Կրստիյին,-
անուսալաղ կփորձեմ:

Վտանգավոր տեսություն է,- լսվեց սրը Թոմասի ամուր
ուսումնած շրթերից:

Աղի Ազաթան դժգոհ տարուբերեց գլուխը, բայց չկարո-
ւուցավ գսպել ծիծաղը: Միստեր Էրսքինը լուռ լսում էր:

Այո,- շարունակեց լորդ Հենրին,- դա կյանքի ամենա-
մեծ վաղտնիքներից մեկն է: Մեր օրերում մարդկանց մեծա-
մասնությունը մեռնում է ստրկական խելամտության սողա-
լույ ձևից՝ չափազանց ուշ ըմբռնելով, որ միակ բանը, որի
համար երբեք մարդ չպետք է զղջա, դա մեր սխալներն ու
ուսույթություններն են:

Մեղանի շուրջը բոլորը քրքջացին: Իսկ լորդ Հենրին սկսեց
յուսուհաճորեն խաղալ այդ մտքի հետ. վեր ու վար նետեց օդում,
կիսուպարանափոխեց, թողեց որ խույս տա իրենից. ապա կրկին
յուսուց: Ջարդարեց Երևակայության ծիածանանման ցուլքնյով
և թևավորեց պարադոքսներով: Այդ գովերգը խելահեղորեն
ուսուլառնեց դեպի փիլիսոփայության բարձունքները, իսկ փի-
լիսոփայությունն ինքը դարձավ երիտասարդ և հրապուրվեց
հաճույքի խենթ երաժշտությամբ: Հագցրեց նրան գինուսված
վյուստ. գլխին դրեց բաղեղի պսակ, և ինչպես Բաքոսի
յուսուհի սկսեց պարել կյանքի բլուրների վրա՝ ծաղրելով
յուսուհաղաշարժ Միլենին ողջախոհության համար: Փաստերը
կուս առաջ մի կողմ էին քաշվում, ինչպես անտառային վա-
խուցած ոգիներ: Նրա ճերմակ ոտքերը հենված էին հնձանի
հսկայական քարին, որի վրա նստած էր Օմարը, և հանկարծ
խառողի թշնամուց հյուսքը սկսեց եռալ՝ բարձրանալով մինչև
մարկ ոտքերը, ալ շիթերի կարմիր փրփուրը այլք առ այլք

հուսեց մեծ գուռի սև, թեք պատերով:

‘Կա յուրօրինակ հանպատրաստի ստեղծագործություն
և, յ: Լորդ Հենրին զգում էր, որ Դորիան Գրեյը հայացքը չի
կտրում իրենից, և այն գիտակցությունը, որ ունկնդիրների
մեջ կա մեկը, որին ուզում էր գերել ինքը, ավելի սուր էր
ուարձնում միտքը և գունեղություն տալիս նրևակայությանը:
Այն, ինչ նա ասում էր, հմայիչ էր, անպատասխանատու,
հավաստում էր տրամաբանությանն ու բանականությանը:
Լսույնները ծիծաղում էին, բայց ակամա դյուրված լսում էին
նրան, ինչպես երեխաներն են ականջ դնում կախարդական
սրինգին: Դորիան Գրեյը հմայված հայացքը չէր հեռացնում
նյանից, նրա շուրթերի վրա խաղում էր ժպիտը, իսկ մթագնող
աչքերում զմայլանքը փոխվում էր մտախոհության:

‘Լերջապես իրականությունը մեր դարի հագուստով ներս
մտավ սպասավորի կերպարանքով և զեկուցեց դքսուհուն,
որ նրա կառքը սպասում է դրսում: Դքսուհին զվարճալի
հուսահատությամբ կոտրատեց ձեռքերը:

- Ափսո՛ս,- բացականչեց նա,- ես ստիպված եմ գնալ:
‘Ուտոյ է անցնեմ ակումբ՝ ամուսնուս մոտ և նրան տանեմ
Ռոլլյա, որտեղ նա նախագահելու է մի անհեթեթ ժողովում:
Էդու, ուշանամ, նա անպայման կգայրանա, ես ստիպված եմ
խուսափել տեսարաններից, գլխարկս չափազանց եթերային
է, մի կոպիտ խոսքից անգամ այն կկործանվի: Ո՛չ, ո՛չ, թո-
ղիդ գնամ, սիրելի՛ Ագաթա: Ցտեսություն, լորդ Հենրի, Դուք
սիրուհւկի եք, բայց և իսկական գայթակղեցնող դև: Ես դրա-
կսուտուն չգիտեմ՝ ինչ մտածեմ Ձեր տեսությունների մասին:
Մուլտյանան եկեք մեզ մոտ ճաշի: Թեկուզ երեքշաբթի: Երեք-
շաբթի Դուք հրավիրված չեք որևէ տեղ:

Ձևը համար, դքսուհի, ես պատրաստ եմ դավաճանել բո-
լոյին,- խոնարհվելով՝ ասաց լորդ Հենրին:

- Օ՛ր, Դուք շատ սիրալիր եք, բայց և՛ շատ վատը,- բացա
կուսչեց նա,- ուրեմն, հիշեք, Ձեզ սպասում ենք:

Եվ նա լեղի Ազաթայի ու մյուս տիկիհնների ուղեկցությամբ
վիճապանծորեն դուրս սահեց սենյակից:

Երբ լորդ Հենրին կրկին նստեց, միստեր Էրսքինը աթոռը
մոտեցրեց նրան և ձեռքը գրեց ուսին:

Ձեր խոսքերը բոլոր գրքերից հետաքրքիր են,- սկսեց
ուս. ինչո՞ւ չեք գրում:

Ես գրքեր կարդալ չափազանց շատ եմ սիրում, միստեր
Լյուսին, այդ պատճառով էլ չեմ գրում: Իհարկե, լավ կլիներ
մի վկա գրել, այնքան հրաշալի, ինչպես պարսկական գորգն
է, նույնքան և՛ հեքիաթային: Բայց մեզ մոտ՝ Անգլիայում,
յուրաքանչյուր չկա: Կարդում են միայն լրագրեր, հանրագիտա-
յուններ և այբբենարաններ: Անգլիացիները աշխարհի բոլոր
մուսուլմուրդներից գրականության գեղեցկությունը ամենից
թիչ են հասկանում:

Ավանդ, Դուք, թերևս, ճիշտ եք,- պատասխանեց միստեր
Լյուսինը:- Ես ինքս մի ժամանակ երազում էի գրող դառնալ,
յուրյց վաղուց եմ հրաժարվել այդ մտքից... Իսկ այժմ, իմ սի-
րելի երիտասարդ բարեկամ, եթե թույլ կտաք Ձեզ այդպես
կուչել, ուզում եմ մի հարց տալ. Դուք իրոք հավատում եք այն
սուրբին, որ ասացիք նախաձաշի ժամանակ:

Ես արդեն բոլորովին մոռացել եմ, թե ինչ եմ ասել,-
ուրախաց լորդ Հենրին,- ինչ է՞ անմիտ բաներ եմ ասել:

- Իհարկե, շատ անմիտ: Իմ կարծիքով, Դուք չափազանց
վստահավոր մարդ եք, և եթե մեր սիրելի դքսուհուն բան
սխալի, մենք բոլորս Ձեզ կհամարենք հիմնական մեղա-
վոր... Բայց ես կուզեի Ձեզ հետ զրուցել կյանքի մասին: Իմ
մասնակի սերունդը ձանձրալի էր: Եթե Լոնդոնը երբևէ
Ձեզ ձանձրացնի, եկեք ինձ մոտ՝ Թրեդլի: Այնտեղ Դուք կշա-

բաղրեք Ձեր մեծ հաճույքի փիլիսոփայությունը՝ լամբլով բարզունգյան հրաշալի գինի, որ բարեբախտաբար դեռ ես բավականին ունեմ:

- Մեծ ուրախությամբ: Ես ինձ համար պատիվ կհամարեմ այցելել Թրեդլի, որտեղ այդպիսի հյուրասեր տանտեր և հիանալի գրադարան կա:

- Դուք այդ գրադարանը կզարդարեք Ձեր ներկայությամբ,- պատասխանեց ծեր ջենտլմենը՝ քաղաքավարի խոնարհվելով,- իսկ հիմա գնամ՝ հրաժեշտ տալու Ձեր անչափ բարի մորաքրոջը: Ժամանակն է գնալ Աթեննում՝, այդ ժամին մենք սովորաբար ննջում ենք այնտեղ:

- Բոլորդ էլ, միստեր Էրսքին:

- Այո՛, քառասուն հոգի՝ քառասուն բազկաթոռներում: Այսպիսով պատրաստվում ենք դառնալ Անգլիական գրականության ակադեմիայի անդամ:

Լորդ Հենրին ծիծաղեց:

- Իսկ ես Հայդ պարկ եմ գնում,- ասաց նա՝ բարձրանալով:

Դռան մոտ Դորիան Գրեյը զգուշությամբ հավելեց նրա ձեռքին:

- Ես էլ կարող եմ Ձեզ հետ գալ,- շնջաց նա:

- Բայց Դուք, կարծեմ, խոստացել եք Բեզիլ Հոլլուորդին այցելել:

- Ես ավելի շատ Ձեզ հետ կուզեի լինել: Այո՛, այո՛, ուզում եմ Ձեզ հետ գալ: Թույլ կտամք: Եվ կխոստանամք ամբողջ ժամանակ խոսել ինձ հետ: Ոչ ոք այնպես հետաքրքիր չի խոսում, ինչպես Դուք:

- Օ՛հ, այսօր ես բավականին շատ եմ խոսել արդեն, - ժպտալով ասաց լորդ Հենրին,- իսկ այժմ միայն ուզում եմ դիտել կյանքը: Եթե ուզում եք, գնանք միասին դիտենք:

1 Իրական ակումբ:

ԳԼՈՒԽ IV

Մեկ ամիս անց՝ մի օր, Դորիան Գրեյը ընկղմված էր լորդ Վեյլի՝ Մեյֆերում գտնվող տան փոքրիկ գրադարանի շքեղ լուսվոնցի մեջ: Դա մի գեղեցիկ սենյակ էր՝ կաղնու՝ ծիրապտղի կսունաչավուն գույնի բարձր տախտակադրվագներով՝ զարդարված բաց դեղին և առաստաղը ծեփածո: Հատակին փռված աղյուսագույն կարմիր կապերտի վրա ցիրուցան պլաված էին մետաքսե երկարածոպ պարսկական փոքրիկ դուրբեր: Ատլասափայլ փոքրիկ սեղանին դրված էր Կլոդիոնի յոսնդակներից մեկը, իսկ նրա կողքին՝ Մարգարիտա Վալուայի՝ «Zes Cent Nouvelles»-ի² մի օրինակը, որի կազմը Քլովիս Լոլի աշխատանքն էր: Գրքի կազմը ծածկված էր ոսկեգօծ մարգարտածաղիկներով. այդ ծաղիկը թագուհին ընտրել էր՝ որպես իր խորհրդանիշ: Բուլսարու վրա դրված էին երփնեյանց վարդակակաչներով չինական ծենապակյա երկնագույն սկահակներ: Կապարապատված լուսամատից ներս էր թափանցում Լոնդոնի ամառային օրվա ծիրանագույն լույսը:

Լորդ Հենրին դեռ չկար: Նա միշտ սկզբունքորեն ուշանում էր, բայց նրա՝ ճշտապահությունը ժամանակի գողն է: Դորիանը դուրսհորեն մոռալված էր ու մտացրիվ թերթում էր «Մանոն Լեոկոյի» հիանալի պատկերազարդ մի հրատարակություն, ուր գտել էր գրապահարաններից մեկում: Լյուդովիկոս XIV-ի ժամացույցի միալար, համաչափ թխկթխկոցն անգամ պայտում էր Դորիանին: Նա մի քանի անգամ նույնիսկ ուզեց պլավ՝ առանց տանտիրոջն սպասելու: Վերջապես դրսից լույսը ոտնածայն: Դուռը բացվեց:

Շանտ եք ուշանում, Հարրի,- քրթմնջաց Դորիանը:

1 Լուսվարխայի թագուհի (1499-1549), հումանիստ գրող, «Հարյուր նովելի» կամ «Լեպտամերոնի» հեղինակը:

2 «Հարյուր նովելի»

- Ցավոք սրտի, Հարրին չէ, միստեր Գրեյ, պատասխանեց մի սուր ձայն:

Դորիանն արագ շրջվեց և ոտքի ելավ:

- Ներեցնը: Ես կարծում էի...

- Դուք կարծում էիք, թե ամուսինս է, այնինչ՝ միայն նրա կինն է: Թույլ տվեք ներկայանալ: Ես Ձեզ շատ լավ գիտեմ Ձեր լուսանկարներից: Ամուսինս, կարծեմ, դրանցից տասնյոթ հատ ունի:

- Այնպես եք ասում, կարծես հենց տասնյոթ հատ էլ լինի, լեդի՛ Հենրի:

- Է, տասնյոթ չլինի, թող տասնուրեք լինի: Բացի այդ, անցած գիշեր Ձեզ տեսա օպերայում նրա հետ:

Այդ ասելիս նա անհանգիստ ծիծաղում էր և իր ցրված հայացքով ու անմոռուկ հիշեցնող աչքերով նայում Դորիանին: Այդ տարօրինակ կնոջ ողջ արդուզարդն այնպիսի տեսք ուներ, որ կարծես մտահղացված էր մոլուցքի ժամանակ և հագնված՝ փոթորկին: Լեդի Հենրին միշտ սիրահարված էր որևէ մեկին, և միշտ՝ անհույս. այդ պատճառով էլ պահել էր իր բոլոր պատրանքները: Նա ջանում էր երևալ վայելուչ, բայց միշտ թափթփված տեսք էր ունենում: Նրա անունը Վիկտորիա էր. նա կրքոտորեն սիրում էր եկեղեցի գնալ: Դա նրա մոտ դարձել էր մոլուցք:

- Կարծեմ «Լեոնգրինն էր», լեդի Հենրի:

- Այո՛, իմ սիրած «Լեոնգրինն էր»: Ես Վագների երաժշտությունն ավելի շատ եմ սիրում, քան մեկ ուրիշինը, նրա երաժշտությունն այնքան է աղմկոտ, որ օպերայում կարելի է ամբողջ ժամանակ խոսել՝ առանց վախենալու, թե մարդիկ կարող են քեզ լսել. դա մեծ առավելության է. այդպես չե՞ք կարծում, միստեր Գրեյ:

Նրա լայնակ շուրթերից կրկին հնչեց նույն անհանգիստ.

յնդիատվող ծիծաղը, և նա սկսեց մատնների մեջ պտտել կրիայի ոսկրից պատրաստած թուղթ կտրելու երկարակոթ պանակը: Դորիանը ժպտալով տարուրերեց գլուխը:

- Ներեցեք, չեմ կարող Ձեզ հետ համաձայնել, լեդի Հենրի, կրաժշտության ժամանակ ես երբեք չեմ խոսում համենայն պիպս՝ լավ երաժշտության: Իսկ երբ վատն է, իհարկե, պետք է խոսակցությամբ լռեցնել այդ երաժշտությունը:

- Ոհր՛, դա Հարրիի կարծիքն է, ծի՛շտ է, միստեր Գրեյ: Ես միշտ Հարրիի կարծիքները լսում եմ նրա ընկերներից: Միայն այս կերպ եմ իմանում նրանց մասին: Սակայն չկարծեք: Թե ես չեմ սիրում լավ երաժշտությունը: Ես դա պաշտում եմ, բայց ես վախենում նրանից: Լավ երաժշտությունն ինձ դարձնում է չափազանց ռոմանտիկ: Ես պարզապես պաշտում եմ դաշնակահարներին, իսկ երբեմն էլ երկուսին միաժամանակ եմ սիրում, այդպես է հավատացնում Հարրին: Չգիտեմ, թե ինչն է նրանց մեջ ինձ այդքան հրապուրամ: Գուցե այն, որ նրանք օտարական են: Բայց չէ՞ որ նրանք բոլորն էլ օտարական են: Ես յոյնիսկ նրանք, ովքեր ծնվում են Անգլիայում, որոշ ժամանակ անց դառնում են օտարական: Նրանց կողմից դա խելացի է, ես լավ համբավ է ստեղծում իրենց արվեստի համար, դա կրաժշտությունը դարձնում է աշխարհաքաղաքացիական, այլապես չէ՛. Գրեյ: Դուք, կարծեմ, երբեք չեք եղել իմ ոչ մի կրկնություն: Անպայման եկեք: Խոլորձներ չեմ պատվիրում, պարզ լավ կարողությունից վեր է, բայց օտարականների համար չեմ գլխանում ծախսեր նրանք այնպիսի գեղեցիկ տեսք են տալիս հյուրասենյակին: Ահա և Հարրին: Հարրի, ես եկա քեզ մոտ ինչ-որ բան հարցնելու, հիմա մոռացել եմ, թե՛ ինչ և անուշ այստեղ հանդիպեցի միստեր Դորիանին: Մենք շատ երկար ժամանակ զրույց ունեցանք երաժշտության մասին: Մենք ունենալով բոլորովին նույն գաղափարները: Ասենք՝ ոչ, մնա

գաղափարները լրիվ տարբեր են: Բայց նա շատ հաճելի զբուցակից է, ևս ուրախ եմ ծանոթանալուս համար:

- Ես նույնպես ուրախ եմ, սիրելիս, շատ ուրախ.- ասաց լորդ Հենրին՝ բարձրացնելով թուխ, կեռ հոնքերը, ուրախ ժպիտը երեսին՝ նայելով մերթ կնոջը, մերթ Դորիանին: - Ներեցեք, Դորիան, որ այդքան ուշացա: Գնացել էի Ուորդոր սթրիթ՝ հինավուրց դիպակի կտոր դնելու և ստիպված էի սակարկել ժամերով: Մեր օրերի մարդիկ գիտեն ամեն ինչի գիտել, բայց ոչ մի բանի արժեքը չգիտեն:

- Ցավում եմ, բայց ես պետք է գնամ,- բացականչեց լեդի Հենրին՝ խզելով սկսվող անհարմար լուրջությունն իր հանկարծակի հիմար ծիծաղով.- խոստացել եմ դքսուհուն՝ իր հետ կառքով զբոսնել: Ցտեսության, միստեր Գրեյ, ցտեսություն, Հարրի: Դու, երևի, այսօր ճաշի ես հրավիրված: Ես նույնպես: Գուցե հանդիպենք լեդի Թորնբերիյի մոտ:

- Շատ հնարավոր է, սիրելիս,- ասաց լորդ Հենրին՝ փակելով դուռը նրա ետևից: Կինը, որ նման էր ողջ գիշեր անձրևի տակ մնացած դրախտի թռչնակի, դուրս ճախրեց սենյակից՝ իր ետևից թողնելով հասմիկի մեղմ բույր: Հարրին վառեց ծխախոտը և ընկղմվեց բազկաթոռի մեջ:

- Երբեք չամուսնանաք հարդագույն մազերով կնոջ հետ,- ասաց նա՝ մի քանի անգամ ծուխը ներս քաշելուց հետո:

- Ինչո՞ւ, Հարրի:

- Սրանք ահավոր դյուրազգաց են:

- Բայց ես սիրում եմ դյուրազգաց մարդկանց:

- Ընդհանրապես երբեք մի ամուսնացեք, Դորիան: Տղամարդիկ ամուսնանում են հոգնածությունից, իսկ կանայք՝ հետաքրքրասիրությունից: Հետո երկուսն էլ հիասթափվում են:

- Դժվար թե կրկնե՞ս ամուսնանամ: Ես խիստ սիրահարված եմ: Սա նույնպես Ձեր ասույթներից մեկն է, որ իրագործում եմ

կատրում, ինչպես ամեն ինչ, որ Դուք եք ասում:

Ո՛րն եք սիրահարված,- փոքր դադարից հետո հարցրեց թոյլ Հենրին:

Մի դերասանուհու,- կարմրելով՝ պատասխանեց Դոբիան Գրեյը:

Լուրդ Հենրին թոթվեց ուտերը:

Դա բավական տափակ սկիզբ է:

Հարրի, եթե տեսնեք նրան, այդպես չեք ասի:

Ո՛վ է նա:

Սրա անունը Սիբիլ Վեյն է:

Երբեք չեմ լսել:

Ոչ ոք չի լսել: Բայց մի օր, այնուամենայնիվ, կլսեն բոլորը՝ Դա հանճար է:

Տղան, կանանցից հանճար չի լինում: Սրանք զարդարող մտերմներ են: Նրանք աշխարհին ասելիք չունեն, բայց ասում են շատ թույլ ձևով: Կանայք մարմնավորում են նյութի հաղթանակը մտքի հանդեպ, իսկ տղամարդիկ՝ մտքի հաղթանակը բարոյականության նկատմամբ:

Ի՞նչ եք ասում, Հարրի...

Իմ սիրելի Դորիան, հավատացեք, որ դա սուրբ ճշմարտություն է: Ես այժմ ուսումնասիրում եմ կանանց, ինչպես կաթոլ կամ չիմանալ: Մանավանդ, որ դա անհասկանալի հարց չէ, ինչպես կարծում էի առաջ: Ես եկել եմ այն եզրակացության, որ կան միայն երկու տեսակի կանայք՝ անշապար և շապարված: Առաջարկ կանայք շատ օգտակար են: Եթե ուզում եք ձեռք բերել լավ համբավ, բավական է նրանց հրավիրել Ձեզ հետ ընդունելու: Կանանց մյուս տեսակը շատ հրապուրիչ է: Բայց նրանք թույլ են տալիս մի սխալ՝ շապարվում են, որպեսզի կրկնապարհ երևան: Մեր տատերը շապարվում էին, որպեսզի համարվեին սրամիտ և փայլուն գրուցակիցներ: Այն ժամա-

նակներում «rouge»¹ և «esprit»² հասկացողությունները անբաժան էին: Այժմ այդպես չէ: Եթե կինը կարողանում է տասը տարով ավելի երիտասարդ երևալ իր աղջկանից, դրանով նա լրիվ բավարարվում է: Լոնդոնում կա միայն հինգ կին, որոնց հետ արժև խոսել, այն էլ նրանցից երկուսը տեղ չունեն բարեկիրթ հասարակության մեջ: Այնուամենայնիվ, պատմեցնք Ձեր հանճարի մասին: Դուք վաղուց եք ծանոթ նրա հետ.

- Ա՛յս, Հարրի, Ձեր դատողությունները սարսափեցնում են ինձ:

- Դատարկ բան է: Երբ եք ծանոթացել նրա հետ:

- Մի երեք շաբաթ առաջ:

- Որտեղ:

- Հիմա կպատմեմ: Բայց մտքներովդ չանցնի՝ սիրտս կտորեք, Հարրի: Փաստորեն, եթե Ձեզ չհանդիպեի, ոչինչ չէր պատահի: Դուք իմ մեջ ներարկեցիք կյանքի մասին ամեն ինչ իմանալու մոլեգին ցանկություն: Այն օրվանից, երբ հանդիպեցի Ձեզ, ինչ-որ բան սկսեց ուժգին տրոփել իմ երակներում: Երբ թափառում էի Պարկում կամ Պիկադիլլում, ևս սովորության ունեի նայել ամենքին, ով անցնում էր կողքովս և խելահեղ հետաքրքրությամբ ուզում էի իմանալ, թե ինչպիսի կյանք է վարում յուրաքանչյուրը: Նրանցից մի քանիսը հրապուրում էին ինձ, մյուսները՝ սարսափ ներշնչում: Օղում կարծես տարածված էր հաճելի մի թույն: Զգայացունց տպավորությունների մոլուցքն էր ինձ համակել: Եվ ահա մի երեկո, մոտ ժամը յոթին, որոշեցի դուրս ելնել նոր տպավորություններ փնտրելու: Զգում էի, որ մեր մոայլ, վիթխարի Լոնդոնը՝ իր բյուր մարդկանցով, նողկալի մեղսագործներով և զմայլիչ արատներով, Դուք այդպես

1 Շայսթ

2 Մրամտություն (Ֆր.):

Լիք այն մի անգամ նկարագրում, ինչ-որ բան ունի ինձ համար պահած: Հազար ու մի բան էի երևակայում: Նույնիսկ վտանգի զգացումից հիանում էի: Հիշում եմ Ձեր խոսքերը այն հիանալի երեկոյին, երբ առաջին անգամ ճաշեցին միասին. «Երջանկության իսկական գաղտնիքը գեղեցիկի պրոնման մեջ է»: Ինքս չգիտեի, թե ինչ եմ փնտրում, բայց դուրս ելա տնից և քայլեցի Իսթ-Էնդի ուղղությամբ: Շուտով ճանապարհս կորցրեցի կեղտոտ փողոցների և կանաչազուրկ սուրբերկերի լաբիրինթոսում: Մոտ ութն անց կես անցա մեծ վտու ջահերով լուսավորված աննշան, փոքրիկ թատրոնի մոտով՝ աղաղակող ազդերով ծածկված: Մուտքի մոտ կանգնած էր մի զգվելի հրեա՝ խիստ ծիծաղելի բաճկոնով, ինչպիսին ես երբևէ տեսել եմ, և անտանելի սիգար էր ծխում: Նրա մազերը ճարպոտ էին, իսկ կեղտոտ վերնաշապկի վրա մի խոշոր ադամանդ էր փայլում:

- Օթյակ կկամենայի՞ք, միլո՛րդ,- ասաց նա՝ ինձ տեսնելով և հուննց գլխարկը՝ ծառայելու բուռն պատրաստակամությամբ:

Ինչ-որ բան կար, Հարրի, այդ ճիվաղի մեջ, որ հետաքրքրում էր ինձ: Դուք, իհարկե, կծիծաղեք ինձ վրա, բայց ես իսկապես ներս մտա և մի ամբողջ գիտնա վճարեցի բեմի մոտ գտնվող օթյակի համար: Մինչև հիմա չեմ հասկանում, թե ինչպես կատարվեց դա: Իսկ եթե ես չգնայի, սիրելի Հարրի, եթե չգնայի, կկորցնեի իմ կյանքի ամենամեծ սիրավեպը: Ծիծաղում եք: Իս ուղղակի վրդովեցուցի՞չ է:

- Ես չեմ ծիծաղում, Դորիան: Համենայն դեպս, Ձեզ վրա չեմ ծիծաղում: Բայց չպետք է ասեք, որ դա Ձեր կյանքի ամենամեծ սիրավեպն է: Ավելի լավ է՝ ասեք՝ «առաջին»: Ձեզ միշտ, սիրահարվելու են, և Դուք միշտ սիրահարվելու եք սիրուն: Grande passion՝-ը այն մարդկանց արտոնությունն է, որոնք

1 Մեծ կիրք (ֆր.):

պարապ-սարապ կյանք ենք վարում: Դա յուրաքանչյուր երկրի անբան խավի միակ անելիքն է: Մի վախսեցեք, դեռ շատ հաճելի սպասելիքներ ունեք: Դա դեռ սկիզբն է:

- Մի՞թե Դուք ինձ այդքան թեթևամիտ եք համարում, - բարկությամբ գոռաց Դորիանը:

- Ո՛չ, չափազանց դյուրագգաց եք Դուք:

- Այսինքն:

- Տղան, ովքեր իրենց ամբողջ կյանքի ընթացքում մեկ անգամ են սիրում, իրոք թեթևամիտ են: Նրանց, այսպես կոչված, հավատարմությունն ու հաստատակամությունը ես համարում եմ սովորույթի լեթարգիա կամ երևակայության բացակայություն: Սիրո հավատարմությունը, ինչպես և մտքերի հետևողականությունն ու անփոփոխությունը, պարզապես անզորության խոստովանություն է... Հավատարմություն: Մի օր ես կգբաղվեմ դրա վերլուծությամբ: Նրա մեջ սեփականատիրական անզուսպ տենչ կա: Շատ բաներ մենք դեն կնետեինք, եթե չվախենայինք, որ ուրիշները կվերցնեն: Բայց չեմ ուզում ընդհատել Ձեզ: Շարունակեցեք պատմել:

- Այսպես, ուրեմն, ես ընկա բեմի մոտ գտնվող մի փոքրիկ, կեղտոտ օթյակ: Իմ դիմաց անձաշակորեն նախշած մի վարագույր էր: Ես զննեցի սրահը, որը կահավորված էր կեղծ պերճանքներով՝ ամենուրեք հրեշտակիկներ էին և առատության լոջուրներ, ինչպես էժանագին, հարսանեկան տորթը: Վերնասրահը և վերջին շարքերը լի էին մարդկանցով: Բայց հնամաշ բազկաթոռների առաջին երկու շարքերը բոլորովին դատարկ էին: Մարդ չկար նաև այն տեղերում, որն այստեղ, կարծեմ, դստիկոն են անվանում: Շարքերի միջով անցնում էին նարինջ և իմբիբի գարեջուր վաճառող կանայք: Սրահում լսվում էր ջարդվող ընկույզների սարսափելի ճտճտոց:

- Ճիշտ՝ ինչպես բրիտանական դրամայի ծաղկման օրե-

լին:

Այո՛, իսկապես որ: Շատ ճնշող կահավորանք է: Արլոնն մտածում էի, թե ինչպես դուրս գամ, երբ հանկարծ հայացքս կտուկ առավ ազդի վրա: Ինչ եք կարծում, Հարրի, ինչ ներկայություն կլիներ:

- Հավանաբար՝ «Ապուշ տղան» կամ «Անմեղ խուլը»: Մեր պոուլերը սիրում էին այդպիսի ներկայացումներ: Որքան շատ եմ ապրում, Դորիան, այնքան պարզ եմ տեսնում, որ ինչ դուր է, դալիս մեր պապերին, բավականաչափ դուր չի գալիս մեզ: Արլոնստում, ինչպես և քաղաքականության մեջ *Les grandsperes ont toujours tort!*¹

Այդ ներկայացումը մեզ համար նույնպես բավական լավն է, Հարրի: «Ռոմեո և Ջուլիետտա»-ն էր: Պետք է խոստովանեմ՝ սկզբում ես Շեքսպիրի համար վիրավորված էի, ուրիշ ներկայացում եմ այդպիսի խղճուկ վայրում: Բայց միևնույն ժամանակ դա ինձ մի քիչ հետաքրքրեց: Ինչևիցե, ես որոշեցի նայել առաջին գործողությունը: Նվագախմբի կատարումը ահավոր էր: Զարդված դաշնամուրի մոտ նստած մի երիտասարդ հրեա ղեկավարում էր նվագախումբը: Քիչ էլ մնում՝ դուրս փախչեի: Բայց վերջապես վարագույրը լուսործացավ, և ներկայացումը սկսվեց: Ռոմեոն գեր, տարեց մուրդ էր՝ այրած խցանով հաստացրած հոնքերով, խոպոտ, ուրբերգական ձայնով: Մարմինը սման էր գարեջրի տակառի: Մերկուրիոն քիչ բանով էր նրանից տարբերվում: Խաղում էր ինչ-որ զավեշտաբար: Նա տեքստի մեջ մտցրել էր ինքնահնար խոսքեր և վերջին շարքերում նստածների հետ ամենամտերիմ հարաբերությունների մեջ էր: Այդ երկու դերասանն էլ նույն-յուն անհեթեթ էին, ինչպես և բեմագարդարանքը, և բոլորը միասին հիշեցնում էին տոնավաճառի թատերախաղ: Իսկ

1 "Պապերը միշտ սխալվում են: (Ֆր.)

Ջուլիետտան... Պատկերացրեք, Հարրի, հազիվ տասնյոթ տարեկան մի աղջիկ՝ ծաղկանման նուրբ դեմքով, հունական փոքր գլխով, մուգ շագանակագույն հյուսքերով: Աչքերը կրթյալ մանուշակագույն լճեր էին, շուրթերը՝ վարդի թերթեր: Նա աշխարհի ամենագեղեցիկ արարածն էր, որ ես երբևէ տեսել եմ: Մի անգամ Դուք ինձ ասացիք, որ վիշտը չի հուզում, բայց գեղեցկությունը, միայն գեղեցկությունը կարող է լցնել Ձեր աչքերը արցունքով: Լսում եք, Հարրի, հազիվ էի կարողանում տեսնել այդ աղջկան, որովհետև արցունքի մշուշը փակել էր աչքերս, իսկ ծայնը... Երբեք այդպիսի ծայն չեմ լսել: Սկզբում շատ ցածր էր, բայց ամեն մի թանձր, կրծքային հնչյունը, թվում էր, հատ-հատ հասնում է ականջիդ: Հետո բարձրացավ, ինչպես սրինգ կամ հեռավոր եղջերափող: Պարտեզի տեսարանում այդ ծայնի մեջ կար այն հուզումնալից գմայլանքը, որ լսվում է սոխակների գեղգեղանքի մեջ արշալույսից առաջ: Հետո լինում էին վայրկյաններ, երբ ծայնը հասնում էր ջութակի բուռն և կրքոտ հնչեղության: Դուք գիտեք, թե ինչպես կարող է որևէ մեկի ծայնը հուզել: Ձեր ծայնը և Միրիլ Վեյնի ծայնը ես երբեք չեմ մոռանա: Բավական է՝ փակեմ աչքերս՝ իսկույն այդ ծայներն եմ լսում, մեկը մի բան է ասում, մյուսը՝ այլ: Եվ չգիտեմ՝ որին հետևեմ: Ինչո՞ւ չպետք է սիրեմ նրան, Հարրի: Ես պետք է սիրեմ նրան, ևս ինձ համար ամեն ինչ է: Ամեն երեկո ես դիտում եմ նրա խաղը: Մի երեկո նա Ռոզալինդա է, մյուս օրը՝ Իմոջենա: Ես տեսել եմ նրան մեռնելիս Իտալիայի մի մռայլ դամբարանում, տեսել եմ սիրեցյալի թանոտ շուրթերն համբուրելիս: Ես հետևել եմ նրան, երբ, պատանու նման հագնված, թափառում էր Արդենյան անտառներում՝ ծայտված թիկնոցով, նեղ տաբատը հագին և նրբագեղ գլխարկ դրած: Խելակորույս նա գալիս էր հանցագործ թագավորի մոտ՝ տալով նրան սա-

ուսայ և դառը խոտեր: Նա եղել է անմեղ Դեզդեմոնա. բայց լուսնդի սև ձեռքերը խեղդել են նրա՝ եղեգի նման բարավլիկ սարանոցը: Ես տեսել եմ նրան բոլոր դարերում, ամեն ասուակի զգեստներով: Սովորական կանայք երբեք չեն հուզում մեր երևակայությունը: Նրանք սահմանափակված են իրենց սարաշրջանով և ընդունակ չեն կախարդանքով կերպարունափոխվել: Նրանց հոգին մեզ ծանոթ է, ինչպես իրենց սյուսարկները: Գաղտնիքներ չունեն: Ոչ մեկի մեջ խորհրդավորություն չկա:

Առավոտյան նրանք կառքով զբոսնում են Պարկուժ, ցերեկը՝ զրուցում թեյասեղանների մոտ: Ժպտում են անբնական և ունեն շնորհալի շարժումներ: Նրանք բոլորն էլ մեզ համար թուրքերգված գիրք են: Իսկ դերասանուհին... դերասանուհին թուրքովին ուրիշ է: Հարրի, ինչո՞ւ չեք ասել, որ աշխարհում սիրո արժանի միակ մարդը դերասանուհին է:

- Որովհետև ես շատ դերասանուհիներ եմ սիրել, Դորիան:

- Օ՛, գիտեմ ինչպիսիներին՝ ներկած մազերով, շպարված դեմքերով սարսափելի կանանց:

- Մի՞ արհամարհեք ներկած մազերը և շպարված դեմքերը: Երբեմն զարմանալի հրապույր կա նրանց մեջ,- ասաց լորդ Անրին:

- Արդարև, ավստոսում եմ, որ պատմեցի Ձեզ Սիրիլ Վեյնի մասին:

- Ձեիք կարող չպատմել, Դորիան: Ձեր ամբողջ կյանքում Դուք պետք է վստահեք ինձ Ձեր գաղտնիքները:

- Այո՛, Հարրի, թերևս Դուք ճիշտ եք: Ձեմ կարող Ձեզանից ուրե՛ք բան թաքցնել: Դուք ինձ վրա ինչ-որ անբացատրելի սուղեցություն ունեք: Եթե ես նույնիսկ երբևէ ոճիր գործեմ, կլամ և կխոստովանեմ Ձեզ: Դուք ինձ կհասկանաք:

- Մեզ նմանները, Դորիան, ինչպես արևի քմահաճ ճառու-

գայթնուք, լուսավորում են կյանքը, նրանք ոճիր չեն գործում. խոլիսաճոյախոսության համար շնորհակալ եմ: Դե՛, պատմեցե՛ք: Տվե՛ր լույց կին, խնդրեմ: Շնորհակալություն: Ասացե՛ք, տեսնենք՝ մի՞նչն ուր հասան Ձեր հարաբերությունները Սիբիլ Վեյնի հետ:

‘Կոյիան Գրեյը ոտքի ցատկեց շառագունած, բոցավառ տարերով:

Հարրի, Սիբիլ Վեյսը սրբություն է ինձ համար:

Հենց սրբությանն էլ պետք է դիպչել – ասաց լորդ Հեն-րիկը՝ տարօրինակ ոգևորությամբ. – իսկ ինչո՞ւ բարկացար: Չէ՞ որ վաղ թե ուշ, ինչպես ենթադրում եմ, նա Ձերը կլինի: Սիրա-կասրվածությունը սկսվում է նրանից, որ մարդ խաբում է յնքն իրևն, իսկ վերջանում է նրանով, որ նա խաբում է ուրիշին: Ահա հենց դա էլ աշխարհը կոչում է սիրավեպ: Համենայն դեպս, կարծում եմ, որ Դուք արդեն ճանաչեցիք նրան:

– Իհարկե, հենց առաջին գիշերը այս նողկալի ծեր հրեան ներկայացումից հետո մտավ օթյակ և առաջարկեց ինձ գնալ Լաուարեմ՝ Զուլիետտայի հետ ծանոթանալու համար: Ես զայ-րուցա և ասացի, որ Զուլիետտան մահացել է հարյուրավոր տարիներ առաջ, և աճյունը հանգչում է Վերոնայի մարմարյա գերեզմանում: Նա ինձ նայում էր մեծագույն զարմանքով, յուտ երևույթին մտածեց, որ ես չափազանց շատ շամպայն եմ խմել:

• Շատ հավանական է:

Հետո հարցրեց, թե արդյոք թերթերում հոդվածներ չեն գրում: Ես ասացի, որ նույնիսկ թերթ չեմ կարդում: Ըստ երևույթին, խիստ հիասթափվեց և հաղորդեց ինձ, որ բոլոր բուտոկրական քննադատները դավադրություն են սարքել իր դևն և բոլորն էլ ծախու մարդիկ են:

Այդ հարցում թերևս նա շատ ճիշտ է: Ասենք, դատելով

նյութն անարժեքի, քննադատների մեծամասնությունը ծախսվում է, ոչ թանկ գնով:

Իսկ նա, ըստ երևույթին, կարծում է, որ դա իր կարողություններից վեր է,- ծիծաղեց Դորիանը,- մինչ մենք գրուցում էինք, թատրոնի լույսերն սկսեցին մարել, և ես պետք է գնայի: Դրան, ճիգ ու ջանք չխնայելով, ինչ-որ սիգարներ էր գովում և համառորեն առաջարկում ինձ, բայց ես դրանք նույնպես մերժեցի: Հաջորդ երեկո, իհարկե, ես կրկին եկա թատրոն: Ինձ տեսնելով՝ հրեան խոնարհ ողջույն տվեց և ասաց, որ ես արվեստի առատաձեռն հովանավորող եմ: Նա աշխարհի ումնատեղի արարածն էր՝ չնայած Շեքսպիրի նկատմամբ ուսած իր արտակարգ սիրուն: Մի անգամ նա հպարտությամբ պատմեց ինձ, որ ինքը հինգ անգամ սնանկացել է «լուրդի» հանդեպ ունեցած սիրո պատճառով (նա միշտ այդպես էր մեծարում Շեքսպիրին): Թվում էր, թե նա այդ համայուն է իր ամենամեծ ծառայությունը:

Դա իսկապես դր ծառայությունն է, սիրելի Դորիան, մեծ հուսալություն: Մարդկանց մեծ մասը սնանկանում է ոչ թե հակապիրի հանդեպ ունեցած չափազանց մեծ հակումների համար, այլ կյանքի պրոզայի հանդեպ: Իսկ կործանել հարստությունը հանուն պոեզիայի մեծ պատիվ է: Հա, ուրեմն, նրբ կյանքին անգամ խոսել միսս Սիրիլ Վեյնի հետ:

- Երեկ չէ, մյուս օրը՝ երեկոյան: Նա խաղում էր Ռոզալինայի: Ես չդիմացա և գնացի ետնաբեմ: Մինչ այդ ես ծաղիկներ նետեցի նրան, իսկ ինքը նայեց իմ կողմը: Գոնե ինձ այդպես բավեց: Ծեր հրեան համառորեն ինձանից ձեռք չէր քաշում. ըստ կրկույթին, որոշել էր ինձ տանել նրա մոտ: Ես համաձայնեցի: Կուրմանալի չէ, որ չէի ուզում ծանոթանալ նրա հետ:

- Բոլորովին:

- Իսկ ինչո՞ւ, սիրելի Հարրի:

Հևտո կրացատրեմ: Այժմ ես ուզում եմ լսել այդ աղջկա մտախն, շարունակիր:

Սիրիլը, ճ, նա այնքան ամոթխած է, այնքան հաճելի: Նրա մեջ ինչ-որ երեխայական բան կա: Երբ ես սկսեցի հի-տցմունքս արտահայտել նրա խաղի մասին, նա հմայիչ գարամանքով լայն բացեց աչքերը: Երևի բոլորովին անտեղյակ է, իր տաղանդի մեծությանը: Երկուսս էլ այդ երեկո կարծես շվտոյված էինք: Ծեր հրեան, ինքնաբավական ժպիտը դեմքին, կրոնական էր փոշոտ բեմամուտքի առաջ և բարձր-բարձր հուճոյախոսում էր մեզ վերամբարձ ոճով: Մենք նայում էինք միմյանց, ինչպես երեխաներ: Հրեան համառորեն «միլորոյ» էր անվանում ինձ, բայց ես շտապեցի հավատացնել Սիրիլին, որ բոլորովին էլ լորդ չեմ: Նա պարզամտորեն ասաց. «Դուք սովկի շուտ արքայազնի եք նման: Ես Ձեզ կանվանեմ Հմայիչ Արայագն»:

Երդվում եմ, Դորիան, միսս Սիրիլը գիտե հաճոյախոսել:

Ո՛չ, Հարրի: Դուք չեք հասկանում: Նրա համար ես ըն-դամներ որևէ պիեսի հերոս եմ: Նա ամեննին կյանքը չգիտե: Ապրում է մոր հետ՝ մի թոշնած, տանջված կին, որն իմ այցե-լության առաջին գիշերը, ընծյուղավոր կարմիր թիկնոցը հա-ցկն, խաղում էր լեդի Կապուլետտի: Երևում է՝ այդ կինը լավ սրկո է, տեսել:

Գիտեմ այդպիսի կանանց, նրանք ինձ թախիծ են պատ-ճուտում, - քրթմնջաց լորդ Հենրին՝ գննելով մատանիները:

Հրեան ուզում էր ինձ պատմել նրա կյանքի պատմու-թյունը, բայց ես ասացի, որ դա ինձ չի հետաքրքրում:

Շատ ճիշտ եք վարվել: Ուրիշների ողբերգության մեջ ինչ որ անսահման ողորմելի բան կա:

Ինձ միայն Սիրիլն է հետաքրքրում: Իմ ինչ գործն է, թե նա ինչ լուսանկարից է: Սկսած փոքրիկ ոտքերից մինչև գեղեցիկ

դիտար՝ բացարձակ և կատարելապես աստվածածին է: Ամեն կրեկո գնում են նայելու նրա խաղը, և ամեն երեկո նա ինձ բոլոր է, ավելի հրաշալի:

Անա թե ինչու երբեք ինձ հետ չեք ճաշում: Ես այդպես էլ դիտար, որ Դուք հիմա հրապուրիչ սիրավեպ կունենաք: Բայց դու ամեննին էլ այն չէ, ինչ սպասում էի:

Հարրի, սիրելիս, չէ որ մենք ամեն օր միասին նախաճաշում ենք կամ ընթրում: Մի քանի անգամ էլ օպերայում ենք ելել, - ասաց Դորիանը՝ զարմանքից լայն բացելով երկնա-ույն աչքերը:

Այո՛, բայց Դուք միշտ անխիղճ կերպով ուշանում եք:

Ինչ արած: Ես ամեն երեկո պետք է տեսնեմ Սիրիլին, - բույսականչեց նա, - թեկուզ մեկ գործողություն: Ես առանց կրու չեմ կարող ապրել: Եվ երբ մտածում եմ այն հրաշալի հույու մասին, որը պարփակված է փղոսկրե փոքրիկ մարմնում, ինձ համակում է քաղցր մի դող:

Իսկ այսօր, Դորիան, կարո՞ղ եք ճաշել ինձ հետ:

Սա գլուխն օրորեց:

Այսօր նա Իմոջենա է, իսկ վաղը՝ Ջուլիետտա:

Իսկ երբ է լինելու Սիրիլ Վեյն:

- Երբեք:

- Ուրեմն՝ Ձեզ կարելի է շնորհավորել:

Ա՛խ, Հարրի, որքան եք անտանելի: Հասկացեք, նրա մեջ ինչ սպասում աշխարհի բոլոր մեծ հերոսուհիները: Նա ավելի է, քան մի էակը: Ծիծաղում եք, իսկ ես Ձեզ ասում եմ՝ նուս հանճար է: Ես սիրում եմ նրան, և ամեն ինչ պետք է անեմ, որ նա էլ ինձ սիրի: Դուք արդեն գիտեք կյանքի բոլոր դաստիարակները, ասեք, ինչպե՞ս հրապուրեմ Սիրիլ Վեյնին: Ես ուզում եմ, որ Ռոմեոն խանդի: Ուզում եմ աշխարհի մահացած բոլոր սիրահարները լսեն մեր ծիծաղը և տխրեն, ուզում

եմ մեր կրթի հունչը շարժի նրանց աճյունը և ուշքի բերի. արթնացնի, որ նրանք ցավ զգան: Աստված իմ, Հայրի, եթև միայն պատկերացներք, թե ինչպես եմ պաշտում նրան:

Այդ ասելիս Դորիանը հուզմունքից ետ ու առաջ էր քայլում սենյակում: Տենդագին շիկնանքից բոցավառվել էին նրա այտերը: Նա չափազանց հուզված էր:

Լորդ Հենրին ներքին հրճվանքով նայում էր նրան: Որքան էր տարբերվում այժմ Դորիանը այն ամոթխած, երկչոտ պատանուց, որին ինքը հանդիպել էր Բեզիլ Հոլլոուորդի արվեստանոցում: Նա ամբողջ էությանմբ նման էր ծաղկի, որ բացվել էր ալ հրագույն կոկոններով: Հոգին դուրս էր եկել իր թաքստոցից, իսկ ցանկությունը շտապում էր նրան ընդառաջ:

- Իսկ ի՞նչ եք մտադիր անելու, - վերջապես հարցրեց լորդ Հենրին:

- Ուզում եմ, որ Դուք և Բեզիլը մի անգամ գաք նրա խաղր նայելու: Չեմ կասկածում, որ Դուք նույնպես կգնահատեք նրա տաղանդը: Հետո նրան պետք է փրկել այդ հրեայի ձեռքից, որի հետ նա երեք տարվա պայմանագրով կապված է: Այժմ այդպես երկու տարի ութ ամիս է մնացել: Անշուշտ, ես մի բան կվճարեմ նրան: Իսկ երբ այդ բոլորը կկարգավորվի, Վեստ-Էնյուն կվարձեն որևէ թատրոն և նրան իր ամբողջ փայլով ցույց կտամ մարդկանց: Եվ նա կխենթացնի աշխարհն այնպես, ինչպես ինձ խենթացրեց:

- Հազիվ թե, սիրելիս:

- Այ, կտեսնեք: Նրա մեջ ոչ միայն դերասանական հիանալի զգացողություն կա, այլև ընդգծված անհատականություն: Իսկ Դուք հաճախ եք ինձ ասել, որ մեր ժամանակներում աշխարհը ղեկավարում են անհատականությունները և ոչ թե գաղափարները:

- Լավ, իսկ նրբ ենք գնալու թատրոն:

Մի րոպե մտածեմ... Այսօր երեքշաբթի է: Եկեր վաղը
դուռը: Նա վաղը խաղալու է Ջուլիետտա:

Շատ լավ, կհանդիպենք «Բրիստոլում»՝ ժամը ութին: Լս
Լիլիլին կբերեմ:

Միայն ոչ թե ութին, Հարրի, այլ՝ վեցն անց կես: Մենք
սկսում է այնտեղ լինենք նախքան վարագույրի բարձրանալը:
Լու ուզում եմ, որ Դուք նրան տեսնեք առաջին գործողու-
թյանում, երբ հանդիպում է Ռոմեոյին:

Վեցն անց կես: Այդքան շուտ: Դա նույնն է, թե ստորանալ
ուսլյիական վեպ կարդալու աստիճանի: Թող յոթին լինի: Ոչ
մի ցնատվմեն յոթից շուտ չի ճաշում: Իսկ մինչ այդ կարող եք
ուսուսել Բեզիլին, թե ես գրեմ նրան:

Սիրելի Բեզիլ: Ահա մի ամբողջ շաբաթ, ինչ չեմ երևացել
ույու աչքին: Դա անամոթություն է իմ կողմից: Չէ՞ որ նա ինձ
ուսուրկել է իմ դիմանկարը՝ իր ճաշակով պատվիրած հոյա-
կասյ շրջանակի մեջ: Չնայած ես մի փոքր նախանձում եմ
սույ դիմանկարին, որը մի ամբողջ ամսով երիտասարդ է ին-
ձուսուց, բայց պետք է խոստովանեմ, որ հիացած եմ: Գուցե
սուլի լավ լինի, եթե Դուք գրեք նրան: Ես չէի ուզում դեմ առ
դիմ հանդիպել նրան: Բեզիլի ասածներից ես ձանձրանում
եմ՝ նա միշտ բարի խորհուրդներ է տալիս ինձ:

Լորդ Հենրին ժպտաց:

Որոշ մարդիկ մեծ սիրով ուրիշներին են տալիս այն, ինչ
կուսյ իրենց է անհրաժեշտ: Ահա թե ինչն եմ ես համարում
ուսուսման մեծահոգություն:

Բեզիլը շատ բարեհոգի մարդ է, բայց, իմ կարծիքով,
սուր-ինչ Ֆիլիստեր է: Ես դա նկատել եմ, Հարրի, Ձեզ
ուսուսելուց հետո:

Հասկանո՞ւմ եք, սիրելիս, Բեզիլը ինչ լավ բան որ ինքն
ուսու, ներդնում է իր գործի մեջ: Այդպիսով կյանքի համար

նրան մնում են միայն նախապաշարմունքները, բարոյական սկզբունքները և առողջ դատողությունը: Իմ ճանաչած բոլոր արվեստագետներից միայն անտաղանդներն են հրաշալի մարդիկ: Տաղանդավոր արվեստագետները ապրում են իրենց ստեղծագործություններով, և այդ պատճառով, իրենք որպես այդպիսին, անհետաքրքիր մարդիկ են: Մեծ լրանաստեղծուհուն իսկապես մեծ է, միշտ ամենապրոգայիկ մարդն է, իսկ երկրորդականները հմայիչ են: Որքան ավելի թույլ են նրանց բանաստեղծությունները, այնքան տալավորիչ և վառ են իրենք: Եթե մարդ հրատարակում է վատ սոնետների մի ժողովածու, կարելի է նախօրոք ասել, որ այդ բանաստեղծուհի պարզապես ան իմադրելի է:

Նա իր կյանքի մեջ է մտցնում այն պոեզիան, որն ընդունակ չի եղել մտցնել բանաստեղծությունների մեջ: Իսկ մյուս կայրգի պոետները թղթի վրա են թողնում պոեզիան, որը համարձակություն չունեն մտցնելու իրենց կյանքի մեջ:

- Չգիտեմ արդյո՞ք այդպես է, Հարրի,- ասաց Դորիան Գրեյը՝ սեղանին դրած ոսկեխցան շից թաշկինակի վրա օծանելիք լցնելով: - Եթե ասում եք, պետք է որ ճիշտ լինի: Դեհ, ես գնում եմ, Իմոջենան ինձ է սպասում: Չմոռանաք վաղվա հանդիպման մասին: Ցտեսություն:

Մենակ մնալով՝ լորդ Հենրին ծանր կոպերը փակեց ու մտրի մեջ ընկավ: Իհարկե, քիչ մարդիկ են հետաքրքրել նրան այնպես, ինչպես Դորիան Գրեյը, սակայն պատանու լսենք սերը ուրիշի նկատմամբ լորդ Հենրիի մեջ չառաջացրեց անգամ անհանգստություն կամ խանդ: Ընդհակառակը, նա նույնիսկ գոհ էր դրանից: Հիմա Դորիանը դառնում էր ավելի հետաքրքիր ուսումնասիրության առարկա: Լորդ Հենրին միշտ խոնարհվել էր բնագետների գիտական մեթոդների առաջ, բայց նրանց հետազոտությունների բնագավառը ծանծրալի և

տնույն էր համարում: Իր սեփական հետազոտություններով
և ու սկսել էր իր վրա կատարած կենդանահետազոտումներով,
հետո սկսել էր նույնը անել ուրիշների վրա: Մարդկային
կյանք... ահա թե ինչն էր նրան թվում ուսումնասիրության
միակ արժանի նյութը: Դրանից արժեքավոր բան նրա համար
ուրիշ գոյություն չունեք: Ինքնըստինքյան հասկանալի է՝ այն
մարդը, որն ուսումնասիրում է եռացող կյանքը տանջանքների
և բերկրանքների առանձնահատուկ քորայում, չի կարող
սուրբասանել դեմքը ապակե դիմակով և ոչ էլ փրկվել հեղձուցիչ
դուրյուցուց, որ թմբեցնում է ուղեղն ու երևակայությունը հրե-
շտյան պատկերներով ու սարսափելի մղձավանջներով: Այդ
բուրյում առաջանում են այնպիսի աննշմար թույներ, որոնց
հատկությունն իմանալու համար պետք է թունավորվել, այն-
պիսի տարօրինակ հիվանդություններ, որոնց բնույթն զգալու
համար պետք է հիվանդանալ: Բայց և այնպես՝ ինչպիսի մեծ
սուրբ և է՝ սպասում համարձակ հետազոտողին: Որքան ար-
տաստվոր է դառնում աշխարհը նրա համար: Ընթանել կրթի
դասնալի դաժան տրամաբանությունը և հույզերով զար-
դարաված բանականության կյանքը, իմանալ, թե երբ են միա-
նում նրանք, երբ են բաժանվում իրարից, ինչում են նրանք
միասնական, և երբ է վրա հասնում տարածայնությունը,
ինչ կրանություն է... Միթե միևնույնը չէ, թե ինչ գնով է դա
տրամադրվում: Ամեն մի նոր, անծանոթ զգացումի համար արժե
վճարել ամեն ինչ:

Երբ Հենրիին գիտեր (և այդ մտքից հաճույքի շող երևաց
կրտ թուխ աչքերում), որ միայն իր խոսքերի, երգեցիկ ձայնով
սպասարեքած այդ խոսքերի երաժշտության շնորհիվ էր, որ
'Կուրիան Գրեյի հոգին հակվեց դեպի այդ շուշանանման'
սուրբիկը և սկսեց խոսարհվել նրա առաջ: Այո, պատանին
ուսուակալից կերպով իր ստեղծագործությունն էր և վաղաժամ

գարթոնք էր ապրում իր շնորհիվ: Միթե դա նվաճում չէ, ինչպես մարդիկ սպասում են, որ կյանքն ինքը բացի նրանից առաջ իր գաղտնիքն էր: Բայց որոշ ընտրյալներն համար կյանքի գաղտնիքները բացահայտվում են նախքան վարագույրի բացվելը: Երբեմն դրան նպաստում է արվեստը (գլխավորապես՝ գրականությունը)՝ անմիջականորեն ներ գործելով մարդկային մտքի և զգացմունքների վրա: Բայց պատահում է, որ արվեստի դերը ստանձնում է բարդ հոգու տեր մի անձնավորություն, որը հենց ինքն է հանդիսանում արվեստի իսկական ստեղծագործություն, որովհետև կյանքը նույնպես ստեղծում է գլուխգործոցներ, ճիշտ այնպես, ինչպես պոեզիան, քանդակագործությունը կամ նկարչությունը:

Այո, Դորիանը շուտ էր հասունացել: Նրա գարունը դեռ չէր անցել, բայց բերքն արդեն հավաքում էր: Նրա մեջ ամբողջովին պատանեկան ավյուն ու կիրք էր, բայց արդեն հասկանում էր ինքն իրեն: Նրան դիտելը կատարյալ հաճույք էր: Գեղեցիկ դեմքով և գեղեցիկ հոգով այդ պատանին կենդանի հետաքրքրություն էր առաջացնում իր հանդեպ: Փոքր չէ, թե ինչով կվերջանար, թե ինչպիսի ճակատագիր էր նախասահմանված իր համար: Դա նման էր միստերիայի կամ դրամայի այն հիանալի հերոսներին, որոնց բերկրանքը օտար է մեզ համար, սակայն որոնց տանջանքները արթնացնում են մեր մեջ գեղեցիկի զգացում: Նրանց վերքերը կարմիր վարդեր են:

Կռոզի և մարմին, մարմին և հոգի... Ինչ հանելուկ է դա: Հույու մեջ թաքնված են կենդանական բնագոյներ, իսկ մարմնում զգացվում են շնչավորող պահեր: Զգացմունքային լուսավորումները կարող են նրբանալ, իսկ բանականությունը՝ լուսանալ: Ո՞վ կարող է ասել՝ երբ է լուսում մարմինը և երբ է սկսում լուսել հոգին: Որքան մակերեսային են սովորական

հույճերանների անհամոզիչ բնորոշումները: Եվ միևնույն ժամանակ որքան դժվար է որոշել, թե տարբեր դպրոցներից ուր է ավելի մոտ Ճշմարտությանը. իսկապես մարդու հույճն իսկ ստվեր է՝ ամփոփված մեղսագործ պատյանի մեջ, թե մարմինն է ամփոփված հոգու մեջ, ինչպես ենթադրում էր Թորոյանտ Բրունոն: Հոգու անջատումը մարմնից նույնքան անհասկանալի հանելուկ է, որքան հոգու և մարմնի միաձույնումը:

Լորդ Հենրին իրեն հարց էր տալիս, թե կարո՞ղ է այդոյոք կրկնել: հոգեբանությունը դառնալ այնպիսի բացարձակ ճշգրիտ մի գիտություն, որ բացահայտի մեր ներքին կյանքի յուրաքանչյուր նվիրական գիծ: Մենք դեռևս միշտ չէ, ուր հասկանում ենք ինքներս մեզ, իսկ ուրիշներին՝ ավելի հստակադեպ: Փորձը չունի բարոյագիտական ոչ մի նշանակություն: Փորձ անունը մարդիկ տվել են իրենց սխալներին: Իստոյագետները, որպես կանոն, փորձի մեջ միշտ նախապայուշացման միջոց են տեսել և համարել են, որ դա ազդում է յնսվորության ձևավորման վրա: Նրանք փառաբանում էին փորձը, քանի որ փորձը մեզ սովորեցնում է՝ ինչին հետևել և ինչից խուսափել: Բայց փորձը շարժիչ ուժ չունի: Նրա մեջ գործնականը նույնքան քիչ է, որքան և մարդկային գիտակցության մեջ: Իրականում նա միայն ապացուցում է, որ մեր գույլիքը սովորաբար նման է մեր անցյալին, և եթե մի անգամ մտախնչել ենք դժկամությամբ, դա կրկնում ենք կյանքում բուզմաթիվ անգամ, բայց արդեն՝ բավականությամբ:

Լորդ Հենրիի համար պարզ էր, որ միայն փորձնական մեթոդի միջոցով կարելի է կատարել կրքերի գիտական վերլուծություն: Իսկ Դորիան Գրեյը միշտ իր ձեռքի տակ էր, նա մի հարմար առարկա էր, որի ուսումնասիրությունը խոստանում էր շատ հարուստ արդյունքներ տալ: Նրա հան-

կարծակի բռնկված խելահեղ սերը Սիրիլ Վեյնի նկատմամբ շատ հետաքրքիր հոգեբանական երևույթ էր: Իհարկե, այստեղ թիչ դեր չի խաղացել հետաքրքրությունը, այո՛, հետաքրքրությունը և նոր զգացությունների բուռն տենչը: Սակայն այդ սերը ոչ թե պարզ, այլ բավական բարդ զգացում է: Այն, ինչ նրա մեջ ստեղծվել է պատանեկության զուտ զգայական բնագոյներով, իրեն՝ Դորիանին ներկայանում է որպես վեհ մի բան՝ զգայականությունից հեռու, որի պատճառով և՛ ավելի վուսնագավոր: Ահա հենց այդ կրքերը, որոնց էությունը մենք ճիշտ չենք հասկանում, բոլորից ուժեղ են իշխում մեզ վրա: Իսկ ամենաթույլ զգացումները այն զգացումներն են, որոնց ծուղումը մեզ համար հասկանելի է: Հաճախ մարդ կարծում է, թե ինքը ուրիշի վրա է փորձ կատարում, մինչդեռ իրականում փորձը կատարում է հենց իր վրա:

Այդ խորհրդածությունների մեջ էր լորդ Հենրին, երբ դուռը բոլխեցին: Ներս մտավ սպասավորը և հիշեցրեց, որ ճաշի ժամն է:

Լորդ Հենրին բարձրացավ և նայեց փողոց:

Մնայր մտնող արևը ներկել էր դիմացի տան բարձր լուսամուտները ալ ոսկերանգ գույնով: Ապակիները փայլվում էին, ինչպես շիկացած մետաղի շերտեր: Տների վերևում տարածվել էր գունատ վարդագույն երկինքը: Իսկ լորդ Հենրին մտածում էր իր նոր ընկերոջ բոցավառ երիտասարդության մասին և փորձում էր կռահել, թե ինչ ճակատագիր է սպասվում Կոբլան Գրեյին:

Տուն վերադառնալով տասներկուսն անց կես՝ նախասրահի սեղանին նա տեսավ հեռագիր: Դորիան Գրեյից էր: Նա հայտնում էր Սիրիլ Վեյնի հետ իր նշանադրության մասին:

ԳԼՈՒԽ V

- Մայրիկ, մայրիկ, ես այնպես երջանիկ եմ,- շշնջում է, սուղջիկը՝ երեսը թաղելով հոգնած, թառամած դեմքով կնոջ ձուկների մեջ, որ նստած էր կեղտակորույս աղքատիկ հյույսսեսնյակի միակ բազկաթոռին՝ թիկունքով շրջված դեպի ուժեղ լույսը,- ես այնպես երջանիկ եմ,- կրկնում էր Սիբիլը,- եւ դու նույնպես պետք է երջանիկ լինես:

Միսիս Վեյնը ջղաձգորեն գրկեց դստեր գլուխը բիսմութի սլա սպիտակ, բարակ ձեռքերով:

- Երջանիկ,- արձագանքեց նա,- ես միայն երջանիկ եմ քո խաղը դիտելիս: Դու քո խաղից բացի ուրիշ ոչնչի մասին չպետք է մտածես: Միստեր Այզեքսը մեր նկատմամբ շատ լուրջացական է եղել: Մենք նրան նաև փող ենք պարտք:

Աղջիկը բարձրացրեց գլուխը և դժգոհ ծամածոնց դեմքը:

- Փող,- բացականչեց նա,- ինչ է փողը, սերն ավելի կաշուր է, քան փողը:

- Միստեր Այզեքսը մեզ 50 ֆունտ կանխիկ դրամ է տվել, որպեսզի վճարենք պարտքերը և, ինչպես հարկն է, հունապարիի համար ավելի լավ հանդերձանք գնենք Ջեյմսին: Մի սոռացիր, Սիբիլ, հիսուն ֆունտը մեծ գումար է: Միստեր Այզեքսը շատ ուշադիր է մեր նկատմամբ:

- Նա ջենտլմենն չէ, մամա՛, ես տանել չեմ կարողանում ինձ մտ խոսելու նրա ձևը,- տեղից կանգնելով՝ ասաց աղջիկը և Խոսեցավ լուսամուտին:

- Ես չգիտեմ, թե մենք ինչ կանեինք, եթե նա չլիներ,- լուրջ փնթփնթաց մայրը:

Սիբիլ Վեյնը ծիծաղելով ետ գցեց գլուխը:

- Նա մեզ այնս պետք չէ, մամա՛: Հիմա մեր կյանքը ուսորինելու է Հմայիչ Արքայազնը:

Նա հանկարծ լռեց: Արյունը խփեց երեսին, այտերը շառա-

գունեցին: Արագ շնչառությունից բացվեցին ծաղկաթերթի-
շուրթերը և սկսեցին թրթռալ: Նրա մոտով սլացավ կրքի այ-
լուղ բամբին և, կարծես, նույնիսկ շարժեց զգեստի նուրբ ծա-
լիկը:

Էս նրան սիրում եմ,- առանց սեթևեթանքի ասաց Սի-
րիլը:

Հիմար աղջիկ: Հիմար աղջիկ,- ի պատասխան դստեր՝
թուրակի պես կրկնում էր մայրը: Եվ կեղծ աղամանդե մատա-
նիկներով զարդարուն կեռ մատների շարժումները մի տեսակ
աննկատելություն հաղորդեցին այդ խոսքերին:

Աղջիկը կրկին ծիծաղեց: Բայց ծիծաղը նման էր վանդա-
կում զերված թռչնի ուրախության: Այդ ուրախությունը ար-
տազուլվեց նրա աչքերում. Սիրիլը մի պահ փակեց աչքերը.
կարծես ուզում էր թաքցնել իր գաղտնիքը: Իսկ երբ կրկին
բացեց, նրանք արդեն մշուշված էին անուրջով:

Բարակաշուրթ իմաստությանը կոչ էր անում նրան իր
մուշված բազկաթոռից՝ քարոզելով ողջամտություն և զգու-
շություն, ասույթներ բերելով վախկոտության գրքից, ուրն
լրվել ներկայացնում է որպես առողջ դատողություն: Սիրիլը
չէր լսում: Սիրո կամավոր գերին մենակ չէր այդ պահին: Նրա
նկատ էր իր արքայազնը՝ Հմայիչ Արքայազնը: Նա կոչ արեց
հիշողությանը, և հիշողությունը վերստեղծեց նրա կերպարը:
Ուղարկեց իր հոգուն նրան որոնելու, և հոգին գտավ ու բերեց
Դորիանին: Սիրիլի շուրթերը դեռ այրվում էին համբույրից,
նրա կոպերը դեռ ջերմացած էին Դորիանի շնչառությունից:

Իմաստությունը մինչ այդ փոխեց իր տակտիկան և սկսեց
խուսկ ստուգելու, տեղեկություններ ստանալու անհրաժեշ-
տության մասին: Այդ երիտասարդը պետք է որ հարուստ
լինի: Եթե այդպես է, հարկավոր է մտածել ամուսնության
մասին: Բայց կյանքի խորամանկության ալիքները զայրնվում

Լին Սիրիլի ականջներին, խարդավանքի նեսուերը սուրում Լին կողքով: Նա տեսնում էր միայն, թե ինչպես էին շարժվում յուրյակ շուրթերը, և ժպտում էր:

Հանկարծ խոսելու անհրաժեշտություն զգաց: Բազմախոս յուրությունը տանջում էր նրան:

Մայրիկ, մայրիկ,– բացականչեց Սիրիլը, – ինչո՞ւ է նա լուձ այդքան սիրում: Ես գիտեմ, թե ինչու սիրեցի նրան: Նա սրանչելի է, ինչպես Սերն ինքը: Բայց ի՞նչ է նա գտել իմ մեջ: Լու նրան արժանի չեմ: Սակայն... չգիտեմ ինչու, չնայած նա լուձանից բարձր է, բայց ես ամենևին չեմ ամաչում: Ես հպարտունում եմ, շատ–շատ եմ հպարտանում իմ սիրով: Մայրիկ, դու նոյնպես սիրում էիր իմ հորն այնպես, ինչպես ես եմ սիրում հմայիչ Արքայազնին:

Տարեց կնոջ դեմքը դիմափոշու հաստ շերտի տակ գունատվեց: Չոր շրթունքները ծոմովեցին ջղաձիգ ցավից: Սիրիլը վազեց դեպի մայրը, գրկեց պարանոցը և համբուրեց:

Ների՛ր, մայրիկ, գիտեմ՝ քեզ համար դժվար է հիշել ևորս, որովհետև դու շատ ես սիրել նրան: Բայց այդպես մի տխրիր: Այսօր ես այնքան եմ երջանիկ, ինչքան դու երջանիկ ևս ևղել քսան տարի առաջ: Ա՛յն, մի խանգարիր, թող որ ես ևսովիտյան երջանիկ լինեմ:

– Սիրիլ, դու դեռ երեխա ես սիրահարվելու համար: Բացի այդ, ի՞նչ գիտես, թե ով է այդ երիտասարդը: Դու նույնիսկ նրա անունը չգիտես: Մի խոսքով, այդ բոլորը շատ անպատշաճ է, մտնավանդ հիմա, երբ Ջեյմսը մեկնում է Ավստրալիա, և ես այնքան հոգսեր ունեմ... Դու պետք է շատ ավելի ուշադիր լինես... ինչևէ, եթե պարզվի, որ նա հարուստ է...

– Ախ, մայրիկ, մայրիկ, մի խանգարիր իմ երջանկությանը:

Միսսիս Վեյնը նայեց դստերը և թատերական կեղծ շարժումով, որ հաճախ դերասանի մոտ դառնում է «երկրորդ

րնտախորություն»։ դստերը առավ գիրկը։

Այլ յոպնինդուռը բացվեց, և սենյակ մտավ շագանակագույն կրօտ մագերով մի պատանի։ Նա ամրակազմ էր, ուներ խոշոր ձևեր, ոտքեր և փոքր-ինչ անվարժ շարժումներ։ Պատանին չունկր քրոջ նրբագեղությունը։ Դժվար էր հավատալ, որ նկունք այդքան մոտիկ հարազատներ են։

Միասին Վեյնը հայացքը գցեց որդու վրա, և ավելի լայն ժպտաց։ Որդին այդ րոպեին նրա համար հանդիսատեսի պիտ էր կատարում, և նա զգում էր, որ ինքը դստեր հետ հետադարձորդի տեսարան է ներկայացնում։

Գուցե ինձ համար էլ մի քանի համբույր թողնեիր, Միբիլ,-
տուսց պատանին՝ բարեհոգի հանդիմանանքով։

Ի՛նչ չէ որ դու համբուրվել չես սիրում, Ջիմ,- բացականչեց Միբիլը,- դու ահավոր ծեր արջ ես,- և տեղից ցատկելով՝ ամուր գրկեց եղբորը։

Ջեյմս Վեյնը քնքշությամբ նայեց քրոջը։

Միբիլ, արի գնանք մի քիչ զբոսնենք։ Հավանաբար, ես կպիտի այնս չեմ վերադառնա այս գարշելի Լոնդոնը։ Եվ բոլորովին էլ չեմ ամսոսում դրա համար։

Ուրի՛ն, այդպիսի սարսափելի բաներ մի՛ ասա,- հառաչելով թրամնջաց միասին Վեյնը և, վերցնելով կեղծ ոսկեհյուս բառուկական մի զգեստ, սկսեց վերանորոգել։ Նա փոքր-ինչ նկատարավեց, որ որդին չմասնակցեց հուզիչ խաղին։ Չէ որ սույ տեսարանը այն ժամանակ ավելի տպավորիչ կլիներ։

Իսկ ինչո՞ւ չասեմ, մամմ, եթե այդպես է։

Ի՛նչ վշտացնում ես ինձ, տղաս։ Ես հույսով եմ, որ Ավստրալիայից հարստացած կվերադառնաս։ Համոզված եմ, որ գույությունը լավ հասարակություն չես գտնի, այնպիսին, ուր բարեկիրթ հասարակություն կոչվի։ Այնպես որ, երբ հարստանաս, վերադարձիր և տեղավորվիր Լոնդոնում։

Լավ հասարակություն,- փնթփնթաց պատանիս,- շուն
Լ. Խարկավոր: Միայն թե փող աշխատեմ, որպեսզի դու և
Սյրիլը բեմից հեռանաք: Ատում եմ բեմը:

Օ'հ, Ջիմ, ինչ փնթփնթանս ես,- ծիծաղելով ասաց Սյրիլը-
բույց իսկապէս ուզում ես զբոսնել ինձ հետ: Հիանալի է: Իսկ
ևս վախենում էի. թե կգնաս ընկերներիդ հրաժեշտ տալու՝
Ի՞նչ Հարիին, որ քեզ նվիրել է այդ այլանդակ ծխամորձը,
կամ Նեդ Լենգթոնին, որ ծիծաղում է վրադ, երբ դրանով
ծխում ես: Շատ հաճելի է, որ որոշել ես վերջին օրն ինձ հետ
անցկացնել: Իսկ ո՞ր գնանք: Եկ գնանք Հայդ Պարկ:

Ոչ, ես շատ վատ եմ հագնված,- մոայլվելով՝ սլատաս-
խունեց տղան,- պարկում զբոսնում են միայն շքեղ հագնված-
ները:

Հիմարություն մի ասա, Ջիմ,- ասաց Սիրիլը՝ ուղղելով
խոր վերարկուի թևքը:

Մի պահ պատանին տատանվեց:

- Դե լավ,- ասաց նա վերջապես,- միայն շուտ հագնվիր:

Սյրիլը ցատկեց դեպի դուռը և, երգելով, բարձրացավ աս-
տիճաններն ի վեր: Վերևում լավում էր նրա փոքրիկ ոտքերի
թխթխկոցը:

Ջեյմսը մի քանի անգամ ետ ու առաջ քայլեց սենյակում:
Հետո շրջվեց դեպի բազկաթոռում նստած անշարժ կերպա-
բանքը:

- Մայրիկ, իրերս արդեն պատրաստ են, - հարցրեց նա:

- Ամեն ինչ պատրաստ է, Ջեյմս,- պատասխանեց մայրը՝
ուսրը չկտրելով ձեռքի աշխատանքից: Վերջին ամիսներին
միասին Վեյնը մի տեսակ վատ էր զգում, երբ մենակ էր մնում
կյո մոայլ և կոպիտ որդու հետ: Սահմանափակ և ծածկամիտ
կյանը շփոթվում էր, երբ նրանց աչքերը հանդիպում էին:
Հաճախ նա հարցնում էր ինքն իրեն, թե արդյոք որդին ուրև,

բուն չի կասկածում:

Ջեյմսն այլևս ոչ մի բառ չէր խոսում, և այդ լռությունը մոր համար անտանելի էր: Մայրն սկսեց իր հանդիմանություններն ու բողոքները: Կանայք միշտ պաշտպանվում են հարձակումով: Եւ նրանց այդ հարձակումները հաճախ վերջանում են համվարժակի և անհասկանալի հանձնվելով: :

Հույսով եմ, որ գոհ կմնաս քո ծովային ճանապարհորդությունից, Ջեյմս,- սկսեց միսսիա Վեյնը,- մի մոռացիր, որ լնդող ցանկացար: Դու կարող էիր աշխատանքի ընդունվել պատուական հիմնարկում: Փաստաբանները շատ հարգարժան մտայիկ են, զավառում հաճախ են նրանց ամենալավ ընտանյակիդ ճաշի հրավիրում:

Ատում եմ հիմնարկներն ու նրանց պաշտոնյաներին,- պտուտասխանեց Ջեյմսը:- Բայց դու միանգամայն ճիշտ ես, եւ եւմ ընտրել այդ ուղին: Իմ կյանքը ես կապրեմ այնպես, ինչպես ինքս եմ ուզում: Իսկ քեզ, հիա թե ինչ պետք է ասեմ, մտայիկ, ուշադիր եղիր Սիբիլի համար: Հետևիր, որ նրան պիտիստություն չպատահի: Դու պետք է պահպանես նրան:

Չգիտեմ՝ ինչու ես այդ ասում, Ջեյմս, իհարկե պետք է պահպանեմ:

Էսկ եմ, որ ամեն երեկո ինչ-որ ջենտլմեն է գալիս թատրոն և գնում ետնաբեմ՝ Սիբիլի մոտ: Ճիշտ է: Ինչ կասես այդ մտային:

Ջեյմս, այդ բաները դու երբեք չես հասկանա: Մենք՝ դերասաններս, սովոր ենք, որ մեզ ցույց տան սիրալիր վերաբերմունք: Ինձ նույնպես մի ժամանակ շատ ծաղիկներ էին նվիրում: Այն ժամանակ մարդիկ կարողանում էին գնահատել մեր արվեստը: Իսկ ինչ վերաբերում է Սիբիլին... Ես դեռ չգիտեմ լնդջ են նրա զգացմունքները, թե ոչ: Բայց, անմիտակա՞ծ, այդ երիտասարդը իսկական ջենտլմեն է: Նա

ուստ քաղաքավարի է ինձ հետ: Բացի այդ, երևում է, որ ուրուստ է: Հրաշալի ծաղիկներ է ուղարկում Սիրիլին:

Բայց չէ՞ որ դու նույնիսկ նրա անունը չգիտես,- կտրուկ ուսուց տղան:

Այո՛, չգիտեմ,- պատասխանեց նա հանգիստ արտահայտությամբ:- Նա դեռ մեզ չի ասել իր իսկական անունը: Դա ուստ ռոմանտիկ է: Հավանաբար, նա արիստոկրատական սովոր է:

Ջեյմս Վեյնը կծեց շրթունքը:

Ջգուշացի՛ր Սիրիլի համար, մամա՛,- ասաց նա նույն համոտությամբ,- զգուշացի՛ր:

Ջավանկս, դու ինձ շատ ես վշտացնում: Սիրիլը միշտ չլուր է իմ հոգատարության առարկան: Իհարկե, եթե այդ քննությունը հարուստ է, ինչո՞ւ չամուսնանա նրա հետ: Ես համոզված եմ, որ նա արիստոկրատ է: Դա երևում է նրա արտաքինից: Ամենափայլուն ամուսնությունը կլինի Սիրիլի համար: Նրանք հրաշալի գույգ կկազմեն, նա գեղեցիկ է, այդ վիզեցկությունը աչքի է ընկնում:

Ջեյմսը ինչ-որ բան քրթմնջաց ինքն իրեն և մատներով քիսկոթակացրեց լուսամտի ապակուն: Հետո շրջվեց դեպի մույրը՝ ինչ-որ բան ասելու, բայց այդ պահին դուռը բացվեց և վազելով ներս մտավ Սիրիլը:

Օ՛, ինչ լուրջ եք երկուսդ էլ,- բացականչեց նա,- ինչ է պատահել:

- Ոչինչ,- պատասխանեց Ջեյմսը,- հո միշտ չի կարելի ծի-հաղել, պետք է երբեմն էլ լուրջ լինել: Ցտեսություն, մայրիկ, ճողկոլու կգամ ժամը 9-ին: Ամեն ինչ կապված, պատրաստ է, բայց վերնաշապիկից, այնպես որ, մի անհանգստացիր:

- Ցտեսություն, տղանս,- պատասխանեց մայրը,- գլխի կիսարանչ, բայց բռնազբոսիկ խոնարհումով: Նա չափազանց

վատ էր զգում, երբ ուրդին այդ ձևով էր խոսում իր հետ: Նրա հայացքում ինչ-որ բան կար, որ վախեցնում էր մորը:

- Համբուրի՛ր ինձ, մայրի՛կ,- ասաց Սիբիլը: Նրա ծաղկաթևերը նուրբ շուրթերը դիպան մոր թառամած այտերին և ջերմացրին:

- Օ՛, աղջի՛կս, աղջի՛կս,- բացականչեց միսսիս Վեյնը՝ նախևառաջ առաստաղին ու փնտրելով երևակայական հանդիսատեսին:

- Դե գնանք, Սիբիլ,- անհամբեր ասաց եղբայրը: Նա տանել չէր կարողանում մոր քնքշանքները:

Քույր ու եղբայր դուրս ելան փողոց, որտեղ արևի լույսը կոպում էր քամու հետ, և քայլեցին մոայլ Յուսթոն-Ռոդով: Անցորդները զարմացած նայում էին վատ հագնված, խստադեմ, թիկնեղ երիտասարդին, որն ընկերակցում էր մի նրբագեղ և չյնաղ աղջկա: Նա հիշեցնում էր գեղջուկ պարտիզայանին, որն զբոսնում է՝ սքանչելի վարդը ձեռքին:

Ջիմը մերթ ընդ մերթ մոայլվում էր՝ որսալով մեկնումեկի հետաքրքրասեր հայացքը: Նա չէր սիրում, երբ նայում էին իրեն. մի զգացում, որ ծանոթ է հանճարներին միայն իրենց կյանքի մայրամուտին, սակայն սովորական մարդկանց երբևէ չի լքում: Սիբիլը բոլորովին չէր նկատում, որ իրենով զմայլվում են: Սերը զրնգում էր նրա ծիծաղի մեջ, թրթռում շուրթերի վրա: Նա մտածում էր հմայիչ Արքայազնի մասին և, որպեսզի ոչ ոք չկտրի նրան իր մտքերի հաճույքից, շատախոսում էր միայն նավի մասին, որով մեկնելու էր Ջիմը, ոսկու մասին, որը նա անպայման պետք է գտներ Ավստրալիայում, երևակայական հարուստ և հիասքանչ աղջկա մասին, որի կյանքը պետք է փրկեր Ջիմը՝ վերնաշապիկ հագած ավազակներից: Սիբիլի մտքով չէր էլ անցնում, թե Ջիմն ամբողջ կյանքի ընթացքում կմնա հասարակ նավաստի

կում կապիտանի երրորդ օգնական կամ նման մի բան: Մ', ույ, նավաստու կյանքը սարսափելի է: Պատկերացրեք՝ միշտ մուսլ ահավոր նավի մեջ, փակված, որ ամեն բուսե փորձում էն ներս խուժել ահեղամուսնչ սապատավոր ալիքները, իսկ Կուման քամին ճկում է կայմը և պատառոտում առագաստները կրկար սվսվացող ծվենների: Հենց որ նավը հասնի Մելբուռն, Քիմսը պետք է քաղաքավարությամբ հրաժեշտ տա նավա-
ուկտին և անմիջապես հեռանա դեպի ոսկու հանքերը: 'Հունցած մեկ շաբաթ՝ նա կգտնի մաքուր ոսկու մի բնակտոր և, ձիավոր վեց ոստիկանների հսկողությամբ, ծածկակառքով կուղափոխի ափ: Թփուտներում ծպտված ավազակները կլուր անգամ կհարձակվեն նրանց վրա և պարտված կնա-
հունջեն՝ անհամար գոհերով: Կամ՝ ոչ, բուլբուլին էլ չի գնա ոսկու հանքերը: Այնտեղ սարսափելի բաներ են տեղի ունե-
նում: Մարդիկ թունավորում են միմյանց, բարերում կրակում էն իրար վրա, հայհոյում: Ավելի լավ է՝ Ջեյմսը դառնա խաղաղասեր ֆերմեր, զբաղվի ոչխարաբուծությամբ: Եվ մի փուլեցիկ երեկո, երբ ձի նստած տուն վերադառնա, հանկարծ կուսնի, թե մի ավազակ, սև ձիու վրա, ինչպես է փախցնում չլուր և տոհմիկ մի աղջկա: Նա կհարձակվի այդ ավազակի վրա և կփրկի աղջկան, իսկ հետո, պարզ է, կսիրահարվեն, կուսումնանան և, վերադառնալով Լոնդոն, կապրեն մի հուկայական տան մեջ: Այո՛, Ջեյմսին սպասում են հրաշալի սուրկածներ, միայն թե նա պետք է խելոք լինի և չկորցնի համբերությունը կամ հիմարաբար վատնի փողերը:

- Դու պետք է ինձ լսես, Ջեյմս, թեև ես ընդամենը մեկ տարով եմ քեզանից մեծ, բայց կյանքն ավելի լավ եմ ճա-
նաչում: Իմացիր, որ ինձ պետք է միշտ նամակ գրես, ամեն փոստում, և աղոթես քնելուց առաջ: Ես նույնպես կաղոթեմ յուր համար, Աստված շատ բարի է և կպահպանի քեզ: Իսկ մի

բանի տարուց հետո դու կվերադառնաս ետրուտա և կբացանիկ:

Ջեյմսը մոռայլված լսում էր բրուչը և ոչինչ չէր սրտոտսխանում: Նա տխուր սրտով էր հեռանում տալիս Բուդոյ միայն այդ պատճառով չէր թախծում նրա սիրտը: "Կարծես իր անխորձությանը՝ նա, այնուամենայնիվ, զգում էր, որ Սիբիլին վտանգ է սպառնում: Այդ բարձրաշխարհիկ երկտատուց պճնամուլից, որը սիրահետում էր բրուչը, բավ բան չէր տպասում: Նա արհեստակրատ էր, այդ պատճառով էլ Չերեք տոտում էր նրան, ատում էր ինչ-որ դասակարգային բնույթով, որն իրեն անհասկանալի էր և այդ պատճառով էլ՝ տալիս տխրական: Բացի այդ, նրան քաջ հայտնի էր մութ թեգնատիտ բնավորությունն ու սին փառամոլությունը, որի մեջ ինչպես տակալի վտանգ էր տեսնում Սիբիլի ու նրա երջանոքագրան համար: Մանկության տարիներին երկտաները սկսում են իրենց ծնողներին, բայց երբ մեծանում են, բնույթոտոտում են նրանց: Իսկ երբեմն էլ՝ ներում:

Մայր... Ջեյմսը վաղուց էր ուզում մի կարգ տալ մորը, հարց, որ տանջում էր իրեն երկար ու միջ տալաներ: Մի նախադասություն, որ պատահմամբ ինքր լուկ էր բուտրոնում, ծաղրական մի քչփչոց, որ հասկ էր տկանչին մի գիշեր ետնաբեմի մուտքի մոտ մորն սպասելիս, նրա մեջ ծնել էր սարսափելի կասկածներ: Այդ հիշողությունը սպրում էր նրան, ինչպես երեսին իջած մտրանկի հարված Սեպտմն ակոսի սման խոժոռովել էին հոնքերը, ցավի կակիծով նա կծեց ներքին շրթունքը:

- Դու ինձ բոլորովին չես լսում, Ջիմ, համկարծ բուցականչեց Սիբիլը: Իսկ ես քո ապագայի համար հիտնուպի հեռանկարներ եմ նախագծում: Դե, մի բան տատ

- Ի՞նչ ասեմ:

- Թեկուզ ասա, որ խելոք տղա կլինես և մեկ չես մոտա-

նա.- Ժպտալով ասաց Սիրիլը:

Ջեյմսը թոթվեց ուսերը:

- Ավելի շուտ դու կմոռանաս ինձ, քան ես՝ քեզ, Սիրիլ:

Աղջիկը շառագունեց:

- Ինչո՞ւ ես այդպես կարծում, Ջիմ,- հարցրեց նա:

- Լսել եմ՝ նոր ընկեր ունես: Ո՞վ է նա, ինչո՞ւ նրա մասին ինձ ոչինչ չես պատմել: Այդ ծանոթությունը լավ բանի չի հանգեցնի:

- Սպասիր, Ջիմ,- բացականչեց աղջիկը,- նրա մասին վատ բան չասես: Ես սիրում եմ նրան:

- Բայց չէ՞ որ դու նույնիսկ նրա անունը չգիտես,- պատասխանեց Ջեյմսը,- ո՞վ է նա: Ես կարծում եմ, որ իրավունք ունեմ իմանալու:

- Նրա անունը Հմայիչ Արքայագն է: Քեզ դուր չի՞ գալիս: Օ՛, հիմա՛ր տղա, լավ հիշիր այդ անունը: Եթե դու տեսնեիր իմ Արքայագնին, կհասկանայիր, որ աշխարհում նրանից լավը չկա: Երբ վերադառնաս Ավստրալիայից, ես ձեզ կծանոթացնեմ. նա քեզ շատ օրուր կգա, Ջիմ: Նա բոլորին դուր է գալիս, իսկ ես... Ես սիրում եմ նրան: Ափսոս որ այս երեկո դու չես կարող գալ թատրոն: Նա պետք է այնտեղ լինի: Ես այսօր Ջուլիետտա եմ խաղում: Ինչպե՞ս եմ խաղալու: Պատկերացրու, Ջիմ, խաղալ Ջուլիետտա, երբ սիրահարված ես, և երբ նա նստած է քո առաջ: Խաղալ նրան հիացնելու համար: Ես նույնիսկ վախենում եմ, թե կահաբեկեմ հանդիսատեսին, կահաբեկեմ կամ հիացմունք կպատճառեմ: Սերը վեհացնում է մարդուն: Պատկերացնում եմ, թե ինչպես է այդ խեղճ այլանդակը՝ միստեր Այգեքսը, բազում բաժակակիցներին հայտարարելու, որ ես՝ հանճար եմ: Նա հավատում է ինձ, իսկ այսօր աղոթելու է իմ առաջ: Եվ այդ բոլորը արել է նա՝ իմ Հմայիչ Արքայագնը՝ իմ հրաշալի սերը, գեղեցկության աստվածը: Բայց ես այնքան եմ

խղճուկ նրա համեմատությամբ: Խղճուկ... Փույթ չէ: Առածն ասում է. երբ աղքատությունը ներս է սողում դռնից, սերը ներս է թռչում լուսամուտից¹: Այսպես պետք է վերափոխվեն առածները: Նրանք գրվել են ձմռանը, իսկ հիմա ամառ է... Ոչ, ինձ համար այժմ գարուն է՝ իսկական ծաղկունքի պարահանդես կապույտ երկնքի տակ:

- Նա տոհմիկ մարդ է,- մռայլ ասաց Ջեյմսը:

- Նա արքայազն է,- երգեցիկ ձայնով ասաց Սիրիլը,- Ուրիշ էլ ինչ ես ուզում:

- Նա ուզում է քեզ դարձնել իր սրտկուհին:

- Իսկ ես դողում եմ ազատության մտքից:

- Ջգուշացիր նրանից, Սիրիլ:

- Նրան տեսնել, նշանակում է պաշտել նրան, ճանաչել, նշանակում է հավատալ նրան:

- Սիրիլ, նա քեզ լրիվ խելքահան է արել:

Աղջիկը ծիծաղեց՝ թևանցուկ անելով եղբորը:

- Ջիմ, սիրելիս, դու այնպես ես խոսում, կարծես հարյուր տարեկան լինես: Մի օր էլ ինքդ կսիրահարվես, այն ժամանակ կհասկանաս, թե ինչ է սերը: Դե, մի՛ մռայլվիր: Դու պետք է ուրախանաս, որ, մեկնելով այստեղից, ինձ այսպես երջանիկ ես թողնում: Կյանքը մեր երկուսի համար էլ ծանր է եղել, սարսափելի ծանր և դժվար: Իսկ այժմ բոլորովին այլ կերպ կլինի: Դու գնում ես, որպեսզի նոր աշխարհ տեսնես, իսկ ես այդ աշխարհը հայտնագործել եմ այստեղ՝ Լոնդոնում... Ահա, երկու ազատ տեղ, եկ նստենք և նայենք այս հազած-կապած հասարակությանը:

Նրանք նստեցին անցուդարձ անողներին դիտող բազմության մեջ:

¹ Երբ աղքատությունը ներս է սողոսկում դռնից, սերը դուրս է թռչում պատուհանից: Այս ասացվածքի փոխված ձևն է:

Ծաղկաթմբերի երկայնքով կրակի կայծկլտող օղակների նման հուրհրատում էին վարդակակաչները: Սպիտակ փոշին կախված էր հեղձուցիչ օդում, ինչպես մանուշակաբույր դիմափոշու լողացող ամպ: Խայտաբղետ հովանոցները հսկայական թիթեղների նման խայտում և օրորվում էին օդում:

Սիրիլը համառորեն հարցուփորձ էր անում եղբորը՝ ցանկանալով, որ նա իր հետ բաժանի ծրագրերն ու հույսերը: Ջեյմսը պատասխանում էր դանդաղ և դժկամությամբ. նրանք բառերը այնպես էին փոխանակում, ինչպես խաղացողներն իրենց խաղանիշերը: Սիրիլն ընկճված էր: Նա չէր կարողանում եղբորն իր ուրախությամբ համակել: Մնայլ դեմքին հայտնված թեթև ժպիտը միակ արձագանքն էր, որ Սիրիլը կարողացավ կորզել եղբորից: Հանկարծ նա իր առաջ ոսկեփայլ մազեր տեսավ և ծանոթ ժպտացող շուրթեր: Նրանց մոտով մի բաց կառք անցավ, որի մեջ երկու տիկինների հետ նստած էր Դորիան Գրեյը:

Սիրիլը վեր ցատկեց:

- Նա է:

- Ո՞վ,- հարցրեց Ջիմը:

- Հմայիչ Արքայաճնը,- պատասխանեց քույրը՝ հայացքը չկտրելով կառքից:

Պատանին վեր ցատկեց և ամուր բռնեց նրա ձեռքը:

- Ո՞ր է: Ո՞րը: Դե ցույց տուր: Ես պետք է նրան տեսնեմ:

Բայց այդ թույլին դուքս Բերվիլի քառածի կառքը իր հետևում փակեց ամեն ինչ, իսկ երբ անցավ, Դորիանն արդեն հեռացել էր:

- Գնաց,-տխուր շնչաց Սիրիլը,- ափսոս, չտեսար նրան:

- Այո՛, ափսոս: Որովհետև եթե քեզ խաբի, երգվում եմ աստծով, ես կգտնեմ ու կսպանեմ, նրան:

Սիրիլը սարսափած նայեց եղբորը: Իսկ նա նորից կրկնեց

իր խոսքերը, որոնք դաշույնի պես թրատեցին օդը: Կողքի մարդիկ նայեցին Ջեյմսին: Նրանց մոտ կանգնած մի տիկին սկսեց քրքջալ:

- Գնանք այստեղից, Ջիմ, գնանք.- շնջաց Սիրիլը: Նա քայլեց ամբոխի միջով, իսկ Ջիմը, իր ասածից գոհ, լուռ հետևում էր նրան:

Երբ հասան Աքիլլեսի արձանին, աղջիկը շրջվեց: Նա ավիտասանքով գլուխն օրորեց, նայեց եղբորը, որի շուրթերին թրթուրում էր ժպիտը:

- Դու հիմար ես, Ջիմ, կատարյալ հիմար և վատ տղա, ուրիշ ոչինչ: Ինչպե՞ս կարող ես այդպիսի սարսավելի բաներ ասել: Ինքդ էլ չես հասկանում, թե ինչ ես ասում: Դու պարզապես խանդում ես, ահա թե ինչու այդքան անբարյացակամ ես: Ա՛յս, երանի թե ինքդ էլ սիրահարվես: Մերը բարի է դարձնում մարդկանց, իսկ դու չար բաներ ասացիր:

- Ես արդեն տասնվեց տարեկան եմ,- պատասխանեց Ջիմը,- և գիտեմ, թե ինչ եմ ասում: Մայրիկը քեզ այդ հարցում չի օգնի: Նա չի կարող պաշտպանել քեզ: Ավսո՛ւ՛՛ գնում եմ Ավստրալիա: Եթե ստորագրած չլինեի պայմանագիրը, սատանայի ծոցը կուղարկեի Ավստրալիան և կմնայի այստեղ:

- Օ՛, այդպես լուրջ մի՛ եղիր, Ջիմ: Դու նման ես այն անհեթեթ մելոդրամաների հերոսներին, որոնց մեջ մայրիկն այնքան սիրում է խաղալ: Բայց ես չեմ ուզում քեզ հետ վիճել: Չէ՛ որ ես հենց նոր նրան տեսա, իսկ նրան տեսնելը կատարյալ երջանկություն է ինձ համար: Չվիճենք: Գիտեմ՝ դու երբեք չես վնասի մեկին, որին ես եմ սիրում: Ճիշտ չէ՛, Ջիմ:

- Բանի ոլեռ սիրում ես, գուցե,- մոռյլ պատասխանեց տղան:

- Ես նրան սիրելու եմ հավիտյան,- բացականչեց Սիրիլը:

- Իսկ նա՛:

- Նույնպես հավիտյան:

- Որ այդպես է, լավ է:

Սիրիլն ակամա ետ քաշվեց եղբորից: Ապա ծիծաղեց և ձեռքը դրեց նրա ուսին: Չէ որ Ջիմը նրա համար դեռ երեխա էր:

Մարմարե կամարի մոտ նրանք հանրակառոք նստեցին և գնացին իրենց խարխուլ տունը, որ Յուսթոն-Ռոդում էր: Ժամը արդեն հինգն անց էր, իսկ Սիրիլը խաղից առաջ պետք է մի երկու ժամ պառկեր հանգստանալու: Ջիմն ստիպեց, որ քույրը հանգստանա, նա ասաց, որ չի ուզում հրաժեշտ տալ մոր ներկայությամբ, թե չէ մայրն անպայման տեսարաններ կսարքեր, իսկ նա ոչ մի տեսարան տանել չէր կարող:

Սիրիլի սենյակում նրանք բաժանվեցին: Պատանու սրտում գալարվում էր խանդը և մոլեգին սպանիչ ատելությունը այն օտարի նկատմամբ, որը, ինչպես նրան թվում, էր, կանգնել էր իր և քրոջ միջև: Բայց երբ Սիրիլը գրկեց եղբորն ու մասներով խառնեց նրա մազերը, Ջիմը մեղմացավ և համբուրեց քյուռն անկեղծ քնքշանքով: Աստիճաններով իջնելիս նրա աչքերը լի էին արցունքներով: Ներքևում սպասում էր մայրը: Նա կշտամբեց որդուն ուշանալու համար: Ջիմը ոչինչ չպատասխանեց և նստեց աղքատիկ սեղանի մոտ ճաշելու: Սեղանի վրա դրվում էին ճանճերը, ման էին գալիս կեղտոտ սփռոցի վրայով: Հանրակառքերի և կեբերի դղրոցի միջից Ջիմը լսում էր մոր միապաղաղ ձայնը, որ թունավորում էր իր վերջին բույները:

Քիչ անց նա մի կողմ հրեց ափսեն և գլուխն առավ ափերի մեջ: Ջիմն իրավունք ուներ ամեն ինչ իմանալու: Եթե ճիշտ է իր կասկածանքը, ապա մայրը վաղուց պետք է իրեն պատմած լիներ: Սարսափից քար կտրած մայրը դիտում էր որդուն: Խոսքերը մեքենարար դուրս էին թռչում նրա շուրթերից:

մատների մեջ ճմրթում էր ժանյակներիզ թաշկինակը: Երբ արդեն ժամը վեցն էր, Ջիմը տեղից ելավ և գնաց դեպի դուռը, հետո շրջվեց և նայեց մորը: Նրանց հայացքները հանդիպեցին միմյանց, մոր աչքերում տղան նկատեց ներման թախանձագին աղերս: Դա ավելի բորբոքեց պատանու զայրույթը:

- Մամա՛, ես մի հարց եմ ուզում տալ քեզ,- սկսեց նա:

Մայրը լուռ էր, նրա հայացքն անորոշ թափառում էր սենյակում:

- Ինձ ձշմարիտն ասա, ես իրավունք ունեմ իմանալու: Դու ամուսնացա՞մ էիր հորս հետ:

Միսսիս Վեյնը խոր հառաչեց: Դա թեթևության հառաչանք էր: Սարսափելի պահը, որին նա տագնապով էր սպասել զիշեր ու ցերեկ, շաբաթներ և ամիսներ, եկել էր վերջապես, սակայն ինքը չսարսափեց: Իհարկե, որոշ չափով հիասթափվեց: Հարցի կոպիտ անմիջականությունը պահանջում էր նույնքան անմիջական պատասխան: Կացությունն աստիճանաբար չէր հասունացել: Դա մի տեսակ աններդաշնակ էր և վատ խաղափորձ էր հիշեցնում:

- Ո՛չ,- պատասխանեց մայրը՝ զարմանալով կյանքի կոպիտ պարզության վրա:

- Ուրեմն, հայրս սրիկա՛մ է եղել,- գոռաց պատանին՝ սեղմելով բռունցքները:

Մայրը տարուբերեց գլուխը:

- Ո՛չ: Ես գիտեի, որ նա ազատ չէ: Բայց մենք շատ էինք սիրում միմյանց: Եթե նա կենդանի լիներ, մեզ կապահովեր: Նրան մի՛ մեղադրիր, զավակս, նա քո հայրն էր և ջենտլմեն էր: Այո՛, նա իրոք ազնվական տոհմից էր:

- Նզճվո՞ք,- դուրս թռավ պատանու շուրթերից:- Ինձ համար դա միևնույնն է,- բացականչեց նա,- բայց տե՛ս՝ նույնը

յուատահի և Սիբիլի հետ: Չէ որ նա նույնպես ջննտյունն
Լ, նա, որ սիրահարված է Սիբիլին, կամ ձևացնում Լ, թև
սիրահարված է. հավանաբար նա նույնպես... «ջննտյունն Լ»
սովնվական տոհմից»:

Մի պահ ամոթի նվաստացուցիչ զգացում համակեց մորը:
Նա կախեց զլուսը: Դողդոջուն ձեռքերով սրբեց աչքերը:

- Սիբիլը մայր ունի,- շնջաց նա,- իսկ ես ոչ ոք չունեի:

Պատանին զգացվեց: Մտեցավ մորը և խոնարհվելով՝
համբուրեց նրան:

- Ներիր, մամմ, որ վշտացրի քեզ՝ հորս մասին հարցնե-
լով,- ասաց նա,- բայց ես այլ կերպ չէի կարող: Ինչ այժմ
մամանակն է գնալու: Մնաս բարով, հիշիր, որ դու հիմա
հոգալու ես Սիբիլի մասին: Հավատամ ինձ, եթե այդ մարդը
վշտացնի քրոջս, ես կիմանամ՝ ով է նա, կգտնեմ և շան նման
կսպանեմ նրան: Երդվում եմ:

Սպառնալիքի չափազանցրած մոլեգնությունը, մելոդրա-
մատիկ ցասկոտ խոսքերը, որոնք ուղեկցվում էին կրքոտ
շարժումներով, կյանքը դարձրին մոր համար ավելի վառ և
կենդանի: Նրան ծանոթ էր այդ մթնոլորտը: Նա ավելի ազատ
չունչ քաշեց: Երկար ու ձիգ ամիսների ընթացքում առաջին
անգամ նա հիացավ որդով: Նա այնպես կուզեր, որ այդ
հուզիչ տեսարանը երկարեր, բայց Ջիմը կարճ կտրեց: Հար-
կավոր էր ճամպուրկները ներքև իջեցնել և փնտրել տաք
շարձը: Կահավորված սենյակների սպասավորը, որտեղ
նրանք ապրում էին, դեսուդեն ընկած, մերթ ներս էր վազում,
մերթ դուրս: Պետք է սակարկեր նաև կառապանի հետ: Պահը
լեցուն էր մանրուքներով, կրկնակի հիասթափությամբ: Մայ-
րը լուսամուտից թափահարում էր ժանյակերից ճմրթված
թաշկինակը հեռացող որդու ետևից: Ինչպիսի հիանալի
հնարավորություն է բաց թողնված: Ինչ որ է, նա փոքր-ինչ

սփռփեց իրեն, Սիրիլին պատմելով, որ այժմ, երբ իր հովանավորության տակ մնացել է միայն աղջիկը, ինչպիսի դատարկություն է ստեղծվել նրա կյանքում: Նրան դուր եկավ այս արտահայտությունը և որոշեց հիշել: Ջեյմսի սպառնալիքի մասին նա լռեց: Ճիշտ է՝ այդ սպառնալիքը արտահայտված էր շատ դրամատիկ, բայց լավ էր այդ չհիշել: Միսսիս Վեյնը հույսով էր, որ մի օր իրենք միասին կծիծաղեն այդ խոսքերի վրա:

ԳԼՈՒԽ VI

- Դու, երևի, արդեն լսել ես նորությունը, Բեգիլ,- հայր-
րնց լորդ Հենրիին այդ երեկո Հոլլուորդին, որը ծառայի ուղևե-
ցությամբ մտավ «Բրիստոլտ» ռեստորանի փոքրիկ առանձ-
նասենյակը, որտեղ երեք հոգու համար ճաշ էր մատուցված:

- Ո՛չ, Հարրի, իսկ ի՞նչ նորություն է,- հարցրեց նկարիչը՝
վերարկուն և գլխարկը տալով ակնածանքով սպասող
սպասավորին,- հուսով եմ՝ քաղաքական չէ: Քաղաքական
նորություններն ինձ չեն հետաքրքրում: Համայնքների
պալատում դժվար թե այնպիսի մարդ գտնվի, որի համար
նկարիչը չափսոսա իր ներկերը: Չնայած նրանցից շատերը
սպիտակեցման կարիք ունեն:

- Դորիան Գրեյը նշանվել է և պատրաստվում է ամուս-
նանալ,- ասաց լորդ Հենրիին՝ ուշադիր նայելով Հոլլուորդին:

Հոլլուորդը ցնցվեց և մոայլվեց:

- Դորիանն ամուսնանում է,-բացականչեց նա, - անկարելի
է:

- Բացարձակ ճշմարտություն է:

- Ո՞ւմ հետ:

- Ինչ-որ աննշան դերասանուհու:

- Չեմ հավատում: Դորիանն այնքան խելոք է, սիրելի Բեգիլ,
որ չի կարող ժամանակ առ ժամանակ հիմարություն չանել:

- Բայց ամուսնությունն այնպիսի «հիմարություն» չէ, Հար-
րի, որ անեն «ժամանակ առ ժամանակ»:

- Ամերիկայում դա բացառություն է,- ծուլորեն պա-
տասխանեց լորդ Հենրին:- Բայց ես չասացի, թե Դորիանն
ամուսնանում է: Ասացի, որ նշանվել է: Տարբերությունը
մեծ է: Օրինակ, ես պարզ հիշում եմ իմ ամուսնությունը,
բայց նշանվելս՝ բնավ: Եվ հակված եմ մտածելու, որ նման
մտադրություն երբեք չեմ ունեցել:

- Ապա մտածիր, Հւրրի, Դորիանի ծագումը, դիրքը, ունեցվածքը... Պարզապես խենթություն է այդպիսի անհավասար ամուսնությունը:

- Եթե ուզում ես, որ Դորիանն այդ աղջկա հետ ամուսնանա, Բեգիլ, նրան ասա այն, ինչ հենց նոր ինձ ասացիր: Այդ դեպքում, համոզված եմ, նա կամուսնանա: Միշտ ամենամեծ հիմարությունը մարդ գործում է ազնիվ մղումներից դրդված:

- Գոնե աղջիկը լավը լինի: Շատ ցավալի է, եթե Դորիանն ընդմիշտ կապվի ինչ-որ անարժանի հետ. այդ ամուսնությունը կարող է վիատել նրան հոգեպես և մտավորապես:

- Լսի՛վր: Օ՛, նա ուղղակի գեղեցկուհի է,- քրթմնջաց լորդ Հենրին՝ ումպ-ումպ խմելով նարնջի թրմօղիով վերմուտը,- Դորիանն ասում է, որ գեղեցկուհի է, իսկ նման հարցերում նա հազվադեպ է սխալվում: Քո նկարած դիմանկարը նրան սովորեցրեց գնահատել ուրիշների գեղեցկությունը: Այո՛, այո՛, այդ հարցում դիմանկարը գերազանց ազդեցություն է թողել նրա վրա: Այս երեկո մենք կտեսնենք նրա ընտրյալին, եթե տղան չի մոռացել մեր ժամադրությունը:

- Դու լմուրջ ես ասում, Հւրրի:

- Միանգամայն լուրջ, Բեգիլ: Ամոթ ինձ, թե երբևէ ավելի լուրջ եղած լինեմ, քան այս պահին:

- Բայց միթե դու հավանություն ես տալիս, Հւրրի,- շարունակեց նկարիչը՝ սենյակում քայլելով և կծելով շրթունքը:

- Ո՛չ, դու չես կարող հավանություն տալ, անկարելի է: Դա պարզապես ինչ-որ հիմար հավիշտակություն է:

- Ես երբեք ոչինչ չեմ հավանում կամ հերքում: Դա անհեթեթ մոտեցում է կյանքի նկատմամբ: Մենք չենք առաքվել այս աշխարհը, որպեսզի գովերգենք մեր բարոյական համոզմունքները: Ես ոչ մի կարևորություն չեմ տալիս, թե ինչ են ասում գոնիկները, և երբեք չեմ խառնվում ինձ համար

հաճելի մարդկանց գործերին: Եթե մեկն ինձ դուր է գալիս, սուրբ այն ամենը, ինչում որ նա դրսևորվում է, բոլորն հիացմունք է պատճառում ինձ: Դորիան Գրեյը սիրահարվել է, գեղեցիկ աղջկա, որը Ջուլիետտա է խաղում, և ուզում է, ամուսնանալ նրա հետ: Իսկ ինչո՞ւ ոչ: Թեկուզ ամուսնանա Մեսսալինայի՛ հետ, դրանից նա պակաս հետաքրքիր չի լինի: Գլուխ, որ ես ամուսնության ջատագով չեմ: Ամուսնության գլխավոր չարիքն այն է, որ նա մարդու եսասիրությունը ոչնչացնում է: Իսկ ոչ եսասեր մարդիկ անգույն են, նրանք զուրկ են անհատականությունից: Ծիշտ է՝ կան մարդիկ, որոնց ամուսնական կյանքը դարձնում է բարդ: Նրանք պահպանում են իրենց «ես»-ը և ավելացնում ուրիշ շատ «ես»-եր: Այդպիսիներն ստիպված են ապրելու ավելի քան մեկ կյանքով, դառնում են շատ ավելի բարձր կազմակերպված, հենց դա էլ, կարծեմ, մարդու գոյության նպատակն է: Բացի այդ, յուրաքանչյուր փորձառություն ունի արժեք, և ինչ էլ ուզում է ասեն ընդդեմ ամուսնության, միևնույն է, դա մնում է որպես փորձառություն: Հուսով եմ, որ Դորիանը կամուսնանա այդ աղջկա հետ, վեց ամիս կրթոտությամբ կպաշտի նրան, իսկ հետո հանկարծ ուրիշով կհրապուրվի: Այդ ժամանակ նա կդառնա հիանալի ուսումնասիրության նյութ:

- Դու այդ բոլորը լուրջ չես ասում, Հարրի: Որովհետև, եթե Դորիանը խորտակվի, բոլորից շատ ինքդ կվշտանաս: Դու շատ ավելի լավն ես, քան ձևանում ես:

Լորդ Հենրին ծիծաղեց:

- Մենք բոլորս էլ սիրում ենք ուրիշների մասին լավը մտածել այն պարզ պատճառով, որ վախենում ենք, մեզ համար, լավատեսության հիմքում ընկած է բացարձակ սարսափը: Մենք վերագրում ենք մեր մերձավորներին այն

11-ին դարում մ. թ. ա. Հռոմի, կայսեր Կլավդիոսի կինը, որը հայտնի է, ի յուր դաժանությամբ և անբարոյականությամբ:

առաքինությունները, որոնցից կարող ենք շահ ստանալ, և կարծում ենք, թե դա կատարում ենք մեծահոգությունյոց դրդված: Գովում ենք Բանկիրին, որ կարողանանք բազմացնել մեր վարկը, լավ հատկություններ ենք գտնում նույնիսկ ավագակի մեջ՝ հուսալով, որ նա կխնայի մեր գրպանները:

Հավատա՛, Բնգիլ, այն ամենը, ինչ ասում եմ, ասում եմ միանգամայն լուրջ: Բոլորից շատ արհամարհում եմ լավատեսությունը: Ինչ վերաբերում է խորտակվելուն, ապա խորտակված կարելի է համարել միայն այն կյանքը, որն իր զարգացման մեջ կանգ է առել: Վերափոխել մարդկային բնավորությունը, նշանակում է միայն փչացնել այն: Իսկ ինչ վերաբերում է Դորիանի ամուսնությանը... Իհարկե, դա հիմարություն է: Բայց տղամարդկանց և կանանց միջև կան մերձեցման ուրիշ, ավելի հետաքրքիր ձևեր: Եվ ես, անկասկած, խրախուսում եմ դրանք... լինելով ժամանակակից՝ դրանք շատ ավելի թովիչ են... Բայց ահա և ինքը՝ Դորիանը:

Նա քեզ ավելին կպատմի, քան ես:

- Հարրի, Բնգիլ, թանկագիներս, կարող եք ինձ շնորհավորել,- ասաց Դորիանը և, շարտելով արբեշումե աստառով թիկնոցը, սեղմեց իր բարեկամների ձեռքը:- Ես երբեք այդպես երջանիկ չեմ եղել: Իհարկե, այս ամենը բավական անսպասելի էր, ինչպես և անսպասելի են կյանքի բոլոր հրաշքները: Բայց ինձ թվում է, որ ամբողջ կյանքում իմ փնտրածը հենց այս է եղել:

Հուզմունքից և հաճույքից նա շառագունել էր և զարմանալի գեղեցկացել:

- Ես ցանկանում եմ Ձեզ երջանկություն Ձեր ամբողջ կյանքի ընթացքում, Դորիան,- ասաց Հոլլուորդը,- բայց Ձեզ համար աննւրկի է, որ այդ մասին միայն Հարրիին եք ասել: Ձե՛ որ կարող է իր նաև ինձ ասել:

- Եվ աններելի է նաև, որ ճաշից ուշացել եք.- ժպտալով ասաց լորդ Հենրին՝ ձեռքը դնելով պատանու ուսին,- րև, եկեք նստենք սեղանի մոտ և տեսնենք, թե ինչպիսին է այստեղի նոր ավագ խոհարարը, իսկ հետո հերթով մեզ ամեն ինչ կպատմեք:

- Առանձնապես պատմելու բան չկա,- արձագանքեց Դորիանը, երբ տեղավորվեցին փոքր կլոր սեղանի շուրջը:- Ահա թե ինչպես պատահեց. երեկ երեկոյան՝ Ձեր մոտից գնալուց հետո, Հարրի, հագնվեցի, ճաշեցի Ռուփերթ-սթրիթի իտալական փոքրիկ ռեստորանում, ուր մի անգամ Դուք տարել էիք ինձ, իսկ ժամը ութին գնացի թատրոն: Միբիլը Ռոզալինդ էր խաղում: Բեմագարդարանքներն, իհարկե, ահավոր էին, իսկ Օռլանդոն՝ ծիծաղելի: Բայց Միրլինը... Օ՛հ, եթե տեսնեիք նրան... Տղայի հագուստով ուղղակի հոյակապ էր. դարչնագույն թևքերով ճահճագույն թավշե բաժկոնակ, բաց շագանակագույն տաբատ՝ թանկարժեք ճարմանդին բազնի փետուր ամրացրած, հիանալի կանաչ գլխարկ և մուգ կարմիր աստառով կնգուղավոր թիկնոց: Երբեք նա ինձ այդպես զմայլիչ չէր թվացել: Իր գերող նազելիությամբ նա նման էր տանգարյան՝ այն քանդակին, Բեզիլ, որ ես տեսել եմ Ձեր արհեստանոցում: Դեմքը երիզող մազերը նման էին գունատ վարդի նուրբ թերթերի: Իսկ խաղը... Ասենք, ինքներդ այս երեկո կտեսնեք: Նա պարզապես ծնված է դերասանուհի լինելու համար: Ես հմայված նստել էի խղճուկ օթյակում: Մոռացել էի, որ Լոնդոնում եմ, որ հիմա տասնիններորդ դարն է: Իմ սիրո հետ ես գտնվում էի կուսական հեռու անտառում: Ներկայացումից հետո գնացի ետնաբեմ և խոսեցի նրա հետ: Մենք նստած էինք միասին, հանկարծ ես նրա աչքերում այնպիսի արտահայտություն տեսա, որ մինչ այդ երբեք չէի նկա-

տել: Շուրթերս ձգվեցին դեպի նրա շուրթերը: Մենք համբուրվեցինք: Չեմ կարող ասել, թե ինչ զգացի այդ պահին: Թվում էր, թե ամբողջ կյանքս կենտրոնացել է այդ հրաշալի ակնթարթի մեջ: Նա սպիտակ շուշանի պես դողում էր... ապա հանկարծ չոքեց և սկսեց համբուրել ձեռքերս: Գիտեմ, պետք չէր, որ ես այդ բոլորը պատմեի ձեզ, բայց չսպասեմ չեմ կարող: Մեր նշանադրությունն, իհարկե, խիստ գաղտնիք է, նա նույնիսկ մորը ոչինչ չի ասել: Չգիտեմ՝ ինչ կասեն իմ խնամակալները: Լորդ Հենրին, երևի, կկատաղի: Բայց ոչ մի նշանակություն չունի: Մեկ տարի հետո ես չափահաս եմ դառնում և կարող եմ անել՝ ինչ ուզեմ: Դե ասացնք, Բեկիլ, միթե հիանալի չէ, որ պոեզիան ինձ սովորեցրեց սիրել, և կնոջս գտա Շեքսպիրի դրամաներում: Նրա շուրթերը, որոնց Շեքսպիրն է սովորեցրել խոսել, ականջիս շնչացին իրենց գաղտնիքը: Ինձ գրկում էին Ռոզալինդի ձեռքերը, ես համբուրում էի Ջուլիետտային:

- Այո՛, Դորիան, ինձ թվում է՝ Դուք ծիշտ եք,- դանդաղորեն ասաց Հոլլուորդը:

- Այսօր տեսնլ եք նրան,- հարցրեց լորդ Հենրին: Դորիանը տարուբերեց գլուխը:

- Ես նրան թողել եմ Արդենյան անտառում և գտնելու եմ Վերոնայի այգիներից մեկում:

Լորդ Հենրին մտախոհ կում-կում ըմպեց շամպայնը:

- Իսկ երբ խոսեցիք ամուսնության մասին, Դորիան: Եվ նա ինչ պատասխանեց: Թե՛ դուք արդենք չեք հիշում:

- Սիրելի՛ Հարրի, ես նրան պաշտոնական առաջարկություն չեմ արել, որովհետև դա ինձ համար գործնական խոսակցություն չէր: Ես նրան ասացի, որ սիրում եմ իրեն, իսկ նա պատասխանեց, թե ինքն արժանի չէ իմ կինը լինելուն: Արժանի չէ՛. Տե՛ր իմ աստված, ինձ համար նույնիսկ ամբողջ

աշխարհը ոչինչ չարժե նրա համեմատությամբ:

- Կանայք զարմանալիորեն գործնական են,- քրթմնջուց լորդ Հենրին.- շատ ավելի գործնական, քան մենք: Այդպիսի պահերին մենք հաճախ մոռանում ենք խոսել ամուսնության մասին, իսկ կանայք միշտ հիշեցնում են:

Հուլիուորդը ձեռքը դրեց նրա ուսին:

- Վերջացրո՛ւ, Հարրի, դու վիրավորում ես Դորիանին: Նա ուրիշների նման չէ, վերին աստիճանի ազնիվ է և երբեք ոչ մեկին չի դժբախտացնի:

Լորդ Հենրին նայեց Դորիանին:

- Դորիանը երբեք չի վիրավորվի ինձանից.-- պատասխանեց նա:- Ես դա հարցրեցի նրան ամենալավ միտումով, միտում, որ կարող է արդարացնել ամեն մի հարց՝ թեկուզև հետաքրքրասիրությունից: Ուզում էի ստուգել իմ տեսությունը, որ սովորաբար ոչ թե տղամարդիկ, այլ կանայք են տղամարդկանց առաջարկում: Բացի, իհարկե, բուրժուական դասից: Դե, նրանք էլ չէ՞ որ ետ են մնացել դարից:

Դորիան Գրեյը ծիծաղեց և տարուրերեց գլուխը:

- Դուք բոլորովին անուղղելի եք, Հարրի, բայց անկարելի է բարկանալ Ձեզ վրա: Երբ Դուք տեսնեք Սիբիլ Վեյնին, կզգաք, որ նրան վշտացնել կարող է միայն սրիկան, անսիրտ գազանը: Չեմ հասկանում՝ ինչպե՞ս կարելի է անարգել մեկին, եթե նրան սիրում ես: Ես սիրում եմ Սիբիլ Վեյնին: Ուզում եմ նրան դնել ոսկե պատվանդանի վրա, տեսնել, թե ինչպես է ողջ աշխարհը պաշտում այն կնոջը, որն իմն է: Ի՞նչ է ամուսնությունը: Անխախտ երդում: Ծիծաղելի է ձեզ թվում: Օհ, ո՛չ, մի՛ ծաղրեք: Ահա, այդպիսի երդում էլ ես եմ ուզում տալ: Նրա վստահությունն ազնվացնում է ինձ, իմ հանդեպ ունեցած հավատը դարձնում է ինձ առաքինի: Երբ Սիբիլի հետ եմ, ամաչում եմ այն բոլորից, Հարրի, որ դուք եք ինձ

տախտակները և բոլորովին այլ մարդ են դառնում: Այո, սուկ նրա ձեռքի հալումը սոռոցն է տալիս Ձեզ և Ձեր ողջ հրապուրիչ, պարզ, բայց սխալ և թունավոր տեսությունները:

Օրինակ...- հարցրեք լորդ Հենրին՝ սալաթ վերցնելով:

Կյանքի, սիրո, հաճույքի... և ընդհանրապես Ձեր բոլոր տեսությունները, Հարրի:

Հաճույքը միակ բանն է, որի համար արժե տեսություն ունենալ,- պատասխանեց նա ցածր, երգեցիկ ձայնով,-բայց, պարզապես, ես հաճույքի տեսությունը չեմ կարող ինձ վերագրել: Նրա արարիչը բնությունն է, ոչ թե ես, հաճույքը բնության այն փորձաքարն է, որով նա ստուգում է մարդուն, հաճույքը բնության փառաբանման նշանն է: Երբ մարդ կրթանիկ է, միշտ լավն է: Բայց միշտ չէ, որ լավ մարդիկ կրթանիկ են լինում:

- Իսկ ինչ եք հասկանում լավ ասելով,- բացականչեց Բեկի Հոլլուորդը:

Այո,- արձագանքեց Դորիանը՝ հենվելով արոտի մեջքին և նայելով լորդ Հենրիին սեղանի կենտրոնում դրած ալ կոֆիկների մեծ ծաղկեփնջի վրայով:- Ո՞ր մարդն է լավը Ձեր կարծիքով, Հարրի:

Ինչն է լավը, նշանակում է ներդաշնակել ինքն իր հետ,- պատասխանեց լորդ Հենրին՝ բռնելով բաժակի ոտը իր նույր, սպիտակ մատներով:- Իսկ ով ստիպված է ուրիշի հետ ներդաշնակել, աններդաշնակ է ապրում ինքն իր հետ: Մտալու անձնական կյանքը, ահա ամենից կարևորը: Ինչ վերաբերում է մերձավորների կյանքին, ապա մարդ կարող է նրանց վզին փաթաթել իր բարոյական տեսակետները, եթե ուզում է ձևապաշտ կամ մաքրակրոն լինել: Բայց ուրիշի կյանքին պետք չէ խառնվել: Բացի այդ, անհատականությունն, անկասկած, ավելի բարձր ձգտումներ ունի:

Արդի բարոյագիտությունը պահանջում է մեզանից, որ մենք բաժանենք մեր դարաշրջանի բոլորի կողմից ընդունված հասկացությունները, իսկ երբ կրթված մարդը խոնարհալար ընդունում է իր ժամանակի չափանիշները, ես դա համարում եմ անբարոյականության ամենակոպիտ ձևը:

- Բայց համաձայնիր, Հարրի, որ կյանքը միայն իր համար չափազանց բարձր արժեքով է գնվում,- նկատեց նկարիչը:

- Այո, մեր օրերում ամեն ինչի համար էլ շատ թանկ ենք վճարում: Երևի աղքատի ողբերգությունն այն է, որ նրա համար ամենամատչելի բանը ինքնահրաժարումն է: Գեղեցիկ մեղքերը և գեղեցիկ իրերը հարուստների արտոնություններն են:

- Անձնական կյանքի համար ոչ թե փող, այլ ուրիշ բան պետք է վճարել:

- Ի՞նչ, Բեգիլ:

- Իմ կարծիքով, ապաշխարանք, տառապանք... սեփական բարոյալքման գիտակցություն:

Լորդ Հենրին թոթվեց ուսերը:

- Սիրելիս, միջնադարի արվեստը հոյակապ է, իսկ միջնադարի զգացումները և պատկերացումները հնացել են:

Դրանք, իհարկե, պետք են գրականությանը, բայց չէ՞ որ վեպերում պետք է գալիս հենց այն, ինչը կյանքում արդեն դուրս է եկել գործածությունից: Հավատա՛մ, ոչ մի քաղաքակիրթ մարդ չի զղջում երբևէ, որ տրվել է հաճույքին, իսկ անքաղաքակիրթը չգիտե՛ ինչ է հաճույքը:

- Ես այժմ գիտեմ, թե ինչ է հաճույքը,- բացականչեց Դորիան Գրեյը,- դա նշանակում է պաշտել մեկին:

- Իհարկե, ավելի լավ է պաշտել, քան պաշտվել- պատասխանեց լորդ Հենրին՝ իր համար մրգեր ընտրելով:- Պաշտվելը շատ տաղտկալի բան է: Կանայք մեզ՝ տղամարդկանցս, վերաբերվում են ճիշտ այնպես, ինչպես մարդկությունը՝

աստվածներին: Նրանք երկրպագում են մեզ և միշտ ձանձրացնում՝ ինչ-որ բաներ պահանջելով:

- Իմ կարծիքով՝ նրանք միայն պահանջում են այն, ինչ առաջինն են նվիրում մեզ,- կամացուկ ասաց Դորիանը,- նրանք սեր են արթնացնում մեր մեջ և սեր էլ իրավունք ունեն սպասելու մեզանից:

- Այ դա միանգամայն ճիշտ է, Դորիան,- բացականչեց Հոլլուորդը:

- Աշխարհում միանգամայն ճիշտ ոչինչ չկա,- առարկեց լորդ Հենրին:

- Օ՛, ո՛չ, կա, Հարրի,- ընդհատեց Դորիան Գրեյը,- Դուք հույս չեք ժխտի, որ կանայք տղամարդկանց տալիս են իրենց կյանքի ամենաթանկագին բանը:

- Հնարավոր է,- համաձայնեց լորդ Հենրին՝ հառաչելով:

- Բայց նրանք անվերջ ետ են պահանջում, և պահանջում են կաթիլ առ կաթիլ: Այ դա է դժբախտությունը: Կանայք, ինչպես ասել է մի սրամիտ ֆրանսիացի, ոգևորում են մեզ վեհ գործեր կատարելու, բայց միշտ խանգարում են իրականացնելիս:

- Հարրի, Դուք անտանելի ցինիկ եք: Բայց չգիտեմ՝ ինչու եմ Ձեզ այդպես սիրում:

- Դուք միշտ էլ կսիրեք ինձ, Դորիան,- պատասխանեց նա,- սուրճ չէիք ցանկանա, բարեկամներս: Մատուցող, սուրճ, կոնյակ և գլանակ բերեք... Ասենք, գլանակ պետք չէ, ես ունեմ: Բեզիլ, սիգար մի ծխիր, գլանակ վերցրու: Գլանակը գերագույն հաճույքի կատարյալ ձևն է, նուրբ ու չհագեցնող: Ուրիշ էլ ինչ է պետք... Այո՛, Դորիան, Դուք ինձ միշտ կսիրեք: Ես Ձեր աչքում բոլոր մեղքերի մարմնացումն եմ, որոնք կատարելու խիզախությունը Դուք չունեք:

- Դատարկ բաներ եք ասում, Հարրի,- բացականչեց պա-

ուանին և վառեց ծխախոտը հուր արտաշնչող արծաթե ոլլոս կոնով, որը սպասավորն էր դրել սեղանին:

- Ավելի լավ է գնանք թատրոն: Երբ բեմում տեսնւնայ Սիբիլին, կյանքը բոլորովին Ձեզ այլ կերպ կերևա: Նա Ձեզ համար այնպիսի հայտնություններ կանի, որոնց մասին մինչև հիմա Դուք չեք էլ մտածել:

- Ես ամեն ինչ ճաշակել եմ և իմացել, - ասաց լորդ Հենրին՝ աչքերի հոգնած արտահայտությամբ: - Բայց միշտ ուրախ եմ նոր տպավորությունների համար, միայն վախենում եմ, թե այլևս նոր սպասելիքներ չլինեն ինձ համար: Ասե՛ք, թերևս Ձեր հրաշք-աղջիկը ցնցի ինձ: Միրում եմ ներկայացում. այնտեղ ամեն ինչ շատ ավելի իրական է, քան կյանքում: Գնանք: Դորիան, Դուք ինձ հետ եկեք: Ափսոս, Բեզիլ, որ իմ կարբիոլետում միայն երկու հոգով կարող ենք տեղավորվել: Դու հետևիր մեզ միաձի կառքով:

Նրանք ելան սեղանի մոտից և, հագնելով վերարկուները, սուրճը խմեցին կանգնած: Նկարիչը լուռ էր և մտազբաղ: Նրան համակել էր թախսծը: Այդ ամուսնությունը նրա սրտովը չէր, թեև հասկանում էր, որ Դորիանին կարող էր ավելի վատ բաներ պատահել:

Մի քանի րոպե անց երեքն էլ ներքևում էին: Ինչպես որոշել էին, Հոլլուորդը մենակ էր գնում նրանց կառքի հետևից: Նայելով լորդ Հենրիի կառքի առկայծող լույսին՝ նա կորուստի մի նոր զգացում էր ապրում: Հասկանում էր, որ Դորիան Գրեյն այլևս իր համար չի լինելու այն, ինչ առաջ էր: Կյանքը բարձրացել էր նրանց միջև...

Հոլլուորդի աչքերը մշուշվեցին, բազմամարդ լուսավոր փողոցներն աղոտացան: Իսկ երբ կառքը սրընթաց մոտեցավ թատրոնին, նկարչին արդեն թվում էր, թե այսօր ինքը ծերացել է մի քանի տարով:

ԳԼՈՒԽ VII

Այդ երեկո, չգիտես ինչու, թատրոնը լի էր հանդիսականներով, և գլխուկ հրեա տնօրենը, մուտքի մոտ դիմավորելով Դորիանին ու իր ընկերներին, շողոքորթ ու քաղցր-մեղցր ժպիտով մինչև ականջները բացեց բերանը: Հանդիսավոր ու ծառայամիտ քծնանքով ուղեկցելով նրանց դեպի օթյակ՝ տնօրենը անվերջ շարժում էր թանկարժեք մատանիներով իր փափլիկ ձեռքը և բարձր, գրեթե ամբողջ ծայնով ինչ-որ բաներ պատմում նրանց: Դորիան Գրեյը նրան հետևում էր ավելի մեծ խորշանքով, քան առաջ՝ ունենալով սիրահարի այն զգացումը, որը եկել էր տեսնելու Միրանդային, բայց հանդիպել է Կալիբանին: Սակայն լորդ Հենրիին, ըստ երևույթին, հրևան դուր եկավ: Համենայն դեպս, նա այդպես հայտարարեց և ցանկացավ անպայման ձեռքը սեղմել՝ հավատացնելով նրան, որ հպարտ է ծանոթանալու համար մի մարդու հետ, որն իսկական տաղանդ է հայտնագործել և սնանկացել է բանաստեղծի հաւնդեպ ունեցած սիրո պատճառով: Հոյուորդը դիտում էր պարտերի հասարակությանը: Տոթը սարսափելի հեղձուցիչ էր, և հսկայական ջահը բոցավառվում էր, ինչպես հրաթերթիկներով վիթխարի մի գեորգին: Գալյորկայի երիտասարդները հանել էին կոստյումներն ու բաձկոնները և կախել իրենց կողքի բազրիքներից: Նրանք խոսում էին սրահի մի ծայրից մյուսը և նարինջ էին հյուրասիրում իրենց շուրջը նստած անձաշակ հագնված աղջիկներին: Պարտերում ինչ-որ կանայք բարձրաձայն քրքջում էին: Նրանց սուր ձայներն ականջ էին ծակում: Բարից լսվում էր դուրս թողող խցանների ձայնունը:

- Եվ ահա այսպիսի վայրում Դուք գտել եք Ձեր աստվածությունները,- ասաց լորդ Հենրին:

- Այո՛,- պատասխանեց Դորիան Գրեյը,- այստեղ եմ

գտել նրան՝ աստվածուհուն, գտել եմ հասարակ մահկանացուների միջև: Երբ նա խաղում է, մարդ մոռանում է, ամեն ինչ: Երբ հայտնվում է բեմահարթակում, այս հասարակ, բիրտ մարդիկ՝ կոպիտ դեմքերով և անտաշ շարժումներով, կերպարանափոխվում են ամբողջովին: Շունչները պահած դիտում են նրան: Լալիս և ծիծաղում են նրա կամքով: Այդ աստվածուհին դարձնում է նրանց ջութակի պես զգայուն, խանդավառում է նրանց, և այն ժամանակ ես զգում եմ, որ այս մարդիկ նույն մսից ու արյունից են, ինչ որ ես:

- Նույն մսից ու արյունից: Ես հուսով եմ, որ այդպես չէ, բացականչեց լորդ Հենրին՝ հեռադիտակն ուղղելով դեպի գայլորկայի հանդիսատեսները:

- Ուշադրություն մի՛ դարձրեք նրա վրա, Դորիան,- ասաց նկարիչը:- Ես Ձեզ հասկանում եմ, թե ինչ եք ուզում ասել, և հավատում եմ այդ աղջկան: Եթե Դուք սիրում եք, ուրեմն նա լավն է: Եվ, իհարկե, մի աղջիկ, որն այդպես ազդում է մարդկանց վրա, չի կարող գեղեցիկ և ազնիվ հոգի չունենալ: Վեհացնել սերունդը՝ մեծ արժանիք է: Եթե այդ աղջիկը կարող է հոգի ներշնչել նրանց, ովքեր մինչև հիմա ապրել են առանց հոգու, եթե կարող է գեղեցիկի զգացում արթնացնել այն մարդկանց մեջ, որոնց կյանքը եղել է կեղտոտ և տզեղ, եթե կարող է հրաժարեցնել իրենց եսասիրությունից և տանջանքի արցունք քամել օտարի վշտի համար, ուրեմն արժանի է Ձեր երկրպագմանը, աշխարհը պետք է պաշտի նրան: Լավ եք անում, որ ամուսնանում եք նրա հետ: Սկզբում ես այլ կերպ էի մտածում, իսկ այժմ կարծում եմ, որ Դուք ճիշտ եք: Աստվածներն արարել են Սիբիլ Վեյնին Ձեզ համար: Առանց նրա Ձեր կյանքը կատարյալ չէր լինի:

- Շնորհակալ եմ, Բեզիլ,- ասաց Դորիան Գրեյը՝ սեղմելով նրա ձեռքը:- Ես գիտեի, որ Դուք ինձ կհասկանաք: Իսկ

Հարրին ուղղակի սարսափեցնում է իր ցինիզմով... Ահա և նվագախումբը: Թեև գարշելի բան է, բայց ընդամենը հինգ բուլակ է տևում: Հետո կբարձրանա վարագույրը, և Դուր կտևաներ աղջկան, որին ես կտամ իմ ամբողջ կյանքը, որին արդեն տվել եմ այն բոլորը, ինչ լավ է իմ մեջ:

Վասույրյ ժամ հետո բուռն ծափահարությունների տակ բևեռ դուրս եկավ Սիբիլ Վեյնը: Այո, իրոք, կարելի էր նրանով գինայվել: «Նա աշխարհի ամենագեղեցիկ էակն է, որ երբևէ ես տեսել եմ», - մտածեց լորդ Հենրին: Ամոթխած նազելիության մեջ և վահերոտ հայացքում մատաղ եղնիկ հիշեցնող ինչ-որ բան կար: Երբ նա աչքը զցեց խանդավառ ամբոխին, այտերին թևեր մի կարմրություն իջավ, ինչպես վարդի սավերն է արծաթյա հայելու մեջ: Մի քանի քայլ նա ետ քաշվեց, շուրթերը կարծես դողում էին: Բեզիլ Հոլլուորդը վեր թռավ և սկսեց ծափահարել: Դորիանն անշարժ նստած էր, ինչպես երազում հայացքը սևեռած նրան: Իսկ լորդ Հենրին նայում էր ինտոդիտակով և քրթմնջում՝ «Սքանչելի է, սքանչելի է»:

Տեսարանը ներկայացնում էր Կապուլետտի տան սրահը: Կրոնավորի հագուստով ներս մտավ Ռոմեոն՝ Մերկուցիոյի և մյուս ընկերների հետ: Նվագախումբը, եթե կարելի է այդպես անվանել, սկսեց նվագել: Պարերն սկսվեցին: Անճոռնի և խոլճուկ հագնված դերասանների միջև Սիբիլ Վեյնը սահում էր, ինչպես մի ուրիշ, ավելի չքնաղ աշխարհի էակ: Պարելիս նուզանքով այնպես էր ճոճում իրանը, կարծես եղեգ լիներ ջրի վրա: Պարանոցի թեքվածքը հիշեցնում էր սպիտակաթուրյա շուշանի: Ձեռքերը կարծես փղոսկրից կերտած լինեին:

Մսկայն նա զարմանալիորեն անմասնակից էր մնում այդ ամենին: Ուրախության ոչ մի նշույլ չերևաց նրա դեմքին, երբ տեսավ Ռոմեոյին:

Եվ Զուլիետտայի առաջին խոսքերը՝

- Դուք խիստ եք, դաժան դեպի Ձեր ձեռքը, սզնվիլ
սխարավոր,

*Որ իր ջերմնուանդ հարգանքն է Կածում սիրով բախտավայր:
Ուխտի եկողը ձեռքով հպում է ձեռքը սուրբերի.*

Ափ ընդ ափ լինել՝ անբիծ համբույրն է սխարավորներին,¹-

ինչպես և նրան հաջորդող մի քանի բառերը հնչեցին
լրիվ արհեստական: Չայնը հրաշալի էր, բայց ելևէջներն
ամբողջովին կեղծ էին, երանգավորումը՝ սխալ: Դա բանաս-
տեղծությունը դարձնում էր անկյանք, բուռն զգացմունքը՝
անբնական:

Գորիան Գրեյը գունատվում էր: Նա ապշած էր և անհան-
գիստ: Ո՛չ լորդ Հենրին, ո՛չ Բեզիլ Հոլլուորդը չէին համար-
ձակվում որևէ բան ասել: Սիբիլ Վեյնը բոլորովին անտաղանդ
թվաց, նրանք խիստ հիասթափված էին:

Սակայն հասկանում էին, որ Ջուլիետտա խաղացողի
խկական ստուգումը երկրորդ գործողության պատշգամբի
տեսարանն է: Եվ սպասում էին այդ պահին: Եթե Սիբիլը
այդտեղ էլ ձախողվեր, ուրեմն, նրա մեջ տաղանդի ու նշույլ
անգամ չկա:

Նա ուղղակի կախարդանքով լեցուն էր, երբ լուսնի լույ-
սի տակ հայտնվեց պատշգամբում: Դա արդեն չէր կարելի
ժխտել: Բայց խաղն անտանելի կեղծ էր և գնալով ավելի էր
վատանում: Անհեթեթորեն արհեստական էին շարժումները:
Ամեն ինչ արտասանում էր չափազանցրած խանդավառու-
թյամբ: Գեղեցիկ մենախոսությունը՝

Գիշերվա դիմակը երեսիս վրա է,

Թե չէ, կոսսական մի շիկնածություն այգերս կայրեր

Այն խոսքի համար, որ դու այս գիշեր ինձնից լսեցիր,

արտասանվեց աշակերտուհու անշնորհք ճիգով, որ սո-

¹ Չափածո թարգմանությունները՝ Խ. Դաշտենցի:

վորեցրել էր ճարտասանության ինչ-որ երկրորդ կարգի դասատու: Իսկ երբ պատշգամբից թեքվեց և հասավ այս հյանալի տողերին. –

Թեպետ իմ սիրտը հրճվում է քեզնով,

Սակայն այս գիշեր հաճություն չունեմ դաշինք կոելու,

Դա խիստ հանդուգն է և խիստ անխոհեմ, խիստ հանկարծակյան,

Նման փայլակի, որ չքանում է

Նախքան թե կասես՝ «Նայիր-փայլում է»: Բարի գիշեր, անուշ:

Միրո բողբոջն այս հաստնանալով շնչով ամառվան՝

Կարող է դառնալ մի չքնաղ ծաղիկ հաջորդ հանդիպման,

կարծես արտասանում էր առանց իմաստը հասկանալու: Դա չէր կարելի բացատրել ջղային հուզմունքով: Ընդհակառակը, շատ հանգիստ էր և լրիվ տիրապետում էր իրեն: Պարզապես վատ խաղ էր: Ըստ երևույթին, դերասանուհին բոլորովին անտաղանդ էր:

Նույնիսկ գալյորկայի և վերջին շարքերի անկուլտուրական հանդիսատեսները կորցրեցին հետաքրքրությունը խաղի նկատմամբ: Սկսեցին բարձրաձայն խոսել, աղմկել և նույնիսկ սուլել: Հրեա ձեռնարկուն, դահլիճի ետնամասում կանգնած, ոտքերը դռնի վրա էր և ցասումնալից հայիտում: Միայն աղջիկն էր, որ անտարբեր էր մնում ամեն ինչի նկատմամբ:

Երբ երկրորդ գործողությունը վերջացավ, սրահում բարձրացավ փոթորկոտ սուլոց: Լորդ Հենրին վեր կացավ և հագավ վերարկուն:

– Նա շատ գեղեցիկ է, Դորիան, – ասաց նա, – բայց խաղալ չգիտի: Գնանք:

– Ո՛չ, ես մինչև վերջ պետք է նայեմ, – դառնությամբ, բայց կտրուկ պատասխանեց պատանին, – շատ եմ ցավում, որ

լիմ պատճառով կորցրեցիք երեկոն, Հարրի: Երկուսիցյո՛ւ և՛ ներողություն եմ խնդրում:

- Սիրելի՛ Դորիան, օրիորդ Վեյնը թերևս տկար է այսօր,- ընդհատեց Հոլլուորդը,- ուրիշ անգամ կգանք:

- Երանի տկար լիներ,- պատասխանեց Դորիանը,- բայց ես տեսնում եմ, որ նա պարզապես սառն է ու անհոգի: Ամբողջովին փոխվել է: Դեռ երեկ նա մեծ դերասանուհի էր: Իսկ այս երեկո՝ պարզապես տափակ և միջակ դերասանուհի:

- Այդպես մի՛ խոսեք Ձեր սիրած աղջկա մասին, Դորիան. սերն արվեստից բարձր է:---

- Թե՛ սերը, թե՛ արվեստը ընդօրինակման ձևեր են,- ասաց լորդ Հենրին:- Դե՛, գնանք, Դորիան, այստեղ այլևս մի՛ մնացեք: Հոգու համար վատ խաղ դիտելը վնասակար է... Եվ վերջապես, դժվար թե ուզեիք, որ Ձեր կինը դերասանուհի լինի: Ուրեմն, մի՛թե միևնույնը չէ, եթե նա փայտե տիկնիկի պես է խաղում Ջուլիետտա: Նա շատ սիրունիկն է և եթե կյանքի մասին էլ այդպիսի աղոտ պատկերացում ունի, որքան արվեստի, ապա ավելի մոտիկ ծանոթությունը նրա հետ Ձեզ մեծ հաճույք կպատճառի: Միայն երկու տեսակի մարդիկ կան, որոնք իսկապես հետաքրքիր են. մարդիկ, որոնք բացարձակապես ամեն ինչ գիտեն կյանքի մասին, և մարդիկ, որոնք բացարձակապես ոչինչ չգիտեն:

Օ՛, սիրելի՛ս, այդպես ողբերգական մի՛ ընդունեք, ի սեր աստծո: Երիտասարդ մնալու գաղտնիքը երբեք չհուզվելու մեջ է: Դա փչացնում է դեմքը: Եկեք Բեզիլի հետ ակումբ գնանք: Այնտեղ կծխենք և կխմենք Միբիլ Վեյնի գեղեցկության կենսացր: Նա գեղեցկուհի է: Ուրիշ ի՞նչ եք ուզում:

- Գնացե՛ք, Հարրի,- բղավեց պատանին,- ես ուզում եմ մենակ մնալ: Բեզիլ, Դուք էլ գնացեք: Մի՛թե չեք տեսնում, որ սիրտս կտոր-կտոր է լինում,- նրա աչքերը լցվեցին տաք

արցունքով, շուրթերը դողացին: Նետվելով օթյակի խորքը՝ կայավ պատին և ձևոքերով ծածկեց դեմքը:

- Գնանք, Բեգիլ,- ասաց լորդ Հենրիյն ծայնի զարմանալի ընթշուրթամբ: Եվ երկուսն էլ դուրս եկան օթյակից:

Մի քանի րոպե անց լույսերը մարեցին, վարագույլը բայծրացավ, և սկսվեց երրորդ գոյծողությունը: Դոյիան Գրեյը վերադարձավ իր տեղը: Գունատ էր և չափազանց անտարբեր: Ներկայացումը շարունակվում էր, թվում էր վերջ չկա: Սրահը կիսով չափ դատարկվել էր, հանդիսատեսների մի մասը, հոհռալով և ծանր կոշիկները թխկթխկացնելով, դուրս էր գնում:

Ձախողումը կատարյալ էր:

Վերջին գործողությունն ընթանում էր գրեթե դատարկ դահլիճում: Վերջապես վարագույրն իջավ թրքջոցի և բարձրածայն փնթփնթոցների տակ:

Հենց որ գործողությունը վերջացավ, Դորիան Գրեյն անմիջապես ետնաբեմ նետվեց: Սիբիլը մենակ կանգնած էր Հարդարասենյակում՝ դեմքի հաղթական արտահայտությամբ: Աչքերը շողում էին արտակարգ հրով, նա ամբողջությամբ կարծես ճառագայթում էր: Կիսաբաց շուրթերը ժպտում էին միայն իրեն հայտնի ինչ-որ գաղտնի ժպիտով:

Երբ Դորիան Գրեյը ներս մտավ, Սիբիլը նայեց և լցվեց անսահման ուրախությամբ:

- Ինչ վատ խաղացի ես այսօր, Դորիան,- բացականչեց նա:

- Ահավոր,- հաստատեց Դորիանը՝ տարակուսանքով նայելով Սիբիլին: - Սարսափելի էր: Հիվանդ եք: Դուք չեք կարող պատկերացնել, թե ինչի նման էր Ձեր խաղը և որքան տառապանք դա պատճառեց ինձ:

Աղջիկը ժպտում էր:

- Դորիան, - երգեցիկ ձայնով ծոր տվեց, - կարծես այդ անունը մեղրից էլ քաղցր էր նրա ծաղկաթերթ ալ շուրթերի համար.- Դորիան, Դուք պետք է հասկանայիք: Իսկ այժմ հասկանում եք, չէ՞:

- Ինչ հասկանամ,- բարկացած հարցրեց նա:

- Այն, թե ինչու ես վատ խաղացի այսօր... թե ինչու ես սրանից հետո միշտ էլ պետք է վատ խաղամ, թե ինչպես ես այլևս չեմ կարող խաղալ այնպես, ինչպես առաջ:

Դորիանը թոթվեց ուսերը:

- Երևի հիվանդ էիք: Այն դեպքում ինչո՞ւ խաղացիք: Չէ՞, որ Դուք ծաղրուծանակի առարկա եք դառնում: Ընկերներս անտանելի ծանծրացան: Ես՝ նույնպես:

Սիրիլը կարծես չէր լսում: Նա ուրախության էքստազի մեջ էր: Երջանիկ ինքնամոռացությունը նրան լրիվ վերափոխել էր:

- Դորիան, Դորիան,- բացականչեց նա,- նախքան Ձեզ ճանաչելը իմ կյանքի միակ իրականությունը խաղն էր: Դրանով էի ապրում: Ամեն ինչ ինձ իրական էր թվում: Մի գիշեր Ռոզալինդա էի, մյուս գիշերը՝ Պորցիա: Իմն էր Բենտրիչի ուրախությունը և Կորգելիայի տառապանքը: Եվ այդ ամենին հավատում էի: Ինձ հետ խաղացող խղճուկ դերասանները աստվածային էին թվում: Նախշած բեմը իմ աշխարհն էր: Ես ապրում էի տեսիլքների մեջ, որոնք ինձ իրական մարդիկ էին թվում: Եվ ահա, որտեղից որտեղ, հայտնվեցիք Դուք, սե՛ր իմ, և գերությունից ազատեցիք իմ հոգին:

Դուք ինձ ցույց տվեցիք իրական կյանքը: Այսօր ես առաջին անգամ տեսա այն ամբողջ դատարկությունը, կեղծիքն ու բուտաֆորային անհեթեթությունը, որը ինձ շրջապատում է բեմում: Այս երեկո ես առաջին անգամ տեսա, որ Ռոմեոն ծեր է, սարսափելի և շպարված, որ լուսնյակ գիշերն այգում

արհեստական է. իսկ այգին այդ ոչ թե այգի է, այլ ողորմելի դեկորացիաներ: Բառերը, որոնք ես արտասանում էի, իսկական չէին, իմը չէին, և այն խոսքերը չէին, որ ես ուզում էի ասել: Ձևը շնորհիվ ես հասկացա այն, ինչը վեր է արվեստից: Ես զգացի իսկական սերը: Արվեստը նրա գունատ արտացոլումն է: Օ՛, բերկրություն իմ, իմ Հմայի՜չ Արքայազն, Արարյալն իմ կյանքի, ծանծրացել եմ ապրել ստվերների մեջ: Ինձ համար Դուք ավելի թանկ եք, քան ողջ աշխարհի արվեստը: Իմ ինչին են պետք այդ տիկնիկները, որոնք շրջապատում են ինձ բեմում: Երբ երեկոյան ես թատրոն եկա, ինձ հանկարծ զարմանք պատեց. ամեն ինչ միանգամից օտարացավ ինձ համար: Ես կարծում էի՝ հիանալի կխաղամ, բայց հակառակը եղավ: Եվ հանկարծ հոգով հասկացա, թե ինչու չեմ կարողանում խաղալ: Եվ դա ինձ բերկրանք պատճառեց: Ես լսում էի, որ սուլում են, բայց ժպտում էի: Նշանք ինչ կարող էին հասկանալ մեր սիրուց: Տարեք ինձ այստեղից: Դորիան, տարեք Ձեզ հետ այնտեղ, որտեղ մենք բոլորովին մենակ կլինենք: Ինձ համար թատրոնն ատելի է: Ես կարող էի լինում սեր պատկերել, քանի դեռ չգիտեի, թե ինչ է դա, իսկ հիմա, երբ ինչպես հուր այրում է ինձ այդ սերը, ես անկարող եմ: Ա՛խ, Դորիան, Դորիան, այժմ ինձ հասկանում եք: Ձե՛ որ իմա իմ՝ սիրահարվածի դեր կատարելը սրբապղծություն է: Ձևը շնորհիվ էր, որ դա իմացա:

Դորիանն ընդոստ շրջվեց Սիբիլից և նստեց բազմոցին:

- Դուք սպանեցիք իմ սերը,- մրմնջաց նա:

Սիբիլը զարմացած նայեց նրան, ապա ծիծաղեց: Դորիանը լուռ էր: Աղջիկը մոտեցավ, նուրբ մատներով շոյեց նրա մուկերը, հետո չոքեց և շուրթերը սեղմեց պատանու ձեռքերին. Լուկայն Դորիանը ցնցվեց, ետ քաշեց ձեռքերը: Ապա վեր լայնակով տեղից՝ գնաց դեպի դուռը.

- Այո՛, այո՛,- գոչեց նա,- Դուք սպանեցիք իմ սևյոը: Անայօ Դուք հուզում էիք իմ երևակայությունը, իսկ հիմա ոչ մի հետաքրքրություն չեք առաջացնում իմ մեջ: Ես Ձեզ սիրեցի, որովհետև Դուք հրաշալի էիք խաղում, որովհետև Դուք մարմնավորում էիք մեծ բանաստեղծների երազանքները, կերպավորում, կյանք էիք տալիս արվեստի անմարմին տեսիլքներին: Իսկ հիմա այդ ամենը վերջացած է: Դուք դարձաք դատարկ ու սահմանափակ մի կին: Աստված իմ, ինչքան էի ես հիմար, ինչ խնթրություն էր իմ սերը Ձեր նկատմամբ: Այժմ ինձ համար Դուք ոչնչություն եք: Ես Ձեզ այլևս տեսնել չեմ ուզում: Նույն-իսկ չեմ էլ հիշի Ձեզ, Ձեր անունը չեմ արտասանի երբեք: Օ՛հ, եթե իմանայիք, թե Դուք ինչ էիք ինձ համար առաջ... Առաջ... Հիշելը նույնիսկ ցավ է պատճառում ինձ: Երանի ես երբեք տեսած չլինեի Ձեզ: Դուք փշրեցիք իմ բոլոր երազանքները: Որքան քիչ եք դուք հասկանում սիրուց, եթե ասում եք, թե այն սպանեց Ձեր մեջ դերասանին: Չէ՛ որ առանց Ձեր արվեստի դուք ոչնչություն եք: Ես ուզում էի Ձեզ դարձնել նշանավոր, ուզում էի, որ Դուք հռչակ ունենաք: Աշխարհը կերկրպագեր Ձեզ, և Դուք կկրեիք իմ անունը: Իսկ ի՞նչ եք հիմա: Սիրունիկ դեմքով, երրորդ կարգի դերասանուհի:

Սիրիլը գունատվել, ու դողում էր: Ձեռքերը ջղածգվել էին, ձայնը կարծես խեղդվել էր կոկորդում:

- Դուք լրնրջ եք այդ ասում, Դորիան,- շշնջում էր նա,-- գուցե խաղում եք:

- Խաղում եմ: Օ՛, ո՛չ, խաղալը ես Ձեզ համար եմ թողնում: Դուք այնքան լավ եք այդ անում,- թույնով լցված՝ առարկեց նա:

Աղջիկը տեղից կանգնեց և դեմքի տանջալից արտահայտությամբ մոտեցավ նրան: Ձեռքը դրեց Դորիանի ուսին և նայեց նրա աչքերի մեջ: Բայց Դորիանը մի կողմ հրեց նրան

ու բղավեց.

- Չդիպչեք ինձ:

Աղջիկը խուլ հառաչեք, ընկավ պատանու ոտքերը: Եվ տրորված ծաղկի նման այդպես մնաց հատակին:

- Դորիան, Դորիան, ինձ մի՛ լքեք,- աղերսանքով շշնջաց նա,- ես շատ եմ գղջում, որ վատ խաղացի այսօր: Անվերջ Ձեր մասին էի մտածում: Կրկին կփորձեմ... այո՛, այո՛, ես ջանք չեմ լսնայի: Սերը այնքան անսպասելի էր: Ես թերևս դա չգգայի էլ, եթե ինձ չհամբուրեիք... եթե մենք չհամբուրվեինք... կրկին համբուրեք ինձ, սեր իմ, մի՛ գնացեք: Ես չեմ դիմանա...

Մի՛ լքիր ինձ, եղբայրս... Ո՛չ, ո՛չ, ես դա նկատի չունեի, նա միայն կատակում էր... Օհ, մի՛թե չեք կարող ինձ ներել: Այսուհետև ես շատ կաշխատեմ, կջանամ լավ խաղալ: Այդպես դաժան մի՛ եղեք, որովհետև աշխարհում ես ամեն ինչից շատ Ձեզ եմ սիրում: Չէ՛ որ ես միայն մեկ անգամ եմ Ձեզ դժգոհ թողել: Իհարկե, Դուք ճիշտ եք, Դորիան, ես չպետք է մոռանայի, որ դերասանուհի եմ: Հիմարության էր, բայց ի՞նչ անեմ, չկարողացա: Ա՛խ, ինձ մի՛ լքեք, մի՛ լքեք ինձ, Դորիան:

Բուռն արցունքները խեղդեցին նրան, հատակին ընկած վիրավոր կենդանու պես նա գալար-գալար էր գալիս, իսկ Դորիան Գրեյը վերևից նրան էր նայում՝ ամբարտավան արհամարհանքի քնծածաղը նրբագեղ շուրթերին: Այն մարդկանց տանջանքների մեջ, որոնք այլևս սիրելի չեն, միշտ ինչոր ծիծաղելի բան կա: Սիբիլ Վեյնը անհեթեթորեն մեղդրամատիկ էր թվում, նրա արցունքներն ու հեծեծանքը գրգռում էին Դորիանին:

- Ես գնում եմ,- վերջապես ասաց նա հանգիստ, հստակ ձայնով,- չէի ցանկանա անխիղճ լինել, բայց Ձեզ տեսնել այլևս չեմ կարող, Դուք հիասթափեցրիք ինձ:

Սիբիլը լուռ հեկեկում էր, նա ոչինչ չպատասխանեց, բայց

սողաց ավելի մոտիկ՝ ձեռքերը կույրի պես առաջ մեկնած. կարծես նրան էր փնտրում: Մականյ Դորիանը շրջվեց և դուրս եկավ: Մի քանի րոպե հետո նա արդեն փողոցում էր:

Թե ո՞ւր էր գնում, ինքն էլ չգիտեր: Հետո աղոտ մտաբերեց, որ թափառում է հազիվ լուսավորված փողոցներում, չարագուշակ տեսքով տների մոտ, կամարների սև ստվերների տակ: Կանայք խռպոտ ձայներով և սուր քրքիջով կանչում էին նրան: Խոշոր կապիկների պես մրթմրթալով և հայիոյելով օրորվում էին հարքածները: Դորիանը տեսնում էր տների դռներին կուչ եկած խղճուկ ու հյուծված երեխանների, լսում էր մոռայլ բակերից եկող սուր ճիչեր ու կոպիտ հայիոյանք:

Այգաբացին նա Քովենթ-Գարդնի մոտ էր: Մութը ցրվել էր, մեղմ առկայծող կրակներով ընդելուզված երկինքը նման էր հրաշագեղ մարգարտահատիկի: Դեռ ամայի, փայլուն սալարկներով դանդաղ ճոռում էին երկար ցողունների վրա օրորվող շուշաններով լի սայլերը: Օդում տարածվել էր ծաղիկների բույրը, որը բալասանի պես ամոքում էր պատանու ցավը: Բեռնած սայլերի հետևից նա ինքնաբերաբար շուկա մտավ և սկսեց դիտել սայլերը բեռնաթափողներին: Սպիտակ խալաթը հագին մի սայլապան նրան բալ հյուրասիրեց: Դորիանը շնորհակալություն հայտնեց և մտացրիվ սկսեց ուտել, զարմանալով, թե ինչու իրենից փող չվերցրեց այդ մարդը: Բալը կեսգիշերին էին քաղել, և նրա մեջ կարծես թափանցած լիներ լուսնի սառնությունը: Տղաները երկար շարքով՝ մեկը մյուսի ետևից, շերտավոր վարդակակաչների և դեղին, կարմիր վարդերի զամբյուղները ձեռքներին, նրա առջևից ճանապարհ ճեղքեցին դալար կանաչ բանջարեղենի հսկայական կույտերի միջով: Նախասրահի դռան տակ՝ արևի լույսով ողողված մոխրագույն սյուների միջև, թրև էին գալիս մի խումբ գջլուտված աղջիկներ: Մի ուրիշ խումբ էլ կուտակվել

էր Պյացցեի վրա գտնվող սրճարանի դռների մոտ: Անհարթ սալարակի վրա լծասարքերն ու զանգակները զնգզնգացնելով սայթաքում էին ծանրաքարշ ձիերը: Մի քանի սայլապաններ քնել էին պարկերի կույտերի վրա: Վարդագույն ոտքերով, ծիածանաւանան վզիկներով աղավսիները այս ու այն կողմ էին վազվզում և կտցահարում թափած ցորենի հատիկները:

Բիչ անց Դորիանը կառք վարձեց և տուն գնաց: Տան շեմին մի պահ կանգնելով՝ նա սկսեց նայել լուռ հրապարակին, լուսամուտների ամուր ծածկված փակոցափեղկերին և գույնզգույն վարագույրներին: Այժմ երկինքը ջինջ ծիածանաքարի գույն ուներ, և նրա ֆոնի վրա արծաթի պես փայլվում էին տանիքները: Դիմացի տան ծխնելոյզից բարալիկ ծուխ էր բարձրանում, որի մանուշակագույն ժայպվենը, պտույտներ տալով, գալարվում էր սաղափագույն օդում:

Ինչ-որ, դռքի գոնդոլից մի ժամանակ գողացած վենետիկյան հսկայական ոսկեզօծ լապտերի մեջ, որն այժմ կախված էր մուտքի կաղնե մեծ տախտակադրվագներով ընդարձակ սրահի առաստաղից, դեռ առկայծում էին գազի երեք այրիչներ, որոնց բոցի կապույտ նեղ լեզուները երիզվել էին սպիտակ հրով: Նա մարեց լույսը, գլխարկն ու վերարկուն շարտեց սեղանին ու գրադարանի միջով գնաց դեպի իր ննջարանը, որն ութանկյուն մեծ սենյակ էր առաջին հարկում: Իրեն շոայլություններով շրջապատելու ձգտումով տոգորված՝ նա վերջերս նորից էր գարդարել իր սենյակը և պատերից կախել վերածնունդի շրջանի մի քանի հազվագյուտ պատկերազարդ գորգեր, որոնք գտել էր Մելքիի տան ձեղնահարկում: Դռան բռնակը պտտելիս նրա հայացքն ընկավ Բեգիլ Հոլլուորդի նկարած դիմանկարին: Դորիանը ցնցվեց ու ետ ընկրկեց ինչ-որ բանից ապշած: Հետո ննջասենյան մտավ: Սակայն ծաղկեփնջիկը վերարկուի մերակից հանելով, նա կարծես

վարանեց: Վերջապես վերադարձավ գրադարան, մոտեցավ իր դիմանկարին և ուշադիր գննեց: Աղոտ լույսի տակ, ուր ստվերոված էր դեղին մետաքսե վարագույրներով, նկարում դեմքը փոքր-ինչ փոխված երևաց: Արտահայտությունն այլ էր. շուրթերի անկյուններում ինչ-որ դաժանություն կար... Ա՛յ քեզ տարօրինակ բան:

Դորիանը լուսամուտին մոտեցավ և քաշեց վարագույրը: Սենյակը ողողվեց վաղորդյան պայծառ ճառագայթներով, տարօրինակ ստվերները ետ փախան խավար անկյունները: Սակայն նկարում դեմքի տարօրինակ արտահայտությունը շարունակում էր մնալ, ավելին, նա դարձել էր նույնիսկ ավելի իստակ: Արևի վառ լույսի տակ բերանի գիծն այնպես պարզ երևաց, կարծես Դորիանը հայելուն էր նայում սարսափելի ոճիր կատարելուց հետո:

Նա ցնցվեց և, սեղանի վրայից վերցնելով լորդ Հենրիի բազմաթիվ նվերներից մեկը՝ փղոսկրե հրեշտակիկներով շրջանակած ձվածև հայելին, նայեց նրան: Ո՛չ, նրա ալ շրթունքները ո՛չ մի գիծ այդպես չէր այլանդակում: Ի՛նչ էր այդ նշանակում:

Դորիանը տրորեց աչքերը, ընդհուպ մոտեցավ նկարին և կրկին գննեց: Դիմագծի և գույների ոչ մի փոփոխություն չկար նկարում, սակայն արտահայտությունն, անկասկած, փոխվել էր: Ո՛չ, դա իր երևակայության արդյունքը չէր: Ջարհուրելի փոփոխությունն ակնհայտ էր:

Նսուելով աթոռին՝ նա սկսեց խորհրդածել: Հանկարծ հիշողության մեջ հայտնվեցին այն խոսքերը, որոնք ինքն ասել էր Բեզիլ Հոլլուորդի արվեստանոցում՝ դիմանկարն ավարտվելու օրը: Այո՛, շատ լավ էր հիշում: Նա այն ժամանակ խելա-հեղ մի ցանկություն հայտնեց, ուզեց: Որ ինքն ընդմիշտ երիտասարդ մնա, իսկ դիմանկարը ծերանա, ցանկացավ. ուր

իր գեղեցկությունը երբեք չխունանա, իսկ կտավի դեմքին դրոշմվի կրքերի ու մեղքերի կնիքը: Այո՛, նա ուզում էր, որ տառապանքների և ծանր խոհերի հետքերը ակոսեին դեմքը կտավի վրա, իսկ ինքը պահպաներ դեռ նոր գիտակցված փթթող պատանեկությունն ու նրբագեղությունը: Մի՞թե իր ցանկությունն իրականանում էր: Ո՛չ: Դա անկայելի էր, այդպիսի հրաշքներ չեն լինում: Նույնիսկ մտածելն այդ մասին զարհուրելի էր: Եվ սակայն իր դիմաց էր գտնվում յիմանկարը՝ դաժանության գիծը շուրթերի վրա:

Դաժանություն, մի՞թե նա դաժան էր վարվել: Մեղավորը ոչ թե ինքն էր, այլ՝ Սիբիլը: Ինքը կարծել էր, թե այդ աղջիկը մեծ դերասանուհի է, և այդ պատճառով էլ սիրել էր նրան: Իսկ Սիբիլը հիասթափեցրեց: Պարզվեց, որ նա ոչնչություն է և անարժան իր սիրուն: Մակայն զղջման և կարեկցանքի անսահման մի զգացում համակեց Դոդիանին, երբ հիշեց նրան իր ոտքերի առաջ փոքրիկ երեխայի նման հեկեկալիս: Հիշեց, թե ինչպիսի չոր անտարբերությամբ էր նայում այն ժամանակ: Ինչո՞ւ էր ինքն այդպես ստեղծվել, ինչո՞ւ է իրեն այդպիսի հոգի տրվել...

Բայց մի՞թե ինքը չէր տանջվում: Երեք սարսափելի ժամ տևող ներկայացման ընթացքում նա տառապանքի մի ամբողջ դար ապրեց, տանջալից մի հավիտենականություն: Իր կյանքը համենայն դեպս հավասարարժեք է նրա կյանքի հետ: Ինքը խոցել էր Սիբիլին հավիտենապես, բայց չէ՛ որ նա էլ ժամանակավորապես իր կյանքն էր մթագնել: Ընդ որում՝ կանայք ավելի հեշտ են կրում տառապանքը, քան տղամարդիկ: Նրանք ապրում են միայն իրենց զգացմունքներով, միայն իրենց զգացմունքների մասին՝ են մտածում: Եթե սիրելիան են պահում, ապա միայն նրանց հետ միշտ տեսարաններ սարքելու համար: Այդպես էր ասում լորդ Հենրին, իսկ լորդ

Հենրին շատ լավ գիտի կանանց:

Ինչո՞ւ իզուր ինքը տանջվի Սիբիլ Վեյնի համար: Չի՞ որ նա այլևս գոյություն չուներ իր համար:

Իսկ նկամը: Այդ մասին ինչ կարող էր ասել: Նկայլը պահում էր իր կյանքի գաղտնիքը և կարող էր այդ գաղտնիքը բոլորին հայտնել: Դիմանկարը սովորեցրել էր նրան սիրել իր սեփական գեղեցկությունը, միթե նույն այդ դիմանկարը կստիպի նրան ատել իր սեփական հոգին: Այժմ էլ ինչպե՞ս նայել կտավին:

Ո՛չ, ո՛չ, այդ բոլորը հոգեկան տառապանքից գրգռված երևակայության արդյունք էր: Նա անց էր կացրել սոսկալի զիշեր, և ահա աչքին ինչ-որ տեսիլք էր երևում: Հանկարծ ուղեղում հայտնվեց այն փոքրիկ բոսորագույն բիծը, որ լսելագարեցնում է մարդկանց: Նկարը չէր փոխվել, լսելացնություն էր այդպես մտածելը:

Սակայն դիմանկարը նայում էր նրան դաժան մի ժպիտով, որը այլանդակում էր գեղեցիկ դեմքը: Վաղորդյան արևի ճառագայթների տակ փայլում էին մազերը: Երկնագույն աչքերը հանդիպել էին իր աչքերին: Նա համակվեց անսահման կարեկցանքով, սակայն ոչ թե իր, այլ դիմանկարի հանդեպ: Նկարը փոխվել էր արդեն և դեռ շատ կփոխվեր: Կճերմակեն ոսկևիայլ մազերը: Կթռչնեն դեմքի սպիտակ և կարմիր վարդերը: Յուրաքանչյուր գործած մեղքի համար մի բիծ կաղճատի, կփչացնի գեղեցկությունը:

Ո՛չ, նա այլևս մեղք չի գործի: Դիմանկարը փոխվի թե ոչ, միևնույն է, այդ նկարը կդառնա նրա խղճի տեսանելի խորհրույանիշը: Պետք է սրանից հետո կովել գայթակղումների դեմ: Եվ այլևս չհանդիպել լորդ Հենրիի հետ, կամ գոնե չլսել նրա թունավոր տեսությունները, որոնք Բեզիլ Հուլլուորդի պարտեզում առաջին անգամ արթնացրին իր մեջ անկարելի

հանդուգն տենչը:

Եվ Դորիանը որոշեց վերադառնալ Սիբիլ Վեյնի մոտ, մեղ-
քը թավել, կամուսնանա նրա հետ և կփորձի նորից սիրել: Այն-
դա իր պարտականությունն էր: Թերևս Սիբիլն ավելի շատ
է տանջվել: Խնդճ երեխա: Դաժան և եսասիրաբար վարվեց
նրա հետ: Սերը կվերադառնա, նրանք երջանիկ կլինեն միա-
սին: Սիրիլի հետ նրա կյանքը կլինի մաքուր և գեղեցիկ:

Նա վեր կացավ աթոռից և, սարսռալով, վերջին անգամ
նայեց նկարին ու մի մեծ վարագույր քաշեց նրա վրա:

- Ի՞նչ զարհուրելի բան է,- քրթմնջաց ինքն իրեն և,
մուսննալով լուսամուտին, բացեց:

Նա դուրս եկավ պարտեզ, գնաց դեպի բացատ և ամբողջ
կրծքով ազահորեն շնչեց առավոտյան թարմ օդը: Թվում էր,
թե պայծառ առավոտը ցրեց բոլոր մոայլ կրքերը, և Դորիանը
այժմ մտածում էր միայն Սիբիլի մասին: Նա իր սրտում
լսում էր նախկին սիրո թույլ արձագանքը: Դորիանը անվերջ
կրկնում էր իր սիրեցյալի անունը: Եվ թռչունները, որոնք
ծլվում էին ցողաթաթախ պարտեզում, կարծես ծաղիկներին
պատմում էին Սիբիլի մասին:

ԳԼՈՒԽ VIII

Վաղուց կեսօրն անցել էր, երբ Դորիանը արթնացավ: Այս սավոյը ոտնածայրերի վրա մի քանի անգամ ներս էր մտնու տնանելու, թե իր երիտասարդ տերն արդյոք չի արթնացել: Նա զարմացել էր, որ նա այսօր այդքան երկար է քնում: Վերջապես ննջարանից հնչեց զանգը, և Վիկտորն անաղմուկ քայլերով ներս մտավ՝ մի գավաթ թեյ և նամակների մի կույտ Սևրի հին ճենապակե փոքրիկ սկուտեղին դրած: Նա քաշեց երկնագույն շողշողուն աստառով կանաչ կերպասե վարագույրները, որոնք կախված էին երեք բարձր լուսամուտներից:

- Դուք այսօր լավ քնեցիք, մեսյո՛ր,- ժպտալով ասաց նա:

- Ժամը քանի՞ն է, Վիկտոր,- քնաթաթալս հարցրեց

Դորիանը:

- Մեկն անց քառորդ, մեսյո՛ր:

- Օհո՛, շատ է ուշ:

Դորիանը նստեց անկողնում և, թեյ ըմպելով, սկսեց նայել նամակները: Մեկը լորդ Հենրիից էր, առավոտյան էր սուրհանդակը բերել: Մի պահ վարանեց, ապա կողք դրեց և թռուցիկ նայեց մյուս նամակները: Նրանց մեջ պարունակվում էին սովորական տոմսակներ՝ ճաշի հրավերներ, նկարների ցուցահանդեսի փակ դիտման հրավիրատոմսեր, բարեգործական համերգների ծրագրեր, մի խոսքով՝ սովորական գրություններ, որ թափում են բարձրաշխարհիկ երիտասարդների գլխին սեզոնի ամենաեռուն ժամանակ: Այդտեղ կար նաև Լյուդովիկոս XV ռժի նրբակերտ արծաթյա հարդարանքի, սպասքի բավականին մեծ մի հաշիվ, որը Դորիանը չհամարձակվեց ուղարկել իր խնամակալներին: Նրանք չափազանց հետամնաց մարդիկ էին և չէին հասկանում, որ մեր դարում միայն ոչ անհրաժեշտ իրերն են մկր

միակ անհրաժեշտությունները: Կային նաև մի քանի շատ քաղաքավարի գրած նամակներ. Ջերմին-սթրիթի վաշխատունկից, ոյունք առաջարկում էին առաջին իսկ պահանջով փող տալ. ինչպիսի գումար ուզում է լինի՝ ամենաչափավոր տոկոսով:

Մոտ տասը բույս հետո Դորիանը վեր կացավ և հագնելով մետաքսով ասեղնագործած նրբագեղ քիշմիրե խալաթը՝ մտավ եղնջաքարով երեսպատած լոգասենյակը: Երկար քնկույց իետո սառը ջուրը թարմացրեց նրան: Թվում էր, թե՛ կրեկոլա ապրումները արդեն մոռացել է: Միայն մեկ-երկու անգամ հիշեց, որ ինքը ինչ-որ տարօրինակ ողբերգության է մասնակցել, բայց դա հիշեց աղոտ, ինչպես երագ:

Հագնվելուց հետո նա գնաց գրադարան և նստեց բաց լուսամուտի կողքին՝ կլոր սեղանի մոտ, ուր ֆրանսիական ձևով թեթև նախաճաշ էր դրված: Հրաշալի օր էր: Օդը լցվել էր անուշ բուրմունքով: Ներս մտավ մի մեղու և բզզաց Դորիանի դիմաց դրած չինական երկնագույն սկահակի շուրջը, որի մեջ դեղին վարդեր կային: Եվ Դորիանը իրեն միանգամայն նրջանիկ զգաց:

Բայց հանկարծ նրա հայացքն ընկավ վարագույրին, որով երևկ ծածկել էր դիմանկարը, և ցնցվեց:

- Տո՛ւրտ է, պարո՛ն,- հարցրեց սպասավորը՝ սեղանին օմլեթ դնելով,- փակե՛մ լուսամուտը:

Դորիանը գլուխն օրորեց:

- Չե՛մ մրսում,- կամաց ասաց նա:

Միթե իրոք դա ճիշտ էր: Իսկապե՛ս փոխվել է դիմանկարը, թե պարզապես երևակայությունն էր ստիպել դիմանկարի վրա տեսնել չար արտահայտություն՝ զվարթ ժպիտի փոխարեն: Նկարած կտավը չէր փոխվի, անշուշտ: Դա անհեթեթություն է: Պետք է մի օր դա պատմել Բեգիլին, նա կզվարճանա:

Սակայն որքան կենդանի է մարդ հիշում այդ ամուսյւ, նախ՝ աղոտ աղջամուղջում, ապա՝ արևածագի պայծառ շողերի տակ նա տեսավ շուրթերը ծոմոող այդ դաժան արտահայտությունը: Իսկ այժմ գրեթե սարսափում էր մենակ մնալուց: Գիտեր, որ եթե մենակ մնա, նորից կզննի դիմանկարը: Եվ վախենում էր իմանալ իրողությունը:

Երբ սպասավորը սուրճ ու գլանակ բերելուց հետո շարժվեց դեպի դուռը, Դորիանը մեծ ցանկություն ունեցավ նրան կանգնեցնելու: Վիկտորը դուռը չէր հասցրել փակել, Դորիանը նրան նորից ներս կանչեց:

Դորիանը մի պահ լուռ նայեց նրան:

- Ով էլ ուզում է գա, Վիկտոր, ես տանը չեմ,- հառաչելով ասաց նա:

Սպասավորը խոնարհվեց և դուրս գնաց:

Դորիանը վեր կացավ սեղանի մոտից, մի ծխախոտ վառեց և մեկնվեց շքեղ ծածկոցով բազմոցին՝ դիմանկարը քողարկող վարագույրի դիմաց: Վարագույրը հին էր, իսպանական ոսկեգույն կաշվից՝ Լուդովիկոս XIV ոճի բազմերանգ նկարներով զարդարած: Դորիանը սևեռուն հայացքով գնում էր վարագույրը՝ ցանկանալով իմանալ արդյոք դրանից առաջ այն չի՞ թաքցրել մարդկային կյանքի գաղտնիքներ:

Ինչ անի. մի կողմ չբաշխ վարագույրը, թե՛ թողնի տեղում: Ինչ օգուտ իմանալուց: Մարսափելի կլիներ, եթե դա ճիշտ լիներ: Իսկ եթե ճիշտ չէ, ինչո՞ւ իզուր տանջվել:

Իսկ ինչ կլինի, եթե հանկարծ օրհասական պատահակա-նությամբ ուրիշ աչքեր նայեն վարագույրի ետևը և տեսնեն ահավոր փոփոխությունը: Ինչ կանի, եթե Բեզիլ Հոլլուորդը գա և ցանկանա նայել իր աշխատանքը: Իսկ Բեզիլն անսպայման դա կուզի տեսնել: Ո՛չ, պետք է մի անգամ էլ գննել դիմանկարը և անմիջապես: Տանջող կասկածանքից վատ բան չկա:

Դորիանը վեր կացավ, երկու դռներն էլ կողպեց: Գոնե այդ յսայտառակությունը տեսնելիս մենակ լինեք: Նա վարագույրը յաշեց և դեմ-դիմաց տեսավ իրեն: Այ՛ր, նկարը փոխվել էր:

Հետագայում Դորիանը հաճախ (և միշտ էլ զարմանքով) ինչում էր, որ առաջին բուպեներին դիմանկարը դիտում էր զրեթե օբյեկտիվ հետաքրքրությամբ: Անհավանական էր թվում, թե այդպիսի փոփոխություն կարող է կատարվել: Մինչդեռ դա ակնառու փաստ էր: Մի՞թե ինչ-որ անմեկնելի նմանություն կա իր հոգու և քիմիական կոմպոզիցիայի միջև, որոնք ինքնաբերաբար ձևավորվում և երանգավորվում են կտավի վրա: Մի՞թե հնարավոր է, որ այդ հյուլներն արտացոլեն կտավի վրա իր ամբողջ հոգին, իրականացնեն հոգու երազները: Թե՛ այլ, ավելի սարսափելի պատճառ կա թաքնված:

Նա վախից սարսռաց, կրկին գնաց դեպի բազմոցը, պառկեց և հայացքը ահով սևեռեց դիմանկարին:

Նրան մխիթարում էր միայն այն գիտակցությունը, որ դիմանկարը ինչ-որ բան արդեն սովորեցրեց իրեն: Նկարն օգնեց իրեն հասկանալու, թե ինքը որքան անարդարացի և դաժան է վարվել Սիբիլ Վեյնի հետ: Ուշ չէր դեռևս ուղղել սխալը: Սիրիլը դեռ կարող էր իր կինը լինել: Նրա ազդեցությամբ իր՝ Դորիանի մտացածին և նասսիրական սերը կվերափոխվեր ավելի ազնիվ զգացմունքի, իսկ Բեզիլ Հոլլուորդի նկարած յլիմանկարը կառաջնորդի նրան կյանքում, ղեկավար ուժ կհանդիսանա նրա համար, ինչպես ոմանց համար՝ յսիդձը, իսկ բոլոր մարդկանց համար էլ՝ սարսափը աստօռ հանդեպ: Զուջման համար գոյություն ունի ափիոն՝ թմրադեղ, որ կարող է՝ օրորելով քնեցնել բարոյական զգացումը: Բայց այստեղ՝ նրա աչքի առաջ, քայքայման տեսանելի խորհրդանիշ էր, մեղրի ակներս հետևանք: Այստեղ նրա աչքի առաջ էր այն

ապացույցը, որ մարդն ընդունակ է կործանել սևփալյան հոգին:

Ժամացույցը խփեց ժամը երեքը, չորսը: Անցավ կես ժամ, սակայն Դորիանը չէր շարժվում տեղից: Նա ջանում էր հավաքել ու միացնել կյանքի ալ թելերը, հյուսեր դրանք իրար հետ ու ձև տար նրանց, գտնել իր ուղին կրքերի բոսոր լաքիքինթոսում, որտեղ մոլորվել էր ինքը: Նա չգիտեր՝ ինչ անել, ինչ մտածել: Վերջապես մոտեցավ սեղանին և սկսեց կլկրոտ մի նամակ գրել սիրած աղջկան: Մեղադրելով իր լսելագարությունը՝ նա ներում էր աղերսում Սիբիլից՝ էջ էջի ետևից ծածկելով նամակը զղջման և անսահման տառապանքի կրքոտ խոսքերով: Ինքնախարագանման մեջ յուրահատուկ հեշտասիրություն կա: Եվ երբ մենք ինքներս ենք մեզ մեղադրում, զգում ենք, որ ուրիշ ոչ ոք իրավունք չունի այլևս մեզ մեղադրելու:

Հանկարծ դուռը բախսեցին, և լսվեց լորդ Հենրիի ձայնը.

- Դորիան, սիրելիս, ես անպայման պետք է Ձեզ տեսնեմ: Ներս թողեյ՝ անմիջապես: Ինչ եք այդպես փակվել:

Դորիանը սկզբում ձայն չէր հանում և չէր շարժվում տեղից. Բայց բախոցը կրկնվեց ավելի բարձր և ավելի համառ: Նա որոշեց, որ ավելի լավ է ներս թողնել լորդ Հենրիին և բացատրել, որ ինքը մտադիր է նոր կյանք սկսել: Անհրաժեշտության դեպքում նա պատրաստ է վիճել Հենրիի հետ և նույնիսկ խզել կապերը, եթե այդ խզումը անխուսափելի է. նա վեր ցատկեց, դիմանկարը շտապ ծածկեց վարագույրով և դուռը բացեց:

- Ցավում եմ, Դորիան,- ներս մտնելով՝ ասաց Հենրին,- բայց աշխատեք շատ չմտածել կատարվածի մասին:

- Դուք Սիբիլ Վեյնին նկատի ունեք,- հարցրեց պատանին:

- Այո, իհարկե,- պատասխանեց լորդ Հենրին և, ընկղմելով

բազկաթոռի մեջ, դանդաղորեն հանեց ձեռնոցները,- ճիշտն ասած, ահավոր է, բայց Դուք մեղավոր չեք: Ասացնք, ներկայացումից հետո նրա մոտ գնացիք:

- Այո՛:

- Այդպես էլ գիտնի: Եվ տեսարան սարքեցիք:

- Ես դաժան վարվեցի, Հենրի, շատ դաժան: Իսկ այժմ արդեն ամեն ինչ կարգին է: Չեմ ավստսում կատարվածի համար: Դա սովորեցրեց ինձ ավելի լավ ճանաչել ինքս ինձ:

- Օ՛հ, Դորիան, շատ ուրախ եմ, որ Դուք Ձեր սրտին այդպես մոտ չընդունեցիք: Վախենում էի, թե կտառապեք խղճի խայթից և կպոկեք Ձեր ոսկե գանգուրները:

- Այդ բոլոր ապրումներն արդեն ունեցել եմ,- ասաց Դորիանը և ժպտալով շարժեց գլուխը,- իսկ այժմ կատարելապես երջանիկ եմ: Նախ հասկացա, թե ինչ է խիղճը: Դա բոլորովին էլ այն չէ, ինչ գուրթ էիք ասում, այլ ամենաաստվածային բանն է մեր մեջ: Այլևս մի ծաղրեր, Հենրի, գոնե՝ ոչ իմ ներկայությամբ: Ուզում եմ, որ խիղճս մաքուր լինի, ես թույլ չեմ տա այլանդակվի հոգիս:

- Ինչպիսի սքանչելի էսթետիկա բարոյագիտության համար, Դորիան: Շնորհավորում եմ: Իսկ ինչից եք մտադիր սկսելու:

- Սիբիլ Վեյնի հետ ամուսնանալուց:

- Սիբիլ Վեյնի հետ,- բացականչեց լորդ Հենրին և ապշահար նայեց Դորիանին,- բայց, սիրելիս, նա...

- Ա՛յս, Հենրի, գիտեմ՝ ինչ պետք է ասեք: Ամուսնության մասին ինչ-որ ահավոր բան: Պետք չէ: Այլևս այդպիսի բաներ մի ասեք: Երկու օր առաջ ես խնդրեցի Սիբիլին ամուսնանալ ինձ հետ: Եվ խոստումս չեմ խախտի: Նա պետք է իմ կինը լինի:

- Ձեր կյնր, Դորիան... Միթե Դուք չեք ստացել իմ նամա-

կը: Այս առավոտ էի գրել և ուղարկել եմ սպասավորիս իևու:

- Ձեր նամակը: Այո՛, ինչպես չէ, հիշում եմ... Բայց դեռ չեմ կարդացել, Հարրի: Վախենում էի այնտեղ այնպիսի բան գրած լինեիք, որ ինձ դուր չգար: Դուք Ձեր կծու ծաղրանքով կյանքը կտոր-կտոր եք անում:

- Ուրեմն դեռ ոչինչ չգիտեք:

- Ինչի՞ մասին:

Լորդ Հենրին քայլեց սենյակում, ապա, նստելով Դորիանի կուղքին, բռնեց նրա ձեռքերը և ամուր սեղմեց:

- Դորիան,- ասաց նա,- նամակում ես... մի վախեցեք... ես հայտնել էի Ձեզ, որ Սիբիլ Վեյնը... մեռավ:

Ցավի ճիչ դուրս պրծավ պատանու կրծքից, նա վեր ցատկեց և ազատեց ձեռքերը լորդ Հենրիից:

- Մեռավ, Սիբիլը մեռավ: Ճիշտ չէ: Ահավոր սուտ է: Ինչպե՞ս եք համարձակվում խաբել ինձ:

- Միանգամայն ճիշտ է, Դորիան,- մտալլ ասաց լորդ Հենրին:- Այդ մասին են հայտնում այսօրվա բոլոր լրագրերը: Ես Ձեզ գրել էի՝ ոչ մեկին չընդունեք մինչև իմ գալը: Անշուշտ, դատաքննություն կլինի, պետք է աշխատել, որ Դուք չխառնվեք այդ պատմությանը: Փարիզում նման բաները հուշակ են բերում մարդկանց, մինչդեռ Լոնդոնում մարդիկ դեռ շատ են նախապաշարված: Այստեղ երբեք չի կարելի կարիերայի առաջին փորձը խայտառակությամբ սկսել: Հետաքրքրության համար դա պահվում է ծեր հասակում: Հուսով եմ՝ թատրոնում Ձեր անունը չգիտեն: Եթե այդպես է, ապա շատ լավ է: Ձեզ տեսնլ են նրա սենյակը մտնելիս: Դա շատ կարևոր հանգամանք է:

Դորիանը մի պահ լուռ էր: Նա սարսափից քարացել էր: Վերջապես խեղդված ձայնով կմկմաց.

- Դատաքննություն: Ինչ եք ուզում ասել: Միթե Սիբիլը...

Օ'հ, Հենրի, ես չեմ կարողանում դիմանալ: Շուտ ատեր: Անսխալտ պատմեք ամեն ինչ:

- Ես չեմ կարծում, թե դա սովորական պատահար է, Դորիան, թեպետ լավ կլիներ, որ հասարակությունն այդպես մտածեր: Բայց ահա թե ինչ են պատմում, երբ այդ երեկո նա մոր հետ դուրս է եկել թատրոնից, կարծեմ, մոտ տասներկուսն անց կեսին, հանկարծ ասել է, թե ինչ-որ բան է մոռացել վերևում: Որոշ ժամանակ նրան սպասել են, բայց չի վերադարձել: Վերջապես նրան գտել են իր սենյակի հատակին մեռած: Մյուսամբ ինչ-որ թունավոր բան է լսմել, որն օգտագործում են գրիմավորման ժամանակ: Չգիտեմ, թե ինչ, բայց նրա մեջ եղել է կապտաթթու կամ կապարի սպիտակադեղ: Երևի կապտաթթու եղած լինի, որովհետև մեռել է նույն ակնթարթին:

- Աստված իմ, ինչ սարսափելի բան է,- գոռաց պատանին:

- Այո՛, իհարկե,- շատ ողբերգական է, բայց Դուք չպետք է խառնվեք այդ գործին: «Ստանդարտ»-ում կարդացի, որ Սիրիլ Վեյնը տասնութ տարեկան է: Բայց նա ավելի փոքր էր երևում: Կարծես բոլորովին երեխա լիներ և ինչքան անփորձ էր լսադուր: Դորիան, Դուք այդքան Ձեր սրտին մոտ մի՛ ընդունեք: Անպայման ինձ հետ կգաք ճաշելու, իսկ հետո կգնանք օպերա: Այսօր Պատտին է երգում, բարձրաշխարհիկ մարդիկ այնտեղ կլինեն: Կգնանք քրոջս օթյակը, այսօր նրա հետ մի քանի պերճաշուք կանայք են լինելու:

- Ուրեմն ես սպանեցի Սիրիլ Վեյնին,- կարծես ինքն իրեն մրմնջում էր Դորիանը: Սպանեցի, կարծես դանակը վերցրել ու կտրել եմ կոկորդը: Սակայն վարդերն առաջվա պես գեղեցիկ են, թռչունները կրկին ուրախ գեղգեղում են իմ այգում: Իսկ այս երեկո կճաշեմ Ձեզ հետ, կգամ օպերա, հետո էլ, գուցե, կընթրենք որևէ տեղ... Որքան տարօրինակ և ողբերգական

է կյանքը: Եթե այդ բոլորը կարդայի գրքում, Հանրի, Լյուի կարտասովեի, իսկ այժմ, երբ կատարվել է իրական կյանքում և այն էլ՝ ինձ հետ, ես այնպես եմ ցնցված, որ նույնիսկ չեմ կարողանում արտասովել: Ահա սիրային այն նամակը, որ ևս առաջին անգամ գրել եմ իմ կյանքում: Տարօրինակ չէ՞ արդյոք, որ այդ առաջին սիրային կրքոտ նամակը ես մեռածի եմ գրել: Հետաքրքիր է՝ զգում եմ արդյոք որևէ բան այդ համրացած գունատ մարմինները, որոնց մենք մեռել ենք անվանում: Սիրիլը արդյոք սա կարող է զգալ, գիտենալ, լսել: Ա՛յս, Հանրի, ես ինչպես էի նրան սիրում մի ժամանակ: Այժմ, ինձ թվում է, թե դա տարիներ առաջ էր: Այն ժամանակ նա ամեն ինչ էր ինձ համար: Ապա վրա հասավ այդ ահավոր երեկոն... Միթե դա երեկ էր, միթե նա երեկ էր այնպես վատ խաղում, որից սիրտս ծմվում էր: Հետո նա ինձ բացատրեց ամեն ինչ: Չափազանց հուզիչ էր... Սակայն ամենաչնչին չափով իսկ սիրտս չշարժվեց: Եվ ես նրան հիմար անվանեցի: Հետո ինչ-որ բան կատարվեց... չեմ կարող ասել, թե ինչ, բայց դա սոսկալի էր: Ես որոշեցի վերադառնալ Սիրիլի մոտ: Զգացի, որ վատ եմ վարվել... Իսկ այժմ նա մեռած է: Աստված իմ, աստված, ի՞նչ անեմ, Հանրի: Դուք չգիտեք, թե ես ինչ վտանգի մեջ եմ: Եվ հիմա ոչ ոք ինձ չի կարող փրկել անկումից: Դա կարող էր միայն Սիրիլը: Նա իրավունք չուներ սպանել իրեն: Դա եսասիրություն է:~

- Սիրելի Դորիան,- պատասխանեց լորդ Հենրին և, ծխախոտատուփից գլանակ վերցնելով՝ հանեց ոսկեգույն թիթեղապատ լուցկին.- կինը կարող է տղամարդուն սրբացնել միայն մի կերպ՝ ծանծրացնել այնպես, որ նա կորցնի հետաքրքրությունը կյանքի նկատմամբ: Եթե ամուսնանայիր այդ աղջկա հետ, դժբախտ կլինեիր: Իհարկե, նրա հետ սիրալիր կլինեիր, դա հեշտ է, եթե անտարբեր ես մարդու

նկատմամբ: Բայց շուտով նա կզգար, որ Դուք չեք սիրում իրեն: Իսկ երբ կհին զգում է դա, սկսում է հագնվել չափազանց աղաղակող և անճաշակ կամ կրում է շատ շքեղ զլխարկներ, որոնց արժևքը այլ կնոջ ամուսին է վճարում: Էլ չխոսենք այդպիսի անհավասար ամուսնության նվաստացուցիչ լինելու մասին, ույր ես թույլ չէի տա Ձեզ, հավատացեք, քանի որ բոլոր դեպքերում էլ դա կատարյալ անհաջողություն կլիներ Ձեզ համար:

- Թեյոս Դուք ճիշտ եք,- սարսափելի գունատ մրմնջաց պատանին՝ ետ ու առաջ քայլելով սենյակում,- Բայց ես կարծում էի՝ պարտավոր եմ ամուսնանալ: Ես մեղավոր չեմ, որ այդ սարսափելի ողբերգությունը ինձ խանգարեց կատարելու պարտականությունս: Հիշում եմ՝ մի անգամ ասում էիք, որ լավ որոշումների մեջ ինչ-որ չար ճակատագիր կա: Նրանք միշտ չափազանց ուշ են կատարվում: Իմն, անշուշտ, այդպես էր:

- Լավ որոշումները բնության օրենքներին հակառակվելու ապարդյուն ջանքեր են: Նրանք ծնվում են գուտ մեծամտությունից, բայց ոչ մի արդյունք չեն տալիս: Նրանք երբեմն մեզ տալիս են երանավետ, բայց դատարկ զգացումներ, որոնք հրապուրում են թույլերին: Ահա և բոլորը: Լավ որոշումները, պարզապես, չեկ են, որը մարդիկ դնում են մի բանկ, որտեղ իրենք ընթացիկ հաշիվ չունեն:

- Հանրի,- բացականչեց Դորիան Գրեյը՝ մոտենալով նրան և նստելով կողքին,-ինչո՞ւ ես այնպես շատ չեմ տանջվում, ինչպես կուզեի: Միթե ես անսիրտ եմ: Ինչ եք կարծում:

- Ձեզ անսիրտ համարել երբեք չի կարելի բոլոր այն խենթություններից հետո, որոնք Դուք, կատարեցիք վերջին երկու շաբաթվա ընթացքում, - պատասխանեց լորդ Հենրին քաղցր, մեղամաղձոտ ժպիտով: Պատանին խոժոռեց հոնքերը:

- Ինձ դուր չի գալիս այդ բացատրությունը, Հարրի: Իայլ ուրախ եմ, որ ինձ անսիրտ չեք համարում: Ես այդպիսին չեմ, գիտեմ, այդպիսին չեմ: Սակայն պետք է խոստովանեմ, որ այդ դեպքն ինձ այնպես չի ցնցել, ինչպես պետք է: Ինձ թվում է, դա զարմանալի դրամայի արտասովոր վերջ է: Նրա մեջ հունական ողբերգության ահազդու գեղեցկությունն է, ողբերգություն, որտեղ ես նշանակալից դեր եմ խաղացել, բայց որը չի խոցել իմ սիրտը:

- Դա հետաքրքիր հանգամանք է,- ասաց լորդ Հենրին: Նա մեծ բավականություն էր ստանում, երբ խաղում էր պատանու չգիտակցված եսասիրության հետ,- այո՛, շատ հետաքրքիր: Եվ կալծում եմ, թե դա ահա ինչպես կարելի է բացատրել. պատահում է՝ հաճախ կյանքի իսկական ողբերգություններն այնպես անէսթետիկական ձևով են կատարվում, որ վիրավորում են մեզ իրենց կոպիտ մոլեգնությամբ, բացարձակ անհետևողականությամբ, անմտությամբ, նրբագեղության լրիվ բացակայությամբ: Ինչպես ամեն գոեհիկ՝ բան, նրանք ազդում են մեզ վրա, բացարձակ կոպիտ ուժի տպավորություն են թողնում, և ընթոստանում ենք դրանց դեմ: Բայց երբեմն կյանքում մենք բախվում ենք այնպիսի ողբերգության հետ, որն ունի գեղարվեստական գեղեցկության տարրեր: Եթե այդ գեղեցկությունը իսկական է, ապա դրամատիզմը ուղղակի կլանում է մեր զգացումները: Մենք հանկարծ զգում ենք, որ այլևս ոչ թե դերակատարներ, այլ լոկ հանդիսատես ենք այդ ողբերգության մեջ: Կամ, ավելի ճիշտ՝ երկուսը միասին: Դիտում ենք ինքներս մեզ և ներկայացման հրաշքով դյուրավում: Իսկ փաստորեն ինչ է կատարվել: Մի աղջիկ ինքնասպանություն է գործել Ձեր նկատմամբ տաժած սիրո պատճառով: Ավա՛ղ, ինձ հետ նման բան չի կատարվել: Այն ժամանակ ես կհավատայի սիրուն,

կհավատայի նրա ուժին և հավիտյան կերկրպագելի նրան: Բայց նրանք, ովքեր սիրել են ինձ, իսկ նրանք շատ չեն նշել, համառորեն երկար տարիներ ապրել են նրանից հեռու, երբ ոչ ևս եմ սիրել նրանց և ոչ էլ՝ նրանք ինձ: Այդ կանայք գիրացել են, դարձել ծանծրալի, իսկ երբ հանդիպում ենք, անմիջապես սկսում են հիշողությունները: Օ՛հ, կանաչ այդ սարսափելի հիշողությունը: Ինչ ահավոր բան է և մտքի խնչալիսի՜ անշարժություն է բացահայտում: Մարդ պետք է, կյանսի կյանքի գույները, բայց երբեք չհիշի մանրամասնությունները: Մանրամասնությունները միշտ տափակ են:

- Ստիպված ես պետք է կակաչնելու ցանկում իմ պարսեգում,- հառաչեց Դորիանը:

- Դրա մեջ անհրաժեշտություն չկա,- առարկեց զրուցակիցը,- կյանքը իր ձեռքում միշտ էլ կակաչնելու ունի: Ճիշտ է՝ երբեմն բաներ կան, որ համառորեն չեն ուզում մոռացվել: Մի ժամանակ ես ամբողջ սեզոնի ընթացքում միշտ մանուշակներ էի կրում իմ մերակին՝ որպես սիրո սզի նշան, որի մեռնել չէր ուզում: Բայց ի վերջո մեռավ: Չեմ հիշում՝ ինչու սպանեց նրան: Հավանաբար այդ կնոջ՝ ամբողջ աշխարհի ինձ զոհաբերելու պատրաստականությունը: Դա միշտ սարսափելի ակնթարթ է. հավիտենականության սարսափով է համակում մարդու հոգին: Այո՛, կպատկերացնե՞ք՝ անցած շաբաթ լույսի Հեմֆրայրի մոտ ճաշելիս կողքիս նստած էր նույն լողին և ջանում էր ամեն ինչ նորից սկսել՝ թաղել անցյալը, փնտրել ապագան: Ես թաղել էի այդ սիրավեպը գերեզմանում՝ ասֆոդելևսի տակ, իսկ նա նորից փորփորեց հանեց անցյալը՝ հավատացնելով, թե ես խորտակել եմ իր կյանքը: Պետք է նշեմ, որ նա լսժողում էր ահռելի ախորժակով, այնպես որ ես չեմ մտախոզվում նրա համար: Ինչպիսի՜ անճաշակություն: Անցյալի միակ հրապույրն այն է, որ նա անցյալ է: Բայց կանայք երբևէ չեն նկատում, որ

վարագույրն իջել է: Նրանք միշտ ցանկանում են վեցկուսյոյ գործողություն, ուզում են՝ շարունակվի ներկայացումը, կրթարդեն չքացել է ամեն հետաքրքրություն: Եթե նրանց կամրով լիներ, ամեն կատակերգություն ողբերգությամբ կվերջանար, ինչ յուրաքանչյուր ողբերգություն կհասներ ծիծաղելի կատակերգության վերջնակետին: Կանայք հրաշալի դերասանուհիներ են, սակայն՝ առանց գեղարվեստական հոտառության: Դուք ավելի բախտավոր գտնվեցիք, քան՝ ես: Հավատացեք, Դորիան, իմ ճանաչած կանանցից ոչ մեկն ինձ համար չէր անի այն, ինչ Սիբիլ Վեյնն արեց Ձեզ համար: Սովորական կանայք միշտ սփոփում են իրենց: Ոմանք դա անում են՝ կրելով սրտաճմլիկ գույներ: Երբեք մի վստահեք կանանց, որոնք, հաշվի չառնելով իրենց տարիքը, կրում են Mauve¹ գույնի շրջագգեստ, կամ երեսունհինգ տարեկան կնոջը, որ սիրահար է վարդագույն ժայավենների: Դա միշտ նշանակում է, որ նրանք անցյալ ունեն: Ոմանք էլ մեծ սփոփանք են ստանում իրենց ամուսինների մեջ հանկարծ հայտնարերած լավ արժանիքներից: Նրանք այնպես են ցուցադրում իրենց ամուսնական երջանկությունը, կարծես դա ամենագայթակղիչ մեղքն է: Ոմանց էլ սփոփում է կրոնը: Կրոնի խորհրդավորությունը նրանց համար սիրախաղի դյուրանք ունի: Այդպես է ինձ ասել մի կին, և ես միանգամայն հավատում եմ: Բացի այդ, ոչինչ այնպես չի շողոքորթում կնոջ փառամոլությունը, ինչպես մեղսագործուհու համ բավը: Խիղճը բոլորիս դարձնում է եսասեր: Այո՛, սփոփանքները, որ իրոք գտնում են կանայք արդի կյանքում, վերջ չունեն: Իհարկե, ամենակարևորը չեմ նշել...

- Ո՛րը, Հարրի,- անտարբեր հարցրեց պատանին: - Ապա ինչպես: Ամենաճիշտ սփոփանքն այն է, երբ խլում են ուրիշի

¹ Բաց վարդերանգ մանուշակագույն (ֆրանս.):

երկրպագուին, երբ կորցնում են իրենցը: Բարձրաշխարհիկ կյանքում կինն այլևս սևերես չի մնում: Բայց, իրոք, Դորիան, Սիրիլ Վեյնը որքան էր տարբերվում սովորական կանանցից: Նրա մահվան մեջ անսահման գեղեցկություն կա: Ուրախ եմ, որ տալիս եմ այնպիսի դարում, երբ կատարվում են նման հրաշքներ: Նրանք մեզ ներշնչում են սիրո, բուռն կրքերի, անմահական գեղեցկության հավատ, որը ծիծաղելի է թվում:

- Ես նրա հետ սարսափելի դաժան վարվեցի: Դուք մոռանում եք դա:

- Վախենում եմ, թե դաժանությունը, անկեղծ դաժանությունը ավելի է դուր գալիս կանանց, քան այլ բան: Նրանք գալիս են նախնադարյան բնազդ ունեն: Մենք նրանց սուստագրել ենք, բայց, միևնույն է, նրանք շարունակում են մնալ ստրկուհիներ և իրենց համար տերեր են որոնում: Սիրում են հայտնակվել... Ես համոզված եմ, որ Դուք հոյակապ էիք: Ձեզ կրթեք չեմ տեսել խիստ զայրացած, բայց պատկերացնում եմ՝ որքան հիասքանչ եք եղել: Եվ, վերջապես, երեկ չէ առաջին օրը ինձ մի բան ասացիք, որ այն ժամանակ կարծեցի, թե դա սպառնալից էր: Ձեր երևակայությունն է, իսկ հիմա տեսնում եմ, որ Դուք միանգամայն ճիշտ էիք, և դա ամեն ինչի բանալին է:

- Ի՞նչ ասացի, Հարի:

- Որ Սիրիլ Վեյնի մեջ Դուք տեսնում եք վիպական բոլոր երկրայիններին մի գիշեր նա Դեզդեմոնա է, հաջորդ գիշերը՝ Օֆելյա և մեռնելով՝ Ջուլիետտա, հարություն է առնում՝ որպես Իմոջենա:

- Լյծմ այլևս հարություն չի առնի,- շնջաց պատանին և կլուսը ծածկեց ձեռքերով:

Ո՛հ, հարություն չի առնի երբեք: Նա խաղաց իր վերջին փայլը: Բայց թող նրա միայնակ մահը իր խղճուկ հարդարա-

սենյակում Ձեզ հանդիսանա որպես արտասովոր և մտայն հավատ Յակոբինյան¹ ողբերգությունից՝ որպես հիասրսանչ ներկայացում Ուերստերից², Ֆորդից³ կամ Սիրիլ Թյուրնկուրից⁴: Այդ աղջիկն իրականում երբեք չի ապրել, ուրեմն, երբևր չի էլ մեռել: Ձեզ համար, գոնե, նա եղել է միայն պատրանք, տեսիլք, որ փայլատակել է Շեքսպիրի ողբերգություններում՝ դարձնելով դրանք ավելի հմայիչ, եղել է սրինգ, որով Շեքսպիրի երաժշտությունն ավելի դյուրիչ և կենսուրախ է հնչել: Այն ակնթարթին, երբ նա բախվեց իրական կյանքի հետ, խոցվեց և գնաց անդարձ: Ողբացեք Օֆելյայի համար, եթե ուզում եք: Մոխիր լցրեք Ձեր գլխին, որովհետև Կորդելիան խեղդվեց: Գոռացեք երկինքն ի վեր, որովհետև Բրաբանցլույի դուստրը մեռավ: Բայց զուր արցունք մի՛ թափեք Սիրիլ Վեյսի համար: Սիրիլն ավելի քիչ իրական էր, քան նրանք:

Տիրեց լուռություն: Իրիկնային մթնշաղը պարուրեց սենյակը: Պարտեզից ներս էին սողոսկում արծաթե ոտքերով անշշուկ ստվերները: Բոլոր երանգները դանդաղ գունաթափվում էին:

Քիչ անց Դորիան Գրեյը բարձրացրեց աչքերը:

- Դուք օգնեցիք, որ ես հասկանամ ինքս ինձ, Հալրի, - շշնջաց նա՝ թեթևացած հառաչելով, - ինձ էլ էր այդպես թվում, բայց ինչ-որ մի տեսակ վախսենում էի և չէի կարողանում բացատրել ինքս ինձ: Որքան լավ գիտեք ինձ: Բայց չխոսենք այլևս կատարվածի մասին: Դա զարմանահրաշ գզացում էր: Այո և բոլորը: Արդյոք ինձ համար կյանքը նախասահմանել է նման այլ հրաշք:

- Կյանքը Ձեզ համար նախասահմանել է ամեն ինչ, Դո-

1 Գրական ողբերգություններ՝ ստեղծված Հակոբ Ի-ինի թագավորության ժամանակ (1603-1625):

2 Անգլ. դրամատուրգ, ողբերգու (1580-1625):

3 Անգլ. բանաստեղծ, դրամատուրգ (1586-1640):

4 Անգլ. դրամատուրգ (1575 -1626):

րիան: Այդպիսի գեղեցկությամբ Ձեզ համար անկարելի ոչինչ չկա:

- Իսկ եթե ուժասպառվեմ, ծերանամ և կնճռուովեմ, այն ժամանակ...

- Ա՛հ, այն ժամանակ,- ասաց լորդ Հենրին և կանգնեց,- այն ժամանակ, սիրելի Դորիան, և ստիպված կլինեք պայքարելու Ձեր յուրաքանչյուր հաղթանակի համար: Իսկ հիմա նրանք իրենք են գալիս Ձեր ձեռքը: Ո՛չ, Դուք պետք է պահպանեք Ձեր գեղեցկությունը: Մենք ապրում ենք այնպիսի դարում, երբ շատ կարդալը խանգարում է իմաստուն լինելուն, իսկ շատ մտածելը չի թողնում, որ մարդ գեղեցիկ լինի: Մենք չենք կարող չպահպանել Ձեզ: Իսկ այժմ հարկավոր է հազնվել և կառքով գնալ ակումբ: Առանց այդ էլ ուշանում ենք:

- Ավելի լավ է՝ ես ուղիղ օպերա գամ, Հարրի: Այնպես հոգնած եմ, որ ուտել չեմ ուզում: Ո՞ր համարն է ձեր քրոջ օթյակը:

- Կարծեմ՝ քսանյոթ: Դստիկոնում է, դոռան վրա կկարդաք քրոջս ազգանունը: Բայց ափսոս, Դորիան, որ չեք ուզում ինձ հետ ճաշել:

- Իրոք, ուժ չունեմ,- հոգնած ասաց Դորիանը,- ես Ձեզ անսահման երախտապարտ եմ այն ամենի համար, ինչ ասացյիք ինձ: Դուք, իրոք, իմ ամենալավ բարեկամն եք: Ոչ ոք դեռ այնպես ինձ չի հասկացել, ինչպես Դուք:

- Դա մեր բարեկամության սկիզբն է, Դորիան,- պատասխանեց լորդ Հենրին՝ սեղմելով նրա ձեռքը,- ցտեսություն: Հուսով եմ, որ ինն անց երեսունից ուշ չեմ տեսնի Ձեզ: Հիշեցնեք, երբում է Պատտին:

Երբ լորդ Հենրին գնաց, Դորիան Գրեյը հնչեցրեց զանգը: Մի քանի րոպե անց Վիկտորը բերեց աշտանակները և վարագույրները քաշեց:

Դորիանն անհամբեր սպասում էր նրա գնալուն: Թվում

էր, թե սպասավորն այսօր անսահման ժամանակ է խլում:

Հենց որ Վիկտորը գնաց, Դորիանը նետվեց դեպի վայրագույրը և ետ քաշեց: Ո՛չ, դիմանկարի վրա ոչ մի փոփոխություն չկար: Ըստ երևույթին, դիմանկարն իրենից շուտ էր իմացել Սիբիլ Վեյնի մահվան բոթը: Այդ դիմանկարը իմանում էր նրա՝ Դորիանի կյանքում կատարվող դեպքերը: Չար դաժանությունն, անկասկած, աղճատել էր գեղեցիկ բերանը ճիշտ այն ակնթարթին, երբ աղջիկը թույն էր խմել: Կամ, թերևս, դիմանկարն անտարբեր էր իրադրություններին: Միթե այնտեղ արտացոլվելու էին սոսկ հոգու տվյատանքները: Իսկ եթե մի օր դիմանկարը փոխվեր իր աչքի առաջ: Նա հենց դա էլ ուզում էր, բայց և սարսռում էր այդ մտքից: Խեղճ Սիբիլ... Որքան ռոմանտիկ էր այդ բոլորը: Նա մահվան պահեր բեմահարթակում հաճախ էր ապրել: Եվ ահա մահվան շունչը դիպավ նրան և յսեց, տարավ: Ինչպես էր կատարել վերջին սարսափելի տեսարանը: Անիծում էր արդյոք իրեն մեռնելիս: Ո՛չ, նա մեռավ իր հանդեպ տածած սիրուց, և այդ օրվանից Դորիանի համար ընդմիշտ կմնար որպես սրբություն: Ջոհելով իրեն՝ Սիբիլն ապաշխարեց. Դորիանն այլևս չէր հիշի, թե որքան է տանջվել նրա պատճառով այն սարսափելի երեկոն թատրոնում: Նա կմնար իր հիշողության մեջ՝ որպես զմայլելի ողբերգական կերպար, որն առաքվել էր կյանքի բեմահարթակ՝ սիրո գերագույն գոյությունը ցույց տալու համար: Ջմայլելի ողբերգական կերպար... Աչքերը լցվեցին արցունքով, երբ հիշեց Սիբիլի մանկական դեմքը, թովիչ աշխուժությունն ու վեհերոտ նազանքը: Նա իսկույն վանեց հիշողությունները և կրկին նայեց դիմանկարին:

Դորիան Գրեյն զգաց, որ եկել է ընտրության ժամը: Կամ, թերևս, ընտրությունն արդեն կատարված էր: Այո՛ կյանքն ինքն էր վճռել, կյանքը՝ և իր անսահման հետաքրքրությունը

կյանքի նկատմամբ: Հավիտյան երիտասարդություն, անհագուրդ կիրք, նուրբ և թաքուն հաճույքներ, խելահեղ ուրախություններ և ավելի խելահեղ մեղքեր. այդ բոլորը իրեն կտրվի: Դիմանկարը պետք է կրի իր անարգանքի ծանր բեռը, ահա ամենը:

Ցավի զգացումն ա ունեցավ իր սրտում այն մտքից, ուր կտավի գեղեցիկ դեմքը պղծվելու է: Մի անգամ, չարաճճիությամբ նմանվելով Նարցիսին, նա համբուրել էր կամ, ավելի ճիշտ, ձևացրել էր, թե համբուրում է այդ նկարած շուրթերը, որոնք այժմ թունոտ ժպտում են իրեն: Ամեն առավոտ նա նստում էր դիմանկարի դիմաց և զմայլվում նրա գեղեցկությամբ՝ գրեթե նրան սիրահարված, ինչպես մի ժամանակ թվում էր: Իսկ միթե հիմա իր գործած յուրաքանչյուր մեղքը պետք է արտացոլվեր կտավի վրա: Միթե դա պեսոք է դառնար հրեշավոր, այլանդակ, թաքնվեր փակ սենյակում՝ զրկված արևի շողերից, որոնք այնպես հաճախ ոսկե փայլ էին տալիս հրաշալի գանգուրներին: Ափսո՛հ, ափսո՛հ...

Մի պահ նա ուզեց աղոթել, որպեսզի չքվի գերբնական սարսափելի կապը իր և դիմանկարի միջև: Դիմանկարը փոխվել էր աղոթքի շնորհիվ, գուցե նոր աղոթքով էլ դադարեր փոխվել:

Բայց ո՛վ կիրաժարվի հավիտյան երիտասարդ մնալու հնարավորությունից, եթե փոքրիշատե գիտն կյանքը, որքան էլ ուզում է այդ հնարավորությունը անցողիկ լինի և ճակատագրական հետևանքներով հղի: Բացի այդ, միթե իսկապես ինքը ի վիճակի է դրան: Միթե աղոթքով էր նա փոխվել: Արդյո՞ք այդ փոփոխությունը չի բացահայտվի ինչ-որ գիտական խորհրդավոր օրենքներով: Եթե միտքը կարող է ազդել կենդանի օրգանիզմի վրա, միթե չի կարող ազդել նաև մեռածների կամ անշունչ մարմինների

վրա: Առանց մտքի և գիտակցված ցանկության չնն կախույ
արդյոք արտաքին փոփոխությունները հնչել ներդաշնակ
մեր տրամադրություններին և զգացմունքներին: Հյուլևն
ձգտի հյուլլեին գաղտնի սիրով կամ խորհրդավոր ձգողա-
կանությամբ: Բայց ինչ փույթ, թե որն է պատճառը: Նա այլևս
աղոթքով կամ որևէ սարսափելի անհայտ ուժով չի գայթա-
կղվի: Եթե վիճակված է, որ դիմանկարը փոխվի, ուրեմն, թող
փոխվի: Ահա և բոլորը: Ինչո՞ւ իզուր խորամուխ լինել խոր-
հրդավորության մեջ: Չէ՞ որ իսկական հաճույք կլինի դիտել
այդ երևույթը: Դիմանկարը հնարավորություն կտա հետևել
իր՝ ամենագազանի մտքերին: Դիմանկարը կլինի ամենա-
կախարդական հայելին: Այդ հայելու մեջ մի ժամանակ նա
տեսել է իր սեփական մարմինը, իսկ այժմ կտեսնի սեփական
հոգին: Եվ երբ կտավի վրա սկսվի ձմեռը, ինքը Դորիանը
դեռ կշարունակի մնալ թրթռուն գարուն՝ ամռան եզերքին:
Երբ դիմանկարի վրայից անցնեն նրա ներկերը, և նա դառնա
անագե աչքերով մեռելային կավձե դիմակ, Դորիանը դեռ
կպահպանի իր երիտասարդական թովչանքը: Այո՛, նրա
գեղեցկության ծաղիկը չի թառամի: Չի թուլանա երբեք կյան-
քի զարկերակը: Հունական աստվածների նման նա հավի-
տյան ուժեղ, արագաշարժ, կենսուրախ կլինի: Փույթ չէ, թե
ինչ կկատարվի կտավի գունագեղ տեսիլքի հետ: Ոչինչ չէր
սպառնում իրեն: Ահա ամենակարևորը:

Դորիան Գրեյը ժպտալով վարագույրը քաշեց նախկին
տեղը՝ դիմանկարի երեսին, և գնաց ննջարան, որտեղ նրան
էր սպասում սպասավորը: Մի ժամ անց Դորիանն արդեն
օպերայում էր, իսկ լորդ Հենրին, ետևում նստած, կոթնկլ էր
նրա բազկաթոռին:

ԳԼՈՒԽ IX

Հաջորդ առավոտյան, երբ Դորիանը նախաճաշում էր, եկավ Բեզիլ Հոլլուորդը:

- Ուրախ եմ Ձեզ գտնելու համար,- լրջորեն ասաց նա: - Անցած երեկո եկա, բայց ասացին, որ օպերայում եք: Իհարկե, ես չհավատացի և ավստոսացի, որ լուր չէիք թողել թե որտեղ եք: Ամբողջ երեկոն ահավոր տազնապսների մեջ էի, վախենում էի, որ մի ողբերգությանը հաջորդի մյուսը: Երբ Դուք լսեցիք, պետք է անմիջապես ինձ հեռագրեիք: Այդ մասին ես պատահմամբ ակումբում կարդացի երեկոյան «Գլորուսում»: Անմիջապես եկա և խիստ դառնացա՝ Ձեզ տանը չգտնելով: Ձեք պատկերացնի՝ ինչպես եմ ցնցված: Ես մտնում եմ Ձեր դրության մեջ, պատկերացնում եմ, թե հիմա ինչպեսք եք տանջվում: Բայց երեկ որտեղ էիք: Հավանաբար աղջկա մոր մոտ էիք գնացել: Մեկ մտածեցի՝ զալ, հասցեն լրագրում կար, ինչ-որ Յուբսոն-Ռոդի մոտակայքում է, կարծեմ: Բայց վախեցա, որ ավելորդ կարող եմ լինել, ինչնով մարդ կարող է թեթևացնել նման վիշտը: Դժբախտ կին: Պատկերացնում եմ վիճակը: Միակ զավակը... ինչ էր ասում լսեղճը:

- Ինչ իմանամ, սիրելի Բեզիլ,- խիստ սրտնևղած քրթմնջաց Դորիան Գյոյը՝ ումպ-ումպ խմելով բաց դեղին գինին՝ ոսկե ուլունքանման բծերով վենետիկյան նրբագեղ բաժակով,- ես օպերայում էի: Ափսոս, այնտեղ չէիք: Ես լորդ Հենրիի քրոջ՝ լեդի Գուննգոլենի հետ ծանոթացա: Նրա օթյակում էինք, շատ հմայիչ կին է, իսկ Պատտին աստվածային էր երգում: Եկեք տիաճ նյութերից չխոսենք: Ինչի մասին չեն խոսում, թվում է՝ դա չի էլ եղել: Միայն խոսքերն են, ինչպես Հարրին է ասում, շունչ տալիս երևույթներին: Պետք է ասեմ, որ նա մոր միակ զավակը չէր: Տղա էլ ունի, կարծեմ, մի հիանալի տղա է: Բայց նա դերասան չէ: Նավաստի է, թե՛ ինչ-որ նման բան:

Իսկ հիմա Ձեր մասին պատմեցեք: Ինչ եք նկարում:

- Գնացել էիք օպերա...- խիստ դառնությամբ հատ-հատ հարցրեց Հուլուտորը,- գնացել էիք օպերա, երբ Սիբիլը մահվան մահճի մեջ էր ինչ-որ խղճուկ խրճիթում: Եվ նույնիսկ կարող եք ուրիշ կանանց հրապույրի մասին խոսել, խոսել Պատտիի աստվածային երգելու մասին, երբ աղջիկը, որին Դուք սիրում էիք, դեռ գերեզմանում հանգիստ չի գտել: Ա՛յ, Դորիան, դեռ որքան արհավիրքների միջով պետք է անցնի նրա խնդճ, փոքրիկ մարմինը:

- Վերջացրե՞ք, Բեճիլ: Ոչինչ չեմ ուզում լսել,- գոռաց Դորիան Գրեյը՝ ոտքի կանգնելով,- այլևս այդ մասին չխոսեք: Ինչ եղել է, եղել է, ինչ անցած է, անցել է:

- Երեկը Դուք անցյալ եք համարում:

- Ժամանակն ինչ գործ ունի այստեղ: Միայն սահմանափակ մարդկանց են տարիներ պետք զգացմունքից ազատվելու համար: Մարդ իր գլխի տերն է, վշտին կարող է վերջ տալ նույնպիսի հեշտությամբ, ինչպես և կարող է հաճույք ստեղծել: Ես չեմ ուզում իմ զգացմունքների զոհը դառնալ: Ուզում եմ օգտվել նրանցից, հաճույք ստանալ և իշխել նրանց վրա:

- Դորիան, դա սարսափելի է: Դուք լրիվ փոխվել եք: Տեսքով նույն հիանալի տղան եք, որն ամեն օր գալիս էր իմ արվեստանոցը նկարվելու: Բայց այն ժամանակ Դուք պարզ էիք, անմիջական և բարեհոգի: Աշխարհիս ամենաանկեղծ արարածն էիք: Իսկ հիմա... Չգիտեմ՝ ինչ է պատահել Ձեզ: Անսիրտ, անխիղճ մարդու պես եք խոսում: Գիտեմ, բոլորը Հարրիի մեղքն է...

Պատանին կարմրեց և, մոտենալով պատուհանին, մի պահ նայեց արևի լույսով ողողված պարտեզի ծփացող կանաչին:

- Ես շատ երախտապարտ եմ Հարրիին, Բեճիլ,- վերջապես ասաց նա, - ավելի շատ, քան՝ Ձեզ: Դուք միայն ինձ

փառամոլություն սովորեցրիք:

- Ինչ արած, դրա համար պատժված եմ կամ մի օր կպատժվեմ:

- Չեմ հասկանում՝ ինչ նկատի ունեք, Բեգիլ,-բացականչեց Դորիանը՝ շրջվելով,- ինչ եք ու ում ասել: Ասացեք, ինչ եք ուզում:

- Ես ուզում եմ Դորիան Գրեյին, որին նկարում էի,- թախծով ասաց նկարիչը:

- Բեգիլ,- պատանին մոտեցավ և ձեռքը դրեց նրա ուսին,- չափազանց ուշ եք եկել: Երեկ, երբ լսեցի, որ Սիբիլ Վեյնը ինքնասպանություն է կատարել...

- Ինքնասպանություն... օ, տեր իմ աստված, միթե դա ճիշտ է,- հառաչեց Հոլլուորդը՝ սարսափած նայելով Դորիանին:

- Իսկ Դուք կարծում էիք, սիրելի՛ Բեգիլ, պարզապես դժբախտ պատահար է: Իհարկե, ինքնասպանություն է:

Նկարիչը ձևորոքով ծածկեց դեմքը:

- Օ՛հ, ահավոր է,- շնչաց նա և ողջ մարմնով սարսռաց:

- Ո՛չ,- առարկեց Դորիան Գրեյը,- ահավոր ոչինչ չկա: Դա մեր դարաշրջանի ամենառոմանտիկ ողբերգություններից մեկն է: Մովորական դերասանները, որպես կանոն, ամենահասարակ կյանքով են առաջնորդվում: Նրանք լավ ամուսիններ են, հավատարիմ կանայք կամ նման ծանծրալի բաներ: Հասկանո՞ւմ եք, դա միջին դասակարգի առաքինությունն է: Իսկ Սիբիլն այլ էր... Նա ապրեց ամենագեղեցիկ ողբերգությունը: Միշտ հերոսուհի էր: Եվ վերջին երեկոյան, երբ մենք նրան դիտում էինք, վատ խաղաց, որովհետև զգացել էր իսկական սերը: Իսկ երբ իմացավ սիրո անիրականանալիության մասին, մեռավ, ինչպես մի ժամանակ մահացել է: Զուլիետտան: Նա կյանքից գնաց դեպի արվեստի երկնակամարը: Նահատակ հիշեցնող ինչ-որ բան կա նրա մեջ:

Այ՛ն, նրա մահվան մեջ կա նահատակի բուռն ոգևորությունը, ապարդյուն գեղեցկությունը: Բայց եթե ես այդպես եմ խոսում, Դուք չկարծեք, թե չեմ տանջվել: Եթե Դուք գայլի¹ նրևի՝ մոտավորապես հինգն անց կես, վեցից քառորդ պակաս, լինձ արցունքներով ողողված կգտնեիք: Նույնիսկ Հարրին, որ այստեղ էր (այդ բոթը բերողը նա էր), չէր պատկերացնում, թե ինչ է կատարվում ինձ հետ: Օ՛, ինչպես էի տանջվում: Հետո անցավ: Ես չեմ կարող կրկին ապրել նույն զգացումը: Դա ոչ ոք չի կարող ապրել, բացի սենտիմենտալ մարդկանցից: Դուք սարսափելի անարդարացի եք իմ նկատմամբ, Բեզիլ: Եկել եք ինձ սփոփելու, շատ հաճելի է, բայց երբ սփոփված եք տեսնում, արդեն զայրանում եք: Ահա թե ինչի է նման մարդկային կարեկցանքը: Դուք ինձ հիշեցնում եք Հարրիի պատմած անեկդոտը մի ֆիլանտրոպի մասին, որը կյանքի քսան տարիսն վատնել է ինչ-որ չարաշահումների, թե անարդար օրենքների դեմ պայքարելով, արդեն լավ չեմ հիշում: Բայց, վերջիվերջո, երբ հասել է իր նպատակին, հիասթափությանը չափ ու սահման չի մնացել: Նա այլևս ոչինչ չի ունեցել անելու և մեռել է գրեթե տաղտուկի մեջ՝ դառնալով համոզված մարդատյաց: Այսպիսով, սիրելի՛ Բեզիլ, եթե իրոք ուզում եք լինձ սփոփել, սովորեցրեք՝ ինչպես մոռանալ կատարվածը կամ դիտել արվեստագիտական տեսակետից: Գոտյեն չէ՛, արդյոք, որ գրել է՝ «la consolation des arts»: Հիշում եմ՝ մի օր Ձեր արվեստանոցում ձեռքս ընկավ մագաղաթե կազմով մի փոքրիկ գիրք, ուր գտա այդ հիասքանչ արտահայտությունը: Իհարկե, ես նման չեմ այն երիտասարդին, որի մասին պատմում էիք ինձ, երբ միասին Մարլոյում էինք: Այդ երիտասարդը հավատացնում էր, որ դեղին կերպասը կարող է սփոփել մարդուն կյանքի բոլոր դժբախտություններից: Սիրում եմ այն

¹ Ափովիսնքը արվեստների մեջ (ֆր.):

բոլոր գեղեցկությունները, որոնք կարելի է շոշափել, ձեռքում պահել, սիրում եմ հինավուրց գառաբը, կանաչ բրոնզը, ջնարակապատ աշխատանքը, փղոսկրե կերտվածքները, սքանչելի կահավորանքը, ճոխությունը, պերճանքը. դրանք բոլորն աչք են շոյում: Բայց ինձ համար բոլորից թանկը արվեստագետի այն բնագղն է, որ ծնում է այդ գեղեցկությունները կամ, համենայն դեպս, բացահայտում է դրանք մարդու մեջ: Պառնալ սեփական կյանքի հանդիսատեսը, ինչպես Հարրին է ասում, նշանակում է խուսափել կյանքի տառապանքներից: Գիտեմ՝ Ձեզ զարմացնում է այդպիսի խոսակցությունը: Դուք չեք պատկերացնում, թե ես որքան եմ հասունացել: Երբ մենք ծանոթացանք, փոքր տղա էի, իսկ այժմ տղամարդ եմ: Իմ մեջ ծնունդ են առել նոր կրքեր, մտքեր, հայացքներ: Այո՛, ես հիմա ուրիշ եմ դարձել: Բայց չեմ ուզում, Բեզիլ, որ Դուք ինձ ավելի քիչ սիրեք: Ես փոխվել եմ, սակայն Դուք պետք է միշտ լինեք իմ ընկերը: Իհարկե, ես Հարրիին շատ եմ սիրում: Բայց գիտեմ, որ Դուք նրանից լավն եք: Դուք նրա պես ուժեղ չեք, որովհետև չափազանց շատ եք կյանքից վախճնում, բայց ավելի լավն եք: Որքան լավ էր, երբ միասին էինք: Մի՛ լքեք ինձ, Բեզիլ, և մի վիճեք ինձ հետ: Ես այն եմ, ինչ որ կամ, այլևս ոչինչ անել չի կարելի:

Նկարիչը ակամայից զգացվեց: Պատանին անսահման թանկ էր նրա համար, և ծանոթությունը այդ պատանու հետ մեծ շրջադարձային կետ էր նկարչի արվեստում: Նա չէր կարող այլևս կշտամբել Դորիանին, և նա մխիթարվում էր այն մտքով, որ պատանու անտարբերությունը, թերևս, բույս պեական տրամադրություն էր, որ շուտով կանցնի: **Չէ՛**, որ Դորիանի մեջ այնքան լավ գծեր կային, այնքան ազնվություն:

- Դե լավ, Դորիան,- վերջապես ասաց նա թախծոտ ժպիտով,- այդ սարսափելի պատմության մասին այլևս չեմ խոսի:

Միայն հույսով եմ, որ ձեր անունը նրա հետ չի կատարվի:
Դատաքննությունն այսօր պետք է լինի: Ձեզ չմն կանչել:

Դորիանը բացասաբար շարժեց գլուխը և սրտնևուրության արտահայտություն իջավ դեմքին «դատաքննություն» բառը լսելիս: Նրա կարծիքով այդ բոլոր մանրամասնությունների մեջ ինչ-որ նողկալի և գռեհիկ բան կար:

- Նրանք չգիտեն իմ ազգանունը,- պատասխանեց Դորիանը:

- Բայց աղջիկը, երևի, գիտեր:

- Միայն անունս, այն էլ, համոզված եմ, որ ոչ ոքի ատած չի լինի: Մի անգամ նա ինձ ասաց, որ թատրոնում շատ են հետաքրքրվում, թե ով եմ ես, իսկ ինքը պատասխանել է, որ իմ անունը Հմայիչ Արքայազն է: Դա շատ հուզիչ է, ճիշտ է: Բեզիլ, ինձ համար նկարեք Միբիլին: Ես կուզեի որպես հիշատակ նրանից պահել ավելին, քան մի քանի համբույրների և քնքուշ խոսքերի հիշողությունը:

- Կվորձեմ, Դորիան, եթե ուզում եք: Բայց պետք է նորից գաք նկարվելու: Առանց Ձեզ չեմ կարող:

- Այլևս չեմ նկարվի, Բեզիլ, անկարելի է,- գոչեց նա՝ ընկրկելով:

Նկարիչը զարմացած նայեց նրան:

- Սա ինչ անմտություն է, Դորիան,- բացականչեց նա,- միթե դրանով ուզում եք ասել, որ Ձեզ դուր չի գալիս իմ նկարած դիմանկարը: Ի դեպ, որտեղ է այն: Ինչո՞ւ եք ծածկել վարագույրով: Ես ուզում եմ տեսնել: Դա իմ ամենալավ աշխատանքն է, որ ես երբևէ կատարել եմ: Քաշեցնեք վարագույրը, Դորիան: Ուղղակի անշնորհություն է, Ձեր սպասավորի կողմից դիմանկարն այդպես թաքցնել: Թերևս դա էր պատճառը, որ ներս մտնելուն պես անմիջապես զգացի, որ սենյակում ինչ-որ բան կա:

- Սպասավորը մեղավոր չէ, Բեզիլ: Միթե Դուք կարծում եք, թե ես թույլ կտամ, որ նա իր ճաշակով կարգավորի սենյակը: Սպասավորը միայն երբեմն ծաղիկներ է ընտրում ինձ համար և ուրիշ ոչինչ: Ինքս եմ ծածկել, լույսը չափազանց ուժեղ էր ընկնում նրա վրա:

- Չափազանց ուժեղ: Չի կարող պատահի, սիրելիս: Ամենահարմար տեղն է: Ապա նայեմ,- և Հոլլուորդը շարժվեց դեպի սենյակի անկյունը:

Դորիանը սարսափից ճչաց: Ապա նետվելով նկարչից առաջ՝ կանգնեց նրա և վարագույրի միջև:

- Բեզիլ,- ասաց նա սարսափելի գունատ,- չհամարձակվեք նայել: Ես չեմ ուզում, որ Դուք նայեք դիմանկարին:

- Չհամարձակվեմ նայել իմ սեփական ստեղծագործությանը: Դա ինչ նորություն է: Եվ ինչո՞ւ,- հարցրեց Հոլլուորդը՝ ծիծաղելով:

- Եթե Դուք փորձեք նայել, Բեզիլ, ազնիվ խոսք, մինչև կյանքիս վերջը չեմ խոսի Ձեզ հետ: Բոլորովին լուրջ եմ ասում: Ոչ մի բացատրություն, և ոչինչ չպետք է հարցնեք: Բայց հիշեցե՛ք, եթե դիպչեք այս վարագույրին, մեր միջև ամեն ինչ կվերջանա:

Հոլլուորդը կարծես շանթահար կանգնել էր և ապշած նայում էր Դորիան Գրեյին: Նա Դորիանին երբևէ այդպես չէր տեսել: Պատանին ցասումից սփրթնել էր, մատները ջղաձգորեն սեղմվել էին, բիբերը, կարծես, կապույտ հրագնդեր լինեին: Ամբողջ մարմնով դողում էր:

- Դորիան:

- Լռեցե՛ք:

- Բայց բանն ինչո՞ւմն է: Եթե Դուք չեք ուզում, իհարկե, չեմ նայի,- բավականին սառը ասաց նկարիչը և, կտրուկ շրջվելով, մոտեցավ լուսամուտին: - Բայց դա պարզապես

անհերթութեան է: Ինչ է նշանակում իրավունք չունենալ իմ սեփական աշխատանքին նայել, մանավանդ, երբ աշխատող մտադիր եմ ուղարկել Փարիզ՝ ցուցահանդեսի: Ըստ երևույթին, ցուցադրելուց առաջ անհրաժեշտ կլինի նոր փայլ տալ: Ուրեմն, միևնույն է, պետք է մի օր տեսնեմ, իսկ ինչո՞ւ ոչ այսօր:

- Ցուցահանդես: Դուք ուզում եք դա ցուցադրել,- սարսափահար բացականչեց Դորիան Գրեյը: Ուրեմն, աշխարհը պետք է տեսնի իր գաղտնիքը: Մարդիկ պետք է դիտեն իր կյանքի ամենանվիրական բանը: Անկարելի է: Հարկավոր է անմիջապես մի բան ձեռնարկել, բայց ինչ՝ չգիտեր:

- Այո՛: Հուսով եմ՝ չեք առարկի. Ժորժ Պտին մտադիր է հավաքել իմ բոլոր լավ գործերը հատուկ ցուցահանդեսի համար, որը կբացվի հոկտեմբերի սկզբին Սեզ փողոցի վրա: Դիմանկարն այնտեղ կդրվի միայն մեկ ամսով: Կարծում եմ, որ կարճ ժամանակով նրանից Դուք հեշտությամբ կարող եք բաժանվել: Չէ՞ որ այդ ժամանակ քաղաքում չեք լինի: Եվ հետո, եթե նկարը միշտ վարագույրի հետևում եք պահում, դա նշանակում է՝ այնքան էլ մեծ արժեք չունի Ձեզ համար:

Դորիան Գրեյը ձեռքը տարավ ճակատը, որը ծածկված էր քրտինքի խոշոր կաթիլներով: Նա զգում էր, որ ինքը ահավոր անուղիղ էր եղել:

- Ընդամենը մեկ ամիս առաջ ասում էիք, որ երբեք չեք ցուցադրի, - գոչեց նա,- ինչո՞ւ եք հիմա մտափոխվել: Դուք էլ շատերի պես Ձեզ անդրդվելի եք համարում, մինչդեռ նրանց նման հազար ու մի տրամադրություն ունեք: Միակ տարբերությունն այն է, որ Ձեր տրամադրությունները բավականին անիմաստ են: Դուք, իհարկե, չեք մոռացել այն, որ ամենահանդիսավոր ձևով ինձ հավաստիացնում էիք, թե ոչ մի դեպքում իմ դիմանկարը չեք ուղարկի ցուցահանդես: Այդպես եք ասել նաև Հարրիին:

Դորիանը հանկարծ լռեց, և նրա աչքերում կրակ փայլատակեց: Հիշեց, թե ինչպես լորդ Հենրիս մի անգամ կես-լուրջ, կես-կատակ ասել էր. «Եթե Դուք ուզում եք հետաքրքիր քառորդ ժամ ունենալ, ստիպեք Բեզիլին խոստովանել, թե ինչո՞ւ չի ուզում ցուցադրել Ձեր դիմանկարը: Իհարկե, նա ինձ պատճառն ասել է, և դա բացարձակ հայտնություն էր»: Ահա թե ինչ, ուրեմն, Բեզիլը նույնպես իր գաղտնիքն ունի: Հենց այս բոլորներն էլ կհամանա:

- Բեզիլ, - սկսեց Դորիանը՝ ընդհուպ մոտենալով նրան և նայելով ուղիղ աչքերի մեջ,- մեզանից յուրաքանչյուրն իր գաղտնիքն ունի: Դուք Ձերն ասացեք, իսկ ես իմը կասեմ: Առաջ ինչո՞ւ չէիք ուզում ցուցադրել իմ դիմանկարը:

Նկարիչը ցնցվեց:

- Դորիան, եթե դա պատմեմ, Դուք ինձ այլևս առաջվա պես չեք սիրի և, անշուշտ, կծիծաղեք ինձ վրա: Երկուսն էլ ինձ համար անտանելի ծանր կլինեն: Եթե ցանկանում եք, որ երբեք չնայեմ դիմանկարին, թող Ձեր ասածը լինի: Ես միշտ կարող եմ Ձեզ նայել: Եթե ուզում եք աշխարհից թաքցնել ամենալավ աշխատանքը, որ ես երբևէ կատարել եմ, ինչ արած, համաձայն եմ: Ձեր ընկերությունն ինձ համար ավելի յանակ է, քան որևէ փառք ու համբավ:

- Ո՛չ, Բեզիլ, պատասխանեցեք իմ հարցին,-- պնդեց Դորիան Գրեյը,- ես կարծում եմ, որ իրավունք ունեմ իմանալու:

Սալյսաֆի զգացումը փոխվել էր հետաքրքրության: Նա համառորեն որոշել էր իմանալ Բեզիլ Հոլլուորդի խորհրդավորությունը:

- Նստենք, Դորիան,- հուզված ասաց նկարիչը,- նստենք, նախ պատասխանեցեք իմ հարցին: Դուք դիմանկարում որևէ արտառոց բան չեք նկատել, այնպիսին, որ առաջին հայացքից աչքի չի լինել, բայց հետո հանկարծ ինքնին բացահայտվել է:

- Բնզիլ,- գոչեց պատանին և դողացող ձեռքերով կրտսեց բազկաթոռի արմնկակալներից՝ վախվորած վայրի աչքերը նրան սևեռած:

- Տեսնում եմ՝ նկատել եք: Չխոսեք, նախ ինձ լսեք, Դո՛րիան: Այն ակնթարթից, երբ ես հանդիպեցի Ձեզ, Դուք ինձ վրա թողեցիք ամենաարտասովոր ազդեցությունը: Գերեցյիք իմ հոգին, ուղեղը և տաղանդը: Դուք դարձաք ինձ համար աներևոյթ իդեալի տեսանելի մարմնացում, որ ծախսում է, նկարչի առաջ՝ որպես թովիչ պատրանք: Ես պաշտեցի Ձեզ: Սկսեցի խանդել բոլորին, ում հետ խոսում էիք: Ուզում էի ամբողջովին ինձ լինեիք: Ես երջանիկ էի միայն այն ժամանակ, երբ Ձեզ հետ էի: Իսկ երբ հեռանում էիք ինձանից, պատկերանում էիք իմ արվեստի մեջ... Իհարկե, ես երբևր տեղիք չէի տալիս, որ Դուք դա նկատեք: Միևնույն է, ոչինչ չէիք հասկանա: Նույնիսկ ես ինքս էլ լավ չէի հասկանում: Ես միայն զգում էի, որ իմ դիմաց տեսնում եմ կատարյալին, և այդ պատճառով աշխարհն իմ աչքին հիանալի էր երևում, թերևս, չափազանց հիանալի, քանի որ նման հիացմունքները վտանգավոր են: Ես չգիտեմ՝ ո՞րն է ավելի սարսափելի, նման պաշտամունքի կորուստը, թե՛ պահպանումը: Անցնում էին շաբաթներ, իսկ ես ավելի ու ավելի էի կլանվում Ձեզանով: Վերջապես իմ գլխում մի նոր միտք ծագեց: Ես Ձեզ առաջին անգամ նկարել էի որպես Պարիս՝ շքեղաշուք զենք ու զրահով, որպես Ադոնիս որսորդական թիկնոցով, փայլուն նիզակը ձեռքին: Դուք Լոտոսի ծանր ծաղեպսակով նստած էիք կայսր Ադրիանի նավակի առջև և նայում էիք կանաչ Նեղոսի տղմոտ ալիքներին: Հունական պուրակում լսունարիվել էիք հանդարտ լճակի վրա և հիանում էիք ջրի անշարժ արծաթե հայելում արտացոլված Ձեր սքանչելի գեղեցկությամբ: Եվ բոլոր կերպարները լինում էին ինչպես ինչպիսի

արվեստը՝ ներըմբռնումով՝ երկնային և անհասանելի: Եվ մի օր էլ, ճակատագրական մի օր, ինչպես հաճախ մտածում եմ, ուրշեցի նկարել Ձեր հիասքանչ դիմանկարն, ինչպես կաթ իրականում, բայց ոչ թե անցած դարերի հագուստով, այլ ժամանակակից կոստյումով: Չգիտեմ՝ արդյոք ռեալիստական մեթոդն էր, թե սոսկ Ձեր իսկ անձնավորության հմայքը, որ ներկայացել էր ինձ առանց մշուշի, առանց շղարշի: Բայց երբ նկարում էի, յուրաքանչյուր վրձնահարված, յուրաքանչյուր երանգ կարծես բացահայտում էր գաղտնիքս: Ես վախենում էի, թե մարդիկ դիմանկարի մեջ կնկատեն Ձեր հանդեպ ունեցած իմ պաշտամունքը: Ջգում էի, Դորիան, որ դիմանկարո մ ես չափազանց շատ բան եմ արտահայտել, չափազանց շատ բան եմ դրել ինձանից: Ահա թև լինչու վճռեցի՝ երբևէ չցուցադրել դիմանկարը: Դուք մի փոքր վշտացաք, չէ՞ որ անտեղյակ էիք: Երբ հետագայում Հայրիլին ես այդ մասին ասացի, նա ծիծաղեց ինձ վրա: Բայց նշանակություն չտվեցի: Դիմանկարն ավարտելուց հետո ես նայեցի նկարին և զգացի, որ ճիշտ եմ... Իսկ մի քանի օրից հետո նկարը տարան իմ արհեստանոցից, ու հենց որ ես ազատվեցի նրա անհաղթահարելի կախարդանքից, ինձ թվաց, թե այդ բոլորը լոկ իմ հիմար երևակայությունն է, որ դիմանկարում մարդիկ կտեսնեն միայն Ձեր զարմանալի գեղեցկությունը և նկարչի տաղանդը, ուրիշ ոչինչ: Նույնիսկ հիմա էլ ինձ թվում է, որ ես սխալվում էի, որ նկարչի զգացմունքները չեն արտացոլվում իր ստեղծագործության մեջ: Արվեստը շատ ավելի վերացական է, քան մենք պատկերացնում ենք: Ձևերը և գույները պատմում են միայն ձևերի և գույների մասին, ուրիշ ոչինչ: Հաճախ ինձ թվում է՝ արվեստը ավելի շուտ թաքցնում է, քան բացահայտում նկարչին: Այդ պատճառով էլ, երբ Փարիզից առաջարկություն ստացա, որոշեցի Ձեր

դիմանկարը դարձնել ցուցահանդեսի ամենանշանավոր գործը: Իմ մտքով կանցնե՞ր արդյոք, թե Դուք կառարկե՞ք Այժմ տեսնում եմ, որ ծիշտ եք: Դիմանկարը պետք չի ցուցադրել: Պատմելուս համար մի բարկացեք, Դորիան: Դուք ստեղծված եք պաշտվելու համար, ինչպես մի անգամ ասացի Հենրիին:

Դորիան Գրեյը թեթևացած շունչ քաշեց: Այտերը նորից շատագունեցին, շուրթերին ժպիտ խաղաց: Վտանգն անցել էր, այժմ ապահով էր: Սակայն նա անսահման կարեկցանք զգաց նկարչի նկատմամբ տարօրինակ խոստովանության համար: Հետաքրքիր է՝ արդյոք ինքն էլ կարող է գտնվել ուրիշի հոգու իշխանության տակ: Լորդ Հենրին այդպիսի վտանգ լինելու հյուսպույր ունի, բայց միայն այդքան: Սիրվելու համար նա չափազանց խելացի և չափազանց ցինիկ է: Կհայտնվի՞ մեկը, որ իր՝ Դորիանի կուռքը դառնա: Կճաշակի՞ արդյոք Դորիանը նաև այդ զգացումը:

- Շատ զարմանալի է, Դորիան,- ասաց Հոլլուորդը,- որ կարողացել եք դա նկատել դիմանկարում: Բայց իրո՞ք նկատել եք:

- Այո՛, ինչ-որ բան,- պատասխանեց նա,- և լսիստ ապշել եմ:

- Իսկ հիմա դեմ չե՞ք լինի՝ դիմանկարին նայել:

Դորիանը տարուբերեց գլուխը:

- Մի՛ խնդրեք, Բեգիլ: Չեմ թողնի նույնիսկ մոտենաք:

- Գուցե ուրիշ անգամ:

- Երբեք:

- Ինչ արած, թերևս ծիշտ եք: Դե, ցտեսություն, Դորիան:

Դուք միակն եք իմ կյանքում, որ, իրոք, ազդեցության թողեցիք արվեստիս վրա: Լավ կատարած գործերիս համար՝ Ձեզ՝ եմ ևրախտապարտ: Օ՛, եթե իմանայիք, թե ես ինչ գնով այդ ամենն ասացի:

- Սիրելի Բեգիլ, ինչ ասացիք առանձնապես: Այն, որ չափազանց շատ եք պաշտել ինձ: Դա նույնիսկ հաճոյախոսություն չէ:

- Ես մտադիր չէի Ձեզ հաճոյախոսել: Դա խոստովանություն էր: Իսկ այժմ, կարծես, ինչ-որ բան կորցրեցի: Թերևս, պետք չէ գգացածը բառերով արտահայտել:

- Այդ խոստովանությունը հուսախաբեցրեց ինձ:

- Այսինքն, ինչ էիք սպասում: Միթե ուրիշ բան էլ եք նկատել ոլիմանկարում:

- Ո՛չ, ուրիշ ոչինչ: Ինչո՞ւ եք հարցնում: Իսկ երկրպագության մասին այլևս չխոսեսք: Դա հիմարության է: Մենք ընկերներ ենք, Բեգիլ, և միշտ էլ պետք է ընկերներ մնանք:

- Դուք Հարրի ունեք,- տխուր ասաց նկարիչը:

- Ա՛յս, Հարրին,-քահ-քահ ծիծաղեց Դորիանը,-Հարրին ցերեկն զբաղված է անհավանական բաներ ասելով, իսկ երեկոները՝ անհավատալի բաներ ստեղծելով: Ճիշտ նման կյանք էլ ես կուզեի վարել: Բայց ես ծանր պահերին դժվար թե Հարրիի մոտ գնամ: Ավելի շուտ Ձեզ մոտ կգամ, Բեգիլ:

- Եվ Դուք կրկին կգա՞ք նկարվելու:

- Ո՛չ, դա անկարելի է:

- Ձեր մերժումով Դուք խորտակում եք ինձ՝ որպես նկարիչ: Ոչ ոք իր իդեալին երկու անգամ չի հանդիպում: Ասենք՝ մի անգամ գտնողներն էլ շատ քիչ են:

- Ձեմ կարող բացատրել, թե ինչու, Բեգիլ, բայց այլևս չպետք է նկարվեմ: Յուրաքանչյուր դիմանկարում ինչ-որ ճակատագրական բան կա: Այն ունի իր անձնական կյանքը... Կգամ Ձեզ մոտ թեյելու: Դա նույնքան հաճելի կլինի:

- Ձեզ համար, գուցե, ավելի հաճելի,- վշտացած քրթմնջաց Հոլլուորդը:-Դե, ցտեսություն, Հարրի: Ափսոս, չթողեցիք՝ դիմանկարը նայեմ: Ինչ արած, Ձեզ լրիվ հասկանում

նմ:

Երբ նա դուրս եկավ սենյակից, Դորիանը ժպտուց ինչն իրեն: Խնդճ Բեզիլ, որքան է իր կոահումների մեջ եկտու յու կական պատճառից: Եվ որքան տարօրինակ է. ինքը՝ Դորիանը ոչ միայն չբացեց իր գաղտնիքը, այլև իմացավ լն կերոջ գաղտնիքը: Որքան շատ բան բացատրեց նրան այլ տարօրինակ խոստովանությունը: Նկարչի խանդի զուր բռնկումները, բուռն նվիրվածությունը, զարմանալի զսպվածությունը, շոայլ գովասանքը, այժմ ամեն ինչ հասկանալի էր: Դորիանին թվում էր՝ ինչ-որ ողբերգական բան կա այդ ընկերության մեջ՝ գունազարդված ռոմանտիկ սիրահարությունը:

Նա հառաչեց և ենչեցրեց սայասավորին կանչող զանգը: Հարկավոր էր դիմանկարը անպայման թաքցնել: Նա դիսկ չէր անի թողնել գաղտնիքն աչքի առաջ: Խենթություն կլիներ, թեկուզ մի ժամ դիմանկարը սենյակում թողնել, ուր կարող էին ներս մտնել իր ընկերները:

ԳԼՈՒՄ X

Երբ Վիկտորը ներս մտավ, Դորիանը սևեռուն հայացքով նայեց նրան՝ փորձելով կռահել, թե արդյոք նրա մտքով չի անցել գողունի նայել վարագույրի ետևը: Սպասավորը, բռնորովին անվրդոժ, սպասում էր հրամանի: Դորիանը զլանակ վառեց, ապա մոտեցավ և նայեց հայելուն, որի մեջ նա պարզորոշ կարող էր տեսնել Վիկտորի դեմքի արտացոլումը: Այդ դեմքի վրա բացի ծառայելու սիրալիր հանդարտությունից ուրիշ ոչինչ չկար: Ուրեմն վախենալու կարիք չկար: Այնուամենայնիվ, մտածեց նա, անհրաժեշտ է զգոն լինել:

Հատ-հատ արտասանելով բառերը՝ նա կարգադրեց Վիկտորին կանչել տնտեսուհուն, ապա պատվիրեց գնալ շրջանակ պատրաստողի մոտ և խնդրել, որ երկու մարդ ուղարկի:

Նրան թվաց, թե սպասավորը դուրս գնալիս հայացքը զգեց վարագույրի կողմը: Թե՛ դա պարզապես նրա երևակայությունն էր:

Չանցած մի քանի րոպե՝ գրադարան աճապարեց տիկին Հիֆը՝ մետաքսե սև զգեստով, կնճռոտած ձեռքերին հնաձև կիսաձեռնոցներ: Պատանին նրանից պահանջեց նախկին դասասենյակի բանալին:

- Հին դասասենյակի, միստեր Գրեյ,- բացականչեց նա: Բայց չէ՞ որ հիմա այնտեղ լրիվ փոշու մեջ կորած է: Նախ, թույլ հավաքեն, կարգավորեն, հետո: Իսկ հիմա նույնիսկ անկարելի է ներս նայել: Իրոք, անկարելի է:

- Հավաքել և կարգավորել պետք չէ, Հիֆ: Միայն բանալին եմ ուզում:

- Օ՛, Դուք կծածկվեք սարդոստայններով, սը՛ր, եթե ներս մտնեք: Չէ՞ որ սենյակը հինգ տարի գրեթե չի բացվել՝ նորին գերազանցության մեռնելուց ի վեր:

Պապի մասին լսելիս Դորիանը կնճռոտեց դեմքը: Եւրոպոյի մասին տհաճ հիշողութիւններ ունէր:

- Ոչինչ,- պատասխանեց նա,- ես միայն ուզում եմ նայել ուրիշ ոչինչ: Տվեք բանալին:

- Ահա, վերցրե՛ք, սըր,- ասաց ծեր կինը և դողդոջուն ձեռքերով փնտրեց բանալիների կապի մեջ,- ահա, հիմա կհանեմ օղակից: Չլինի՞ մտածել եք վերևում ապրել: Այստեղ ձեզ համար շատ հարմար է, սըր:

- Ո՛չ, ո՛չ,- անհամբեր ընդհատեց Դորիանը,- շնորհակալութիւն, Հիֆ, կարող եք գնալ:

Տիկին Հիֆը փոքր-ինչ հապաղեց, որպէսզի շաղակրատի տնային մի քանի գործերի մասին: Դորիանը, հառաչելով, խոստացավ կարգավորել նրա ուզածները: Տնտեսուհին դուրս եկավ սենյակից՝ գոհունակութեան ժպիտը դեմքին:

Երբ դուռը փակվեց, Դորիանը բանալին դրեց գրպանը և պրպտող հայացք ձգեց սենյակին: Աչքին ընկավ կերպասե ալ ոսկեհյուս ծածկոց՝ XVII դարի վերջի վենետիկյան արվեստի հայակապ մի գործ, որ բերել էր պապը Իոլոնիայի մոտ գտնվող մենաստանից: Այո, այդ ծածկոցով կարելի էր փակել ահավոր դիմանկարը: Թերևս մի ժամանակ դա դագաղի ծածկոց եղած լինի: Այժմ պետք է թաքցնէր նկարի քայքայումը, որն ավելի ահավոր է, քան դիակի նեխումը, որովհետև դա ստեղծելու էր սարսափներ ու չէր մեռնելու: Ինչպես որդերն են լափում դիակը, այնպես էլ մեղքերն են ուտելու կտավի վրայի պատկերը: Նրանք կլափեն գեղեցկութունը, կհռչոտեն հմայքը, կաղծեն և կապականեն նրան: Եվ, այնուամենայնիվ, դիմանկարը շարունակելու է ապրել: Նա ապրելու է հավիտյան:

Դորիանն այդ մտքից սարսռաց և մի պահ զղջաց, որ չի պատմել Հոլլուորդին դիմանկարը թաքցնելու իսկական

պատճառը: Բեզիլը կօգնե՞ր նրան հաղթահարել լորդ Հենրիի ազդեցությունը և ազդեցությունը սեփական խառնվածքի, որն ավելի վտանգավոր էր: Դորիանի նկատմամբ տածած Բեզիլի սերը (իսկ դա իսկական սեր էր) ազնիվ և վսեմ զգացմունք էր: Դա լոկ ֆիզիկական հրապույր չէր գեղեցկության նկատմամբ, որ ծնվում է զգացմունքներից և մեռնում, երբ հոգնում են զգացմունքները: Ոչ, դա այնպիսի սեր է, որ գիտեին Միքելանջելոն և Մոնտեն¹, Վինքելմանը² և ինքը՝ Շեքսպիրը: Այո՛, Բեզիլը կարող էր փրկել իրեն, բայց արդեն չափազանց ուշ էր: Անցյալը կարելի է ջնջել զղջումով, հրաժարումով կամ մոռացումով: Իսկ ապագան անխուսափելի է: Դորիանն զգում էր, որ իր մեջ թափառում են այնպիսի կրքեր, որոնք սոսկալի ելք կգտնեն իրենց համար, և անորոշ երազանքներ, որոնք իրականանալու դեպքում կմթագնեն իր կյանքը:

Նա բազմոցի վրայից վերցրեց ոսկեհյուս ծածկոցը և անցավ վարագույրի ետևը: Արդյոք ավելի գարշելի չէ՞ր դարձել նկարի դեմքը: Ո՛չ, անփոփոխ էր: Բայց, չնայած դրան, Դորիանն էլ ավելի նողկաց նկարից: Ոսկեզանգուրներ, երկնագույն աչքեր, վարդագույն շուրթեր, բոլորը նույնն էին:

Փոխվել էր միայն արտահայտությունը: Նա իր դաժանությամբ զարհուրելի էր: Նկարի դեմքին դրոշմված դատապարտող արտահայտության համեմատությամբ որքան չնչին և աննշան էին Բեզիլի կշտամբանքները: Նկարից Դորիան Գրեյին էր նայում նրա սեփական հոգին և կանչում պատախանատվության:

Ցավի տհաճ զգացումով Դորիանը շքեղ ծածկոցը նետեց դիմանկարի վրա: Այդ պահին դռան բախոց լսվեց: Վարագույրի ետևից Դորիանի դուրս գալուն պես սպասավորը ներս

1 Վերածննդի ֆրանս. գրող:

2 Գերմանական ճարտարապետ:

մտավ:

- Մարդիկ այստեղ են, պարոն:

Դորիանը մտածեց, որ սպասավորին պետք է անմիջապես որևէ տեղ ուղարկել. նա չպետք է իմանա, թե ուր են տանում դիմանկարը: Պետք չէ վստահել: Վիկտորի աչքերը խելացի էին և խորամանկ: Դորիանը նստեց գրասեղանի մոտ, մի երկտող գրեց լորդ Հենրիին և խնդրեց կարդալու որևէ բան ուղարկել՝ հիշեցնելով, որ պետք է հանդիպեն երեկոյան ուրև անց քառորդ յոպե:

- Կսպասեք պատասխանին,- ասաց նա՝ երկտողը սպասավորին մեկնելով,- իսկ բանվորներին ներս բերեք:

Չանցած երկու-երեք յոպե՝ նորից դռան բախոց լսվեց, և ներս մտավ ինքը՝ միստեր Հաբբարդը, Սաութ-Օդլի սթրիթի նշանավոր շրջանակ պատրաստողը՝ կոպիտ արտաքինով երիտասարդ օգնականի հետ: Պարոն Հաբբարդը շիկահեր այտամորուքներով կարմրադեմ փոքրիկ մարդ էր: Նրա՝ արվեստի երկրպագումը բավականաչափ ձևավորվել էր շնորհիվ միշտ կարիքավոր նկարիչների, որոնք անվերջ գործ էին ունենում նրա հետ: Որպես կանոն՝ նա երբեք չէր հեռանում արվեստանոցից: Սպասում էր, որ մարդիկ գնային իր մոտ: Բայց Դորիանի համար միշտ բացառություն էր անում: Դորիան Գրեյի մեջ ինչ-որ բան կար, որ դյուրում էր բոլորին: Հաճելի էր նույնիսկ նրան նայելը:

- Ինչո՞վ կարող եմ Ձեզ ծառայել, միստեր Գրեյ,- հարցրեց նա՝ շփելով հաստիկ, պեպենոտ ձեռքերը:- Մտածեցի Ձեզ պատիվ անել՝ անձամբ ներկայանալով: Ես հենց նոր, եմ մի վեղեցիկ շրջանակ գնել, սըր: Դրված էր վաճառքի:

Հին ֆլորենցիական է, կարծեմ Ֆոնթիլից: Հիանալի կսպի կլոնական սյուժեով նյութի համար, միստեր Գրեյ:

- Ներկեցեք Ձեզ պատճառած նեղության համար, միստեր Հաբբարդ: Անշուշտ, ես կանցնեմ շրջանակը նայելու, չնայած առանձնապես հիմա չեմ հետաքրքրվում կրոնական նկարչությամբ: Այսօր միայն կուզեի մի նկար տեղափոխել վերնահարկ: Բավականին ծանր է, այդ պատճառով խնդրեցի Ձեզ երկու մարդ ուղարկել:

- Ինչ եք ասում, միստեր Գրեյ, դա անհանգստությունն է բոլորովին: Շատ ուրախ եմ, որ կարող եմ Ձեզ որևէ բանով օգնել: Որտեղ է այդ նկարը, սըր:

- Սա է,- պատասխանեց Դորիանը՝ ետ քաշելով վարագույրը: Կարող եք տեղափոխել ծածկած. չեմ ուզում քերծվածքներ առաջանան վերև բարձրացնելիս:

- Ոչ մի դժվարություն չի լինի, սըր,- ուրախ ասաց շրջանակ պատրաստողը և օգնականի հետ միասին արձակեցին արույրե երկար շղթաները, որոնցով ամրացված էր դյուրանկարը:

- Իսկ որտեղ կհրամայեիք տեղափոխել, միստեր Գրեյ:

- Ես ձեզ ցույց կտամ ճանապարհը, միստեր Հաբբարդ: Բարի եղեք հետևել ինձ: Կամ գուցե ավելի լավ է՝ Դուք անցնեք առջևից: Դժբախտաբար, տան ամենավերին հարկում է: Բարձրանանք գլխավոր սանդուղքներով, նրանք ավելի լայն են:

Նա դուռը լայն բացեց, և, դուրս գալով սրահ, նրանք աստիճաններով սկսեցին վեր բարձրանալ: Վիթխարի զարդարուն շրջանակի պատճառով դիմանկարը չափազանց ծանր էր, և ժամանակ առ ժամանակ Դորիանը ջանում էր օգնել նրանց՝ չնայած միստեր Հաբբարդի քծնողական բողոքին, որը իր դասի բոլոր մարդկանց պես թույլ չէր տալիս, որ ջննտվմենը որևէ օգտակար գործ կատարի:

- Բեռը թեթև չէր, սըր,- շնչակտուր ասաց փոքրիկ մարդը,

երբ վերև հասան, և նա ճաղատ գլխից մարբեց քրտինար:

- Այո՛, բավականին ծանր էր,-քրթմնջաց 'Դորիանոս' լուցելով սենյակի դուռը, որը պետք է պահեր նրա տարօրինակ գաղտնիքը և թաքցներ հոգին մարդկանց աչքերից:

Ավելի քան չորս տարի նա այդ սենյակը չէր մտել: Երբ Դորիանը երեխա էր, դա նրա խաղասենյակն էր, երբ մի քիչ մեծացավ, դարձրին նրա դասասենյակը: Այդ ընդարձակ, հարմարավետ սենյակը հանգուցյալ լորդ Քելսոն կառուցել էր տվել հատկապես փոքրիկ թոռնիկի համար, որին նա մորը ապշեցուցիչ կերպով նմանվելու, թե՛ մի այլ պատճառով տանել չէր կարողանում և աշխատում էր հեռու՝ պահել իրենից: Դորիանին թվաց, թե սենյակում ոչինչ չի փոխվել: Դեռ այդտեղ էր իտալական խոշոր սնդուկը՝ cassone, որի վրա տարօրինակ նախշեր կային, և որի ոսկեգույն զարդերը ժամանակի ընթացքում խամրել էին: Այդ սնդուկում փոքր ժամանակ նա հաճախ էր թաքնվել: Ահա դասագրքերով լի կարմիր փայտե գրապահարանը, նրա մոտ պատից կախված Լյուսյն հինավուրց ֆլամանդական գորգը, որտեղ խունացած թագավորն ու թագուհին պարտեզում շախմատ էին խաղում, իսկ նրանց կողքով, ձիեր հեծած, անցնում էին զրահավոր ձևոնոցներ հագած մի խումբ բազեորսներ՝ կնգուղավոր թռչուններով: Որքան լավ էր հիշում բոլորը: Շուրջը նայելիս նա վերհիշում էր իր միայնակ մանկության յուրաքանչյուր, յուրաքանչյուր պահ: Հիշում էր մանկության անբիծ մաքրությունը և զարհուրում այն մտքից, որ հենց այստեղ պետք է թաքնվեր ճակատագրական դիմանկարը: Վաղանցիկ օրերին կտառածեր արյույրք, թե ինչ է իր համար նախասահմանված:

Բայց տանն ուրիշ ապահով տեղ չկար դիմանկարը հետաքրքրասեր աչքերից քողարկելու համար: Այստեղի բանալին լյու ձեռքում էր, ոչ ոք չէր կարող ներս մտնել: Թող ալ

ծածկոցի ետևում կտավի վրա պատկերված դեմքը դառնա անասնական, բուր, եղծված: Ինչ փույթ: Միննույն է՝ ոչ ոք չի կարող տեսնել: Նույնիսկ ինքը չի տեսնի: Ինչու դիտլի հոգու նողկալի փտումը: Ինքը կպահպանի երիտասարդությունը: Դա բավական է:

Բայց միթե նա չի կարող ուղղվել: Միթե անարգված ապագա ունենալը այդքան անխուսափելի է: Գուցե նրա կյանքի մեջ մտնի մի մեծ սեր և մաքրի նրան, փրկի նոր մեղքերից, որոնք ծնվում են հոգու և մարմնի մեջ, զարմանալիորեն աննկարագրելի մեղքեր, որոնց իսկ խորհրդավորությունը նրանց նենգ հրապուրանք է տալիս: Գուցե դա մի օր, երբ ալ, զգայուն շրթունքները կորցնեն իրենց դաժան արտահայտությունը և հնարավոր լինի աշխարհին ցույց տալ Բեզիլ Հոլլոորդի գլուխգործոցը:

Ո՛չ, դա անհնար է: Ժամ առ ժամ, շարաթ առ շաբաթ կտավի վրա պատկերված մարդը ծերանում էր: Եթե նույնիսկ նրա վրա չազդեին գաղտնի հանցագործություններն ու արատները, միննույն է, ժամանակի այլանդակ հետքերից չէր խուսափի: Նրա այտերը կդալկանան, կթոշնեն: Մարող աչքերի շուրջը կսողան դեղին կնճիռները և կոչնչացնեն նրանց գեղեցկությունը: Մազերը կկորցնեն իրենց փայլը, բերանը, ինչպես ծերերինն է լինում, կիսաբաց ու անիմաստ տեսք կստանա, շրթունքները այլանդակորեն կկախվեն: Կնճռոտած վիզ, սառը, կապույտ երակներով ձեռքեր, կուչ եկած մարմին՝ ինչպես իր պապինը, որն այնպես դաժան էր իր նկատմամբ մանկության օրերին: Այո՛, նկարը հարկավոր էր թաքցնել: Ուրիշ ելք չկա:

- Խնդրեմ, ներս բերեք, միստեր Հաբբարդ,- տխուր ասաց նա,- ներեցնեք երկար սպասեցնելու համար: Ինչ-որ բանի մասին էի մտորում:

- Ոչինչ, մի քիչ հանգստացանք, միստեր Գրեյ.- պատուստ
խանեց շրջանակ պատրաստողը, որի շունչը դեռ տևելի չէր
սկսել.- որտեղ դնենք, սըր:

- Միևնույն է, ահա այստեղ, պետք չէ կախել: Ուղիակլի
պատին հենեք: Շնորհակալ եմ:

- Ձե՛ կարելի արդյոք նայել արվեստի այս ստեղծագործու-
թյանը, սըր:

Դորիանը ցնցվեց:

- Դժվար թե Ձեզ հետաքրքրի, միստեր Հաբբարդ.- պա-
տասխանեց Դորիանը՝ աչքերը սևեռելով մարդուն: Դորիանը
պատրաստ էր ցատկել նրա վրա և գետին գլորել, եթե նա
համարձակվեր բարձրացնել շքեղ ծածկոցը, որը թաքցնում
էր իր կյանքի գաղտնիքը.- Ձեզ այլևս չեմ անհանգստացնի:
Շատ երախտապարտ եմ, որ բարեհաճեցիք:

- Չարժե, միստեր Գրեյ, չարժե: Միշտ պատրաստ եմ Ձեզ
օգնելու, սըր.- և միստեր Հաբբարդը թխկթխկացնելով իջավ
ուստիճաններն ի վար, իսկ նրա հետևից օգնականը, որն,
ամոթխած՝ հիացմունքը կապտավուն դեմքին, անընդհատ
շրջվում էր՝ Դորիանին նայելու: Նա իր կյանքում այդքան
խնայիչ ու գեղեցիկ մարդ չէր տեսել:

Երբ ներքևում ոտնաձայները մարեցին, Դորիանը կողպեց
դուռը և բանալին դրեց գրպանը: Այժմ ապահով էր: Ոչ ոք
այլևս չէր տեսնի սարսափելի նկարը: Միայն ինքը կտեսնի իր
խայտառակությունը:

Վերադառնալով գրադարան՝ նա տեսավ՝ ուղիղ ժամը
վեցն է: Թեյը մատուցված էր: Սադափազարդ, բուրավետ
մուգ փայտե սեղանի վրա (դա լեդի Ռեդլիի՝ իր խնամակալի
կնոջ նվերն էր. նա մշտապես հիվանդ էր և անցած ձմեռը
անց էր կացրել Կահիրեում) մի երկտող էր դրված լորդ
Հենրիից, իսկ կողքին՝ դեղին կազմը և անկյունները փոքր-

ինչ մաշված մի գիրք: Թեյի սկուտեղին դրված էր նաև «Սենթ Ջեյմս գագեթ»-ի երրորդ տպագրված օրինակը: Հավանաբար Վիկտորը վերադարձել էր: Հետաքրքիր է, բանվորներին չէր հանդիպել սրահից դուրս գալիս, հարցուփորձ չէր արել, թե ինչ էին անում: Իհարկե, սպասավորը նկատած կլիներ, որ դիմանկարը չկա: Նկատած կլիներ թեյը բերելիս: Վարագույուն տեղում չէր, և դատարկ պատը երևում էր: Մեկ էլ տեսար՝ մի գիշեր Դորիանը բռնեց նրան վերնահարկ սողոսկելիս և օրասասենյակի դուռը ջարդելիս: Սարսափելի է տանը լրտես ունենալ: Դորիանը լսել էր, թե ինչպես հարուստներին իրենց ամբողջ կյանքում ահաբեկել են սպասավորները, որոնց հաջողվել է նամակ կարդալ կամ ծածուկ խոսակցություն լսել, ձեռքն է ընկել հասցեագրված այցետոմս, տիրոջ բարձի տակ գտել ևն թառամած ծաղիկ կամ ճմրթված ժանյակի կտոր:

Նա հառաչեց և թեյ լցնելով՝ բացեց լորդ Հենրիի երկտողը: Լորդ Հենրին գրում էր, որ ինքն ուղարկում է երեկոյան թերթը և մի գիրք, որը կհետաքրքրի իրեն, իսկ ութն անց տասնհինգ կսպասի ակումբում: Դորիանն անտարբեր բացեց լրագիրը և աչքի անցկացրեց: Հայացքը կանգ առավ հինգերորդ էջում կարմիր մատիտով ընդգծված տողերի վրա: Նա ուշադիր կարդաց հետևյալ պարբերությունը:

«Դատաքննություն դերասանուհու մահվան գործով: Այս առավոտ Հոքսթոն ռոդի վրա գտնվող Բելլ-Թեյերնում տեղամասային քննիչ միստեր Դենքիի կողմից հետաքննություն կատարվեց երիտասարդ դերասանուհի Սիբիլ Վեյնի մահվան կապակցությամբ, որ վերջերս հանդես էր գալիս Հոլբորնի թագավորական թատրոնում: Դատաքննությունը հաստատեց, որ մահը տեղի է ունեցել դժբախտ պատահարի պատճառով: Խոր ցավակցություն հայտնեցին հանգուցյալի մորը: Նա խիստ հուզված էր իր իսկ, ինչպես նաև դոկտոր

Բիրրելի ցուցմունքի ժամանակ, որը կատարել էր ղյուսիկը ձուճը»:

Դորիանը կնճռոտեց դեմքը և լրագիրը երկու կտոր անելով՝ դեն նետեց: Որքան տհաճ էր այս բոլորը: Ինչ ահավայր էլին այլանդակ մանրամասնությունները: Նա բարկացավ յուրյ Հենրիի վրա հողվածն ուղարկելու համար: Իհարկն, մեծ հիմարություն էր ընդգծել տողերը կարմիր մատիտով: Չէ, որ Վիկտորը կարող էր կարդալ: Այդպիսի բաներ կարդալու համար նա բավականին լավ գիտեր անգլերեն:

Նա, թերևս, կարդացել և ինչ-որ բան կասկածում էր: Բայց հետո ինչ: Ինչ գործ ունի Դորիան Գրեյը Սիբիլ Վեյնի մահվան հետ: Պետք չէր վախենալ: Դորիան Գրեյը չէր սպանել նրան:

Հայացքն ընկավ լորդ Հենրիի ուղարկած դեղին գրքին: Հետաքրքիր է՝ ինչ գիրք է: Նա մոտեցավ ութանկյուն փոքրիկ մարգարտագույն սեղանին, որ նրան թվում էր, թե արծաթից պատրաստել են ինչ-որ եգիպտական անտեսանելի մեղուներ: Վերցնելով գիրքը՝ Դորիանն ընդմիջեց բազկաթոռի մեջ և թերթեց էջերը: Մի քանի րոպե անց նա կլանվեց ընթերցանությամբ:

Դա ամենաարտաոռոց գիրքն էր, որ ինքը կարդացել էր երբևէ: Թվում էր, թե զմայլելի զգեստներ հագած՝ քաղցրահունչ մեղեդիների տակ նրա աչքի առջևից համր շարքերով անցնում են աշխարհի բոլոր մեղսագործությունները: Շատ յաններ, որոնց մասին նա երազել էր աղոտ կերպով, հանկարծ նրա աչքին իրական էին դառնում: Շատ բաներ, որ նույնիսկ երազում էլ չէր տեսել, կամաց-կամաց բացվում էին նրա առջև:

Դա վեպ էր առանց սյուժեի, միայն մեկ հերոսով, որի հոգեբանական ուսումնասիրությունը, պարզապես, գրքերի թեման էր: Իրոք, նա փարիզեցի մի երիտասարդ էր. նա

կյանքն անց Լ,ր կացրել՝ ջանալով XIX դարում պատկերացնել յուրաքանչյուր դարի բոլոր կրքերն ու մտայնությունները, բացի իյ դարից, որպեսզի զգա այն բոլորը, ինչի միջով անցել է աշխարհի հոգին: Նրան հետաքրքրում էր ինքնահրաժարման անբնական ձևերը, որ մարդիկ հիմարաբար առաքինություն են համարում, և նույնքան էլ բնական ըմբոստ պոռթկումները, որ խելացի մարդիկ դեռ մեղք են կոչում: Գիրքը գրված էր զարմանալի նրբակերտ ոճով, վառ կենդանի, բայց երբեմն էլ՝ ինչ-որ չսփով մշուշապատ բարրառով, արխայիզմներով, տեխնիկական արտահայտություններով և ընդարձակ մեկնաբանություններով լի: Նման ոճով նկարում էին ֆրանսիական սիմվոլիստական դպրոցի ամենաօրինակալի նկարիչները: Այնտեղ օգտագործվում էին խոլորձների նման արտասովոր փոխաբերություններ, որոնք նույնքան նրբերանգ էին: Մարդու զգայական կյանքը նկարագրվում էր միստիկական փիլիսոփայության տերմիններով: Երբեմն դժվար էր որոշել, թե ինչ ես կարդում՝ որևէ միջնադարյան սյրի կյոնական էքստազների նկարագրություն, թե ժամանակակից մեղսագործի անամոթ խոստովանություն: Դա շատ թունավոր գիրք էր: Կարծես էջերը ներծծված էին խնկի ուժեղ բույրով, որը մարդու ուղեղ էր թմրեցնում: Համաչափ, ներդաշնակ դարձվածքները, մեղեդիի փառաքուշ միապաղաղությունը, բարդ կրկներգերը և նրբազեղ կրկնությունները համակում էին հիվանդներին երագանքով: Եվ զլուխ առ գլուխ կլանելով գիրքը՝ Դորիանը չէր նկատում, որ օրը մոտենում է վախճանին, և ստվերները թաքնվում են տան անկյուններում:

Անամա դահանակագույն երկինքը, որտեղից ճեղքել ու դուրս էր ցցվել մի աստղ, ամկայծում էր լուսամուտների հետևում: Դորիանը կարդում էր ու կարդում ալուտ լույսի տակ,

բանի դեռ տառերը նրևում էին: Երբ սպասավորը նրան մի բանի անգամ հիշեցրեց, որ ուշ է, նա վեր կացավ, գնաց մյուս սենյակը, գլորքը դրեց ֆլորենցիական փոքրիկ սեպանին՝ մահճակալի մոտ, ապա սկսեց հագնվել ճաշի գնալու համար:

Միտ ժամը ինն էր, երբ հասավ ակումբ: Լորդ Հենրին, սաստիկ ձանձրացած, նստել էր միայնակ:

- Ներեցե՞ք, Հարրի,- բացականչեց նա,- ես փաստորեն Ձեր մեղքով եմ ուշացել: Ձեր ուղարկած գիրքն այնպես դյուրեց ինձ, որ ես մոռացա, թե ինչպես է ժամանակը սահում:

- Այդպես էլ գիտեի, որ դուր կգա,- պատասխանեց լորդ Հենրին՝ բարձրանալով աթոռից:

- Չասացի՞ դուր է գալիս, Հարրի, ասացի՞ դյուրեց: Տարբերությունը մեծ է:

- Օ՛, արդեն հասկացա՞ր տարբերությունը,- ասաց լորդ Հենրին:

Նրանք անցան ճաշասենյակ:

ԳԼՈՒԽ XI

Դորիան Գրեյը տարիներով չէր կարողանում ազատվել այդ գրքի ազդեցությունից: Կամ, թերևս, ավելի ճիշտ կլիներ ասել՝ ինքը չէր ուզում երբեք ազատվել: Փարիզից նա պատվիրեց այդ գրքից ինը օրինակ և կազմել տվեց տարբեր գույներով: Այլ գույներ պետք է համընկնեին նրա փոփոխական տրամադրություններին և երևակայություններին, որոնց գրեթե չէր կարողանում տիրապետել:

Գրքի հերոսը՝ երիտասարդ փարիզեցին, որի մեջ զարմանալիորեն միահյուսվել էին ռոմանտիկությունն ու գիտնականի սթափ միտքը, Դորիանին թվում էր, թե իր նախատիպն է, իսկ ամբողջ գիրքը՝ նրա կյանքի պատմությունը, որը գրված էր ավելի շուտ, քան ինքն ապրել էր:

Մի բանում Դորիանն ավելի բախտավոր էր, քան վեպի հերոսը: Նա երբեք ահավոր սարսափ չէր զգացել և վիճակված էլ չէր զգալ հայելիներին, մետաղների փայլուն մակերեսներին և մարմանդ ջրի հարթությանը նայելիս, սարսափ, որ ապրել էր երիտասարդ փարիզեցին դեռ վաղ հասակում, երբ հանկարծ կորցրել էր երբևմնի ապշեցուցիչ գեղեցկությունը: Գրեթե դաժան ուրախությամբ (թերևս ուրախության, ինչպես նաև հրճվանքի մեջ դաժանությունն իր տեղն ունի) Դորիանը կարդում էր գրքի վերջին գլուխը, որտեղ իրական ողբերգությամբ, չնայած փոքր-ինչ չափազանցրած, նկարագրվում էին մարդու վիշտն ու հուսահատությունը կորցրածի համար, որն աշխարհում բոլորից բարձր էր նա գնահատում:

Այո, Դորիանը հրճվում էր, որովհետև նրա հրաշալի գեղեցկությունը, որ դյուրեւ էր Բեգիլ Հոլլուորդին և շատ շատերին, նրբեք չպետք է խամրեր: Նույնիսկ նրա մասին ամենավատ լուրեր լսողները (իսկ ժամանակ առ ժամանակ արտառոց

յուրեր էին շրջում Լոնդոնում և դարձել էին ակումբների ասեկոսները) Դորիանին տեսնելուց հետո չէին կայրոյ հաս-
վատալ որևէ բամբասանքի: Նա այնպիսի տպավորություն
էր թողնում, կարծես աշխարհի և ոչ մի կեղտ չի բավկ
նրան: Անպարկեշտ բամբասողները իսկույն լռում էին, եր-
ներս էր մտնում Դորիան Գրեյը: Նրա դեմքի պայծառության
մեջ ինչ-որ բան կար, որ կշտամբում էր նրանց: Դորիանի
ներկայությունը բավական էր, որպեսզի զրպարտիչները
հիշեին իրենց կորցրած մաքրությունը: Եվ նրանք զարմանում
էին, թե ինչպես է այդ հրապուրիչ և շնորհագեղ երիտասարդը
խուսափել խայտառակ դարի զզվելի կրքերից:

Հաճախ, վերադառնալով տուն, խորհրդավոր ու երկար
բացակայություններից հետո, բացակայություններ, որոնք
հիմք էին տալիս ընկերներին կամ նրանց, ովքեր իրենց
«րնկեր» էին կոչում, տարօրինակ ենթադրություններ անել,
Դորիանը ծածուկ բարձրանում էր վերնահարկի կողպած
սենյակը, բացում դուռը բանալիով, որից երբեք չէր բա-
ժանվում, և հայելին ձեռին՝ կանգնում էր դիմանկարի ոլի-
մաց՝ մերթ նայելով կտավի ծերացող, չար դեմքին, մերթ
հայելուց իրեն ժպտացող գեղեցիկ երիտասարդին: Աչքի
զարնող հակադրությունից մեծանում էր հաճույքի զգացու-
մը: Նա ավելի ու ավելի էր սիրահարվում սեփական գեղեց-
կությանը և էլ ավելի մեծ հետաքրքրությամբ դիտում սե-
փական հոգու քայքայումը: Լարված ուշադրությամբ, իսկ
երբեմն էլ՝ մի տեսակ անբնական հիացմունքով նա զննում
էր այլանդակ գծերը, որոնք ակոսում էին կնճռոտվող ճա-
կատը կամ սողոսկում ծանրացած զգայական բերանի
շուրջը՝ ցանկանալով իմանալ, թե ի՞նչ է ավելի սոսկալի՝
մուսազործության, թե տարիքի դրոշմը: Նա մոտեցնում
էր սպիտակ ձեռքերը նկարի կոշտ, թորշոմած ձեռքերին և

Ժպտում՝ ծաղրելով նրա այլանդակված ու մաշված մարմինը
 Զիշտ է՝ երբեմն գիշերները, երբ նա անքուն պառկած էր լինում իր ննջարանում՝ լցված օծանելիյաների բուրմունքով կամ նավանորոգարանների մոտ գտնվող ինչ-որ վատահամքավ որջի խցում, ուր հաճախ սովորություն ուներ այցելել ծայտված, Դորիան Գրեյը մտածում էր իր հոգու կործանման մասին, մտածում էր կսկիծով ու տանջանքով: Բայց նման ակնթարթներ սակավ էին լինում: Հետաքրքրությունը դեպի կյանքը, որ առաջին անգամ նրա մեջ արթնացրեց լույս Հենրին, երբ միասին նստած էին իրենց ընդհանուր բարեկամի՝ Բեզիլ Հոլլոտորդի պարտեզում, որքան ավելի շատ էր բավարարություն գտնում, այնքան ավելի ազատ էր դառնում: Ինչքան շատ էր իմանում, այնքան շատ էր գիտենալու ծարավ զգում: Այդ ցանկությունները խելահեղ սովալլուկների նման որքան շատ էին կերակրվում, այնքան ընչաքաղց էին դառնում:

Այնուամենայնիվ, Դորիանն անխոհեմ չէր գոնե հասարակության հետ ունեցած հարաբերությունների նկատմամբ: Ձմռանը՝ ամիսը մեկ-երկու անգամ, իսկ տարվա մնացած եղանակներին՝ ամեն չորեքշաբթի, քանի դեռ սեզոնը՝ չէր վերջացել, նրա շքեղ տան դռները միշտ բաց էին, և այնտեղ ժամանակակից ամենահայտնի երաժիշտները զմայլում էին հյուրերին արվեստի հրաշալիքներով: Նրա ճաշերը, որոնց կազմակերպելու ժամանակ նրան միշտ օգնում էր լորդ Հենրին, հայտնի էին հյուրերին խստագույն ընտրությամբ և նրբաճաշակ բացած սեղաններով, որ հիանալի ներդաշնակվում էին էկզոտիկ ծաղիկների, ասեղնագործ սփռոցների և ոսկե, արծաթե հնազեղ ամանեղենի հետ: Շատերը, հատկապես՝

1 Լոնդոնյան սեզոն՝ մայիս-հուլիս, երբ բարձրաշխարհիկ ընտանիքները աշխուժացած կատարում են ընդունելություններ, երեկոյաներ և այլն:

տորելուկ երիտասարդները. Դորիանի մեջ տևանում է, ին այն իղևալը, որի մասին երազել էին ուսանողական տալիմնություն, իղևալ. որ գուգակցում էր իր մեջ իսկական գիանուսունի քաղաքավարությունը և բարձրաշխարհիկ մարդու ուլջ հմայքն ու բարեկիրթ շարժումները: Դորիանը թվում էր այն հերոսներից մեկը, որն, ինչպես Դանտեն է ասում, «ձգտում է վհագնել հոգին գեղեցկության երկրպագումով»: մեկը, որի համար, ըստ Գոտյեի, ստեղծված է այս աշխարհը:

Եվ, անկասկած, Դորիանի համար կյանքն առաջինն էր և ամենամեծը բոլոր արվեստներից, իսկ մյուս արվեստները ոչ այլ ինչ էին, եթե ոչ՝ կյանքի նախամուտք: Իհարկե, Դորիանը տուրք էր տալիս և նորաձևությանը, որն ամեն տեսակի երևակայությունը կարող է իրականացնել, և պճնամուլությանը, որ ձգտում է ընդունել բացարձակ ժամանակակից գեղեցկությունը: Նրա հագնվելը և առանձնահատուկ նորաձևությունները, որոնցով հրապուրվում էր ժամանակ առ ժամանակ, նշմարելի ազդեցություն թողեցին Մեյֆերի պարահանդեսների և Փելլ-Մելլի ակումբի երիտասարդ պճնամուլների վրա, որոնք, փորձելով ստեղծել նրա շնորհագևը հմայքը, ընդօրինակում էին նույնիսկ այնպիսի մանրուքներում, ուրոնց նկատմամբ Դորիանն անփույթ էր:

Դորիանը մեծ հաճույքով գբաղեցրեց հասարակության մեջ այն դիրքը, որը նրան առաջարկվեց, երբ հասավ չափահասության. նա անսահման հաճույք էր գգում այն մտքից, թե ինքը կարող է արդի Լոնդոնի համար դառնալ այն, ինչ կայսր Ներոնի ժամանակներում Հոռմի համար դարձավ «Մատիրիկոնի»՝ հեղինակը: Բայց սրտի խորքում նպ ցան-

1 Ներոնի ժամանակների հռոմեական գրող Պետրոնիոն: Բացառիկ գեղարվեստական նրբաճաշակության համար հռոմեացի պատմաբան Տացիտը նրան « *arbitr elegantiarum* »՝ «նրբաճաշակության օրենսդիր» անվանեց:

կանում էր դառնալ էլ ավելին, քան միայն «arbiter elegantiarum», որի հետ խորհրդակցում էին՝ ինչպես կրել զարդարանքները, ինչպես կապել փողկապը կամ ինչպես ձեռնափայտ բռնել, նա երագում էր ստեղծել կյանքի նոր փիլիսոփայություն, որը կունենա իր հիմնավորումը, հետևողական սկզբունքները և կյանքի գերագույն իմաստը գտնում էր զգայնությունների, զգացումների շնչավորման մեջ:

Աղայությունների պաշտամունքը մեծ իրավացիությամբ հաճախ դատապարտվել է, որովհետև մարդիկ բնազդաբար սարսափել են կրքերից և զգայնություններից, որոնք կարող են իրենցից ավելի ուժեղ գտնվել և, ինչպես գիտենք, բնորոշ են ավելի ցածր մակարդակի էակներին: Բայց Դորիան Գրեյին թվում էր, որ զգայնությունների իսկական բնույթը երբեք չի ըմբռնվել, դրանք մնացել են անասնական և անզուսպ, որովհետև մարդիկ միշտ ձգտել են չնպաստել դրա զարգացմանը, տառապանքով սպանել են այդ զգացումները՝ փոխանակ դրանց մեջ տեսնելու նոր հոգեկան կյանքի էլեմենտներ, կյանք, որի գերիշխող գիծը պետք է հանդիսանա բարձր զարգացած ձգտումը դեպի գեղեցկությունը:

Երբ նա հետադարձ հայացք էր գցում մարդու պատմական անցյալին, իսկույն լցվում էր դառն ափսոսանքի զգացումով: Ինչքան շատ բան է բաց թողված, ինչքան զիջումներ է արված, և այդ ամենը՝ ինչպիսի՞նչ նպատակի համար: Որքան խենթ, համառ հրաժարումներ, ինքնատանջման և, ինքնասահմանափակման ինչպիսի՞նչ հրեշավոր ձևեր, որոնց պատճառը սարսափն է, իսկ հետևանքը՝ այլասերումը (իսկ դա անսահմանորեն ավելի սոսկալի է, քան երևակայական այլասերումը), որից մարդիկ անգիտությամբ ձգտել են խուսափել: Բնությունն իր հոյակապ ծաղրով անապատ է քշել ձգնավորներին՝ վայրի գազանների հետ սնվելու համար և

մենակյացին կյանքի ընկեր է տվել դաշտերի և անառանձնիկ կենդանիներին:

Այ՛, ինչպես լորդ Հենրին էր կանխագուշակում, առայ՛ էլ, գալու նոր հեղոնիզմ, որը կվերածնի կյանքը և կփրկի բիրտ ու հեղհեղուկ մաքրակրոնությունից, որի արտառուց վերապրուկները վերստեղծվել են մեր օրերում: Իհարկե, այդ հեղոնիզմը կծառայի բանականությանը, բայց երբևէ չի լուղունի որևէ տեսություն կրքերի բազմազան փորձը նեն-գափոխելու համար: Հեղոնիզմի նպատակը հենց այդ փորձն է, ոչ թե՛ նրա պտուղները քանդել են, թե դառը: Մեր կյանքում պետք է լինի ոչ ճգնավորություն, որն սպանում է գլխացմունքները, ոչ էլ գոեհիկ սանձարձակություն, որն այդ գլխացմունքները բթացնում է: Հեղոնիզմը կսովորեցնի մարդկանց որսալ կյանքի յուրաքանչյուր ակնթարթը, քանի որ կյանքն ինքն անցնող ակնթարթ է:

Մեզանից ո՛վ չի երբեմն արթնացել այգաբացից առաջ այնպիսի քաղցր քնից, երբ մահվան հավիտենական քունը գրեթե ցանկալի է թվում, կամ էլ գիշերվա սարսափից և սյլասերված ուրախությունից հետո, երբ ուղեղի բջիջներում ծնվում են իրականությունից էլ սոսկալի տեսիլքներ՝ վառ ու կենդանի, ինչպես ամեն մի երևակայություն՝ լցված այն տիրական ուժով, որ հաղորդում է գոթական արվեստին մշտնջենական կենսունակություն, կարծես թե այդ արվեստը՝ ստեղծված է հատկապես նրանց համար, ովքեր հիվանդ և՛ երազկոտությանը: Աստիճանաբար լուսաբացի սպիտակ մատները սահում են վարագույրների վրայով, և թվում է, թե վարագույրները թրթռում են: Սև, արտառուց ստվերները անշոյակ սողում են սենյակի անկյուններն ու ծվարում այնտեղ: 'Իրսում՝ տերևների մեջ, լսվում է թռչունների ծվլոցը, վուրոցից ականջին է հասնում աշխատանքի գնացողների ու

նաձայնները, մերթ էլ՝ քամու հառաչանքն ու հեծեծանքը, որ սողում է բլուրներից և թափառում խաղաղ տների շուրջը՝ վախենալով, կայծես, արթնացնել քնածներին և սակայն ստիպված է վանել բունն իր ապաստարանից: Մեկը մյուսի ետևից բարձրանում են խավարի թեթև շղարշները, և օրհնադաղ վերականգնվում իրերի նախկին ձևերն ու երանգները, մեր աչքի առջև այգաբացը վերադարձնում է աշխարհին իր սովորական ձևը: Աղոս հայելիները կրկին ետ են ստանում կյանքի արտացոլումը: Հանգած մոմերը շարունակում են մնալ այնտեղ, որտեղ թողել էինք, իսկ կողքին՝ ընդհատված գիրքը կամ թոշնած ծաղիկը, որ զարդարել էր պարահանդեսում Ձեր կուրծքը, կամ էլ նամակը, որ վախեցել էինք կարդալ կամ կարդացել անթիվ ու անհամար անգամ: Ոչինչ կարծես չի փոխվել: Գիշերվա տեսիլային սովերների միջից նորից վերադառնում է մեր ծանոթ իրական կյանքը: «Ուտք է սկսել այնտեղից, որտեղ կանգ էինք առել և համակվում ենք անհրաժեշտության սոսկալի զգացումով անվերջ ուժասպառվել նույն տաղտկալի միապաղաղ սովորությունների շուրջը: Երբեմն այդ պահերին բուռն ցանկություն ենք զգում բանալ մեր աչքերը և տեսնել ուրիշ՝ նոր աշխարհ, որ գիշերվա ընթացքում վերափոխվել է մեր հաճույքի համար, աշխարհ, որտեղ իրերն ընդունել են նոր ձևեր, երանգներ և գաղտնիքներ, աշխարհ, որտեղ անյայլոր շատ քիչ, կամ բոլորովին էլ ոչ մի տեղ չունի, իսկ եթե նույնիսկ ապրում է, ապա ոչ ավստասանքի և ոչ էլ անհրաժեշտության ձևով, որովհետև նույնիսկ ուրախության հուշերն իրենց դառնությունն ունեն, իսկ անդարձ հաճույքի հիշողությունները ցավ են պատճառում:

Ահա այդպիսի նոր աշխարհների ստեղծումն էր հանդիսանում 'Իորիան Գրեյի համար կյանքի էական կամ

զլխավոր նպատակներից մեկը: Եվ փնտրելով նոր ու
զմայլիչ զգայություններ, որոնք կարող էին ունենալ օտ
մանտիկայի հիմնական տարրը՝ արտասովորությունը, նա
հաճախ հրապուրվում էր այնպիսի գաղափարներով, որոնք,
անկասկած, խորթ էին իր խառնվածքին, սրվում էր այդ
զաղափարների նենգավոր ազդեցությանը և ապա, հաս-
կանալով նրանց էությունը, բավարարում էր իր հետա-
քրքրությունը և լքում այնպիսի անտարբերությամբ, որը ոչ
միայն համատեղելի է խանդավառ խառնվածքի հետ, այլև,
յուտ ժամանակակից որոշ հոգեբանների, հաճախ հանդի-
ուսնում է անհրաժեշտ պայման:

Մի անգամ Լոնդոնում խոսում էին, թե Դորիանը մտա-
դլոր է ընդունել կաթոլիկություն: Իրոք, նրան միշտ ձգում էր
կաթոլիկ կրոնը: Ամենօրյա զոհաբերությունների խորհրդա-
վորությունը պատարագի ժամանակ, որ ավելի ահա-
վոր էր իր ռեալականությամբ, քան հին աշխարհի բոլոր
յոհաբերությունները, հուզում էր նրան դեպի մեր զգացմունք-
նւթն ունեցած իր հոյակապ արհամարհանքով, նախնադարյան
պարզությամբ, մարդկային ողբերգության հավիտենական
խանդավառությամբ, որը այդ խորհրդավորությունը ձգտում
է, խորհրդանշել: Դորիանը սիրում էր չոքել սառը մարմարի
վրա և դիտել ծաղկազարդ շուրջառ հագած քահանային, թե
ինչպես է սպիտակ ձեռքերով դանդաղ քաշում հաղորդության
խորհրդատուփի քոզը կամ բարձրացնում ակնեղեններով
,ույշոդուն լապտերանման մասունքների տապանակը, որի
մեջ դրված էր անգույն նշխարը, և այդ ժամանակ նա ուզում
էր, որ դա իրոք «panis caelestis»՝ «հրեշտակների
խոզ» է: Դորիանը սիրում էր նաև այն պահը, երբ քահանան
Վրիստոսի չարչարանքների հագուստով մանրացնում է,
սյուտարագի նշխարը հաղորդատուփի մեջ և հարվածում

կուրծքը մեղքերի համար: Դորիանին հմայում էին ոսկե-գույն խոշոր ծաղիկների նման ծխացող բուրվառները, որոնցով խնկարկում էին ժանյակազարդ ալ հագուստներ հագած, հանդիսավոր լուրջ դեմքերով տղաները: Դուրս գնալիս Դորիանը հետաքրքրությամբ նայում էր խավար խոստովանարարներին, երբեմն էլ՝ երկար նստում նրանց աղոտ սովերում՝ լսելով, թե ինչպես են հինավուրց վանդակների մեջ մարդիկ շշնջում իրենց կյանքի ճշմարիտ պատմությունները:

Սակայն Դորիանը հասկանում էր, որ պաշտոնական կերպով որևէ դավանանքի ընդունումը կնշանակի սահման դնել իր մտավոր զարգացմանը, և երբեք նման սխալ թույլ չէր տալիս: Նա չէր ուզում իր հիմնական կացարանը համարել պանդոկը, որը կարող էր պետք գալ մի գիշերվա կամ գիշերային մի քանի ժամերի համար, երբ աստղերը չեն լուսավորում, իսկ լուսինը դեռ չի նորել: Մի ժամանակ Դորիանը հափշտակված էր միստիցիզմով, երևույթները խորհրդավոր դարձնելու նրա հրաշալի հատկությամբ և միշտ նրան ուղեկցող բարդ պարադոքսներով: Իր կյանքի մի ուրիշ շրջանում նա հակվել էր դեպի գերմանական դարվիճիզմի մատերիալիստական տեսությունը և զարմանալի հաճույք էր ստանում մարդկային բոլոր մտքերն ու կրքերը հանգեցնել ուղեղի գորշ նյութի ինչոր բջիջների կամ սպիտակ ջղաթելերի գործունեությանը. այդպես գայթակղիչ էր ոգու բացարձակ անկախության գաղափարը՝ կախված ֆիզիկական՝ հիվանդ, թե՛ առողջ, նորմալ, թե՛ աննորմալ պայմաններից: Սակայն, ինչպես ասվեց սկզբում, կյանքին վերաբերող ոչ մի տեսություն կարևորություն չունեի Դորիանի համար: Կարևորը նրա համար կյանքն էր: Նա խորապես գիտակցում էր, թե որքան անպտուղ են վերացական եզրահանգումները, երբ նրանք կտրված են իրականությունից և փորձից, գիտեր, որ մարդու զգայական

կյանքը, ճիշտ, ինչպես հոգևորը, ունի իր սուրբ գաղտնավորները, որոնք սպասում են իրենց բացահայտմանը:

Իսկ այժմ նա սկսեց ուսումնասիրել տարբեր տեսակի լուսամուտների գործողությունը և բուրավետ նյութերի պատրաստման գաղտնիքները: Անուշահոտ յուղեր քամելով և այլուով արևելքի բուրավետ խեժը՝ նա եկավ այն եզրակացության, որ չկա հոգեկան ոչ մի տրամադրություն, որ կապված չլինի ինչ-որ զգայական ընկալումների հետ, և որոշեց բացահայտել նրանց իսկական հարաբերակցությունը, ուզում էր իմանալ՝ ինչ կա արդյոք խնկի մեջ, որ միստիկական տրամադրությամբ է համակում մարդուն, ինչո՞վ է օժտված համպարը, որ կրքեր է բուրբոքում: Ինչո՞ւ մանուշակի բույրը մեռած սիրո հուշեր է, արթնացնում, մուշկը տանջում է ուղեղը, իսկ բամբակը՝ անառակացնում երևակայությունը: Երազելով ստեղծել բուրմուռների հոգեբանական ազդեցության վերաբերյալ գիտություն՝ Դորիանն ուսումնասիրեց զանազան հոտավետ սյուրմատների, քաղցրաբույր բույսերի, բուրումնավետ ծաղկավիռիների, անուշահոտ բալասանի, բուրումնալից ծանրի, նարդոսի, որ թուլացնում է, հալվեի, որն, ասում են, սալաքինում է հոգին մելամաղձությունից և մարդկանց խելագայեցնող հովենու ազդեցությունը:

Դորիանի կյանքում եղավ նաև այնպիսի շրջան, երբ նա ամբողջովին տրվեց երաժշտությանը: Այդ ժամանակ վանդակապատ լուսամուտներով երկար սրահում, որի սուսստաղը ոսկեգույն էր, իսկ պատերը ներկված էին ձյապատղագույն, նա կազմակերպում էր արտասովոր համերգներ. խելահեղ գնչուների փոքրիկ ցիտրաններից վայրի երաժշտություն էր թնդում, դեղին շալերով վեհամբաստյալ թունիսցիները զարկում էին հսկա ջնարի պիրկ լարերին: Ատամները բացած նեգրերը միապաղաղ հարվածում էին

պղնձե թմբուկներին, իսկ նիհար, չալմայակիր հնդիկները փչում էին եղեգնյա կամ արույրե դուդուկներ՝ հմայելով կամ ձևացնելով, թե իմայում են խոշոր ակնոցավոր օձերին և պոզավոր զարհուրելի թունավոր իժերին: Նման պահերին բարբարոսական երաժշտության կտրուկ ընդհատումները և սուր աններդաշնակությունը հուզում էին Դորիանին, մինչդեռ Շուբերտի գմայլանքը, Շոպենի չքնաղ հեծեծանքը և նույնիսկ Բեթհովենի զորեղ սիմֆոնիաները ոչ մի ազդեցություն չէին թողնում նրա վրա: Աշխարհի բոլոր ծայրերից նա հավաքել էր այնպիսի զարմանալի երաժշտական գործիքներ, որ կարելի էր գտնել միայն մեռած ազգերի գերեզմաններում կամ վայրի ցեղերի վերապրուկների մեջ, որոնք դեռ պահպանվել էին՝ շփվելով արևմտյան քաղաքակրթության հետ: Դորիանը սիրում էր ձևոք տալ գործիքներին, փորձում էր նվագել: Նա իր հավաքածուում ուներ Ռիո նեգրոյի հնդիկների խորհրդավոր «ջուրուպարիսը», որ կանանց արգելված էր նայել, նույնիսկ պատանիներին չէր թույլատրվում, միայն կարելի էր նայել պասից հետո և մտրակով զարկվելու դեպքում: Կային պերուական կավե կժեր, որոնց ծայնը նման էր թռչունների սուր ճյախ, մարդկային ոսկորներից պատրաստած սրինգներ, որ լսել էր Ալֆոնսո դե Օվալլեն Զիլիում և հնչեղ կանաչ հասպիսներ, որոնք գտել էին Կուցկոյի մոտ և, որոնք ունեին անկրկնելի թաղցրահնչունություն: Դորիանն ուներ նաև զետաքարերով լի ներկած սիլիմներ, որոնք թափահարելիս թնդում էին, և մերսիկական երկար շեփոր, որի նվագողը օղը ոչ թե փչում էր, այլ ներս էր քաշում: Հետո ուներ ամազոնյան ցեղերի սուր ծայն ունեցող «թուրե», որը ժամապահները օրն ի բուն հնչեցնում էին՝ բարձր ծառերին նստած, և որի ծայնը, ասում են, լսելի է երեք յո հեռավորությունից: Ուներ փայտե երկու թրթռացող լեզուներով «գեփոնացլի», որ հարվածում էին բույսերի

կայնահյուրի խեղճով սծած ձողերով: Եվ, վերջապես, նրա հավաքածուում կար խաղողի ողկույզների նման գանգավունք ունեցող ացտեկական «յոթի» և հսկայական գլանաձև ու բուրուկ, որի վրա սծի կաշի էր քաշած. դա մերսիկուսյան տաճարում տեսել էր Կորտեզի ուղեկից Բերնալ Դիասու, որն այնպես վառ էր նկարագրում նրա լալագին ձայնը: Դորիանին այդ գործիքները հրապուրում էին իրենց ինքնատիպությամբ, և նա զարմանալի հաճույք էր զգում այն մտքից, որ արվեստը, ինչպես բնությունը, ունի իր հրեշները՝ ճիվաղային և զգվելի ձայներով:

Սակայն Դորիանը շուտով հիասթափվեց նաև դրանցից: Իս երեկոները, նստած օպերայի իր օթյակում, միայնակ կամ լորդ Հենրիի հետ հիացմունքով «Տաննհոյզեր» էր լսում, և թվում էր, թե նախերգանքում սեփական հոգու ողբերգությունն է հնչում:

Հետո նրա մեջ հայտնվեց նոր մոլություն. սկսեց տարվել թունկարժեք քարերով: Մի անգամ դիմակահանդեսում նա հայտնվեց ֆրանսիական ծովակալ Անն-դյու-ժոյեզի կոստյումով, որի բաճկոնի վրա 560 մարգարիտ կար: Այդ հեռաբրբությունը տարիներ տևեց, նույնիսկ, կարելի է ասել, մինչև կյանքի վերջը: Հաճախ նա ամբողջ օրը ջոկջոկում ու սուփերի մեջ դասավորում էր քարերի հավաքածուները: Այստեղ կային ձիթապտղագույն խրիզոթերիլներ, որ կարմիր-կուսնգ էին ստանում լնմայի լույսի տակ, արծաթափայլ գծելով րիմոֆեն, պիստակագույն փերիդոթ, վարդագույն և ոսկեգույն գլխու երանգ ունեցող թոփազգեր, հրավառ նոնաքարեր, որոնց մեջ առկայծում էին քառածայր աստղեր, բոցագույն հրակներ: Իսպանացույն և մանուշակագույն շփինելներ, մերթ սուտակի, մերթ շափյուղայի երանգափայլով մեղեսիկներ: Միում էլ, Իսպանաքարի կայմիր ոսկին, լուսնաքարի մարգարտանման

ճևրմակությունը, կաթնագույն սաղափի ծխածանանման գունախաղերը: Ամստերդամից ձեռք էր բերել արտասովոր չափսի երփներանգ երեք զմբուխտ և բոլոր գիտնականների նախանձը շարժող հազվագյուտ փիրուզ:

Դորիանն ամենուրեք փնտրում էր ոչ միայն թանկագին քարեր, այլև այդ քարերի մասին եղած ամենահետաքրքիր լեգենդները: Ալֆոնսի «Clericalis disciplina»¹ գրքում հիշատակվում է իսկական հակինթե աչքերով օձի մասին, իսկ Ալեքսանդրի ռոմանտիկ պատմության մեջ ասում են, թե Էմաթիայի նվաճողը Ջորդանի դաշտավայրում տեսել է օձեր, որոնց «մեջքին աճում են իսկական զմբուխտե մանյակներ»:

Վիշապի ուղեղում, ինչպես պատմում է Ֆիլոստրատը, գեմմա անունով ազնիվ քար կա, «և եթե հրեշին ցույց տան ոսկե տառեր և բոսորագույն կտոր, նա կախարդական քուն կմտնի, որից հետո նրան կարելի է սպանել»:

Ըստ մեծ ալքիմիկոս Պիեր դը Բոնիֆասի՝ աղամանդը կարող է մարդուն անտեսանելի դարձնել, իսկ հնդկական ազաթը՝ պերճախոս: Սարդիոնը մեղմացնում է զայրույթը, հակինթը՝ քուն բերում, մեղեսիկը ցրում է գինու մշուշը, նոնաքարը հեռացնում չար ոգին մարդու միջից, իսկ ծովակնը գունաթափում է լուսնին: Լուսնաքարը նվազում և ավելանում է լուսնի հետ մեկտեղ, իսկ մելոցին, որով գողեր են հայտնաբերում, ուժը կորցնում է միայն ուլիկի արյունից:

Լեոնարդ Քամիլլը տեսել է հենց նոր սպանած դողոշի ուղեղից հանած սպիտակ մի քար, որը հակազդում է թույնին: Անգեղաքարը, որ գտնվում է արաբական եղջերուի սրտում, հրաշք է, որը կարող է բուժել ժանտախտը: Արաբական թռչունների բներում էր գտնվում ասֆիլաթը: Ըստ Դեմոկրիտի՝ այդ քարը կրողը կրակից անվտանգ է մնում:

¹ «Խրատներ կղերականների համար» (լատ.):

Յևլոնի թագավորը իր թագադրման օրը շրջում էր մայրաքաղաքում, որպես թագադրության ծես՝ ձևոթին լուսածուուտակի մի մեծ քար: Իոհան քահանայի պալատի պարխույները սարդիոնից էին, իսկ նրանց մեջ պողավոր օձի ևոյյուր ևևր էին դրված, որպեսզի ոչ ոք չկարողանա թույն տանել ևևրս: Պալատի եռանկյունաձև վերնաճակատին դրված էին «երկու ոսկե խնձոր, իսկ նրանց մեջ՝ երկու նոնաքար, ցևրեկը փայլում էր ոսկին, գիշերը՝ նոնաքարը»: Լոջի՝ «Ամերիկայի մարգարտահատիկը» արտասովոր վեպում պատմվում է, թե ինչպես թագուհու ննջասենյակում կարելի էր տեսնել «աշխարհի բոլոր առաքինի կանանց արտացոլումը խրիզոլիտե, նոնաքարե, շափյուղայե և կանաչ զմրուխտե հայելիներին նայելիս»: Մարկո Պոլոն տեսել է, թե ինչպես Չլիփանգուի¹ բնակիչները իրենց մեռելների բերանները վարդագույն մարգարտահատիկներ են դնում: Մի ծովային հրեշ սիրահարվում է մարգարտահատիկի: Երբ մարգարիտ որոնողը հանում է մարգարտահատիկը Փերոզե թագավորի համար, հրեշը սպանում է գողին և յոթ լուսնի ընթացքում ողբով կորուստը: Հետո, ինչպես պատմում է Փրոքոփին, երբ հոները գայթաղեցին Փերոզե թագավորին և գցեցին որոգայթի մեջ, նա դեն նետեց մարգարտահատիկը, որը երբեք չգտնվեց՝ չնայած Անաստաս կայսրը նրա համար խոստացել էր 500 ֆունտ ոսկի:

Մալաբարի թագավորը ցույց էր տվել մի վենետիկցու՝ 304 մարգարտահատիկից տերողորմյա, դա այն աստվածների թիվն էր, որոնց նա պաշտում էր:

Երբ Ալեքսանդր VI-ի որդին՝ «հերցոգ դե Վալենտինուան, այցելեց ֆրանսիական թագավոր Լյուդովիկոս XII, նրա ձին, ինչպես Բրանստոմն էր պատմում, ամբողջովին ծածկված էր

¹ Ճապոնիա:

ոսկե տերևներով, իսկ հերցոգի գլխարկը զարդարված էր երկշարք սուտակներով, որոնք կուրացուցիչ լույս էին արձակում»:

Անգլիական Կարլոս թագավորի ձիու ասպանդակներից կախված էին 421 ադամանդ: Ռիչարդ II ուներ ալ սուտակազարդ վերարկու՝ 30000 մարկ արժողությամբ: Հուլն այսպես է նկարագրում Հենրի VIII կոստյումը իր թագադրության նախօրեին: Թաուեր գնալիս «նա հագել էր ոսկե զառբաքից բաձկոնակ, որի լանջապանակն ասեղնագործած էր ադամանդներով և այլ թանկարժեք քարերով, իսկ լանջագոտին՝ խոշոր սուտակներով»: Ցակով առաջինի սիրուհիները կրում էին ոսկե զարդացանց, զմրուխտե ականջօղեր: Էդուարդ II նվիրել էր Փիրս Գեյվստոնին զուտ ոսկե հակինթազարդ մի զրահ, որի փիրուզազարդ լայն օձիքը ոսկե վարդերից էր, իսկ գլխարկը ծածկված էր մարգարտահատիկներով: Հենրի II հագնում էր մինչև արմունկները հասնող ակնեղեններով ձեռնոցներ, իսկ ոտորդական թաթմանները հյուսված էին 12 սուտակներով և 52 մարգարիտներով: Բուրգունդական դինաստիայի վերջին դուքս Կարլոս Համարձակի շափյուղազարդ գլխարկից կախված էին տանձաձև մարգարիտներ:

Որքան հիասքանչ էր կյանքը մի ժամանակ, որքան պերճաշուք՝ իր շքեղություններով և զարդարանքներով: Նույնիսկ կարդալն անցյալի անդարձ ճոխությունների մասին հաճույք էլի պատճառում:

Հետագայում Դորիանն սկսեց հետաքրքրվել ասեղնագործություններով և պատկերազարդ գորգերով, որոնք փոխարինեցին Հյուսիսային Եվրոպայի ժողովուրդների ցուլտ սենյակների որմնանկարներին: Խորանալով ուսումնասիրվող նյութի մեջ (իսկ Դորիանն արտակարգ ընդունակությամբ կլանվում է, այն ամբողջովին նրանով, ինչով զբաղվում էր)՝ նա

գրեթե դառնությամբ էր նկատում, թե ինչպես I, ժամանակն ավերում գեղեցիկն ու անկրկնելին:

Այնուամենայնիվ, նա խուսափել էր դրանից: Ամռանը հաջորդում էր ամառ. շատ անգամ էր դեղին նարգիլը ծաղկել ու թռչնել, նորից ու նորից կրկնվել էին խելահեղ գիշերնկյո՛ւ՝ իրենց ամոթով, իսկ Դորիանն անփոփոխ էր: Ոչ մի ծմեռ՝ չէր փչացնում դեմքը, չէր մեռցնում փթթող երիտասարդությունը: Մինչդեռ որքան այլ էր իրերի ճակատագիրը, իրեր, որոնք մարդիկ էին ստնդծել:

Ո՛ր էին անհետացել դրանք: Ո՞րտեղ է Աթենասի հաճույքի համար թխամորթ աղջիկների հյուսած զնֆրանագույն հագուստը, որի վրա պատկերված էր աստվածների կոիվը հսկաների հետ: Որտեղ է Կերոնի հրամանով Հռոմում Կոլիզեյի վրա ձգված հսկայական վելարիումը՝ աստղալից երկինք պատկերող այդ վիթխարի ալ առագաստը, որտեղ ոսկեսանձ ձիեր լծած մարտակառքով սլանում էր Ապոլլոնը: Նա տեսչում էր տեսնել Արևի քուրմի համար ասեղնագործած անձեռոցիկները, որոնց վրա պատկերված էին բոլոր րևտիր խորտիկները և ուտելիքները, ինչպիսիք ցանկալի են խնջույքի համար: Կամ Քիլպերիկ թագավորի թաղման ծածկոցը՝ վրան երեք հարյուր ոսկե մեղուներ, կամ Պոնտոս եպիսկոպոսի գայրույթը գրգռող արտառոց հագուստները, որտեղ պատկերված էին «առյուծներ, ընձառյուծներ, արջեր, շներ, անտառներ, ժայռեր, որսորդներ», մի խոսքով՝ այն ամենը, ինչ որ նկարիչը կարող էր տեսնել բնության մեջ: Ո՛ր է Օռլեանի Կարլոս արքայազնի հագուստը, որի լսեքերին ասեղնագործած էին երգի հետևյալ սկզբնական

1) Հսկայական քաթան անֆիթատրոնի վերնում, որ պահպանում էր հունդիսատեսին անձրնից և արնից:

րառերը. «Madame, je suis tout joyeux»¹. այդ խոսքերը և նյանց երաժշտությունը ասեղնագործած էին ոսկե թելերով, իսկ յուրաքանչյուր ծայնանիշ (որ քառանկյուն էր այն ժամանակ)՝ չորս մարգարտահատիկներով:

Դորիանը կարդացել էր Ռեյմսի պալատում Բուրգունդիայի Զոան թագուհու համար պատրաստած սենյակի նկարագրությունը: Պատերը զարդարված էին 1321 ասեղնագործ թութակներով, որոնց թևերին շողշողում էր թագավորի գինանշանը, և 561 թիթեռնիկներով, որոնց թևերին պատկերված էր թագուհու գինանիշը: Դրանք բոլորն էլ արված էին զուտ ոսկուց»: Եկատերիհա Մեդիչիի սգո մահիճը ծածկված էր սև թավիշով՝ վրան կիսալուսիներ և արևներ: Գունազարդ մետաքս վարագույրների ոսկե և արծաթե հենքի վրա տերևապսակներ և ծաղկաշղթաներ էին պատկերված, իսկ ծուպերիզները ասեղնագործած էին մարգարիտներով: Մահիճը դրված էր ննջասենյակում, որի պատկերից կախված էին թագուհու սև թավշյա գինանիշերը՝ արծաթագույն զառուրթի վրա: Լյուդովիկոս XIV սենյակում կային ոսկե ասեղնագործ արծանասյուններ՝ 15 ֆուտ բարձրությամբ. Լևի թագավոր Յան Սոբյեսկիի շքեղ մահիճը դրված էր զմյուռնական ոսկե զառուրթի վրանի տակ, որի վրա Ղուրանից մի քանի տողեր էին փիրուզով ասեղնագործած: Նրան պահող ոսկեզօծ, արծաթյա հոյակերտ սյուները շքեղորեն զարդարված էին արծնապակյա և թանկարժեք քարե մեդալիոններով: Այդ վրանը լեհերը վերցրել էին Վիեննայի մոտ գտնվող թուրքական ճամբարից: Նրա ոսկեզօծ զմբեթի տակ դրված էր Մուհամեդ մարգարեի դյուշը:

Եվ այսպես՝ մի ամբողջ տարի Դորիանը եռանգով հավաքեց ու կազմեց հազվագյուտ ասեղնագործությունների և կսուր-

¹ «Տիկին, ես շատ ուրախ եմ». (ֆր.):

ւերի հավաքածու: Նա ուներ հնդկական նրբակերտ մարմուշ,
 որ Դելիից էր ճարել և որի վրա ոսկեղեն դավնևաուրնուր
 էր հյուսած և կոյարգեզի ծիածանանման թևեր, շղարշ, որ
 բերված էր Դաքայից և որի թափանցիկության պատճառով
 դա Արևելքում կոչում են «եթերային կտոր», «ջրի շիփ»,
 «երեկոյան ցող», ուներ արտասովոր նկարազարդ կտորներ,
 որոնք ճավայից էին, ուներ ձեռքի նրբին աշխատանքով
 ստեղծած չինական դեղին վարագույրներ, դարչնագույն
 կերպասե կամ երկնագույն շքեղակազմ գրքեր, որոնց վրա
 «fearus be lys»¹, թռչուններ և այլ պատկերներ էին նկարած,
 ուներ հունգարական ժանյակից քողեր, սիցիլիական զառբաբ
 և իսպանական ամուր թավիշ, վրացական ոսկեգօծ գործ-
 վածքներ և ոսկեփայլ երանգով ճապոնական «ֆուկուսաա»²
 վրան հրաշագեղ գույնի թռչուններ:

Դորիանը հատուկ կիրք էր տածում եկեղեցական հան-
 դերձանքի, ինչպես նաև այն ամենի նկատմամբ, որոնք
 առնչված էին կրոնական ծիսակատարությունների հետ: Տան
 արևմտյան պատշգամբասրահում գրված մայրի փայտից մեծ
 սնդուկներումնա պահել էր բազմաթիվ գեղեցիկ հագուստներ,
 որոնք արժանի էին միանձնուհիներին, որովհետև միանձնու-
 հիներն են, որ պետք է կրեն բոսորագույն զգեստ, թանկարժեք
 յարեր և նրբագեղ քաթան, որպեսզի ծածկեն ինքնակամ
 գրկանքներով հյուծված և ինքնածաղկմամբ խոցված իրենց
 անարյուն մարմինը: Դորիանն ուներ մորեզույն մետաքսե
 և ոսկեթել զառբաբե մի շուրջառ, որի նախշը կրկնվում էր,
 դա նոնենու ոսկե պտուղներ էին, վեցաթերթիկ ծաղիկներով
 պսակ և մանր մարգարիտներով ասեղնագործած արքայա-
 խնձորներ: Ուրարը բաժանված էր քառակուսիների, որոնցից
 յուրաքանչյուրը որևէ դրվագ էր ներկայացնում կույս Սև-

¹ «Շուշաններ»: (Անգլ.):

րիամի կյանքից, իսկ նրա պսակադրությունը երվիներանգ մետաքսով ասեղնագործած էր կնգուղի վրա: Դա XV դարի իտալական աշխատանք էր:

Մյուս շուրջառը կանաչ թավշից էր, որի վրա արծաթե թելով ու գունավոր բյուրեղով ասեղնագործած էին ականթի տերևների սրտածև փնջեր և երկար սպիտակ ցողուններ: Ճարմանդի վրա ոսկեթելով պատկերված էր Սերովբեի գլուխը: Ուրարների վրա գործած էին կարմիր և մետաքսե ռոմբաձև նախշեր՝ ծածկված բազմաթիվ սրբեր և նահատակներ պատկերող մեդալիոններով, դրանց թվում նաև՝ սուրբ Սերովբեինը:

Դորիանն ուներ նաև եկեղեցական այլ հանդերձանքներ՝ սաքագույն և երկնագույն մետաքսից, ոսկե զառբաբից, դեղին կամկայից և ոսկեթել դիպակից, որոնց վրա պատկերված էին Քրիստոսի չարչարանքներն ու խաչումը, ասեղնագործած էին նաև առյուծներ, սիրամարգեր և այլ խորհրդանիշներ: Սպիտակ կերպասից և վարդագույն նուրբ մետաքսից նա ժամաշապիկներ ուներ, որոնք գալոյալված էին վարդակակաչներով, դելֆիններով, շուշաններով: Ուներ մորեգույն թավշե և երկնագույն քաթանից զոհասեղանի ծածկոցներ, բազմաթիվ խաչվառներ, սկիհի բողեր: Միստիկական ծիսակատարությունները, որոնց համար օգտագործվում էին այդ առարկաները, բորբոքում էին Դորիանի երևակայությունը:

Այդ գանձերը, ինչպես և այն ամենը, ինչ Դորիան Գրեյը հավաքել էր իր գողտրիկ տանը, օգնեցին նրան որոշ ժամանակ մոռացության տրվել և խուսափել սարսափից, որ երբեմն անտանելի էր թվում: Դատարկ, փակ սենյակում, որտեղ նա գրեթե իր ամբողջ մանկությունն էր անցկացրել, սեփական ձևորով պատից կախեց ճակատագրական դիմանկարը, որի փոփոխվող դիմագծերում նա կարդում էր իր կյանքի

խայտառակ ճշմարտությունը՝ ոսկեգույն վարագույնով ծածկված: Մի քանի շաբաթ նա վերև չբարձրացավ, մոռացության տվեց այլանդակ դիմանկարը, նախկին անտոգությունը, զվարթությունը, դեպի կյանքն ունեցած կրքուս վերաբերմունքը կրկին վերադարձան: Հետագայում, գիշերօթաբարուն տնից դուրս գալով, նա գնում էր Բլու-Գեյթ-Ֆիլլյուսի մոտ գտնվող ինչ-որ կեղտոտ անառականոցներ և այնքան Լ,ր մնում, մինչև վոնդում էին: Երբ վերադառնում էր, նստում Լ,ր պիմանկարի առջև՝ երբեմն խորշելով թե՛ նկարից, թե՛ իրենից, երբեմն էլ՝ անհատականության այնպիսի հախարտությամբ լի, որը նրան մեղքերին ընդառաջ էր տանում, թարուն չարախնդությամբ ժպտում էր իր այլանդակ սմանակլին, որին վիճակված էր իր փոխարեն տանել մեղքերի ծանրությունը:

Մի քանի տարուց հետո Դորիանն արդեն չէր կարողանում երկար ժամանակ հեռանալ Անգլիայից: Նա հրաժարվեց Թրուվիլի շքեղ ամառանոցից, որը վարձել էր լորդ Հենրիի հետ, ինչպես նաև Ալժիրի սպիտակ պարիսպներով ցանկապատած տնակից, որտեղ նրանք միասին շատ ծմեռներ էին անցկացրել: Նա չէր կարողանում բաժանվել դիմանկարից, որը նրա կյանքում այնքան մեծ տեղ էր գրավում: Բացի դրանից, նա վախենում էր նաև, որ մեկնումեկը կսողոսկի այն սենյակը, որտեղ նկարն է, չնայած կարգադրել էր, որ ապահով սողնակ օրենն դռան վրա:

Ասենք, նա լրիվ համոզված էր, որ եթե սենյակ էլ մտնեն, միևնույն է, դիմանկարից ոչինչ չեն կռահի: Ճիշտ է՝ գարշելի տգեղության տակ դիմանկարը պահպանել էր իր նմանությունը, բայց ինչ կարող էին հասկանալ դրանից՝ Դորիանը կծիծաղեր բոլոր նրանց վար, ովքեր փորձեին իրենց ահաբեկել: Ինքը հո չէր նկարել դիմանկարը: Հետո ինչ, թե՛ նկարը նողկալի է: Ո՞վ կարող էր նրան մեղադրել օրա

համար: Եթե նույնիսկ ճշմարտությունը պատմեր էլ, ինչպես
դա կա, միթե կհավատային:

Եվ, այնուամենայնիվ, վախենում էր: Երբեմն, երբ նա
Նոթթիխագեմշայրի իր ընդարձակ տանը բարձրաշխարհիկ
երիտասարդներին հյուր էր ընդունում, որոնց մեջ նա շատ
ընկերներ ուներ և ամբողջ կոմսությանը ապշեցնոսմ էր շոայլ
ճոխություններով ու փառահեղ խնջույքներով, հանկարծ
թողնում էր հյուրերին, սլանում Լոնդոն, որպեսզի տեսներ,
թե դուռն արդյոք չէն ջարդել, դիմանկարը տեղում է, թե՛
ոչ: Իսկ եթե հանկարծ նկարը գողանան: Միայն այդ մտքից
նա արդեն սարսափահար էր լինում: Չէ՛ որ աշխարհով մեկ
կտարածվի գաղտնիքը: Թերևս արդեն սկսել են կասկածել:

Այո, նա շատերին էր դուրսել, բայց շատ շատերն էլ կային,
որ նրան չէին վստահում: Ուեստ-էնդյան ակումբում քիչ մնաց
նրան սև քվե տային՝ չնայած ծագումով և հասարակական
դիրքով ամբողջովին իրավունք ուներ ակումբի անդամ
լինելու: Ասում են, երբ մի առիթով Չերչիլ-ակումբում Դո-
րիանի ընկերներից մեկը նրան ծխասենյակ տարավ, դուքս
Քերվիլը և մի այլ ջենտլմեն բարձրացան և ցուցադրական
կերպով հեռացան ակումբից: Արտառոց լուրեր էին պտտվում
սյւս մասին, երբ արդեն քսանհինգ տարեկան էր: Պատմում
էին, որ նրան ինչ-որ մեկը տեսել է Ուայթ-Չեֆիլի հեռավոր
թաղամասի անառականոցներից մեկում՝ օտարերկրյա նա-
վաստիների հետ ընդհարվելիս, որ իբրև թե նա կապված է
գողերի և դրամանենգների հետ և գիտե նրանց արհեստի
գաղտնիքները: Նրա տարօրինակ բացակայությունների մա-
սին արյւնն շատերը գիտեին, և երբ նա նորից էր հայտնվում
հասարակության մեջ, տղամարդիկ անկյուններում քչփչում
էին, քնծիծաղով անցնում նրա մոտով, կամ սառը, զննող հա-
յացքով այնպես նայում նրան, կարծես ցանկանում էին վեր-

յաւպէս իմանալ նրա մասին ճշմարտութիւնը:

Դորիանն, իհարկեւ, ուշադրութիւն չէր դարձնում նման անպատկառութիւններին և արհամարհանքի վրա, իսկ մարտկանց մեծամասնութեան կարծիքի համար բավական էր նրա անկեղծ բարեհոգութիւնը, սիրալիքութիւնը, հրապուրիչ, մասնական ժպիտը, սքանչելի, անթառամ երիտասարդութեան անսահման շնորհագեղութիւնը, որպէսզի հերքվեին նրա շուրջը պտտվող, այսպէս կոչված, բամբասանքները:

Այնուամենայնիվ, բարձրաշխարհիկ միջավայրում սկսեցին նկատել, որ Դորիանի մտերիմներից շատերը սկսել են խուսափել նրանից: Խելահեղ սիրահարված կանայք, որ հաւնուն նրա սիրո արհամարհել էին պատշաճութիւնը և հասարակական կարծիքը, այժմ գունատվում էին ամոթից և սարսափից, երբ Դորիան Գրեյը սենյակ էր մտնում:

Սակայն մութ շշուկները Դորիանի մասին շատերի աչքում միայն ավելացնում էին նրա տարօրինակ ու վտանգավոր իրապոյրը: Ընդ որում, նրա հարստութիւնը նույնպէս որոշ չափով ապահովում էր Դորիանի անվտանգութիւնը: Հասարակութիւնը, գոնե քաղաքակիրթ հասարակութիւնը, երբևէ հնշտութեամբ չի հավատում այն ամենին, ինչով վարկաբեկում են հարուստ և հրապուրիչ մարդկանց: Այդ հասարակութիւնը լնազդաբար զգում է, որ շարժումներն ավելի կարևոր են, քան առաքինութիւնը, և, նրա կարծիքով, ամենահարգարժան մարդը շատ ավելի ցածր է գնահատվում, քան լավ խոհարար ունեցողը: Ի վերջո, երբ մեկին մարդ վատ ճաշով կամ անպետք գինիով է հյուրասիրում, շատ ողորմելի միսիթարանք է ասելը, թե նա անբասիր է անձնական կյանքում: Նույնիսկ մեծ առաքինութիւնները, ինչպէս մի անգամ նշեց լորդ Հենրին՝ այդ հարցը քննարկելիս, չեն քավում մարդու հանցանքը, եթե նա իր տանը չի հյուրասիրում բավականաչափ տաք ճաշով: Ի

պաշտպանություն այդ տեսակետի՝ շատ բան կարելի է ասել: Որովհետև լավ հասարակության մեջ իշխում են կամ պետք է իշխեն նույն օրենքները, ինչ որ արվեստում. էականը բացարձակապես ձևն է: Ձևին հարկավոր է տալ նշանակալից հանդիսավորություն և արարողության թատերականություն, ձևն իր մեջ պետք է ունենա սիմվոլիկ կեղծությունը զուգակցի սրամտության և գեղեցկության հետ, որոնք այնպես գերում են մեզ այդ պիեսների մեջ: Միթե ձևացնելն այդքան մեծ մեղք է: Կարծում եմ՝ ոչ: Դա պարզապես մարդկային անձնավորությանը բազմազանություն տալու միջոց է:

Համենայն դեպս, այդպես էր Դորիան Գրեյի կարծիքը: Նա ապշում էր մարդկանց սահմանափակ հոգեբանության վրա, ովքեր մարդու «ես»-ը համարում են պարզ, մշտական, հուսալի և էությանը միատեսակ: Ըստ Դորիանի՝ մարդ արարածը բյուր կյանքով, բյուր զգայություններով բարդ, բազմաձև էակ է, որի մեջ դրված է մարդկային մտքերի և կրքերի անհասանելի ժառանգություն, ըստ որում՝ նույնիսկ մարմինը, վարակված է մեռած նախահայրերի հրեշային հիվանդություններով:

Դորիանը սիրում էր թափառել քաղաքից դուրս գտնվող իր տան սառը և մռայլ պատկերասրահում, դիտել այն մարդկանց դիմանկարները, որոնց արյունը հոսում է իր երաններում: Ահա Ֆիլիպ Հերբերթը, որի մասին Ֆրենսիս Օսբոնը իր «Հիշողություններ Ելիզավետ թագուհու և Յակով թագավորի իշխանության օրերի մասին» գրքում պատմում է, որ «նա գեղեցկությամբ պալատի սիրելին էր, բայց գեղեցկությունը երկար չպահպանվեց»: Դորիանը մտածում էր, թե արդյոք իր կյանքը չի հանդիսանում Հերբերթի կյանքի կրկնությունը: Արդյոք նրանից ինչ-որ զարմանալի թունավոր մանրէ, մի մայրնից մյուսն անցնելով, չի հասել իրեն: Նրա թառամած գեղեցկության մշուշոտ իղձը չէր արդյոք հանկարծակի և

ստանց պատճառի Դորիանի մեջ խելահեղ աղոթք արթնացրել է։ Ըլի Հոլլուորդի արվեստանոցում, որն այնպես փոխեց իր սուրողջ կյանքը։

Ահա ոսկեկար կարմիր բաճկոնակ հագած և ակննդազարդ թիկնոցը գցած՝ ոսկերիզ ժանյակներով և թեզանիքով կանգնած է պարոն Էտոնի Շերարդը, իսկ նրա ոտքերի տակ՝ սևով սյուրճափայլ գեղք ու զրահը։ Նրանից ինչ է ժառանգել ինքը։ Զովաննա Նիապոլիտանացու այս սիրեկանը չի թողել արդյոք 'Կոլիանին որպես ժառանգություն մեղքեր և ամոթ։ Միթե իր սուրբքները այդ մեռած մարդու սոսկ երագներն էին, որոնք յուսագործելու համարձակությունը նա չէր ունեցել։

Ահա խունացած կտավից Դորիանին է ժպտում լեղի Էլիզավետ Գեերեն։ Նրա գլխին ժանյակե գլխադիր է, հագինը՝ կտրված վարդագույն թեքերով մարգարտագործ իրանակալ։ Այ՛ ձեռքում՝ ծաղիկ կա, ձախում՝ սպիտակ և կարմիր վարդիկից արծնապակե մանյակ։ Նրա մոտ՝ սեղանին, դրված է մանդուլինա և խնձոր։ Սրաքիթ մաշիկների վրա շքեղ կանաչ վարդահանգույց կա։ Դորիանը գիտեր այդ կնոջ կյանքը և տարտրինակ պատմությունները նրա սիրեկանների մասին։ Արդյոք նրա խառնվածքից ինչ էր ժառանգել ինքը։ Թվում էր՝ նրա ծանրացած կոպերով նշաձև աչքերը հետաքրքրությամբ 'Կոլիանին են նայում։

Իսկ ինչ էր ժառանգել դիմափոշի ցանած կեղծամով և զվարճալի ճանճախալով Ուիլլուբից։ Որքան չար արտահայտություն ունի նա, որքան են մռայլ, խոժոռ, արհամարհանքով սեղմված նրա հեշտասեր շուրթերը։ Նուրբ ժանյակի թևանիքները կիսով չափ ծածկել են ամբողջովին մատնիներով զարդարուն ոսկրոտ դեղին մատները։ Այդ XVIII դարի պճնամուլը երիտասարդ տարիներին լորդ Ֆերրասի թևերն էր։

Իսկ երկրորդ լորդ Բիքինհեյմը, արքայազն ռեզենտի ամենաբուռն օրերի ընկերը և միասիս Ֆիցհերբերթի հետ նրա գաղտնի ամուսնության վկաներից մեկը: Որքան հպարտ և գեղեցիկ է նա այդ շագանակագույն գանգուրներով և խրոխտ դիրքով: Նրանից ինչ կրքեր էր ժառանգել հետագա սերունդը: Ողջ աշխարհը նրան անարգ մարդ էր համարում: Նա գլխավորել էր Քարլթոն Հաուզի նշանավոր շվայտանքները: Կրծքին փայլում էր շքանշանը: Կողքին կախված էր սևազգեստ, բարակ շուրթերով, գունատ իր կնոջ դիմանկարը: Նրա արյունը նույնպես հոսում է իմ երակներում... Որքան զարմանալի է...- մտածում էր Դորիանը:

Ահա և մայրը՝ լեդի Համիլթոնի դեմքով և, կարծես, գինու մեջ թրջած շուրթերով... Դորիանը գիտեր, թե ինքն ինչ է ժառանգել մորից, նա ժառանգել էր գեղեցկություն և կրքոտ սեր ուրիշների գեղեցկության նկատմամբ: Մայրը Բաբուսի բրմուհու զգեստով ժայտում էր դիմանկարից: Մազերին դրված էին խաղողի տերևներ: Ձեռքի գավաթից թափվում էր բուսորագույն հեղուկը: Երեսի գույնը խունացել էր կտավի վրա, բայց խորունկ, կրակոտ աչքերը դեռ սքանչելի էին և, կարծես, հետևում էին որդուն ամենուր:

Սակայն մարդ նախահայրեր ունի ոչ միայն տոհմում, այլև գրականության մեջ, որոնք իրենց խառնվածքով և էությամբ թերևս ավելի հարազատ, իսկ ազդեցությամբ՝ ավելի մեծ են: Լինում էին պահեր, երբ Դորիան Գրեյին թվում էր, թե ամբողջ մարդկային պատմությունը պարզապես իր կյանքի արձագանքն է, իհարկե, ոչ թե արդի իրականությամբ, այլ իր երևակայությամբ ստեղծած կյանքի, ինչպես պահանջում էին ուղեղն ու կրքերը: Նրան հասանելի էին բոլոր արտառոց և ահավոր պատկերները, որոնք անցել էին կյանքի բեմահարթակով, մեղքերը դարձել գայթակղիչ, չար և քնքուշ:

Թվում էր, թե ինչ-որ խորհրդավոր ձևով նրանց կյանքը կապված է իր կյանքի հետ:

Հմայիչ վեպի հերոսը, որը մեծ ազդեցություն էր թողնում 'Խորիանի կյանքի վրա, նույնպես այդպիսի երևակայությամբ էր համակված: Յոթերորդ գլխում նկարագրվում է, թե նա ինչպես Տիրերիուսի կերպարանքով, կայծակից չջանթահարվելու համար դափնեպսակով զարդարված Կապրիում գտնվող պարտեզում նստել ու էլեֆանդիթի անամոթ գրքերն է կարդում, իսկ մոտով այս ու այն կողմ էին գնում ու գալիս բազմակներն ու սիրամարգերը, և սրնգահարն էլ ծաղրում էր յուրվառը խնկարկողին: Նա, ինչպես Կալիգուլան¹, ավտոռում հարյուցողությամբ էր զբաղվում կանաչ պարեզոտներով իր հեծյալների և ընթրում փղոսկրե մսուրքի մեջ ճակատը մարգարտազարդ ձիու հետ: Եղել է Դոմիցիան, թափառել է, հայելանման մայմարե միջանցքում և վայրենի հայացքով վնասրել այն դաշույնի արտացոլումը, որ պետք է ընդհատի կյանքի ընթացքը, հիվանդացել է այն մարդկանց սարսափելի *taedium vitae* հիվանդությամբ, որոնց ոչինչ կյանքը չի մերժում: 'Կրկեսում նստած՝ թափանցիկ զմրուխտի միջով նա հիանում էր օլեննայի արյունալի սպանդով, իսկ հետո, մարգարտազարդ սոլ պատգարակին բազմած, որը քաշում էին արծաթապայտ ցուլիները, նոնեիների ծառուղիով վերադառնում էր Ոսկե պալատը և լսում իրեն՝ կայսր Ներոնին, անիծող ամբոխի ճիչը: Նա եղել է նաև Հելիոգաբալ, որը, դեմքը ներկած, նստել է կանանց հետ միասին ճախարակի մոտ և հրամայել, որ 'ուսթագենից բերեն լուսնի աստվածուհուն և միստիկական պսակադրությամբ նրան տան Արևին:

Դորիանը կարդում ու կարդում էր կրկին այդ ֆանտաստիկ պլուլսը և հաջորդ երկու գլուխները: որոնց մեջ, ինչպես գալ-

¹ Հռոմեական կայսր, Դեսպոտ (37-41):

մանալի գորգերի կամ ճարտարոճերն պատրաստած արծնապակիների վրա, պատկերված էին նրանց ահարկու և գեղեցիկ դեմքերը, որոնց Չարությունը, Արյունոշտությունը և Ձանձրույթը դարձրել էին հրեշներ կամ խելագարներ: Ֆիլիպպոսն՝ Միլանի դուքսը, սպանել էր կնոջը և շուրթերին լոսոթ թույն քսել, որպեսզի սիրեկանը ըմբոշխներ մահը անշունչ էակից, որին գզվել էր: Վենետիկցի Պիետրոնարին հայտնի էր որպես Պավել Երկրորդ, բայց փառասիրությամբ տոգորված՝ հասել էր այն բանին, որ իրեն կոչեն «Ֆորմզուս», այսինքն՝ «Գեղեցիկ»: Նրա՝ 200000 ֆլորին գնահատված թագը ձեռք էր բերվել սոսկալի մեղքի գնով: Ջան Մարիա Վիսկոնտին մարդկանց միշտ հալածում էր շներով, նրա սպանված դին վարդերով ծածկեց մի պոռնիկ, որը սիրում էր նրան: Չեզարե Բորչան սլանում էր, սպիտակ ձի հեծած, նրա հետ վարգում էր եղբայրասպանությունը՝ Պերրոտոյի արյան բծերը թիկնոցի վրա: Ֆլորենցիացի երիտասարդ կարդինալ-արքեպիսկոպոս Պիետրո Ռիարիոն՝ Սիքստո IV պապի որդին և սիրելին, որի գեղեցկությանը միայն նրա անառարկությունն էր հավասար, հավերժահարսերով ու մարդաձիերով զարդարուն սպիտակ և այլ մետաքսե վրանում ընդունեց Լեոնորա Արագոնցուն և կալուստրեց ոսկեզօծել մի տղայի, որը խրախճանքի ժամանակ պետք է ներկայացներ Գանիմեդին՝ կամ Հիլասին²: Էգելինի մելամաղձոտությունը ցրվում էր միայն մահվան տեսարանով. նա ուներ արյան մոլուցք, ինչպես շատերը կարմիր գլխու մոլություն. ասում են, թե նա սատանայի որդին է և սևփական հոգու վրա վեգ խաղալիս խաբել է հորը: Ջան Բատոլիստա Չիբոն, որն իրեն ծաղրանքով կոչում էր Անմեղ,

1 Գեղեցիկ սյա անի հունակ. դից. մեք. որին փախցրել էր Ջեսը և էր մատովակը դարձրել:

2 Հերկուլեսի սիրելին:

յս նույն այն Չիբոն էր, որի հյուծված զարկերակներն մեջ կրեալ բժիշկը ներարկեց երեք պատանու արյուն: Ռիմինիի տխուրակալ Սիգիզմոնդո Մալատեստան՝ Իգոտտայի սյուն կանոն, որն անձեռոցիկով խեղդեց Պոլիկսենային և զմուլս տևեց զավարթով թունավորեց Ջիններա դ'Էստին, հանուն իր խալտառակ կրքերի հեթանոսական տաճար կառուցեց, սյունը կատարվում էին քրիստոնեական ժամերգություններ: Նրան պատկերը այրեցին Հռոմում՝ որպես աստծո և մարդու բռնամուտ: Կարլ VI այնքան կրքոտորեն էր սիրում եղբոր կնոջը, որ մի բորոտ նրան խելագարություն կանխագուշակեց, իսկ կրթ ուղեղն արդեն ցնորված էր, հանգստացնում էին միայն մահամեղական խաղաթղթերով, որտեղ նկարված էին սիրո, մահուկան և խելագարության տեսարաններ: Եվ, վերջապես, գոտարված բաճկոնակը հագին, արմատագարդ գլխարկը գլուխից գանգուրներին դրած Գրիֆոնետտո Բայոնին՝ Աստուրելի և իր հարսնացուի՝ Սիմոնետտոյի և, նրա մանկավարդի մարդասպանը, այնքան էր գեղեցիկ, որ Պերուջայի պալատին հրապարակում մեռնելիս նույնիսկ նրան ատողներն արտասովում էին, իսկ Ատալանտան, որն անիծել էր նրան, պիկում էր:

Նրանց բոլորի մեջ կար մի սոսկալի ձգողական ուժ: Դորիանը նրանց զիշերները տեսնում էր երագում, իսկ ցերեկը նրան ահաբեկում էր երևակայությունը: Վերածնունդի դարաշրջանը գիտեր թունավորման տարօրինակ ձևեր, թունավորում էին սաղավարտի կամ վառվող ջահի միջոցով, ասեղնազորած ձեռնոցով կամ թանկարժեք հովհարով, ոսկեգոծ մեկառու գնդիկով կամ սաթե մանյակով: Իսկ Դորիան Գթեյր թունավորվել էր գրքով: Լինում էին պահեր, որ նա չարիքը համարում էր միջոց, որով կարող էր իրականացնել այն, ինչը համարում էր կյանքի գեղեցկություն:

ԳԼՈՒԽ XII

Դա նոյեմբերի իննին էր՝ իր ծննդյան 38-ամյակի նախօրյակին, հետագայում Դորիանը որքան հաճախ էր այդ հիշում:

Երեկոյան ժամը տասնմեկին նա տուն էր վերադառնում լորդ Հենրիի մոտից, որտեղ ճաշել էր: Դորիանը փաթաթվել էր թավ մուշտակի մեջ, որովհետև ցուրտ և մառախլապատ գիշեր էր: Գրովենորսկվերի և Սաուօ Օդլի-սթրիթի անկյունում նրա կողքից լսավարի միջով մի մարդ անցավ՝ մոխրագույն վեյարկուի օձիքը բարձրացրած: Ձեռքին ճամպրուկ կար: Դորիանը ճանաչեց նրան: Դա Բեզիլ Հոլլուորդն էր: Չգիտես ինչու՝ հանկարծ նրան վախի տարօրինակ զգացում համակեց: Դորիանը ձևացրեց, թե չի ճանաչում և աճապարեց տան ուղղությամբ:

Բայց Հոլլուորդը տեսել էր նրան: Դորիանը լսեց, թե ինչպես նա կանգ առավ, ապա շտապեց իր ետևից: Մի քանի րոպե անց Բեզիլի ձեռքը Դորիանի ուսին էր:

- Դորիան, ինչպիսիք երջանիկ պատահականություն: Ժամը իննից ես Ձեզ էի սպասում Ձեր գրադարանում: Վերջապես խղճացի Ձեր հոգևած սպասավորին և ասացի, որ ինձ թողնի, իսկ ինքը գնա քնի: Գիշերվա գնացքով Փարիզ եմ մեկնում, շատ էի ուզում նախքան գնալս Ձեզ տեսնել: Եյր Դուք անցաք իմ կողքով, ճանաչեցի, ավելի շուտ՝ ճանաչեցի Ձեր մուշտակը, բայց լրիվ համոզված չէի: Միթե Դուք ինձ չճանաչեցիք:

- Այս մառախուղում, սիրելի Բեզիլ: Ես նույնիսկ Գրովենոր պուրակը չեմ ճանաչում: Կարծեմ, տանս մոտակայքում է, բայց բոլորովին համոզված չեմ: Ափսոս, որ գնում եք, ես Ձեզ չեմ տեսել մի ամբողջ հավիտենականություն: Հուսով եմ, շուտ կվերադառնաք:

- Ո՛չ, Անգլիայից հեռանում եմ վեց ամսով: Մտադիր եմ Փարիզում արվեստանոց վարձել և փակվել այնտեղ, մինչև

չվերջացնեն մի մեծ նկար, որ մտահղացել է: Բայց իմ գործերի մասին չէի ուզում խոսել: Ահա և Ձեր շքանուտքը, թույլ սովեր մի լուսավորում ներս մտնել: Ասելիք ունեն:

- Անչափ ուրախ կլինեն: Բայց գնացքից չնք ուշանա,- անվտուրթորեն ասաց Դորիանը և, բարձրանալով շեմին, բացեց դուռը:

Մառախուղի միջից երևացող լապտերի լույսի տակ Հուլյուրդը նայեց ժամացույցին:

Դեռ հսկայական ժամանակ ունեն,- պատասխանեց նա,- գնացքը մեկնում է տասներկուսն անց քառորդ, իսկ երեք րոպե անց տասնմեկն է: Չէ որ ես ակունք էի գնում հենց Ձեզ գտնելու, երբ հանդիպեցիք: Ուղեբեռով չեմ զբաղվելու, իսկ իրերն արդեն ուղարկել եմ: Միայն այս ճամպուուն եմ վերցնում, քսան թուղթով հեշտությամբ կհասնեն Վիկտորիա կայսրանը:

Դորիանը նայեց նրան և ժպտաց:

Ահա թե ինչպես է ճանապարհորդում հայտնի նկարիչը՝ ճանապարհորդում և աշնանային թեթև վերակու: Շուտ մտեք, թե չ, հիմա մառախուղը ներս կլցվի: Եվ, խնդրեմ, լուրջ նյութի մասին չխոսեք: Մեր օրերում ոչ մի բան լուրջ չէ: Համենայն դեպս, չպետք է լուրջ լինի:

Հուլյուրդը տարուբերեց գլուխը և Դորիանի ետևից մտավ գրադարան: Մեծ բուխարիկում բոցկտում էր կրակը: Լամպերը վառվում էին: Գունավոր փայտի դրվագազարդ փորք սեղանին դրված էին սողալազրի սիֆոնով լի հուլան-յուսկան արծաթե թաս և բյուրեղյա խոշոր գավաթներ:

Տեսնում եք, Ձեր սպասավորն աշխատել է, որ էս ինձ պատմեց ինչպես տանը: Ինչ ուզում էի, բերում էր, նույնիսկ՝ Ձեր ամենալավ գլանակները: Շատ հյուրասեր է և ինձ ավելի և, դուրս գալիս, քան ֆրանսիացին: Ի միջի այլոց, ո՞ր է նա:

Դորիանը թորվեց ուսերը:

- Կարծեմ ամուսնացավ լեդի Ռադլիի սպասուհու հետ և նրան տևողվորեց Փարիզում՝ որպես անգլիական դերձակուհի: Անգլիամոլությունն այնտեղ, ասում են, շատ մոյա է: Հիմարություն է ֆրանսիացիների կողմից, այնպես չէ: Ի միջի այլոց, նա վատ սպասավոր չէր: Երբեք ինձ դուր չէր գալիս, բայց բողոքելու առիթ չի տվել: Երբեմն մարդու գլուխ անհեթեթ բաներ են մտնում: Նա շատ նվիրված էր և կարծես հեռանալիս ավստում էր անչափ:

- Մի բաժանկ էլ սողայով բրենդի, թե՛ կնախորստրեիք ռեյնվայն սելլերյան ջրով: Ես միշտ ռեյնվայն եմ խմում: Կարծեմ՝ մի շիշ պետք է լինի կողքի սենյակում:

- Շնորհակալ եմ, ոչինչ չեմ ուզում,- ասաց նկարիչը և, հանելով գլխարկն ու վերարկուն, շարտեց անկյունում դրած ճամպրուկի վրա,- ահա թե ինչ, Դորիան, ես Ձեզ հետ լուրջ խոսակցություն ունեմ: Մի կնճռոտվեք այդպես: Առանց այդ էլ շատ դժվար է խոսել:

- Իսկ ինչի՞ մասին է,- անհամբեր գոչեց Դորիանը՝ ընկղմվելով բազմոցի մեջ,- հուսով եմ՝ խոսքն իմ մասին չէ: Այսօր հոգնել եմ ինքս ինձանից, կուզեի ուրիշի մասին խոսել:

- Խոսքը Ձեր մասին է,- պատասխանեց Հոլլուորդը լստությամբ,- և պետք է անպայման ասեմ: Ես Ձեզանից կխլեմ ընդամենը կես ժամ:

- Կես ժամ,- քթմնջաց Դորիանը և հառաչելով գլանակ վառեց:

- Ես շատ բան չեմ հարցնելու, Դորիան, և, վերջապես, հանուն Ձեր սիրո եմ խոսում: Ինձ թվում է՝ Դուք պետք է իմանաք, որ Ձեր մասին ահավոր բաներ են խոսում Լոնդոնում:

- Այդ մասին ես ոչինչ չեմ ցանկանում իմանալ: Սիրում եմ ուրիշի մասին բամբասանք լսել, իսկ ասեկոսեներն իմ

մասին ինձ չեն հետաքրքրում: Նրանք զուրկ են նորություն
կրապույրից:

- Նրանք պետք է Ձեզ հետաքրքրեն, Դորիան: Յուրաքան
չուր բարեկիրթ մարդու համար թանկ է իր անունը: Դուք
չկ'ը ցանկանա, որ մարդիկ Ձեզ կոչեն ստոր և անարգված:
Իհարկե, Դուք ունեք դիրք, հարստություն և այլն: Բայց դիւրսն
ու հարառությունն ամեն ինչ չեն: Հասկացեք, ես բոլորովին
չեմ հավատում այդ լուրերին: Համենայն դեպս, չեմ կարող
հավատալ, երբ տեսնում եմ Ձեզ: Մեղսանքն այնպիսի բան է,
որ պոռոչմվում է մարդու երեսին: Դա հնարավոր չէ թաքցնել:
Մարդիկ հաճախ խոսում են գաղտնի արատների մասին:
Բայց գաղտնի արատներ գոյություն չունեն: Երբ մարդն
ուրատ ունի, դա ինքնին արտահայտվում է բերանի գծերում,
հունրացած կոպերի վրա, նույնիսկ երևում է ձեռքերից: Ան-
պրայ տարի մեկը, չեմ ասի թե ով, բայց Դուք նրան լավ գի-
տեիր, եկավ ինձ մոտ իր դիմանկարը պատվիրելու: Մինչ այդ
կրրեր ես նրան չէի տեսել, ոչ էլ որևէ բան էի լսել նրա մասին,
չուայսծ հետո շատ բան լսեցի: Առատածեռն գին առաջարկեց,
բայց հրաժարվեցի: Նրա մատների ձևի մեջ ինչ-որ բան կար,
որն անտանելի թվաց ինձ: Իսկ այժմ արդեն գիտեմ, որ իմ
պայտոդությունն ինձ չի խաբել: Նրա կյանքն ահավոր է: Իսկ
Դուք, Դորիան, վճիտ, պայծառ, անմեղ դեմք ունեք և հրաշալի,
չխամրող երիտասարդություն: Ես չեմ կարող հավատալ որ-
և՛, պայարատության՝ Ձեր հասցեին: Սակայն հիմա Ձեզ շատ
ուսուրավ եմ տեսնում, իմ արվեստանոցը չեք գալիս, և քա-
նի որ ես հեռու եմ Ձեզանից և զզվելի խոսակցություններ
եմ լսում Ձեր մասին, ուղղակի չգիտեմ՝ ինչ ասեմ: Ասացե՛ք:
Դորիան, ինչո՞ւ այնպիսի մարդը, ինչպիսին դուքս Քերվիլին
Լ, հեռանում է սենյակից, երբ դուք ներս եք մտնում: Ինչո՞ւ
Լ ուղղունի շատ բարեկիրթ մարդիկ ոչ Ձեր տուն են գալիս, ոչ

1,1 Ձեզ հրավիրում: Դուք մտերիմ էիք լորդ Սթեյվլիի հետ. Լնցած շաբաթ ես հրավիրված էի ճաշի, այնտեղ հանդիպեցի նրան: Պատահեց, որ խոսակցության մեջ Ձեր անունը հիշվեց՝ կապված մանրանկարների հետ, որ փոխ էինք տվել Դադլիի ցուցահանդեսին: Սթեյվլին արհամարհանքով ծամածոեց շուրթերը և ասաց, որ Դուք, թերևս, բարձր գեղարվեստական ճաշակ ունեք, բայց այնպիսի մարդ եք, որի հետ չի կարելի ծանոթացնել ոչ մի պարկեշտ աղջկա, իսկ ողջամիտ կանանց նույնիսկ պատվաբեր չէ Ձեզ հետ գտնվել միևնույն սենյակում: Ես նրան հիշեցրի, որ Դուք իմ ընկերն եք և բացատրություն պահանջեցի: Եվ նա տվեց: Պատմեց բոլորի ներկայությամբ: Սարսափելի էր: Ինչո՞ւ Ձեր ընկերությունն այդպես ճակատագրական է երիտասարդների համար: Թշվառ գվարդիականը, որն ինքնասպանություն կատարեց, Ձեր մտերիմ ընկերն էր: Միստեր Շենրի Աշթոնի անունն արատավորվեց և ստիպված հեռացավ Անգլիայից: Դուք անբաժան էիք միմյանցից: Իսկ ի՞նչ կասեք Ադրիան Սինգլթոնի և նրա ահավոր վախճանի մասին: Ի՞նչ կասեք լորդ Քենթի միակ որդու և նրա կարիերայի մասին: Երեկ Սենթ-Ջեյմս-սթրիթում ես հանդիպեցի նրա հորը: Ամոթից ու վշտից կարծես կուչ էր եկել: Իսկ Փերթի երկուսսարդ դճուքսը: Ի՞նչ կյանք է հիմա վարում: Ո՞ր բարեկիրթ մարդն այժմ նրա հետ ընկերություն կանի:

- Վերջացրե՛ք, Բեգիլ: Այնպիսի բաներ եք ասում, որոնց մասին ոչինչ չգիտեք.- կծելով շուրթերը՝ ասաց Դորիանը՝ ձայնի խոր արհամարհանքով: - Դուք հարցնում եք, թե ինչո՞ւ է Քերվիլը հեռանում սենյակից, երբ ես ներս եմ մտնում, որովհետև ես նրա մասին ամեն ինչ գիտեմ, իսկ նա ոչինչ չգիտի իմ մասին: Ինչպե՞ս կարող է մաքուր լինել մեկի կյանքը, որի երակներում այդպիսի արյուն է հոսում:

‘Ի ուր ինձ հարցնում եք Հենրի Աշթոնի և երիտասարդ դուրս
Վեյքսի մասին: Միթե ես եմ սովորեցրել Աշթոնին վատ
սպասքների, իսկ դուքսին՝ անառակության: Եթե Վեյքսի
կիսար որդին ամուսնանում է փողոցայինի հետ, ես ինչ
մեղք ունեմ, Ադրիան Սինգլթոնի գլխի տերն եմ. ինչ է, որ
մուրհակի տակ ընկերոջ ստորագրությունն է դնում: Ես
գլխում, թե ինչպես են բարբաջում Անգլիայում: Քաղքենիներ
սառտ ճաշասեղանների շուրջը պարծենում են իրենց
բուրոյագիտական նախապաշարմունքներով և փսփում են
սովորականների, այսպես կոչված, «անառակության» մասին՝
յուրալով ցույց տալ, որ իրենք միշտ բարձր հասմարակության
մեջ են լինում և շատ մտերիմ են նրանց հետ, ում վրպախուրմ
են: Այս երկրում բավական է, որ մարդ խելք ունենա կամ
ինչուստիպ լինի, և ահա լեզուները կսկսեն չարախոսել: Իսկ
խրենք ինչպիսի կյանք են վարում, նրանք, ովքեր ուզում են
ցույց տալ իրենց կարծեցյալ առաքինությունները: Սիրելիս,
‘Ի ուր մոռանում եք, որ մենք ապրում ենք երկերեսանիների
կարագատ երկրում:

- Դորիան,- գոչեց Հոլլուորդը,- հարցը դրանում չէ: Ես
գլխում՝ Անգլիան բավականին վատն է, հասարակությունն՝
ունուկտք: Հենց այդ պատճառով էլ ուզում եմ, որ Դուք լավ
լինեք: Մինչդեռ Դուք էլ այդպիսին չեք: Մենք իրավունք
ունենք մարդու մասին դատել մյուսների վրա թողած ազդե-
ցության: Իսկ Ձեր ընկերները, ինչպես երևում է, կորցրել են
սովորության, բարության, մաքրության ամեն մի զգացում:
‘Ի ուր նրանց ներարկել եք հաճույքի խելահեղ ցանկություն:
Երանք գլորվել են մինչև հատակը: Այդ Դուք եք նրանց
սառսնորդել: Այո՛, Դուք, և այնպես եք ժպտում, կարծես հչինչ
չի լողել... Ես դեռ ավելի վատթաքը գիտեմ: Գիտեմ՝ Հարրիսը
և Դուք անբաժան եք: Եթե ոչ ուրիշը, ապա գոնե հենց այդ

պատճառով չպետք է արատավորեիք նրա ըրոջ անունը:

- Զգույշ, Բեգիլ, շատ եք առաջ գնում:

- Ես պետք է ասեմ ամեն ինչ, իսկ Դուք պետք է լսեք: Այո, լսեցիք: Մինչև Ձեր ծանոթությունը լեդի Գվենդոլենի հետ, ոչ ոք նրա մասին ոչ մի վատ խոսք չէր ասել: Իսկ այժմ Լոնդոնում կգտնվի վայելուչ մի կին, որ իրեն թույլ տա կառքով զբոսնել նրա հետ Պարկում: Ինչո՞ւ է նույնիսկ նրա երեխաներին արգելված ապրել իր հետ: Եվ այդ բոլորը չէ... Ձեր մասին դեռ ուրիշ շատ բաներ են պատմում: Պատմում են, թե ինչպես են վաղ առավոտյան Ձեզ տեսել անառականոցից դուրս գալիս, և ինչպես եք Դուք գողեցող մտել Լոնդոնի ամենակեղտոտ հետնախորշերը: Ասացե՛ք ճիշտ են այդ բոլորը: Մի՞թե ևնարավոր է, որ ճիշտ լինեն: Երբ առաջին անգամ ես լսեցի այդ ամենը, ծիծաղեցի: Հիմա սարսռում եմ: Իսկ ի՞նչ է կատարվում քաղաքից դուրս գտնվող Ձեր տանը: Դորիան, եթե իմանայիք ինչեր են ասում Ձեր մասին: Չէի ասի, թե քարոզ կարդալ չեմ ուզում: Հիշում եմ՝ մի անգամ Հարրին ասում էր, որ իր վրա քարոզիչի պարտականություն վերցրած յուրաքանչյուր մարդ սիրում է հենց առաջին խոսքից հայտարարել, որ դա ինքն անում է առաջին ու վերջին անգամ, բայց հետո անընդհատ լսալստում է խոստումը: Այո՛, ես ուզում եմ քարոզ կարդալ: Ուզում եմ Դուք այնպիսի կյանք վարեք, որ բոլորն էլ Ձեզ հարգեն: Ուզում եմ, որ ունենաք մաքուր անուն և լավ համբավ: Ուզում եմ՝ հեռու մնաք ահավոր մարդկանցից, որոնց հետ ընկերություն եք անում: Այդպես մի թոթվեք Ձեր ուսերը: Անտարբեր մի եղեք, խնդրում եմ: Դուք զարմանալի ազդեցություն ունեք: Թող այդ ազդեցությունը բարի և ոչ թե վնասակար լինի: Ձեր մասին ասում են, որ Դուք իսկույն փչացնում եք նրան, ում հետ մտերմանում եք, որ բավական է մտնեք մի տուն, անմիջապես խայտառակում եք այդ տունը:

Չգիտեմ՝ այդպէս է, թե ոչ: Ինչ իմանամ: Բայց, ասում են, որ այդպէս է: Ձեր մասին այնպիսի բաներ են պատմում, որոնց ես երբեմն չեմ կարող չհավատալ: Լորդ Գլոսթերը, որն Օքսֆորդի ուսանողական իմ ամենալավ ընկերներից մեկն է, ինձ ցույց տվեց մի նամակ, որ գրել էր նրա կինը իրան՝ ամառանոցում միայնակ մեռնելիս: Ամենասոսկայի՝ խուստովանության մեջ, որ կարդացել եմ երբևէ, Ձեր անունն էլ, ինչպէս տակված: Ես նրան ասացի, դա անկարելի է, որ ես ձեզ շատ լավ գիտեմ, Դուք նման բանի ընդունակ չեք: Բայց խսկապէս ձեզ գիտեմ, հիմա ինքս եմ ինձ հարց տալիս: Բայց սոյ իարցին պատասխանելու համար պետք է ւսեսած լինեի Ձեր հոգին...

Հոգին,- բարձրանալով բազմոցից՝ քրթմնջաց Դորիան 'Իրկը' սարսափից գրեթե գունատված:

Այո՛,- անհուն թախծով մտայլ պատասխանեց Հոլլուոր-պը: Տեսնել Ձեր հոգին: Բայց դա կարող է միայն աստված:

Դառն արհամարհանքի ծիծաղ դուրս թռավ Դորիանի սուրբերից:

Կարող եք տեսնել և Դուք, հենց այս երեկո,- գոչեց նա, լուսայր ճանկելով սեղանից:- Եկեք: Դա Ձեր սեփական ձեռքի գործն է: Ինչո՞ւ չտեսնեք: Իսկ հետո, եթե ուզեք, կարող եք սոյ մասին պատմել աշխարհին: Ոչ ոք չի հավատա Ձեզ: Իսկ կրտ, հավատան, ապա ավելի շատ կհիանան ինձանով: Ես Ձեզանից լավ եմ ճանաչում մեր դարաշրջանը՝ չնայած նրա մասին ձանձրալի կերպով այդքան շատ եք բարբաջում: Եկեք, ստում եմ: Բավական է ինչքան շատախոսեցիք բարոյալքման մասին: Այժմ Դուք այդ կտեսնեք երես առ երես:

Նրա յուրաքանչյուր բառը հնչում էր ինչ-որ խելահեղ հույարտությամբ: Նա քմախած երեխայի պէս համառորեն ոտ-րը խփում էր գետնին: Ահավոր ուրախություն էր զգում, որ

մևկը պետք է կիսի իր գաղտնիքը, պետք է կիսի այն մարդը, ով նկարել է դիմանկարը. դա իր խայտառակության ակունքն է, և թող մինչև կյանքի վերջը տանջվեր իր արածի նողկալի հիշողությունից:

- Այո, - շարունակեց նա և, ընդհուպ մոտենալով Բեզիլին, նայեց նրա խոժոռ աչքերի մեջ. - ես Ձեզ ցույց կտամ իմ հոգին: Դուք կտեսնեք այն, ինչ Ձեզ թվում է, թե միայն աստված կարող է տեսնել:

Հուլուորդը ընկրկեց:

- Սրբապղծություն է, Դորիան, չհամարձակվեք այդպես խոսել, - գոչեց նա, - դրանք սոսկալի և իմաստագուրկ բարբաջանքներ են:

- Կարծում եք, - Դորիանը կրկին ծիծաղեց:

- Իհարկե, իսկ այն ամենը, ինչ ասացի, ասացի միայն Ձեր բարին կամենալով: Գիտեք, որ ես Ձեզ համար միշտ հավատարիմ ընկեր եմ եղել:

- Մի դիպչեք ինձ: Ինչ ասելու եք, շուտ վերջացրեք:

Նկարչի երեսին ջղաձգության ցավ երևաց: Մի պահ նա վարանեց՝ համակված կարեկցանքի խոր զգացումով: Վերջապես, ինչ իրավունք ունի միջամտելու Դորիան Գրեյի կյանքին: Եթե Դորիանը կատարել է պտտվող լուրերի թեկուզ տասներորդ մասը, ուրեմն կարելի է պատկերացնել, թե ինչպես է տանջվում: Հետո շտկվեց, մոտեցավ բոլսարուն և երկար նայեց բոցկլտացող կրակին ու նրա եղյամանման մոլորին:

- Դեհ, սպասում եմ, Բեզիլ, - ասաց նա խիստ և հստակ ձայնով:

Նկարիչը շրջվեց:

- Իմ ասելիքը հետևյալն է, և Դուք պետք է պատասխանեք այդ հարցին: Եթե ասեք, որ բոլոր սոսկալի մեղադրանքները

բացարձակապես կեղծիք են՝ սկզբից մինչև վերջ, ևս կիսավատամ Ձեզ: Ժխտեցեք, Դորիան, ժխտեցեք: Մինչև Դուք չևր տեսնում, թե ինչպես են տանջվում: Աստված իմ, ևս չեմ ուզում մտածել, թե Դուք վատն եք, թե Դուք անարգված և կոյրձանված մարդ եք:

Դորիայն Գրեյը ժպտաց և արհամարհանքով ծամածուսց յուրթևերը:

- Բարձրանանք վերև, Բեզիլ,- հանգիստ ասաց նա,- այնտեղ ես պահում եմ իմ կյանքի օրագիրը, որտեղ արտասույթվում է յուրաքանչյուր օրը: Բայց օրագիրը երբեք դուրս չի բերվում սենյակից, հենց այնտեղ էլ գրվում է: Ես Ձեզ դա յուրյց կտամ, եթե գաք ինձ հետ:

- Լավ, գնանք, եթե ուզում եք, Դորիան: Միևնույն է, ևս սուրյնն ուշացել են գնացքից: Բայց ոչինչ, վաղը կգնամ: Միայն թե ինձ չստիպեք այս գիշեր կարդալ օրագիրը: Ես ուզում եմ յուր իմ հարցի ուղղակի պատասխանը:

Պատասխանը կստանաք վերևում: Այստեղ չեմ կարող սուր: Դուք հարկադրված չեք լինի երկար կարդալու:

ԳԼՈՒԽ XIII

Դորիանը դուրս եկավ սենյակից և բարձրացավ սանդուղքներով: Բեզիլը հետևում էր նրան: Բարձրանում էին զգույշ, ինչպես գիշեր ժամանակ քայլողները՝ բնազդաբար աշխատելով աղմուկ չբարձրացնել: Լամպը տարօրինակ սովերներ էր գցում պատերին և աստիճաններին: Ուժեղ քամուց ինչ-որ զնգզնգացին լուսամուտի ապակիները:

Երբ հասան վերնահարկ, Դորիանը լամպը դրեց հատակին և, հանելով բանալին, պտտեց փականցքում:

- Համառորեն ուզում եք իմանալ ճշմարտությունը, Բեզիլ,- ցածրաձայն հարցրեց նա:

- Այո:

- Հիանալի է,- ժպտալով պատասխանեց Դորիանը, ապա ավելացրեց կոպտությամբ,- աշխարհում Դուք միակ մարդն եք, որ իրավունք ունեք իմ մասին ամեն ինչ իմանալու: Դուք ավելի մեծ դեր եք լսադացել իմ կյանքում, քան կարծում եք,- նա վերցնելով լամպը, բացեց դուռը և ներս մտավ: Քամու հոսանքից լամպը բոցկլտաց մուգ նարնջագույն բոցով: Դորիանը դռդաց:

- Դուռը փակեք,- շնչաց նա՝ լամպը դնելով սեղանին:

Հուլիուրդը տարակուսանքով շուրջը նայեց: Երևում էր՝ տարիներ ի վեր սենյակում չէին ապրել: Ֆլամանդական խունացած որմնագորգ, վարագույրով ծածկած ինչ-որ նկար, իտալական հին սնդուկ, գրեթե դատարկ գրապահարան և աթոռ ու սեղան. ահա բոլորը, ինչ կար սենյակում: Մինչ Դորիան Գրեյը վառում էր բուխարու վրայի կիսայրած մոմը, Բեզիլը նկատեց, որ ամեն ինչ ծածկված է փոշով, իսկ գորգը ծակծկված է: Մի մուկ վազեց տախտակադրվածի ետևում: Խոնավության հոտ էր փչում:

- Այսպես, ուրեմն, կարծում եք միայն աստված կարող է

տեսնել հոգին, Բենզիլ: Քաշեք վարագույրը և կտեսնեք իմ հոգին:

Չայնր սառն էր և դաժան:

‘Դուք խելագար եք, Դորիան, կամ խաղում եք.– քրթմնջույց ուլուորդը՝ խոժոռվելով:

Չնր քաշում: Այն դեպքում ինքս կքաշեմ.– ասաց Դորիանը և, սրկելով վարագույրը ձողից, շարտեց հատակին:

Սարսափի ճիչ թռավ նկարչի շուրթերից, երբ աղոտ լույսի սուսկ տեսավ այլանդակ դեմքը, որ քմծիծաղով ժպտում էր կոտորվից: Արտահայտության մեջ ինչ–որ բան կաք, որ նրա մեջ տհաճություն և հակակրանք առաջացրեց: Օ՛, բարի կրկինք, իր դիմաց Դորիան Գրեյի սեփական դեմքն էր: Այնուամենայնիվ, ահավոր փոփոխությունը չէր ոչնչացրել կրթչափի գեղեցկությունը: Որոշ չափով դեռ պահպանվել էր նոսրացող մազերի ոսկե փայլը, զգայուն շուրթերի ալ գույնը, շուտձ աչքերի սքանչելի կապույտը, դեռ լրիվ չէին անցել նորր զծագրված բթանցքերի և գեղակազմ վզի ազնիվ դձևար... Այո՛, Դորիանն ինքն էր, բայց ո՛վ էր նկարել: Կարծես սոնուպեց սեփական վրձնի գործը և պատվիրված շրջանակը: Ախորսր հրեշավոր էր, այնուամենայնիվ, սարսափը պատեց սրտը: Ճանկեց այրվող մոմը և պահեց դիմանկարի դիմաց: Նախ անկյունում վառ կարմիր երկար տառերով գրված էր իր ստուեր:

‘Կա ինչ–որ նողկալի՛, ստոր և անամոթ ծաղրանկար էր: Ա՛յ, դա երբեք ինքը չէր նկարել: Եվ սակայն իր իսկ ձեռքի սփոստուանքն էր: Հոլլուորդը ծանաչեց և նույն ակնթարթին դուստ, որ արյունը սառչում է երակներում: Իր սեփական սկարթ... Ի՞նչ էր նշանակում դա... ինչո՞ւ էր փոխվել: Նա շրջվեց և խելագար հայացքով նայեց Դորիանին: Բերանը ծոմովկլ էր, իսկ չորացած լեզուն կարծես ի վիճակի չէր որևէ բան

ալտարները: Ձևոքը տարավ դեպի ճակատը, որը թրջված էր սառը քրտինքով:

Դորիանը, բուխարուն հենված, դիտում էր նրան տարօրինակ արտահայտությամբ, որ լինում է խաղով կլանված մեծ դերասանի դեմքին: Ո՛չ անկեղծ վիշտ կար, ո՛չ էլ ուրախության արտահայտություն: Պարզապես հանդիսատեսի բուռն հետաքրքրություն, թերևս աչքերի շողացող հաղթանակով: Վերարկուից հանել էր ծաղիկը և հոտ էր քաշում կամ ձևացնում էր, թե հոտ է քաշում:

- Ինչ է նշանակում սա,- վերջապես գոչեց Հոլլուորդը- նրա ձայնը սուր և արտասովոր հնչեց իր իսկ ականջում:

- Տարիներ առաջ, երբ ես դեռ փոքր էի,- ասաց Դորիան Գրեյը՝ ճմրթելով ձեռքի ծաղիկը,- Դուք հանդիպեցիք ինձ, շոյեցիք ինձ և սովորեցրիք հպարտանալ իմ գեղեցկությամբ: Մի օր էլ ծանոթացրիք Ձեր ընկերոջ հետ, և նա բացատրեց երկտասարդության հրաշքը. Դուք ավարտեցիք իմ դիմանկարը, որը բացահայտեց գեղեցկության հրաշքը: Մի խելահեղ ակնթարթ (մինչև հիմա էլ դեռ չգիտեմ՝ զղջամ, թե՞ ոչ), և սցանկություն հայտնեցի... կամ, թերևս, աղոթք էր դա...

- Հիշում եմ, Օհ, ինչքան լավ եմ հիշում... անկարելի է... Մենյակը խոնավ է, և կտավը բորբոսնել է: Կամ, գուցե, թունավոր հանքային քայքայող նյութ է օգտագործվել ներկերում: Բայց Ձեր ասածը անկարելի է...

- Ահ, ինչն է անկարելի,— քրթմնջաց Դորիանը և, մոտենալով լուսամուտին, ճակատը սեղմեց սառը, քրտնած ապակուն:

- Դուք ասում էիք, թե դիմանկարը ոչնչացրել եք:
- Ծիշտ չէ, նա է ոչնչացրել ինձ:
- Չեմ կարող հավատալ, թե դա իմ նկարն է:
- Մի՞թե չեք կարող տեսնել Ձեր իդեալն այնտեղ,- դառնու-

բայտնր ասաց Դորիան Գրեյը:

Իմ իդեալը, ինչպես Դուք եք անվանում...

Ոչ, ինչպես Դուք էիք անվանում:

Ինչ կա որ: Այդտեղ ամոթալի բան չկա, ես չեմ ամաչում
դրանից: Դուք ինձ համար այնպիսի իդեալ էիք, ինչպիսին ես
այլևս չեմ հանդիպի կյանքում: Իսկ սա սատիրի դեմք է:

Մա իմ հոգու դեմքն է:

Հիսուս Քրիստոս, ահա թե ես ինչ եմ պաշտել: Դա
տոտանայի աչքեր ունի:

Մեզանից յուրաքանչյուրի մեջ ն՝ երկինք, ն՝ դժոխք կա...
Ընդհանուր գոչեց Դորիանը՝ բուն հուսահատությամբ:

Հոլլուորդը կրկին շրջվեց դեպի նկարը և երկար-երկար
նայեց:

Աստված իմ,- բացականչեց նկարիչը,- ուրեմն, ահա,
բա Դուք ինչ եք արել Ձեր կյանքի հետ, և եթե դա ճիշտ է,
այդ դեպքում Դուք նույնիսկ շատ ավելի վատն եք, քան
պատկերացնում են Ձեր հակառակորդները:

Նա մոտենցրեց մոմը նկարին և ուշադիր գննեց: Արտաքինից
բախում էր, թե ոչ ոք կտավին ձեռք չի տվել, մնացել էր ճիշտ
արուպես, ինչպես թողել էր: Հավանաբար, սոսկալի նեխումը
նկարից էր սկսվել: Ներքին կյանքի, արտասովոր արագացող
մեղմության բորոտությունը դանդաղ կրծել էր այն: Դա ավելի
գարնաուրելի էր, քան դիակի նեխումը թաց գերեզմանում:

Հոլլուորդի ձեռքը դողաց, մոմակալից մոմն ընկավ հատա-
կին և թշտաց: Նա ոտքով սեղմեց, հանգցրեց, ապա թուլացած
նստեց սեղանի մոտ դրած երեքուն աթոռի վրա և երեսը
համկեց ձեռքերով:

Օ՛, բարի աստված, ինչպիսի դաս էր սա, Դորիան:
Ինչպիսի ահավոր դաս էր:

Պատասխան չկար. լուսամուտի մոտից լսվում էր միայն

‘Իորիանի հեկեկանքը:

- Աղոթեցնք, Դորիան, աղոթեք,- շշնջաց նա:- Ինչպևն էին մեզ այդ սովորեցրել մանկության օրերին. «Մեզ փորձության մի տանիր, հապա չարեն մեզ ազատե... Թողություն տուր մեր մեղքերին»: Եկեք աղոթենք միասին: Ձեր փառամոլության աղոթքը լսվեց, թերևս լսվի նաև զղջման աղոթքը: Ես Ձեզ չափազանց շատ էի երկրպագում: Եվ դրա համար պատժված եմ: Դուք ինքներդ էլ էիք Ձեզ անչափ սիրում: Երկուսս էլ պատժված ենք:

Դորիան Գրեյը դանդաղ շրջվեց և նայեց նրան արտասովախառն աչքերով:

- Չափազանց ուշ է, Բեզիլ,- ասաց նա հեծկլտալով:

- Երբևք ուշ չէ, Դորիան: Եկեք չոքենք և փորձենք հիշել որևէ աղոթք: Ինչ-որ տեղ չկամր այսպիսի տող՝ «Եթե անգամ Ձեր մեղքերը կարմիր էլ լինեն, ինչպես արյուն, ես կդարձնեմ ձյան նման սպիտակ»:

- Այժմ դրանք ինձ համար դատարկ խոսքեր են:

- Լռեցնք, մի խոսեք այդպես: Առանց այդ էլ շատ եք մեղանչել կյանքում: Աստված իմ, միթե չեք տեսնում, թե այդ անհիծյալ նկարն ինչպես է կտավից նայում մեզ:

Դորիան Գրեյը նայեց դիմանկարին և հանկարծ համակվեց ատելության անզուսպ զգացումով Բեզիլ Հոլլուորդի նկատմամբ, կարծես այդ զգացումը նրան ներշնչվեց կտավի տեսիլքից, որը քմծիծաղող շուրթերով փսփսաց նրա ականջին: Ցանցի մեջ ընկած գազանի կատաղություն առաջացավ նրա մեջ, և ատեց սեղանի մոտ նստած մարդուն, ատեց ավելի շատ, քան որևէ բան աշխարհում:

Նա ոչինչ չտեսնող հայացքով շուրջը նայեց: Ինչ-որ բան շողաց ներկած սնդուկի վերևում: Աչքերը կանգ առան նրա վրա: Նա գիտեր, որ դա դանակ է, որն ինքը բերել էր մի քանի

որ ստաջ՝ պարան կտրելու համար և մոռացել է, որ այդտեղ:

Դանդաղորերն Դորիանը շարժվեց դեպի դանսալը: Եվ կար սպուկն Հոլլուորդը ետևում էր, ճանկեց ու ետ շրջվեց խակույն - ոլլուորդը շարժվեց՝ ցանկանալով, կարծես, վեր կենալ սպուկից: Դորիանը ցատկեց և դանակը խրեց նրա ականջակույրի մեծ գարկերակի մեջ և, սեղմելով գլուխը սեղանին, կրկին ու կրկին հարվածեց դանակով:

Լավեց խուլ տնքոց, և արյունախեղդ մարդու սոսկալի խախտոց: Երեք անգամ նա տարօրինակ շարժումներով օդում բառիահարեց ջղաձիգ ձեռքերը: Դորիանը երկու անգամ և ն հարվածեց դանակով: Բայց Հոլլուորդը այլևս չէր շարժվում: Ինչ որ բան սկսեց կաթել հատակին: Գլուխը դեռևս սեղանին սեղմած՝ նա մի պահ սպասեց: Ապա շարտեց դանակը և լսույությունը լարեց: Ոչինչ չէր լսվում, բացի արյան կաթկթոցից հնոսնաշ գորգի վրա: Նա բացեց դուռը և կանգնեց սանդուղքի հարթակին: Տանը լռություն էր տիրում: Շրջակայքում ոչ ոք չկար: Մի քանի վայրկյան հենվեց բազրիքին և նայեց ներքև՝ խավարի մթին խորությանը: Հետո հանեց բանալին և, վիսույառնալով սենյակ, դուռը ներսից կողպեց:

Սպանվածը դեռ նստած էր աթոռի վրա՝ սեղանին հակված պլլուով, դուրս ընկած կուղով և անբնականորեն երկար բուրուկներով: Եթե չլիներ ծոծրակի վերքը և սեղանի վրա դսույաղ տարածվող լերդացած արյան մուգ լիճը, կարելի էր կարծել, թե Հոլլուորդը պարզապես քնած է:

Ինչքան արագ կատարվեց այդ բոլորը: Դորիանը զարմահույլիորեն հանգիստ էր: Մոտենալով լուսամուտին՝ նա բացեց ու կլավ պատշգամբ: Քամին ցրել էր մառախուղը, երկինքը նուսն էր հսկայական սիրամարգի պոչի՝ ընդելուզված բյուր ոսկևաչ աստղերով: Նա ներքև նայեց, տեսավ ոստիկանին, որ շրջում էր թաղամասում և լապտերի երկար լույսն ուղղում

խաղաղ տների վրա: Անկյունում առկայծեց և անհայտացավ երկանիվ կառքի մորեգույն լույսը: Ցանկապատի երկայնքով քայլում էր մի կին՝ ծածանվող շալը ուսերին: Մերթ ընդ մնույնա կանգ էր առնում և ետ նայում: Հետո սկսեց երգել խոպոս ձայնով: Ոստիկանը մոտեցավ նրան, ինչ-որ բան ասաց: Նա ծիծաղելով շարունակեց օրորվել: Քամու ուժեղ ալիք անցավ հրապարակով: Գազի լապտերները բոցկլտացին կապտավուն երանգով: Մերկ ծառերի երկաթանման սև ճյուղերը տալուրեքրվեցին: Դորիանը դողաց և, ներս մտնելով, փակեց լուսամուտը:

Մոտենալով դռանը, պտտեց բանալին և բացեց: Նույնիսկ հայացքը չգցեց սպանվածի վրա: Նա զգում էր, որ գլխավորով կատարվածիմասինչմտածելն է: Ընկերը՝ իր թշվառությունների հանցավորը, որ նկարել էր ճակատագրական դիմանկայլը, հեռացել էր կյանքից: Ահա և բոլորը:

Դորիանը դուրս գալիս հիշեց լամպը: Դա մուգ արծաթից շինած, սև փայլուն պողպատե արաբանախշ զարդանկարներով մավրիտանական զարմանալի հազվագյուտ գործ էր՝ ծածկված փիրուզյա խոշոր քարերով: Լամպի անհայտանալը գրադարանից սպասավորը կարող էր նկատել և հարցնել, թե որտեղ է: Դորիանը մի պահ վարանեց, ապա վերադառնալով՝ վերցրեց լամպը սեղանից: Նա ակամա նայեց անշունչ դիակին: Որքան խաղաղ էր: Մահվան ինչ սոսկալի սպիտակություն էր իջել երկար ձեռքերին: Նա մոմապատկերի զարհուրելի տեսիլքի էր նման:

Կողպելով դուռը՝ գաղտագողի իջավ ներքև: Ուռքի տակ երբեմն ճոռում էին աստիճանները, կարծես, տնքում էին ցավից: Մի քանի անգամ կանգ առավ, սպասեց... Ո՛չ, ամեն ինչ խաղաղ էր, միայն իր ոտնաձայնն էր հասնում ականջին:

Երբ նա մտավ գրադարան, անկյունում տեսավ ճամպրուկն

ու վկայարկուն: Հարկավոր էր թաքցնել: Բացեց պատիլի գաղտնի պահարանը, որտեղ պահված էր ծպտվելու կոստյումը, և ստատեց դրեց: Հետո կարող էր հեշտությամբ այրել: Նայեց մոմուսցույցին: Երկուսից քսան թուպե էր պակաս:

Նա նստեց և սկսեց մտածել: Ամեն տարի, գրեթե ամեն ամիս, սուրբկոյնի հանցանքի համար, որ հենց նոր ինքը կատարեց, մուրդկանց կախաղան են բարձրացնում Անգլիայում: Օդում տարածված էր մարդասպանության մոլուցքը... Թերևս ինչ-որ սուրբուհու աստղ չափազանց շատ էր մոտեցել երկրին... Եվ սուրբուհու ինչ հանցանշաններ կային իր դեմ: Բեգիլ Հուլտոր-ուր իր տնից դուրս էր եկել ժամը 11-ին: Ոչ ոք չէր տեսել նրան կրկին վերադառնալիս: Բոլոր սպասավորները գրեթե Սելիի Ուոլուում էին, իսկ անձնական սպասավորը քնած էր: Փարիզ: Այո: Բեգիլը Փարիզ էր գնացել կես գիշերվա գնացքով, խնայեա մտադիր էր: Ջարմանալի գուսպ սովորություններով՝ նա այնքան ինքնամոխի էր, որ ամիսներ կանցնեին, մինչև սկսեին կասկածներ արթնանալ: Ամիսներ... Իսկ հետքերը կուրսի է ոչնչացնել շատ ավելի շուտ:

Հանկարծ գլխում միտք փայլատակեց: Նա հազավ մուշտակն ու գլխարկը և ելավ նախասենյակ: Այա հապաղեց, կրկյսեց ոստիկանի ծանր ու դանդաղ քայլերը սալահատակին և տեսավ լապտերի լույսի արտացոլումը լուսամուտի վրա: Ետևից պահած սպասեց: Մի քանի թուպե անց նա դուռը բացեց, դուրս եկավ փողոց և զգուշությամբ նորից վակեց դուռը իր ետևից: Այա սկսեց զանգահարել: Հինգ թուպե հետո հույտնվեց քնատ, կիսահագնված սպասավորը:

- Ներեցեք, Ֆրենսիս, որ արթնացրի Ձեզ,- ասաց, Դո-րիանը՝ ներս մտնելով,- բանալին տանն էի մոռացել: Ժամը թուրքիս է:

Երկուսն անց քսան, սըր,- կկոցած աչքերը ժամացույցին

ուղղած՝ պատասխանեց սպասավորը:

- Երկուսն անց քսան, ինչ ուշ է: Վաղը ժամը իննին կարթնացնեք ինձ, գործ կա:

- Շատ լավ, սըր:

- Երեկոյան ոչ ոք չի եկել:

- Միստեր Հոլլուորդն էր եկել, սըր: Սպասեց մինչև տասնմեկը, հետո գնաց գնացքին հասնելու:

- Օ՛, ափսոս, չտեսա: Որևէ լուր չթողեց:

- Ո՛չ, սըր: Միայն ասաց՝ եթե չհանդիպի Ձեզ ակումբում, կգրի Փարիզից:

- Լավ, Ֆրենսիս, չմոռանաք արթնացնել ժամը իննին:

- Շատ լավ, սըր:

Սպասավորը, քստքստացնելով գիշերային մաշիկները, միջանցքով գնաց:

Դորիան Գրեյը շարտեց գլխարկը և վերարկուն սեղանին և գրադարան մտավ: Քառորդ ժամ ետ ու առաջ էր քայլում սենայկում և, կրծոտելով շուրթերը, խորհում: Ապա դարակից վերցրեց Կապույտ գիրքը և սկսեց թերթել: Ահա, գտա. «Ալան Քենպրել-Մեյֆեր, Հերթֆորդ, 152»: Այո՛, դա իր ուզած մարդն էր:

ԳԼՈՒԽ XIV

Վախորդ առավոտ՝ ժամը իննին, սպասավորը, մի գավաթով լի սկուտեղին դրած, ներս մտավ և բացեց վանքի դուռը: Դորիանը՝ աջ կողքին պառկած, ձեռքն այտի տակ, բռնած էր մուշ-մուշ՝ խաղից կամ դասերից հոգնած երեխայի պես կրթնացնելու համար սպասավորը ստիպված երկու անգամ շարժեց նրա ուսը, իսկ երբ Դորիանը բացեց աչքերը, Դորիանին այնպիսի աննշմար ժպիտ էր խաղում, կարծես կառույցի երազի մեջ լիներ: Սակայն այդ գիշեր նա ոչ մի կառույց չէր տեսել: Նրա քունը չէր վրդովել ո՛չ որևէ բուսավոր և ո՛չ էլ որևէ մռայլ տեսիլք: Նա ուղղակի ժպտում էր, ժպտում էր, որովհետև երիտասարդությունը միշտ ժպտում է աստուծոց պատճառի, դա երիտասարդության ամենագլխավոր կառույցներից մեկն է: Դորիանը շրջվեց և, հենվելով արմունկին, սկսեց կում-կում ըմպել շոկոլադը: Նոյեմբերյան մեղմ արևը թափանցում էր սենյակը: Երկինքը ջինջ էր: Օդում գլուխվում էր կենսատու ջերմություն, կարծես մայիսյան ասավոտ լիներ:

Անտիճանաբար գիշերվա դեպքերը արյունաթաթախ տրեբուլ, անշշուկ սողոսկեցին նրա ուղեղը և վերակենդանացան գոթուտրելի պարզությամբ: Նա դողաց՝ հիշելով տանջալից տպրումները, և մի պահ կրկին նրա մեջ արթնացավ Բեզիլ Վալուորդի նկատմամբ այն անմեկնելի ատելությունը, որից դուրսված նա սպանություն գործեց: Դորիանը կատաղությունից նստիսկ սառեց:

Սկանվածը դեռ այնտեղ՝ վերևում, նստած էր: Եվ այժմ սարկուն՝ արևի պայծառ լույսի տակ: Սարսափելի էր: Այդպիսի նույնպի տեսարանները ոչ թե ցերեկվա, այլ խավարի համար էին:

Դորիանն զգաց, որ ինքը կհիվանդանա կամ կլսելագարվի,

կթն շատ մտածի: Մեղքեր կան, որոնց հիշողությունն ավելի զմայլիչ է, քան իրագործելը, կան տարօրինակ հաղթանակներ, որոնք հազեցնում են ոչ այնքան կրքերը, որքան հայարտությունը և ավելի մեծ ուրախություն են պատճառում բանականությանը, քան ընձեռել են կամ կարող են երբևէ ընձեռել զգայություններին: Իսկ սա մի մեղք էր, որ հարկավոր էր վանել հիշողությունից, ընդարմացնել խաշխաշով և խեղդել, քանի դեռ ինքը չի խեղդել քեզ:

Երբ ժամացույցը խփեց ինն անց կես, Դորիանը շփեց ճակատը և ընդոստ վեր կացավ անկողնուց: Նա նույնիսկ սովորականից ավելի խնամքով հագնվեց, առանձնահատուկ ուշադրությամբ ընտրեց քորոցը և փողկապը, մի քանի անգամ փոխեց մատանին: Նախաճաշին նույնպես երկար ժամանակ հատկացրեց՝ համտեսելով զանազան կերակրատեսակներ և զյուրցելով սպասավորի հետ նոր շքագետներու մասին, ուր մտադիր էր պատվիրել Սելբիի բոլոր սպասավորների համար: Նայեց առավոտյան փոստը: Մի քանի նամակ կարդաց ժպտալով, երեքը՝ ծանծրայթով: Իսկ մեկը կարդաց մի քանի անգամ՝ դժկամ ու դեմքի տաղտկալի արտահայտությամբ, ապա պատռեց: «Ահավոր բան է կնոջ հիշողությունը», ինչպես մի անգամ ասել էր լորդ Հենրին:

Մի գավաթ սև սուրճ խմելուց հետո անձեռոցիկով դանդաղ մաքրեց շուրթերը, նշան արեց, որ սպասավորը չգնա և, մոտենալով գրասեղանին, նստեց, երկու նամակ գրեց: Մեկը գրպանը դրեց, մյուսը մեկնեց սպասավորին:

- Ֆրենսիս, սա տարեք Հերթֆորդ-սթրիթ 152, իսկ եթե միստեր Քեմբելը Լոնդոնում չլինի, իմացեք նրա հասցեն:

Մենակ մնալով՝ Դորիանը գլանակ վառեց և թղթի վրա սկսեց նկարել նախ ծաղիկներ և մի քանի ճարտարապետական դրվագներ, ապա մարդկային դեմքեր: Հաճկարծ նկատեց,

ույ նկարած բոլոր դեմքերը զարմանալիորեն նման են
Մուսկոլ Հոլլուորդին: Մոայլվեց և, վեր կենալով, մոտեցավ
գլխավահարանին, վերցրեց առաջին պատահած գլխոյր,
ուրուշեց չմտածել կատարվածի մասին, մինչև դրա ծայրահեղ
սևնորածեշտությունը չլինի:

Դորիանը մեկնվեց բազմոցի վրա և նայեց գրքի վերնագրին:
'Կա Գոտյեի «Արծնապակիներ և զարդաքանդակներ» գիր-
քն Լ,ր՝ Շամպանտիեի շքեղ հարտարակությամբ, ճապոնա-
կան թղթի վրա, Ժակ-Մարի փորագրություններով, կիտրո-
նուսյանաչավուն կաշվե կազմի վրա նկարված էին ոսկեզօծ
վուռոյակներ և կետագծային նոնաքարեր: Դա Ադրիան Սին-
յուսոնն էր նվիրել իրեն: Թերթելով էջերը՝ հայացքը կանգ
առավ Լասների ձեռքի մասին պոեմի վրա. շիկակարմիր
առվամազով ծածկված և «doigt de faune»¹, սառը դեղին
ձևոյր «du supplice encore mal lavée»²: Դորիանը թեթևակի
յուղալով նայեց իր սայիտակ մոմանման նուրբ մատներին
և յարունակեց կարդալ, մինչև հասավ հետևյալ հիանալի
առվերին Վենետիկի մասին.

Ջինչ ալիքների թեթև հուզանքում,
Բուստալճակում հայելանման,
Ծիծաղում է, տես, ճերմակ-վարդագույն
Ադրիատիկի քնքուշ Վեներան:

Ծովի հարթության վրա գեղատես,
Ուր ալիքներն են երգում ծփանուտ,
Աղջըկական կույս ստինքների պես,
Դառնում են ահա գմբեթները սուրբ:

¹ Այնուամարդի մատներով (ֆր.):

² 'Կա չլ,ր մաքրվել հանցանքի հետքերից (ֆր.):

Փոքրիկ մակույկն է մոտենում կամաց,
Պարանը սյունին նետում անհամբեր,
Ու վարդագունող հենքի դեմ դիմաց
Բարձրանում եմ ես սանդուղքներն ի վեր:

Ինչ զմայելի բանաստեղծություն է... Կարդում ես, և թվում է, թե թիավարում ես վարդամարգարտագույն քաղաքի կանաչավուն ջրերում՝ ծածանվող վարագույրներով արծաթաքիթ սև գոնդոլի մեջ նստած:

Նույնիսկ բանաստեղծության տողերը թվում էին փիրուզագույն ուղիղ գծեր, որոնք ակոսվում էին նավակի ետևից Լիդո թիավարելիս: Գույների հանկարծակի լուցկլտումը հիշեցնում էր ծիածանաքարե վզիկներով թռչուններին, որոնք ճախրում էին մեղրահացի պես ոսկեփայլ զանգակատան շուրջը կամ վեհապանծ գեղանագույնամբ շորորում կիսամթին փոշոտ կամարասրահներով: Գլուխը բարձին դրած՝ կիսախուփ աչքերով Դորիանը նորից ու նորից կրկնում էր ինքն իրեն.

Ու վարդագունող շենքի դեմ-դիմաց
Բարձրանում եմ ես սանդուղքներն ի վեր:

Ամրողջ Վենետիկը այս երկու տողում էր: Հիշեց այնտեղ անցկացրած աշունը և հրաշալի սերը, որ մղում էր նրան ամեն տեսակի խելահեղության: Ռոմանտիկան ամենուրեք է: Բայց Վենետիկը, ինչպես և Օքսֆորդը, մնացել էր նրա համար որպես ռոմանտիկայի հենք, իսկ իսկական ռոմանտիկայի համար հենքն ամեն ինչ է կամ՝ գրեթե ամեն ինչ:

Միառժամանակ Դորիանի հետ Վենետիկում էր նաև Բեզիլը: Նա խելագարվում էր Տինտորետտոյի համար: Խեղճ Բեզիլ... Ինչպիսի սոսկալի մահ...

Դորիանը հառաչեց և որպեսզի մոռացության տա այդ

մտքերը, կրկին սկսեց ընթերցել Գոտյևի բանաստեղծությունները: Նա կարդաց Ջոյունիայի մի փոքրիկ սրճարանի մասին, որտեղ ծիծեռնակները անվերջ ներսուղուրս են անում լուսամուտից, ուր հաջիները նստած քաշում են իրենց սալե սուր-ողորմյանները, ուր չալմայավոր վաճառականները ծխում են երկար, ծոպկավոր ծխամորճեր և լուրջ գրուցում միմյանց հետ: Կարդում էր համաձայնության հրապարակում կանգնած Կոթողի մասին, որն իր միայնակ օտարության մեջ գրանխոս սպյունք էր թափում՝ թախճելով արևի և լոտոսածածկ շոգ Լեդոսի մասին՝ ձգտելով դեպի սֆինքսների աշխարհը, սրտեղ ապրում են վարդագույն եգիպտահավերը, ոսկեգօծ մուլիլներով սպիտակ գառնանգղները և բյուրեղյա փոքրիկ աչքերով կոկորդիլոսները, որ սողում էին գոլորշիացող կամաչ տիղմի վրա:

Հետո Դորիանն սկսեց խորհել այն բանաստեղծությունների մասին, որոնք, համբույրներով ողողած մարմարից երաժշտություն քամելով, պատմում են այն արտասովոր արձանի մասին, որ Գոտյեն համեմատում է կոնտրալտո ձայնի հետ և սնվանում «monstre charmant»¹, և որը հանգչում է Լուվրի հյուանաքարե սրահում:

Ի այց քիչ անց գիրքն ընկավ Դորիանի ձեռքից: Տագնապող սուրսափի զգացումը համակեց նրան: Իսկ եթե հանկարծ Ալան Քեմփրելը Անգլիայում չլինի ... Մինչև նրա վերադարձը սուսոլյին ժամանակ կանցնի: Կամ գուցե Ալանը մեյժի տուն գալ: Ինչ կանի այն ժամանակ: Չէ որ յուրաքանչյուր բոպեն սրիասական է:

Հինգ տարի առաջ ինքն ու Ալանը շատ մտերիմ էին, գրելու, սուրածան: Հետո այդ ընկերությունը հանկարծ ընդհատվեց: Իսկ այժմ, երբ հանդիպում էին բարձր հասարակության մեջ:

1. մայից հրեշ (ֆր.):

միայն Դորիան Գրեյն էր ժպտում, իսկ Ալան Քեմփրելը՝ երբևր՝
Քեմփրելը չափազանց խելացի և բարձրաշնորհ երիտա-
սարդ էր, բայց կերպարվեստից ոչինչ չէր հասկանում և նրան
փոքրիշատե պատկերացում ուներ պոեզիայի գեղեցկության
մասին, ապա միայն Դորիանի շնորհիվ: Նրա միակ կիրքը
գիտությունն էր: Քեմփրիջում նա ժամանակի մեծ մասն
անց էր կացնում լաբորատորիայում և գերազանց ավարտեց
բնական գիտությունների կուրսը: Այժմ հրապուրված էր
քիմիայով, ուներ սեփական լաբորատորիա, որտեղ փակ-
վում էր օրն ի բուն՝ ի մեծ հեճուկս մոր, որը երագում էր
որդուն պառլամենտական դիրք և քիմիկոսի մասին աղոտ
պատկերացում ուներ, նա կարծում էր, թե քիմիկոսը դեղա-
գործի նման բան է:

Այնուամենայնիվ, քիմիան չէր խանգարում Ալանին նաև
հիանալի երաժիշտ լինել: Նա ջութակ ու դաշնամուր շատ
ավելի լավ էր նվագում, քան սիրողների մեծամասնությունը:
Հենց երաժշտությունն էլ նրա և Դորիան Գրեյի մտերմության
առիթոն էր հանդիսացել, երաժշտությունը և այն անմեկնելի
հմայքը, որ օգտագործում էր Դորիանը ցանկանալուն պես,
իսկ հաճախ էլ՝ առանց գիտակցելու: Նրանք առաջին անգամ
հանդիպել էին լեդի Բերկշիրի տանը մի ելուկո, երբ այնտեղ
նվագում էր Ռուբինշտեյնը, իսկ հետո միշտ միասին լինում
էին օպերայում և ամենուր, որտեղ կարելի էր լսել լավ
երաժշտություն:

Նրանց մտերմությունը տևեց տասնութ ամիս: Քեմփրելը
միշտ լինում էր մերթ Մելքիում, մերթ Գրովենոր-Սկվերում:
Ինչպես շատերի, այնպես էլ նրա համար Դորիանը կյանքի
ողջ գեղեցիկի և սքանչելիքի մարմնացումն էր: Ոչ ոք դեռ չէր
տեսել որևէ ընդհարում Դորիան Գրեյի և Քեմփրելի միջև:
Բայց հանկարծ մարդիկ նկատեցին, որ նրանք Խանդիպելիս

կուսով Են միմյանց հետ խոսում, և Քենդիբելը, կարծես, միշտ ու վիսատում էր ավելի շուտ հեռանալ որևէ երևկույթից, որտեղ ներկայ էր նաև Դորիան Գրեյը: Ալանը շատ էր փոխվել, Երևանս Կուրմանալիորեն մեկամաղձոտ էր դառնում, և թվում էր, թե նույնիսկ այլևս երաժշտություն չի սիրում. համերգների չէր Կուրմ և երբեք չէր համաձայնում նվագել՝ արդարանալով, որ Կյանված է գիտությամբ և երաժշտությամբ զբաղվելու մասնակցություն: Իրոք, դա ճիշտ էր: Ալանն օրեցօր ավելի ու ավելի էր գրավվում կենսաբանությամբ, և նրա անունը մի քանի անգամ արդեն երևացել էր գիտական ամսագրերում՝ ուր? հետաքրքիր փորձերի հետ կապված:

Այս հենց այդ մարդուն էր Դորիան Գրեյն սպասում յուսին մեկ անգամ նայելով ժամացույցին: Ժամանակն անցնում էր, նա սարսափելի սկսում էր հուզվել: Վերջապես վեր կացավ և մեծ-մեծ քայլերով ետ ու առաջ արեց սենյակում՝ փոստակում փակված գեղեցիկ գազանի նման: Նրա ձեռքերը Կուրմանալիորեն սառը-սառն էին:

Սպասումը դառնում էր անտանելի: Ժամանակը կարծես ոչ թե գնում, այլ սողում էր կապարե ոտքերով, մինչդեռ Դորիանին թվում էր, թե ինքը մոլեգին հողմի թևերով սլանում է Կուրմի խավար անդունդի եզրը: Նա գիտեր, թե այնտեղ ինչ է սպասվում իրեն, պարզորոշ տեսնում էր այդ և դողալով խոնավ մտքերը սեղմում էր այրվող կոպերին՝ ցանկանալով կարծես Կուրմի մեջ ձգվել աչքերը և զրկել իրեն տեսողությունից ու նույնիսկ՝ ուղեղից: Բայց ապարդյուն: Ուղեղը սնվում էր մեխանիկական պաշարով և ուժգնորեն աշխատում էր, իսկ Երևան-Կուրմությունը, սարսափից դառնալով ավելի ձկուն, ջղաձգվում էր և գալար-գալար լինում, ինչպես կենդանի էակը, որ սուր Կուրմից պարում էր այլանդակ տիկնիկի պես հարթակի վրա՝ Կուրմ տալով ատամները շարժվող դիմակի տակից:

Հետո հանկարծ ժամանակը կանգնեց: Այո՛, այդ կույր, դանդաղաշարժ սողունը դադարեց արդեն նաև շարժվելուց: Եվ հենց որ ժամանակը մեռավ, սարսափելի մտքերը սրընթաց սկսեցին առաջ սլանալ՝ այլանդակ ապագան հանելով գերեզմանից և ցույց տալով Դորիանին: Նա հայացքը սևեռեց ապագային և սարսափից քարացավ:

Վերջապես դուռը բացվեց, և ներս մտավ սպասավորը: Դորիանը նրան հառեց իր ապակիացած աչքերը:

- Միստր Քեմփբելը, սըր,- հայտնեց սպասավորը:

Թեթև հառաչանք դուրս թռավ Դորիանի չորացած շուրթերից, նրա այտերի գույնը նորից տեղն եկավ:

- Անմիջապես ներս հրավիրեք, Ֆրենսիս:

Դորիանն զգում էր, որ արդեն սթափվել է: Փոքրոգության նույն անցել էր:

Սպասավորը խոնարհվեց և դուրս եկավ: Մի քանի րոպե անց ներս մտավ Ալան Քեմփբելը՝ մոայլ, խիստ գունատ, ածխանման մազերն ու թուխ հոնքերը ավելի շատ էին ընդգծում նրա գունատությունը:

- Ալան, որքան բարյացակամ եք: Շնորհակալ եմ, որ եկար:

- Գրե՛յ, ես որոշել էի այլևս ոտք չդնել Ձեր շենը: Բայց Դուր գրել էիք, որ կյանքի և մահվան հարց է...

Նրա ձայնը սառն էր և խիստ: Խոսում էր ընդհատ-ընդհատ: Սևեռուն, զննող հայացքում զգացվում էր արհամարհանք Դորիանին դիմելիս: Ձեռքերը կարակուլե վերարկուի գրպանում էին և, կարծես, չնկատեց Դորիանի մեկնած ձեռքը:

- Այո՛, Ալան, կյանքի ու մահվան հարց է, և այն էլ ոչ թե՛ մեկ, այլ՝ երկու մարդու: Նստեցե՛ք:

Քեմփբելը նստեց սեղանի մոտ, իսկ Դորիանը՝ նրա դիմաց: Նրանց աչքերը հանդիպեցին: Դորիանի հայացքում անսահման վիշտ կար: Նա գիտեր, թե ինչ ահավոր բան է

պատրաստվում ասելու.

Մի րոպե լարված լռությունից հետո նա հենվեց սևդանին և սլոսեց խոսել շատ հանդարտ, դիտելով յուրաքանչյուր խոսքի սուղեցությունը Ալանի դեմքին:

Ալան, այս տան վերին կողպած սենյակում, որտեղ ինձնից լուսլու ոչ ոք չի մտել, սեղանի մոտ նստած է մի դիակ: Նա մտնացել է սրանից տասը ժամ առաջ... Մի ցնցվեք և այդպես մի նայեք... Թե ո՞վ է այդ մարդը, ինչո՞ւ է մահացել, ինչպե՞ս է մահացել, Ձեզ չի վերաբերում: Ձեր անելիքը հետևյալն է...

Լոնցենք, Գրեյ: Այլևս ոչինչ չեմ ուզում լսել: Ճիշտ եք ասում, թե ոչ, ինձ համար միևնույն է: Ես վճռականապես հրաժարվում եմ խառնվել Ձեր գործերին: Ձեր սոսկալի գաղտնիքները պահեք Ձեզ համար, նրանք ինձ այլևս չեն հետաքրքրում:

Ալան, Դուք ուզեք-չուզեք այդ գաղտնիքը պետք է իմանաք: Չափազանց ցավում եմ, Ալան, բայց ինչ արած: Դուք միակ մարդն եք, որ կարող եք ինձ փրկել: Ես ստիպված եմ ձեզ իրազեկ դարձնել այդ գործին, ուրիշ ելք չկա: Ալան, Դուք գիտունական եք, քիմիայի և այլ գիտությունների մասնագետ: Այն, Դուք պետք է ոչնչացնեք այն, ինչ վերևում է, պետք է ոչնչացնեք այնպես, որպեսզի ոչ մի հետք նրանից չմնա: Այդ մարդուն ոչ ոք չի տեսել իմ տունը մտնելիս: Բոլորն էլ համոզված են, որ հիմնաՆա Փարիզում է: Նրա բացակայությունը չի նկատվի մի քանի ամիս: Իսկ երբ արդեն նկատվի, նրանից այստեղ ոչ մի հետք չպետք է գտնվի: Ալան, Դուք պետք է նյութ և նրան պատկանող իրերը մի բուռ մոխրի վերածեք, որ կարողանամ քամուն տալ:

Դուք խելագարվել եք, Դորիան:

Ա՛հ, վերջապես Դուք ինձ Դորիան անվանեցիք: Հենց այդան էի սպասում:

- Դուք խելագար եք, լսո՛ւմ եք, խելագար, եթե Ձեր մտային անցնում է, թե թեկուզ մատու կշարժեմ Ձեզ օգնելու համար: Եթե Դուք խելագար չլինե՞իք, ինչպե՞ս կարող էիք անել սույն հրեշավոր խոստովանությունը: Ես չեմ ցանկանում խառնովյալ այդ գործին, ինչպիսին էլ ուզում է լինի: Մի՞թե Դուք կարծում եք, թե ես Ձեզ համար կկործանեմ իմ համբավը: Իմ ի՞նչ գույժն է, թե ինչ սատանայական գործեր եք բռնել:

- Դա ինքնասպանություն էր, Ալան:

- Այդ դեպքում ես ուրախ եմ Ձեզ համար: Բայց ո՞վ նրան դրդեց այդ, ինքնասպանությանը: Դուք, իհարկե:

- Ուրեմն, Դուք հրաժարվո՞ւմ եք ինձ օգնելուց:

- Իհարկե, հրաժարվում եմ: Ես բացարձակապես Ձեզ հետ ընդհանուր ոչինչ ունենալ չեմ ուզում: Թող խայտառակնու Ձեզ, ինձ համար միևնույն է: Դուք արժանի եք դրան: Լուսույնիսկ ուրախ եմ Ձեր խայտառակության համար: Ինչպե՞ս եք համարձակվում ինձ, հատկապես ինձ խնդրել խառնվելու այդ զարհուրելի գործին: Կարծում էի, թե Դուք շատ լավ երձանաչում մարդկանց: Ձեր բարեկամ լորդ Հենրի Ուոթթոնը, Ձեզ շատ բան է սովորեցրել, բայց հոգեբանություն, տեսնում եմ, չի սովորեցրել: Ես նույնիսկ մատու մատիս չեմ խփի Ձեզ համար, ոչ մի բան ինձ չի կարող ստիպել օգնության գալ Ձեզ: Դուք սլսալ հասցեով եք եկել, Դորիան: Դիմեք ձեր ընկերների օգնությանը, բայց ոչ ինձ:

- Ալան, սպանություն է: Ես եմ սպանել նրան: Դուք չզիտեք, թե որքան եմ տառապել ես նրա պատճառով: Եթե իմ կյանքը այսպես է դասավորվել և ոչ թե ուրիշ կերպ, ապա այդ մարդու հանցանքն ավելի մեծ է, քան խեղճ Հարրիինը: Գուցե ինքը չէր էլ ուզում այդ բանը, բայց այդպես դուրս եկավ:

- Մարդասպանություն: Տեր իմ աստված, ահա թե ինչի եք հասել: Դորիան, իմ գործը չէ: Բայց, միևնույն է, Ձեզ

Կենդանաբանական ճանապարհորդությունները, կենդանաբանական էությունը, և ինքն իրեն մասնաճյուղ: Այնուամենայնիվ, ես գործ չունեմ:

«Ուտը է գործ ունենալ: Սպասեցեք, սպասեցեք մի րոպե: Ես ուտը ինձ, միայն լսեցեք, Ալան: Ես Ձեզ խնդրում եմ միայն գլխավորական փորձ կատարել: Դուք լինում եք հիվանդանոցում, գլխավորական փորձարարներում և Ձեր կատարած գաղտնիքներից մեկը ուղղվում: Եթե զգվելի դիտարկում կամ գարշահոտ խորհրդատուներում տեսնեիք այդ մարդուն արյան հոսքի համար փողոկաներ ունեցող թիթեղապատ սեղանի վրա, պարզապես կդիտեիք՝ որպես հետաքրքիր փորձի առարկա: Դուք այդ կանեիք նույնիսկ առանց կնճռուովելու: Մեր մտքով էլ չէր անցնի, թե Դուք ինչ-որ վատ բան եք անում: Ընդհակառակը, թերևս մտածեիք, որ աշխատում եք մարդկության բարօրության համար, հարստացնում եք աշխարհի գիտությունը, բավարարում եք բնական հետաքրքրությունը կամ նման մի բան: Այն, ինչ ես խնդրում եմ: Մեզանից, Դուք բազմաթիվ անգամ եք կատարել: Եվ, իհարկե, դիտել ոչնչացնելն ավելի զգվելի չէ, քան այն, որ սովոր եք կատարել հերձարանում: Հասկացեք, դա միակ հանցանշանն է, իմ դեմ: Եթե հայտնաբերվի, կորած եմ, և անկասկած կհայտնաբերվի, եթե չօգնեք ինձ:

Միթե Դուք մոռացաք այն, ինչ ես ասացի: Ես Ձեզ օգնելու ոչ մի ցանկություն չունեմ: Այդ ամբողջ պատմությունը ինձ բոլորովին չի վերաբերում, ես լրիվ անտարբեր եմ դրա նկատմամբ:

- Ալան, աղերսում եմ: Իմ դրության մեջ մտեք: Հենց նոր՝ Ձեր գնալուց քիչ առաջ, քիչ էր մնացել սարսափից մեռնելի: Մի օր էլ գուցե ինքներդ զգաք նման բան... Օ՛, ո՛չ, ո՛չ, ես դա չեմ ուզում ասել... Գործին պարզապես գիտական տեսակետով

ուայնք: Չէ որ Դուք չեք հարցնում, թե որտեղից են բերում այն դիակները, որոնց վրա փորձ եք կատարում: Հիմա էլ մի հարցրեք: Առանց այդ էլ ես շատ բան ասացի, քան հարկավոր էր: Աղաչում եմ, մի մերժեք. չէ՞ որ մենք ընկերներ ենք եղև. Ալան:

- Մի խոսեցեք անցած օրերի մասին, Դորիան: Նրանք մեռել են:

- Երբեմն այն, ինչ մենք մեռած ենք համարում, դեռ երկար չի ուզում մեռնել: Վերնահարկի մարդը չի գնում: Նա նստած է սեղանի մոտ հակված գլխով և ձգված ձեռքերով... Ալան. Ալան, եթե Դուք ինձ չօգնեք, ես կորած եմ: Օ՛հ, ինձ կկախեն, Ալան, միթե չեք հասկանում: Կկախեն արածիս համար...

- Ապարդյուն է շարունակել այդ խոսակցությունը: Ես վճռականապես հրաժարվում եմ Ձեզ օգնելուց: Խնդրելը Ձևս կողմից խելացնորություն է...

- Մերժում եք:

- Այո՛

- Աղերսում եմ, Ալան:

- Իզուր:

Դորիան Գրեյի աչքերում կրկին վիշտ արտացոլվեց: Նա մեկնեց ձեռքը և, սեղանից թուղթ վերցնելով, ինչ-որ բան գրեց: Երկու անգամ կարդաց, զգուշությամբ ծալեց և շարունակ Ալանին: Ապա վեր կացավ և մոտեցավ լուսամուտին:

Ջենփրելը զարմացած նայեց Դորիանին, վերցրեց թուղթը և բացեց: Երբ կարդաց երկտողը, գույնը մեռելի պես գցեց. կույ եկավ աթոռի վրա: Մարսափելի թուլություն զգաց: Միրտն անհանգիստ բաբախում էր, բաբախում էր դատարկության մեջ: Թվում էր՝ հիմա կպայթի:

Երկու-երեք րոպե ահավոր լռություն տիրեց: Դորիանը շրջվեց և, մոտենալով Ալանին, ձեռքը դրեց նրա ուսին:

Շատ եմ ցավում, Ալան,- մրմնջաց նա,- բայց ուրիշ կար
չունեմ: Նամական արդեն գրված է, ահա: Տեսնում եր իստ
յվն: Եթե ինձ չօգնեք, պետք է ուղարկեմ: Իսկ թե ինչ կլինի
նեոուանքը, Ձեզ քաջ հայտնի է: Բայց ես համոզված եմ, որ
'Իսրայ կօգնեք: Այժմ արդեն չեք կարող մերժել: Ես երկար
փորձեցի խնայել Ձեզ, պետք է դա ընդունեք: Բայց Դուք դա-
ման գտնվեցիք, վիրավորելու աստիճան կոպիտ: Ինձ հետ
դեռ ոչ ոք չի համարձակվել վարվել այնպես, ինչպես Դուք,
համեմայն դեպս, ոչ մի կենդանի էակ: Ամեն ինչ համբե-
յությամբ տարա: Այժմ պայմաններ թելադրելու հերթն իմն է:

Քեմփբելը ձեռքերով ծածկեց դեմքը և սկսեց դողալ:

Այո, պայմաններ թելադրելու հերթն իմն է, Ալան, և Դուք
պիտեր, թե ինչ պայմաններ: Ամեն ինչ պարզ է: Եկեք: Եվ
սույզես մի դողացեք: Այդ բանը պետք է արվի: Արիացեք և
կատարեք:

Ինչու տնքոց պոռթկաց Քեմփբելի շուրթերից, նա ողջ
մարմնով դողաց: Ժամացույցի թխկթխկոցը բուխարու վրա
կարծես տրոհում էր ժամանակը տառապանքի զատ-զատ
կրկնների, որոնք մեկը մյուսից սուսկալի էին: Թվում էր, թե
կրկարթե օղակը գնալով ավելի է սեղմում գլուխը, սպառ-
նուցող խայտառակությունը, կարծես, արդեն պարուրել էր
կրան: Դորիանի ձեռքը նրա ուսի վրա արձժի անտանելի
նակություն ուներ, և թվում էր՝ շուտով կձգմի նրան:

- Դե, Ալան, վճռեցեք անմիջապես:

- Ձեմ կարող,- մեքենայորեն ասաց Քեմփբելը, կարծես
սույ բառերը կարող էին ինչ-որ բան փոխել:

- Պետք է անեք: Ուրիշ ընտրություն չունեք: Մյ՛ն հապաղե՛ք:

Քեմփբելը մի պահ վարանեց:

.. Այնտեղ՝ վերևում, կրակ կամ:

.. Այն, գազօջախ, ասրեստով:

- Ես պետք է տուն գնամ լաբորատորիայից իրեր վերցնելու համար:

- Ո՛հ, Ալան: Դուք այստեղից չպետք է հեռանաք: Գրեցնր, թե ինչ եք ուզում, իմ սպասավորը կառքով կգնա, կրերի:

Քենփրեյը մի քանի տող խզմզեց, ծրարեց և ծրարը հասցեագրեց օգնականի անունով: Դորիանը վերցրեց երկտույր և ուշադիր կարդաց: Ապա հնչեցրեց զանգը, կանչեց սպասավորին և տվեց նրան՝ հրամայելով վերադառնալ հնարավորին չափ շուտ և բերել այն, ինչ նշված է:

Երբ սրահի դուռը ծածկվեց, Քենփրեյը ջղայնորեն շարժվեց և բարձրանալով աթոռից՝ մոտեցավ բուխարուն: Նա դողում էր տենդագին:

Մոտ քսան րոպե երկուսն էլ լուռ էին: Սենյակում լսվում էր նույնիսկ ճանճի բզզոցը, և մուրճի հարվածների նման ժամացույցի կտկտոցը:

Աշտարակի ժամացույցը խփեց ժամը մեկը: Քենփրեյը շրջվեց և, նայելով Դորիանին, տեսավ նրա աչքերն արցունքով լցված: Նրա թախծոտ դեմքին ինչ-որ մաքրություն և նրբություն կար, որ կատաղեցնում էր Ալանին:

- Դուք ստոր եք, զարհուրելի ստոր, - քրթմնջաց նա:

- Լոռեցեք, Ալան, Դուք փրկեցիք իմ կյանքը:

- Ձեր կյանքը: Բարի երկինք: Եվ ինչ կյանք է դա: Քայքայումից քայքայում գնալով՝ վերջապես հասաք վերջնակետին՝ ոճրագործության: Բայց ես Ձեր կյանքի փրկության համար չէ որ անում եմ այն, ինչ պահանջում եք ինձանից:

- Ա՛յս, Ալան, - հառաչելով՝ շնջաց նա, - ես կուզեի, որ Ձեր նկատմամբ տածած իմ կարեկցանքի հազարերորդական մասը Դուք ունենայիք իմ հանդեպ:

Այս խոսքերն ասելով՝ նա շրջվեց դեպի լուսամուտը և նայեց պարտեզին: Քենփրեյը չպատասխանեց:

Միտ տասը րոպե հետո դուռը բախեցին: Ներս մտավ սպա
տասիրը՝ իր հետ բերելով քիմիական նյութերով լի կարմիր
փայտե մի մեծ արկղ, պողպատե և պլատինե լարի երկայ մի
կուպ և բավական տարօրինակ ձևի երկու երկաթե կեռ:

Մրանք այստեղ թողնեմ, սըր,- հարցրեց նա Քեմվիկլին:

- Այո,- ասաց Դորիանը,- Բայց, դժբախտաբար, Ֆյունս
սիս, այլ հանձնարարություն էլ ունեմ: Ինչպես է Ռիչմոնդի
պարտիզայանի անունը, որ Սելբիում մեզ խուրճներ և
մատակարարում:

- Հարդեն, սըր:

Այո, Հարդեն: Իսկ այժմ պետք է անմիջապես գնաք
Ռիչմոնդ՝ նրա մոտ, ասեք, որ նա իմ պատվիրածից երկու
սուգամ ավելի խուրճներ ուղարկի, և սպիտակ խուրճները,
ուրբան հնարավոր է՝ քիչ, ասենք, սպիտակ բոլորովին պետք
չէ: Այսօր հաճելի օր է, իսկ Ռիչմոնդը չքնաղ վայր է, այլապես
ձեզ չէի անհանգստացնի:

- Ինչ եք ասում, սըր: Ոչ մի անհանգստություն: Ժամը
յուսխիսին եք կարգադրում վերադառնալ:

- Որքան ժամանակ կտևի Ձեր փորձը, Ալան,- հարցրեց
Դորիանը հանգիստ և անտարբեր ձայնով: Երրորդ մարդու
նկրկայությունից, կարծես, արտակարգ համարձակություն էր
ուռացել:

Քեմվիբելը մոռայլվեց և կծեց շրթունքը:

- Միտ հինգ ժամ,- պատասխանեց նա:

- Ուրեմն, կարող եք վերադառնալ յոթն անց երեսունին,
Ֆյունսսիս... Կամ, սպասեցեք, գիտեք ինչ, գնալուց առաջ
պատրաստեք իմ հագուստը՝ ինչ պետք է հագնեմ, իսկ
կրկնոն թողնում եմ Ձեր տրամադրության տակ: Ես տանը չեմ
ձուշելու, այնպես որ, Ձեր կարիքը չեմ զգա:

- Շնորհակալ եմ, սըր,- ասաց սպասավորը և դուրս եկավ:

- Դն, Ալան, ոչ մի բոլոր չպետք է կորցնել: Ինչքան ծանր է, այս արկղը: Դա ես կվերցնեմ, իսկ Դուք մյուսները վերցրեք:

Դորիանը խոսում էր արագ և պաշտոնական: Քեմփբելը հնազանդ էր: Նրանք միասին ելան սենյակից:

Երբ հասան վերնահարկ, Դորիանը հանեց բանալին և բացեց դուռը: Բայց հանկարծ կանգ առավ, աչքերի մեջ երևաց անհանգստություն և սկսեց դողալ:

- Ալան, ես երևի չկարողանամ ներս մտնել,- մրմնջաց նա:

- Մի՛ մտեք, Դուք ինձ բոլորովին էլ պետք չեք,- սառնությամբ ասաց Քեմփբելը:

Դորիանը կիսով չափ բացեց դուռը: Անմիջապես նրա աչքին զարկեց արևի լույսի տակ դիմանկարի հեզնող դեմքը: Հատակին ընկած էր պատռված վարագույրը: Հիշեց, որ անցած գիշեր, առաջին անգամ կյանքում, մոռացել է ծածկել ծակատազրական կտավը: Եվ ուզում էր նետվել դեպի նկարն ու ծածկել այն, երբ ցնցված ընկրկեց:

Այդ ինչ նողկալի կարմիր հեղուկ է շողում նրա ձեռքին. կարծես կտավը քրտնած լինի արյունով: Ինչ գարհուրելի է... ավելի գարհուրելի, քան այդ անշարժ մարմինը, որ փլված, ընկած էր սեղանին, որի այլանդակ ստվերը արնաողող գորգի վրա ցույց էր տալիս, որ դիակը դեռ նույն տեղում է, ինչպես որ ինքը թողել էր երեկ:

Դորիանը խորը շունչ քաշեց և, ավելի լայն բացելով յուրը, աչքերը կիսախուփ, գլուխը մի կողմ շրջած, արագ ներս մտավ՝ որոշելով ոչ մի անգամ չնայել մեռածին: Հետո, կռանալով, վերցրեց ոսկեգույն ծածկոցը և գցեց դիմանկարի վրա:

Վախենալով շրջվել՝ նա, հայացքը ծածկոցի նախշազարդերին հառած, անշարժ կանգնած էր տեղում: Ապա լսում էր, ինչպես Քեմփբելը ներս բերեց ծանր արկղը, երկաթները և

միտս իրերը, որ հարկավոր էին իրեն: Եվ հանկարծ Դորիանոս
հարցրեց ինչն իրեն, թե արդյոք Ալանը ծանոթ է Բեյլի
Օլլոուորդի հետ, եթե՝ այո, ապա ի՞նչ են նրանք մտածել
միմյանց մասին:

Այժմ ինձ մենակ թողեք,- հնչեց նրա ետևում դաժան
ձայնը:

Դորիանը շրջվեց և արագ դուրս գնաց: Նա հասցրեց
միայն նկատել, որ սպանվածը այժմ ուղիղ է նստեցրած
տրոտին և հենած դեպի թիկնակը, իսկ Քենփրելը, հայացքը
հստած դիակի դեղին, փայլուն դեմքին, նայում է նրան:

Աստիճաններով ցած իջնելիս նա լսեց, որ դուռը բանալիով
կրկնվեց:

Յոթից բավական անցել էր, երբ Քենփրելը վերադարձավ
գլխոտարան: Նա գունատ էր, բայց բացարձակապես հան-
գլիատ:

- Ձեր պահանջը ես կատարեցի,- քրթմնջաց նա,- իսկ
կյանա՝ մնաք բարով մեկընդմիջտ: Այլևս Ձեզ հանդիպել չեմ
ուզում:

- Դուք փրկեցիք ինձ կործանումից, Ալան: Ես երբեք դա
չեմ մոռանա,- ասաց Դորիանը:

Հենց որ Քենփրելը զնաց, Դորիանը բարձրացավ վերնա-
հարկ:

Սենյակում տարածվել էր ազոտաթթվի սուր հոտ: Սեղանի
մոտ նստած դիակն անհայտացել էր:

ԳԼՈՒԽ XV

Այդ նույն երևկո՝ ժամը ութն անց երեսուն րոպեին, հիա նալի հագնված, կոճականցքին մի փունջ պարմյան մանուշակ ամրացրած, Դորիան Գրեյը խոնարհվող սպասավորների ուղեկցությամբ մտավ լեդի Նարբորոյի հյուրասենյակը: Բուն քի զարկերակները մոլեգին տրոփում էին, սաստիկ հուզված էր, բայց, ինչպես միշտ, անբռնազրոսիկ շնորհագեղությամբ թևքվեց՝ համբուրելու տանտիրուհու ձեռքը: Թերևս մարդու անկաշկանդ շարժումներն ավելի բնական են լինում այն ժամանակ, երբ նա ստիպված է լինում ձևացնել: Եվ, իրոք, այդ երեկո Դորիան Գրեյին նայելիս ոչ ոք չէր հավատա, թե նա ապրել է զարհուրելի ողբերգություն, որից ավելի զարհուրելի բան չի լինում մեր օրերում: Այդ նրբագեղ մատները երբևր չէին կարող դանակ վերցնել ոճրագործության համար, ժպտուն շուրթերը երբեք չէին բացվի աստծո և մարդկության սրբության ընդդեմ: Դորիանը նույնիսկ ինքն էր զարմանում իր արտաքին հանգստության վրա: Լինում էին պահեր, երբ նա, մտածելով իր երկակի կյանքի մասին, անսալիման հաճույք էր զգում:

Լեդի Նարբորոյի մոտ այդ երեկո հյուրերը առանձնապես շատ չէին, եկել էին միայն նրանք, ում նա հասցրել էր հապճեպ հաղորդել:

Նա խելացի կին էր, պահպանած, ինչպես լորդ Հենրին էր ասում, տգեղության սքանչելի հետքերը: Նա մեր ամենաձանձրալի դեսպաններից մեկի հիանալի կինն էր և ամուսնուն իր իսկ նախագծած մարմարե թանգարանում շքեղ թաղելուց, ապա աղջիկներին հարուստ, բայց բավականին տարեց մարդկանց հետ ամուսնացնելուց հետո նվիրվեց ֆրանսիական գրականության, ֆրանսիական խոհանոցի և ֆրանսիական սրամտության (երբ հաջողվում էր)

հաճույքներին:

Իորիանը նրա բացառիկ սիրելիներից մեկն էր, որի հետ գրուցելիս միշտ մեծագույն գոհունակություն էր հայտնում, որ նրան չի հանդիպել երիտասարդ ժամանակ. «Ես գլխումս, սիրելիս, խելահեղորեն կսիրահարվեի Ձեզ,- ասում էր նա սովորաբար,- և, հանուն Ձեր սիրո, գլխարկս կնետնեի հույժալից վրա: Ինչպիսի մեծ բարեբախտություն է, որ Դուք դեռ սխալմարի չէիք եկել: Իրոք, այն ժամանակ մեր գլխարկներն այնպան տղեր էին, իսկ հողմադացներն այնքան գրառված, որ ես երբեք որևէ մեկի հետ սիրախաղի բախտ չունեցա: Եվ, խուսրկե, դրանում ամենից շատ մեղավոր էր ինքը՝ Նարբորոն: Իսկ անավոր կարճատես էր, իսկ ինչ հաճույք դավաճանել ստուսնուն, երբ նա ոչինչ չի տեսնում երբեք»:

Այդ երեկո լեղի Նարբորոնի հյուրասենյակում բավական ձուձրալի էր: Բանը նրանում էր, ինչպես բացատրեց տանտիրուհին հնամաշ հովհարի ետևում, որ ամուսնացած դասերից մեկը հանկարծ հյուր է եկել, և, որ ամենավատն է, իր հետ բերել է նաև ամուսնուն:

- Ես կարծում եմ, որ դա շատ մեծ անսրբանկատություն է, դստերս կողմից,- շնջաց նա,- իհարկե, ես նույնպես ամեն սուռա Համբուրգից վերադառնալիս հյուր եմ մտնում նրանց մոտ, չէ՛, որ ինձ նման ծեր կնոջը ժամանակ առ ժամանակ թարմ օդ է հարկավոր: Բացի այդ, այնտեղ գնալիս ես աշխատում եմ սթափեցնել նրանց: Ձեք կարող պատկերացնել, թե ինչպես են ապրում: Իսկական գավառական կյանք են վարում: Այրենանում են կանուխ, որովհետև շատ անելիք ունեն, և քնում են վաղ, որովհետև մտածելիք չունեն: Ելիզաբեթ թագուհու ժամանակից ի վեր ամբողջ շրջակայքում ոչ մի ծեծկոտուր չի եղել, ուստի բոլորն էլ քնում են: Բայց մի վախեցեք, սեղանի շուրջը Դուք նրանց մոտ չեք նստի, անհոգ կացեք: Ինձ մոտ

կուտեր և կզբաղեցնէք ինձ:

Դորիանը ինչ-որ գեղեցիկ հաճոյախոսութիւն ասաց և հայացքով ընդգրկեց սենյակը. այո՛, իրոք, ծանծրալի երեկույթ էր: Երկուսին նա առաջին անգամ էր տեսնում, իսկ նրանցից բացի, այնտեղ էին էոնեստ Հորրուդենը՝ միջին տարիքի միջակութիւններից մեկը, որպիսիք Լոնդոնի ակումբնակի մշտական հաճախորդներն են: Նրանք թշնամիներ չունեն, բայց բարեկամների կողմից բնավ չեն սիրվում: Լեդի Ռեքսթոնը, որ խիստ պճնված, քառասունյոթ տարեկան, արծվաքիթ մի տիկին էր, ամեն կերպ ջանում էր անվանարկված երևալ, բայց այն աստիճանի տգեղ էր, որ, ի մեծ հիասթափութիւն նրա, ոչ ոք չէր հավատում, թե նա կարող է անբարոյական լինել: Միսսիս Էրլինը աննկատ, վենետիկցու նման շիկահեր տիկին էր: Տանտիրուհու դուստրը, անճաշակ հագնված երիտասարդ լեդի Ալիս Չեմփենը, բրիտանական այն բնորոշ դեմքերից մեկն էր, որ մեկ անգամ տեսնելով՝ երբեք չի հիշվում: Նրա ամուսինը կարմրայտ, սպիտակ այտմորուքներով մի արարած էր, որն, ինչպէս իր դասից շատերը, կարծում էր, թե անսահման կենսութախոթյամբ կարելի է ծածկել մտածելու ընդունակ չլինելու փաստը:

Դորիանն արդեն զղջում էր գալու համար, երբ հանկարծ լեդի Նարբորոն նայեց բուխարու վրա դրված բրոնզազօծ մեծ ժամացույցին և բացականչեց:

– Ուղղակի աններելի է, որ Հենրի Ուոթթոնն այդքան ուշանում է: Ես նրան դեռ առավոտն եմ իմաց տվել, և նա երդվել է, որ կգա:

Դորիանը որոշ չափով սփոփվեց, իմանալով, որ Հարրին գալու է, իսկ երբ դուռը բացվեց, և լսվեց լորդ Հենրիի ծորուն, նրգեցիկ ձայնը, որ հրապույր էր տալիս նրա կեղծ ներողութանը, Դորիանի ծանծրույթն իսկույն անցավ:

Բայց ճաշին ոչինչ չէր կարողանում ուտել: Ափսոսն ոտար վրում էր ափսեհի ետևից՝ ձեռք չտված: Լեդի Նարբորոն անդնդիատ հանդիմանում էր՝ ասելով, թե նա «վիրավորում է իսկո՞ղ՝ Ադոլֆին, որը ճաշացուցակը կազմել է հատկապես նրա համար»: Իսկ լորդ Հենրին մերթ ընդ մերթ նայում էր էր իր լարենկամին և զարմանում նրա լուրջյան և ցրվածություն վրա: Ծառայապետը ժամանակ առ ժամանակ Դորիանի լուծակը շամպայն էր լցնում, նա խմում էր մի շնչով: Սակայն հարավը չէր հագնում:

Դորիան.- ասաց վերջապես լորդ Հենրին, երբ մատուցել-
վին դոնդողածածկ որսամիսը.- այսօր ինչ է պատահել Ձեզ,
չուտ անտրամադիր եք:

- Սիրահարված է, երևի,- բացականչեց լեդի Նարբորոն,-
վավսենում է ասել, որպեսզի չխանդեմ: Եվ միանգամայն
միշտ է: Ես անպայման կխանդեմ:

- Սիրելի լեդի Նարբորո,- ժպտալով ասաց Դորիանը,-
սուղեն մի ամբողջ շաբաթ չեմ սիրահարվել: Այն ժամանակից
ի վեր, ինչ տիկին դը Ֆերրուրը հեռացավ Լոնդոնից:

- Ինչպե՞ս կարող եք Դուք՝ տղամարդիկդ, սիրահարվել
այդ կնոջը,- բացականչեց ծեր լեդին,- իսկապես, չեմ կարող
հուսկանալ:

- Դա պարզապես նրանից է, որ նա հիշում է Ձեզ, երբ
Դուք աղջնակ էիք, լեդի Նարբորո,- ասաց լորդ Հենրին,- նա
միակ կապն է մեր և Ձեր կարճ զգեստների միջև:

- Նա բոլորովին էլ չի հիշում իմ կարճ զգեստները, լորդ
Հենրի: Բայց ես նրան շատ լավ եմ հիշում երեսուն տա-
րի առաջ, երբ հանդիպեցինք Վիննայում, հիշում եմ, թե
ինչպիսի լանջաբացվածք ուներ:

- Նա հիմա էլ լանջաբացվածքով է,- պատասխանեց
լորդ Հենրին՝ երկար մատներով ձիթապտուղ վերցնելով: -

և՛լ երբ զուգվում է, հիշեցնում է ֆրանսիական վատ վեպի շյնը հրատարակություն: Բայց նա, իրոք, հետաքրքրի կին է, և միշտ՝ անակնկալներով լի: Իսկ ինչպիսի նվիրվածություն ունի ընտանիքի հանդեպ: Երբ մահացավ երրորդ ամուսինը, մազերը վշտից բուլորովին ոսկեհեր դարձան:

- Ինչպե՞ս կարող եք, Հարրի,- գոչեց Դորիանը:

- Դա ամենառոմանտիկ բացատրությունն է,- ծիծաղելով բացականչեց տանտիրուհին,- ասում եք երրորդ ամուսինը, միթե Ֆերրուլը չորրորդն է:

- Հենց այդպես է, որ կա, լեդի Նարբորո:

- Ոչ մի դեպքում չեմ հավատա:

- Միստեր Գրեյին հարցրեք, նրա ամենամտերիմ ընկեր-
ներից է:

- Միստեր Գրեյ, ձիշտ է:

- Նա այդպես է հավատացնում, լեդի Նարբորո: Ես նրան հարցրեցի, թե արդյոք չի գնում նրանց սրտերը և կախել գոտուց, ինչպես Մարգարիտա Նավարացին: Նա պատաս-
խանեց՝ ոչ, քանի որ, նրանցից և ոչ մեկը սիրտ չուներ:

- Չորս ամուսին, ազնիվ լսոսք դա trop de zèle¹ է:

- Ավելի ձիշտ՝ trop d'audace²: Ես հենց այդպես էլ նրան ասացի,- վրա բերեց Դորիանը:

- Օ՛, նա բավականաչափ համարձակություն ունի ամեն ինչի համար, սիրելիս: Իսկ ինչի՞ նման է Ֆերրուլը: Ես նրան չգիտեմ:

- Շատ գեղեցիկ կանանց ամուսինները պատկանում են ոճրագործների դասին,- ասաց լորդ Հենրին՝ կու՛մ-կու՛մ ըմ-
պելով գինին:

Լեդի Նարբորոն խփեց նրան հովհարով:

1 Չավազանց մեծ եռանդ (ֆր.):

2 Չավազանց մեծ համարձակություն (ֆր.)

· Լորդ Հենրի, ես բնավ չեմ զարմանում, որ աշխարհը ձեզ
համարում է չափազանց բարոյագուրկ մարդ:

- Միթե,- հարցրեց լորդ Հենրին՝ բարձրացնելով հունք-
նր,- ո՞ր աշխարհը: Ըստ երևույթին, խոսքն այն աշխարհի
մասին կլինի, որովհետև այս աշխարհն ու ես գերազանց
հարաբերությունների մեջ ենք:

- Բոլորն էլ, ում ճանաչում եմ, այդպես են ասում,- բացա-
կյունչեց ծեր լեդին՝ թափահարելով գլուխը:

Լորդ Հենրին մի պահ լրջացավ:

- Ուղղակի ահավոր է,- վերջապես ասաց նա,- որ մեր
օրերում մարդու ետևից այնպիսի բաներ են խոսում, որոնք
սովորական բացարձակ ճշմարտություններ են:

- Ազնիվ խոսք, նա անուղղելի է,- ասաց Դորիանը,
յուրավելով դեպի սեղանը:

- Հուսով եմ, որ այդպես է,- ծիծաղեց տանտիրուհին,-
յայտ եթե իրոք Դուք բոլորդ էլ ծիծաղելիության աստիճան
կրկրպագում եք տիկին դը Ֆերրոլին, ես էլ պետք է ստիպված
կրկին ամուսնանամ, որպեսզի ժամանակի մոդայից ետ
չլնկնեմ:

- Դուք երբեք այլևս չեք ամուսնանա, լեդի Նարբորո,- մի-
ջամտեց լորդ Հենրին,- որովհետև Դուք երջանիկ էիք Ձեր
ամուսնության մեջ: Կինը երկրորդ անգամ ամուսնանում է
միայն այն դեպքում, եթե ատել է առաջին ամուսնուն: Իսկ
սուղամարդը այն դեպքում, եթե պաշտել է առաջին կնոջը:
Կունայք ամուսնության մեջ երջանկություն են փնտրում,
սուղամարդիկ վտանգի են ենթարկում իրենց երջանկությունը:

- Նարբորոն այնքան էլ անբասիր չէր,- նկատեց ծեր լեդին:

- Եթե նա այդպիսին լիներ, Դուք նրան չէիք սիրի:

- Հարգելի լեդի, - ասաց գրուցակիցը,- կանայք սիրում են
մեզ մեր թերությունների համար: Եվ եթե այդ թերություններն

րավականին շատ են, ապա ամեն ինչ նրանք պատրաստ
են մեզ ներելու, նույնիսկ՝ խելքը: Սակայն ես վախենում եմ,
ինձ այլևս ճաշի չհրավիրեք այսպես խոսելու համար, լսյի՛
Նարբորո: Բայց դե ի՛նչ արած: Դա իսկական ճշմարտություն
է:

- Իհարկե, ճիշտ է, լորդ Հենրի: Եթե կանայք չսիրենին Ձեզ
թերությունների պատճառով, ի՛նչ կլինեք Ձեր վիճակը: Ոչ մի
տղամարդ երբեք չէր ամուսնանա: Բոլորդ էլ կմնայիք դժբախտ
ամուրիներ: Այնուամենայնիվ, դա էլ չէր ստիպի Ձեզ փոխվել:
Այժմ բոլոր ամուսնացած տղամարդիկ ապրում են ինչպես
ամուրիներ, իսկ ամուրիները՝ ինչպես ամուսնացածներ:

- Fin de siècle¹, - կամաց ասաց լորդ Հենրին:

- Fin du globe² - պատասխանեց տանտիրուհին:

- Ինչպես կուզեի լինեք Fin du globe, - հառաչեք Դորիանը,
կյանքը մեծ հիասթափություն է:

- Ա՛հ, սիրելի՛ բարեկամս, - բացականչեց լեդի Նարբորոն՝
հագնելով ձեռնոցները, - մի՛ ասեք, թե Դուք արդեն սպառկ
եք կյանքը: Երբ մարդ այդպես է ասում, ուրեմն, իմացեք,
որ կյանքն է սպառել նրան: Լորդ Հենրին բարոյագուրկ է,
երբեմն ես էլ կուզեի լինել այդպիսին. բայց դուք ուրիշ եք:
Դուք ծնված եք միայն բարի լինելու համար, դա երևում է,
Ձեր արտաքինից: Ես անպայման Ձեզ համար լավ կին պետք
է գտնեմ: Լորդ Հենրի, չեք կարծում, որ միստեր Գրեյնյո
ամուսնանալու ժամանակն է:

- Ես հենց միշտ դա եմ ասում, լեդի՛ Նարբորո, - խոնարհ-
վելով՝ ասաց լորդ Հենրին:

- Դե, ուրեմն, հարկավոր է հարմար ընտրություն անել:
Այսօր ուշադիր կնայեմ Դեբրեթթը և կկազմեմ բոլոր արժանի

1 Դարի վերջն է (ֆր.):

2 Աշխարհի վերջն է (ֆր.):

Խորանացուների ցուցակը:

Տարիքը նմյնպես կգրեք, լեդի Նարբորո, Խալսուց
'Իոյիանը:

- Իհարկե, տարիքն էլ՝ որոշ ուղղումներով: Բայց ոչինչ
չսխալեք է հապճեպ կատարվի: Ես ուզում եմ, որ դա լինի՝
լիցյալես անվանում է «Մորնինգ փոստը», հարմար միություն,
ուրվեստի երկուսդ էլ երջանիկ լինեք:

- Ինչպիսի դատարկություններ են մարդիկ բարբաջում
կյոջանիկ ամուսնությունների մասին,- բացականչեց լորդ
Վենդին,- տղամարդը կարող է երջանիկ լինել կնոջ հետ,
յուսի դեռ չի սիրում նրան:

- Ա՛հ, ինչքան եք ցլնիկ,- բացականչեց ծեր լեդին և, ետ
քուշելով աթոռը սեղանից, գլխով արեց լեդի Ռեքստոնին:-
Հուճախ եկեք ինձ այցելության, լորդ Հենրի: Դուք իմ
տունուսն ավելի եք բարձրացնում, քան պարոն Էնդրոյի գրած
դիպատոմները: Եվ նախօրոք ասեք, թե ո՞ւմ կցանկանայիք
հանդիպել այստեղ: Կաշխատեմ ընտրել հիանալի
յունկերախումբ:

- Ես սիրում եմ ապագա ունեցող տղամարդկանց և ան-
յուս ունեցող կանանց,- պատասխանեք լորդ Հենրին,-բայց
սոյ դեպքում Ձեզ կհաջողվի կազմակերպել միայն կանանց
կյունկոյթ:

- Վախենամ՝ այո,- ծիծաղելով ասաց լեդի Նարբորոն:

Նա վեր կացավ սեղանի մոտից և դիմեց լեդի Ռեքսթոնին.

- Շատ ներողություն, սիրելի լեդի Ռեքսթոն, չէի տեսել, որ
'Խուք դեռ չեք վերջացրել Ձեր գլանակը:

- Ոչինչ, լեդի Նարբորո, ես չափազանց շատ եմ ծխում,
լիայց որոշել եմ սահմանափակել հետագայում:

- Ի սեր աստծո, պետք չէ, լեդի Ռեքսթոն,- ասաց լորդ
Հենրին,- զսպվածությունը կործանիչ սովորություն է: Չափա-

վորությունը նույնն է, ինչ որ սովորական ծանծրալի ճաշը, իսկ չափազանցությունը խնջույքի պես լավ բան է:

Լեդի Ռեքսթոնը զարմացած նայեց նրան:

- Մի օր անսպայման համեցեք ինձ մոտ, լորդ Հենրի՛ և ավելի մանրամասն դա բացատրեք ինձ: Հմայիչ տեսությունն է,- ասաց նա՝ դուրս սահելով ճաշասենյակից:

- Դե, մենք բարձրանում ենք վերև, իսկ Դուք նույնպես շուտ եկեք, երկար չգբաղվեք քաղաքականությամբ և բամբասանքով,- կանչեց լեդի Նարբորոն դռան մոտից, այլապես վերևում բոլորս կընդհարվենք:

Տղամարդիկ ծիծաղեցին: Պարոն Չեփմենը հանդիսավոր բարձրացավ սեղանի ծայրից և տեղ գրավեց վերին մասում: Դորիան Գրեյը նստեց լորդ Հենրիի մոտ: Պարոն Չեփմենը սկսեց բարձրաձայն խոսել համայնքների պալատի իրերի դյուրության մասին՝ ծաղրելով իր հակառակորդներին: «Կուրադավան մարդ» բառը, որ սարսափելի է անգլիացու համար, ժամանակ առ ժամանակ լսվում էր նրա ծիծաղի պոռթկումի միջից: Կրկնվող նախածանցը ծառայում էր որպես հռետորության զարդարանք: Միստեր Չեփմենը բրիտանական դրոշը բարձրացրել էր մտքի բարձունքի վրա և բրիտանական ազգի ժառանգական բթությունը (նա զավեշտուրեն դա անվանեց անգլիական ողջամտություն) ներկայացվեց իբրև հասարակության հուսալի պատվար:

Լորդ Հենրիի շուրթերին քմծիծաղ երևաց, նա, շրջվելով, նայեց Դորիանին:

- Հը, սիրելի բարեկամս, հիմա ավելի լավ եք զգում,- հարցրեց նա,- ճաշին բավական անտրամադիր էիք:

- Շատ լավ եմ, Հարրի: Ուղղակի հոգնած եմ, ուրիշ ոչինչ:

- Անցած գիշեր դյուրեիչ էիք: Փոքրիկ դքսուհին գերվել էր ձեզանով: Նա ինձ ասաց՝ պատրաստվում է Սելբի գնալ:

- Այո՛, նա խոստացել է գնալ ամսի քսանին:

- Մոնմառութն էլ է գալու:

- Դե իհարկե՛ն, Հա՛րրի:

- Մոնմառութն ինձ սարսափելի ձանձրացնում է նույն ձևով.

յուրաքանչեւ դքսուհուն: Նա շատ խելացի կին է, ավելի խելացի, քան սովորաբար լինում են կանայք: Նրան պակասում է միայն կունացի թուլության անսահման հրապույրը: Չէ՛ որ կավե ոտքերն են ոսկե կուռքն արժեքավոր դարձնում: Դքսուհու ոտքերը շատ գեղեցիկ են, բայց նրանք կավից չեն: Ավելի՛ «կոշտ» սպիտակ հախճապակուց են: Նրանք անցել են կրակի միջով, իսկ այն, ինչ կրակը չի ոչնչացնում, ուրեմն թրծում է: Դքսուհին շատ բան է տեսել կյանքում:

- Վաղճուց է ամուսնացած,- հարցրեց Դորիանը:

- Մի ամբողջ հավիտենականություն, ինչպես ինքն է սուսում: Ըստ պերերի գրքի, կարծեմ, տասը տարի է, իսկ տասը տարին Մոնմառութի հետ պետք է որ հավիտենականություն լինի: Ուրիշ ո՞վ է գալիս:

- Օ՛, Վիլլուրիները, լորդ Ռեգրին, կինը, մեր տանտիրուհին, Ջեռֆֆրի Գլոստոնը, մի խոսքով՝ նույն սովորական լուկերախումբը: Հրավիրել եմ նաև լորդ Գրոթթիանին:

- Նա ինձ դուր է գալիս: Շատերը չեն սիրում, բայց ես գտնում եմ, որ նա հաճելի է: Եթե անգամ փոքր-ինչ պճնամուլ է, մեղքը քավում է հիանալի կրթությամբ: Նա ամբողջովին մոմանակակից մարդ է:

- Բայց ես չգիտեմ, Հա՛րրի, նա կկարողանա՞մ գալ: Հարվանաբար հորը Մոնտե-Կարլո տանի:

- Օ՛հ, ինչ անտանելի մարդիկ են ծնողները: Փորձեք համոզել, որ դա... Ի միջի այլոց, Դորիան, երեկ շատ շուտ վիսխաք, տասնմեկն էլ չկար: Ինչ արեցիք հետո: Ուղիղ տուն գնացիք:

Դորիանը փութկոտորեն նրան նայեց և մոռյվեց:

- Ո՛չ, Հւրրի,- վերջապես պատասխանեց նա,- մոտ մինչև երկրոր տուն չգնացի:

- Ակումբում էիք:

- Այո՛,- պատասխանեց նա, ապա կծեց շրթունքը,- ասելու ոչ, ակումբ չգնացի: Հենց այնպես թափառում էի: Մոռացել եմ, թե ինչ արեցի... Ինչ հետաքրքրասերն եք, Հւրրի: Անպայման պետք է իմանաք, թե մարդ ինչ է անում: Իսկ ես միշտ աշխատում եմ մոռանալ: Եթե ուզում եք ճիշտն իմանալ, տուն գնացի ժամը երկուսն անց երեսունին: Բանալին տանն էի թողել, սպասավորս ստիպված ինքը դուռը բացեց: Եթե ուզում եք հաստատ իմանալ, կարող եք նրան հարցնել:

Լորդ Հենրիին թոթվեց ուսերը:

- Սիրելիս, ինչ կարևոր է: Եկեք հյուրասենյակ բարձրա նանք...

- Ո՛չ, շնորհակալություն, միստեր Չեփմեն, ես խերես չեմ խմում... Ձեզ ինչ-որ բան է պատահել, Դորիան: Պատմեցե՛ք՝ տեսնեմ ինչ է... Այսօր Ձեզ նման չեք:

- Ուշադրություն մի դարձրեք, Հւրրի: Ուղղակի անտրամադիր եմ, և ամեն ինչ գրգռում է ինձ: Վաղը կամ մյուս օրը կայցե՛լեմ Ձեզ: Լեդի Նարբորոյին հայտնեք իմ ներողությունը: Վերև չեմ բարձրանա, տուն եմ գնալու, այնտեղ է տուն գնամ:

- Շատ լավ, Դորիան: Համաձարկվում եմ ասել՝ վաղը թեյին Ձեզ կսպասեմ: Դքսուհին նույնպես այնտեղ կլինի:

- Կաշխատեմ,- ասաց նա՝ դուրս գալով սենյակից:

Երբ տուն հասավ, սարսափը, որ արդեն խեղդված էր թվում, կրկին պարուրեց նրան: Լորդ Հենրիի պատահական հարցը տակնուվրա էր արել նրա ջղերը, մինչդեռ անհրաժեշտ էր նյարդերի լիակատար անդորրություն: Վտանգավոր իրերը պետք է ոչնչացվեն: Նա սարսռաց: Սարսավելի էր նույնիսկ

կրանց դիպչելը:

Բայց դա անհրաժեշտ էր: Եվ, մտնելով գլաուպյան, 'Իորիանը ներսից կողպեց դուռը և բացեց պատի թաքստոցը. սրտուղ թաքցրել էր Բեզիլ Հոլլուորդի վերարկուն և ճամպ յտկը: Բուխարիկում բոցավառվում էր թեժ կրակը: 'Իորիանը նախից ցախ ավելացրեց... Խանձված մահուղի և այրվող կուրվի հոտն անտանելի էր: Երեք քառորդ ժամ պահանջվեց սուսն ինչ անհետացնելու համար: Վերջում սրտխառնոց և ղլխուպտույտ զգաց: Մի քանի ալժիրյան մոմեր վառեց մետա-
յի կյակարանների վրա, հետո ձեռքերն ու ճակատը թրջեց մեկսիտ սառը քացախով:

Հանկարծ նա ցնցվեց: Աչքերը տարօրինակ փայլ ստացան և ջղայնորեն կծեց ներքին շրթունքը: Երկու լուսամուտների միջև դրած էր Լրենոսե ֆլորենցիական պահարանը՝ փղոսկրե և երկնագույն ոլոխաքարի մանրանկարներով: Ակնապլիշ հույացրր նա զցել էր պահարանին, կարծես այդ պահարանը կրան և հմայում էր, և վախեցնում. կարծես այնտեղ թաքս-
ված էր ինչ-որ բան, որին տեսչում էր, բայց միևնույն ժա-
մանակ՝ խորշում: Ծնչառությունն արագացավ: Մոլեգին լուսնությունից տոգորվում էր... Գլանակ վառեց, հետո դեն նետեց: Կոպերը ծանրացել ու այնպես էին կախվել, որ երկար, խիստ արտևանունքերը գրեթե դիպչում էին այտերին: Բայց ոլոխվածի պես աչքը չէր կտրում պահարանից: Վերջապես կլավ բազմոցից, որտեղ պառկած էր, մոտեցավ պահարանին, բունալիով բացեց և ինչ-որ գաղտնի զսպանակ սեղմեց: 'Խանդաղ դուրս սահեց եռանկյունաձև արկղ: Մատները բուսզդաբար շարժվեցին դեպի արկղը, ներս մտան և ինչ-
որ բանի դիպան: Դա չինական նրբակերտ, ոսկեցնցուղ փոքրիկ տուփ էր՝ ալեծուփ զարդաքանդակներով, մետալուս
յուղերից կախված էին կլոր բյուրեղներ, որոնք վերջանում

Լիլու մևտադահյուս ծոպերով: Դորիանը բացեց տուփը: Նյուս մեջ տարօրինակ ծանր և ուժեղ բույրով մոմանման կանսպ թուրք կար:

Մի պահ նա վարանեց, զարմանալի մի ժպիտ սառել Լիլի դեմքին: Ապա դողալով, չնայած սենյակում սարսափելի շուրջ էր, ձգվեց և նայեց ժամացույցին... տասներկուսից քսան Լիլ պակաս: Տուփը դրեց տեղը, փակեց պահարանի դռնակները և գնաց ննջարան:

Երբ կեսգիշերային խավարի մեջ հնչեցին ժամացույցի բրոնզե զարկերը, Դորիան Գրեյը հասարակ շորեր հագավ, շարժը փաթաթեց վզին և անձայն դուրս սահեց տնից Բոնդ-սթրիթում հանդիպեց մի լավ ձիակառքի: Նա կանչելով կառապանին և ցածրաձայն հայտնեց հասցեն: Կառապանը բացասաբար շարժեց գլուխը:

- Չավազանց հեռու է,- քրթմնջաց նա:

- Ահա Ձեզ մի սովերեն,- ասաց Դորիանը,- մեկն Լիլ կստանաք, եթե արագ քշեք:

- Շատ լավ, սըր,- պատասխանեց կառապանը:- Մի ժամից հետո այնտեղ կլինեք: Եվ դրամը դնելով գրպանը՝ ձիու գլուխը շրջեց ու արագությամբ սլացավ Թեմզայի ուղղությամբ:

ԳԼՈՒԽ XVI

Յուրտ անձրև էր մաղում, փողոցի աղոտ լապտերակայանները մառախուղում էին տամուկ մշուշում: Բոլոր պանայոլիսյան սարքերն փակվում էին, դռների մոտ այս ու այնտեղ խմբվում էին մշուշում հագիվ երևացող տղամարդիկ և կանայք: Մի րուսի գինետներից լսվում էր ահավոր քրքիջ, մյուսներում վիճում, հայիտում էին հարբածները: Գլխարկը մինչև ճակատը քաշած՝ Դորիան Գրեյը թիկն էր տվել կառքի մեջ և անտարբերությամբ դիտում էր մեծ քաղաքի այլանդակ խայտառակությունը՝ ժամանակ առ ժամանակ ինքն իրեն կրկնելով յորդ Հենրիի խոսքերը իրենց առաջին հանդիպմանը «Բուժել հոգին զգայություններով, իսկ զգայությունները՝ հոգով»: Այո, սևա դրանում է ողջ գաղտնիքը: Դորիանը հաճախ էր փորձել այդպես անել, հետագայում նույնպես կփորձեր: Գոյություն ունեին ավիոնի ծխարաններ, ուր մեղքերի հիշողությունը կարող էր անէանալ նոր մեղքերի խենթությամբ:

Դեղին գանգ հիշեցնող լուսինը շատ ցածր էր կախվել երկնքում: Մերթ ընդ մերթ հսկայական տձև մի ամպ ձգում էր երկար բազուկը և ծածկում լուսինը: Փողոցային լապտերները սուկավանում էին, իսկ փողոցներն՝ ավելի նեղ ու գորշ պառնում: Մի անգամ կառապանը շեղվեց ճանապարհից և ստիպված կես մղոն ետ վերադարձավ: Ձին չմիացնում էր ցրափոսերում, նրանից գոլորշի էր բարձրանում: Կառքի լուսամուտները ծածկված էին մոխրագույն վուշանման մալսուղով:

«Բուժել հոգին զգայություններով, իսկ զգայությունները՝ հոգով»: Որքան համառ էին հնչում այդ խոսքերը Դորիանի ականջներում: Անշուշտ, նրա հոգին մահամերձ հիվանդ էր: Այդպիսի ճիշտ էր, որ զգայությունները կարող էին բուժել հոգին, չէ՛ որ ինքն անմեղ արյուն էր թափել: Իսկ ինչը կայույ՛ւր

յա թավել: Ո՛չ, դրա համար քավություն չկար:

Էհ, ինչ կա որ, եթե ներումն անկարելի է, գոնե մոռացումն
և, հնարավոր: Եվ Դորիանը վճռել էր մոռանալ, ջնջել ամեն
ինչ հիշողությունից, սպանել անցյալը, ինչպես սպանում են
իժմն, երբ նա խայթում է մեկին: Իսկապես, ինչ իրավունքով
էր Բեզիլն այդպես խոսում իր հետ: Ո՛վ էր նրան դատավոր
կարգել ուրիշների վրա: Այնպիսի ահավոր, սոսկալի խոսքեր
էր ասում, որ անտանելի էր:

Կառքը շարունակում էր հազիվհազ քարշ գալ, Դորիանին
թվում էր, թե յուրաքանչյուր քայլափոխի ավելի է դանդաղում
ընթացքը: Սա իջեցրեց ապակին և գոչեց կառապանին, որ
ավելի արագ քշի: Ափիոնի անհագուրդ ծարավը տոչորում էր
նրան: Կոկորդն այրվում էր, նորագեղ ձեռքերը ջղաձգվում էին՝
Նա խենթի պես ձևոնափայթով հարվածեց ձիուն: Կառապանը
ծիծաղեց և նույնպես մտրակեց ձիուն: Ի պատասխան դրան՝
Դորիանը ծիծաղեց, բայց կառապանը, չգիտես ինչու, լռեց:
Ճանապարհն անվերջ էր թվում, փողոցները նման էին
սփռված սև սարդոստայնի: Միօրինակությունը ճնշում էր
Մառախուղը թանձրացավ, Դորիանին սկսեց սարսափը պա-
տել:

Անցնում էին աղյուսի ամայի գործարանների մոտով: Մա-
ռախուղն այստեղ ավելի նոսր էր, և կարելի էր տեսնել շշաձև
տարօրինակ վառարանները՝ նարնջագույն հրի հովհարածն
լեզուներով: Մի շուն հաչեց անցնող կառքի վրա, հեռու խա-
վարում ծղրտաց մի մուլորած ճայ: Նժույզը սայթաքեց անվա-
հետքի մեջ, ապա խրտնած, քառատրոփ մի կողմ սլացավ:

Բիչ անց, նրանք ելան կավոտ ճանապարհից և կառքը
կրկին սուրաց կոշտ սալարկած փողոցներով: Գրեթե բոլո-
րը լուսամուտները խավար էին, միայն լամպով ներսից լու-
սավորված վարագույրների վրա էր, որ մերթ ընդ մերթ

արվագծվում էին տարօրինակ ստվերներ: Դորիանը հետա-
բարձրությամբ նայում էր այդ ստվերներին, որոնք շարժվում
էին ինչպես հսկայական խաղատիկնիկներ և, կենդանի պոս-
թամենրի պես, շարժումներ էին անում: Բայց շուտով դրանք
էլ ատելի դարձան: Նրա սրտում խուլ գայրույթ կար: Երբ
թևավեցին անկյունը, մի կին ինչ-որ բան ճչաց բաց դռնից,
և բոլոր մարդ մոտ 100 յարդ վագեցին կառքի ետևից: Կառա-
պուսնը ետ քշեց նրանց մտրակով:

Ասում են՝ կրքով համակված մարդու մտքերը պտտվում
են շրջանաձև: Լիրոք, Դորիան Գրեյի կծոտած ջուրթերը
հսկանաշ համառությամբ կրկին ու կրկին արտաբերում էին
հուզուն և զգայություններին վերաբերող նենգավոր բա-
ռայրը, մինչև որ այդ բառերում լրիվ արտացոլվեցին իր
ուրամադրությունը և բնականորեն արագացված կրքերը:
Կրքեր, որոնք առանց այդ արոյարացման էլ դեռ կիշխելին իր
կոթյանը: Ուղեղում բջիջ առ բջիջ սողում էր մի միտք՝ ապ-
րկու մոլեգին ցանկություն՝ մարդու բոլոր տննչանքներից
ամենասարսափելին, որ սաստկանալով՝ ստիպում էր բա-
լավսել յուրաքանչյուր ջիղ, յուրաքանչյուր նյարդ: Տգեղու-
թյունը, որ մի ժամանակ այնքան ատելի էր նրան, որովհետև
կրական էր դարձնում իրերը, այժմ թանկ էր ճիշտ նույն
պատճառով: Տգեղությունը միակ իրականությունն էր: Բիրտ
վեճերը, գարշելի որջերը, մոլի շվայտանքները, գողերի և
ուսրագիրների ստորություններն ավելի կենսունակ էին
կրկնաց ազդեցության ակնառու իրականությամբ, քան արվես-
տի գեղեցիկ ստեղծագործությունները և երգի անբջային
պատկերները: Ահա Դորիանը հենց դրանց կարիքն ուներ
մոռացության համար: Երեք օրից հետո նա կազատվեր այդ
կիշողություններից:

Հանկարծ կտոապանը ուժեղ ցնցումով կանգնեցրեց

կառույը մութ նրբանցքի մոտ: Տների ցածր տանիքների և խարխուլ ծխնելույզների վերևում բարձրանամ էին նավերի սև կայմերը: Մշուշի սպիտակ քուլաները, ինչպես տեսիլային առագաստներ, կառչած էին առագաստափայտերին:

- Այստեղ մոտակայքում է, սըր,- խոպոտ ձայնով հարցրեց կառապանը ապակու միջով:

Դորիանն սթավիվեց և շուրջը նայեց:

- Այո՛, այստեղ է,- պատասխանեց նա, արագ իջավ կառքից և, կառապանին տալով խոստացած կրկնակի վճար, շտապեց գետափի ուղղությամբ: Տեղ-տեղ մի քանի խոշոր առևտրանավերի վրա լապտերներ էին առկայծում: Լույսը բեկբեկվում էր և ցրվում ջրափոսերի մեջ: Կայմի լույս էլ, բոցկլտում արտասահման մեկնող շոգենավի վրա, որն ածուխ էր վերցնում: Սահուն սալարկը փայլում էր թաց մակինտոշի պես:

Դորիանն շտապեց դեպի ձախ. նա շուտ-շուտ ետ էր նայում՝ համոզվելու համար արդյոք իրեն չեն հետևում: Մոտ վեց-յոթ րոպե հետո նա հասավ մի փոքրիկ հին տան, որը սեպվել էր երկու ամայացած գործարանների միջև. վերնահարկի լուսամուտներից մեկում լամպ էր վառվում: Նա կանգնեց և բախեց դուռը: Դռան բախոցը պայմանական էր: Բիչ անց նա միջանցքում ոտնաձայն լսեց, և դռան շղթան անջատվեց կեռից: Հետո դուռն անաղմուկ բացվեց, և նա ներս մտավ՝ առանց մի խոսք ասելու գեր, թիկնեղ մարդուն, որը սուվերում՝ պատին սեղմված, ճանապարհ տվեց նրան: Միջանցքի ծայրում կախված հնամաշ կանաչ վարագույրը՝ ծածանվեց իր ետևից ներխուժող ուժեղ քամուց: Մի կողմ քաշելով վարագույրը, Դորիանը մտավ երկար, ցածրիկ սենյակը, որ կարծես մի ժամանակ եղել էր երրորդ կարգի պարասրահ: Պատերի վրա վառվում էին գազի ջահեր, որոնց

բաւփանցող լույսը աղոտ և շեղ կերպով արտացոլում էր ճանճերի ծերտով կեղտոտած հայելիներում. Գազլի ցտիկի կտուրում ծալքավորված թիթեղյա ցոլարձակները դուրդուցուն էին դարձնում լույսի օղակները: Դեղնավուն թեփով ծածկված խոտակը տեղ-տեղ կեղտոտված էր ոտնահետքերով և լիկյորի մուգ բծերով: Մի քանի մալայացի, թիթեղյա վառարանի մոտ սլալգած, վեգ էին խաղում, շատախոսում և ցույց տալիս սպիտակ ատամները: Անկյունում, գլուխը բազուկներին դրած, սևղանին մի նավաստի էր փռվել, իսկ ողջ պատի երկայնքով ձկնած խայտաբղետ ներկոտած վաճառասեղանի մոտ երկու հյուծված կին ծաղրում էին մի ծերունու, որը զզվանքով խոզանակում էր վերարկուի թնքերը:

- Նրան թվում է, թե իր վրա կարմիր մրջյուններ են բարձրացել,- հոհոաց կանանցից մեկը, երբ Դորիանն անցավ նրանց մոտով:

Ծերունին սարսափով նայեց կնոջը և սկսեց նվնվալ:

Սենյակի ծայրում փոքրիկ սանդուղք կար, որ տանում էր դեպի մթնեցրած յացիկը: Հենց որ Դորիանն արագ բարձրացավ երեք երեքուն աստիճաններով, զգաց ափիոնի հեղձուցիչ հոտը: Նա խորը շնչեց, և քթանցքերը դողացին հաճույքից: Ելլի ներս մտավ, մի դեղնահեր երիտասարդ, լամպին թնքված, վառում էր երկար, բարակ ծխամորձը, նա նայեց նրան և անվճռականորեն գլխով ողջունեց:

- Դուք այստեղ, Ադրիան,- քրթմնջաց Դորիանը:

- Էլ ուրիշ որտեղ կարող եմ լինել,- անտարբերությամբ պատասխանեց նա,- իմ ծանոթներից ոչ մեկն այժմ չի ուզում խոսել ինձ հետ:

- Ես կարծում էի՝ հեռացել եք Անգլիայից:

- Դարլինգթոնը մտադիր չէ ոչինչ անելու: Եղբայրս վերջապես վճարեց մուրհակը: Ոչ էլ Ջորջն է ինձ հետ խո-

տում... Փոյոյ չէ,- հառաչելով ավելացրեց նա,- քանի դեռ այս
բալաւսանը կա, ընկերներն ինձ պետք չեն: Թերևս ես չափա
զանց շատ ընկերներ եմ ունեցել:

Դորիանը սարսռաց և շրջվեց: Նա հայացքը գցեց արտառույ
կերպարանքների վրա, որոնք տարօրինակ դիրքով պառկած
էին պատահական ներքնակներին:

Ջղաձգորեն ծռմոված ձեռքեր ու ոտքեր, բացած բերաններ,
խավարած, անշարժ մարած բիբեր. այդ տեսարանը առինքնեց
Դորիանին: Նրան ծանոթ էր արտասովոր դրախտը, ույ
տանջվում էին նրանք, և գորշ դժոխքը, որ սովորեցնում էր
նոր ուրախության գաղտնիքներ: Նրանք իրենից երջանիկ
էին: Իսկ ինքը մտքերի գերին էր: Հլոշողությունն, ինչպես
սարսափելի հիվանդություն, ուտում էր նրա հոգին:

Մերթ ընդ մերթ թվում էր, թե իրեն էին սևեռած Բեզիլ
Հոլլուորդի աչքերը: Այնուամենայնիվ, նա գգաց, որ ինքը չի
կարող այդտեղ մնալ: Ադրիան Սինգլթոնի ներկայությունն
անհանգստացնում էր նրան: Կուզեր լինել այնպիսի սևը,
որտեղ ոչ ոք իրեն չէր ճանաչում: Նա ուզում էր խուսափել
ինքն իրենից:

- Գնում եմ ուրիշ տեղ,- որոշ դադարից հետո ասաց նա:

- Նավաշինարան:

- Այո՛:

- Բայց այդ վայրի կատուն, գուցե, այնտեղ լինի: Նրան
այստեղ այլևս չեն թողնում: Դորիանը թոթվեց ուսերը:

- Միբահարված կանայք սրտխառնոց են ինձ պատճառում:
Կանայք, որ ատում են, ավելի հետաքրքիր են: Բացի այդ,
թմրադեղն այնտեղ ավելի լավն է:

- Միևնույն բանն է:

- Այնտեղինն ինձ ավելի է դուր գալիս: Եկեք գնանք մի
րան խմենք: Խմել եմ ուզում:

- Ես ոչինչ չեմ ուզում.— քրթմնջաց Դորիանյո՛ւ:

- Ոչինչ, գնանք:

Այրիան Սինգլթոնը ծուլորեն բարձրացավ և, Դորիանյո՛ւն հետևելով, մտավ բար: Մաշված վերարկուն հագին՝ պատուփում չալմայով մի խառնածին տհաճորեն բացեց ատամները, ուղջունեց, ապա թլսկոցով մի շիշ բրենդի և երկու գավաթ ոլոկեջ կյանց առաջ: Երկու կին մոտեցան և սկսեցին շատախոսել: Դորիանը շրջվեց և կամացուկ ինչ-որ բան ասաց Ադրիան Սինգլթոնին: Կանանցից մեկը հեզնանքով ժպտաց:

- Այսօր շատ հպարտ եք, - ծաղրեց նա:

- Ի սեր աստծո, լռեցեք, - գոչեց Դորիանը՝ ոտքը՝ խփելով գետնին, - ինչ եք ուզում, փո՛ղ, ահա, վերցրե՛ք և չհամարձակ-վեք խոսել ինձ հետ:

Մի պահ կարմիր կայծեր բոցկլտացին կնոջ անփայլ աչքերում, բայց նույն ակնթարթին մարեցին, և աչքերը նորից դարձան սառն ու անկենդան: Նա ետ գցեց գլուխը և ազահորևն հավաքեց դրամը:

Ընկերուհին նախանձով դիտում էր:

- Անօգուտ է, - հառաչեց Ադրիան Սինգլթոնը՝ շարունակելով խոսակցությունը, - ես չեմ ուզում վերադառնալ:

- Ինչո՞ւ:

- Ես այստեղ շատ լավ եմ զգում:

- Կգրեք ինձ, եթե որևէ բանի կարիք ունենաք, լավ, - լռու-թյունից հետո հարցրեց Դորիանը:

- Գուցե:

- Դե՛, բարի գիշեր:

- Բարի գիշեր, - պատասխանեց երիտասարդը և թաշկի-նակով սրբելով սոչորվող շուրթերը՝ բարձրացավ աստի-ճաններն ի վեր:

Դորիանը ցավով նայեց նրա ետևից և ուղղվեց ոլևոլի

լուտոր: Երբ նա քաշում էր վարագույրը, այլանդակ քրքիւ:
վայայեց այն կնոջ ներկած շուրթերից, որին նա փող էր տվել

- Ահա, հեռանում է այդ գրողի տարածը,- խոպոտ ծայնով
ասաց նա՝ զկոտալով:

- Չհամարձակվես այդպես կոչել ինձ, անիծյալ,- պատաս-
խանեց Դորիանը:

Կինը չրիկացրեց մատները:

- Հապա ի՞նչ կուզեիր, որ Հմայիչ Արքայաձն կոչեի քեզ,
հա՛,- ճչաց նա Դորիանի ետևից:

Ննջած նավաստին, լսելով այդ խոսքերը, ոտքի ցատկեց,
և խելագարի պես նայեց շուրջը: Նրա ականջին հասավ
միջանցքում փակվող դռան ձայնը: Նա հալածվածի պես
դուրս նետվեց:

Մաղող անձրևի տակ Դորիան Գրեյը շտապում էր գետափի
երկայնքով: Աղբիան Սինգլթոնի հետ ունեցած հանդիպումը,
չգիտես ինչու, զարմանալիորեն վրդովել էր նրան, և ինքն
իրեն հարց էր տալիս՝ արդյոք ճիշտ էր Բեզիլ Հոլլուորդը, որ
վիրավորող անմիջականությամբ ասաց, թե այդ պատանին
խորտակվել է միայն իր մեղքով: Նա կծեց շրթունքը և մի պահ
թախիծ իջավ աչքերին: Սակայն, ի վերջո, իրեն ի՞նչ: Կյանքը
չափազանց կարճ է, որպեսզի ուսերիդ կրես նաև ուրիշի սխալի
ծանրությունը: Յուրաքանչյուր ոք իր անձնական կյանքն ունի
և դրա համար ինքն է վճարում: Ափսո՛ս միայն, որ մի սխալի
համար հաճախ մարդ ստիպված է լինում վճարել անվերջ:
Մարդու հետ ունեցած իր հաշիվներում ճակատագիրը երբեք
չի համարում նրա պարտքերը մարած:

Լինում են պահեր, ինչպես ասում են հոգեբանները,
երբ մեղքի ծարավը կամ այն, ինչ աշխարհը մեղք է կոչում,
այնպես է իշխում մարդուն, որ մարմնի յուրաքանչյուր
ջիղ, ուղեղի ամեն մի բջիջ ահավոր պոռթկումով բնագղ

Լ. ծնում: Այդպիսի պահերին մարդիկ կորցնում են կամբի սուլատությունը: Ավտոմատների պես նրանք սլանում են իրենց սոսկալի վախճանին ընդառաջ: Նրանք այլ կպ չունեն, իսկ նրանց գիտակցությունը մեռնում է, կամ կոն ապրում է, ապա ընդվզումները դարձնում է: ավելի փայլելի, անհնազանդությունն՝ ավելի դյուրիչ: ՁԸ ուր սուտվածաբաններն անընդհատ կրկնում են, որ բոլոր մեղքերից ամենասարսափելին չհնազանդվելու մեղքն է: Մեծ ուրին՝ չարի նախահայրը, չարության լուսաստղը հենց այդ պատճառով է վտարվել երկնքից:

Անզգա ամեն ինչի նկատմամբ, ծարավի միայն մոլորության սկիզբներին՝ Դորիան Գրեյը, պղծված մտքերով և լնդվզող հոգով շտապում էր առաջ՝ անընդհատ արա-վացնելով քայերը: Երբ նա անհայտացավ կիսամբին կամարի տակ, որ հաճախ հանդիսացել էր կարծ ուղի՝ դեպի վատահամբավ որջը, ուր այժմ նա գնում էր, հանկարծ մեկն ամուր բռնեց նրան և, չթողնելով, որ սթափվի, կոպտորեն յունեց վզից և պատին սեղմեց:

Դորիանը հուսահատորեն սկսեց պայքարել կյանքի համար: Նա սարսափելի ճիգով ազատեց վիզը սեղմող մատներից: Այդ նույն ակնթարթին չրխկաց ատրճանակի շնիկը, և նա տեսավ գլխին ուղղված ատրճանակի փայլուն փողը: Նրա ոլմաց կանգնած էր ոչ բարձրահասակ, ամրակազմ մարդու խավար մի կերպարանք:

- Ինչ եք ուզում, - խեղդվելով՝ հարցրեց Դորիան Գրեյը:

- Չշարժվեք, - հրամայեց մարդը, - մի շարժում, և՛ կկրակն:

- Դուք խելագարվել եք: Ես ինչ եմ արել Ձեզ:

- Դուք խորտակեցիք Սիբիլ Վեյնի կյանքը, - եղավ պատասխանը, - իսկ Սիբիլ Վեյնն իմ քույրն էր: Նա ինքնասպա-

նություն կատարեց: Ես գիտեմ՝ Դուք եք հանցավոր նյութ մահվան համար, և ես երդվել եմ Ձեզ սպանել: Տարինևի շարունակ որոնել եմ Ձեզ, չէ՞ որ ոչ մի հետք, ոչ մի նշան չունեի... Միայն երկու հոգի կարող էին Ձեզ նկարագրել, բայց երկուսն էլ մեռած են: Ես ոչինչ չգիտեի Ձեր մասին, բացի այս փառաբանական անունից, որով նա կոչում էր Ձեզ: Եվ ահա այս գիշեր պատահմամբ լսեցի այդ անունը: Աղոթեցե՞ք աստծուն, որովհետև հիմա մեռնելու եք:

Դորիան Գրեյը քարացել էր սարսափից:

- Ես նրան երբևէ չեմ ճանաչել,- կակազեց Դորիանը. երբեք չեմ լսել նրա մասին: Դուք խելագար եք:

- Ավելի լավ է՝ խոստովանեք Ձեր մեղքը, որովհետև Դուք պետք է մեռնեք. դա նույնքան ճիշտ է, որքան այն, որ ես Ջեյմս Վեյնս եմ:

Սոսկալի պահ էր: Դորիանը չգիտեր՝ ինչ ասել, ինչ անել:

- Ծնկի,- մոնչաց Ջեյմս Վեյնը,- մի բոպե եմ տալիս աղոթելու համար, ոչ ավելին: Այս գիշեր ես նավարկության եմ դուրս գալիս Հնդկաստան, իսկ մինչ այդ պետք է անելիքս կատարեմ: Միայն մի բոպե: Վերջ:

Դորիանը կանգնած էր թևաթափ: Սարսափից կաթվածահար, նա չգիտեր ինչ անել: Հանկարծ հույսի մի շող բոցկլտաց ուղեղում:

- Սպասեցե՞ք,- գոչեց նա,- քանի տարի է՝ ինչ մահացել է Ձեր քույրը: Շուտ պատասխանեք:

- Տասնութ տարի,- ասաց նավաստին,- իսկ ինչու եք հարցնում: Տարին ինչ նշանակություն ունի:

- Տասնութ տարի,- ծիծաղեց Դորիան Գրեյը՝ հաղթական ձայնով, - տասնութ տարի, տարեք ինձ լապտերի մոտ և նայեք դեմքիս:

Մի պահ Ջեյմս Վեյնը վարանեց՝ չհասկանալով՝ ինչ էր

ուզում ասել Դորիանը: Հետո բռնեց նրան և բայոյ տվեց կամարից դուրս: Լապտերի լույսը, որքան էլ աղոտ էր և փչող քամուց բեկբեկուն, բայց և այնպես ցույց տվեց ամա-
փոթ թյուրիմացությունը, որի մեջ ընկել էր Ջեյմս Վեյնը: Այն
մասրդու դեմքը, որին նա ուզում էր սպանել, փթթում էր երկ-
ուսասարդության անկեղծ պայծառությամբ: Նա քսան գա-
լախոն բոլորած պատանուց մեծ լինել չէր կարող: Գուցե նա մի
րիչ մեծ կամ ամենևին էլ մեծ չլինեք, քան քույրը՝ տարիներ
առաջ: Պարզ էր, որ դա այն մարդը չէր, որ խորտակել էր իր
բյուռը կյանքը:

Ջեյմս Վեյնը բաց թողեց Դորիանին և մի քայլ ետ գնաց:

- Աստված իմ, ների՛ր ինձ,- գոչեց նա,- քիչ էր մնում Ձեզ
սպանելի:

Դորիան Գրեյը խոր շունչ քաշեց:

- Այո՛, Դուք կանգնած էիք սարսափելի ոճրի եզրին,- դա-
մանորեն նրան նայելով՝ ասաց Դորիանը,- թող Ձեզ դաս
լինի, որ մարդ իր ձեռքով չպետք է լուծի վրեժը: Դա իր՝
ուստծո գործն է:

- Ներեցեք, սըր,- քրթմնջաց Վեյնը,- ես խաբված եմ: Այդ
անիծյալ որջում լսած մի պատահական բառ ինձ բերեց սխալ
հետքով:

- Լավ է տուն գնաք և թաքցնեք Ձեր ատրճանակը, թե չէ՛
փորձանքի մեջ կընկնեք,- ասաց Դորիանը և, շրջվելով կրուն-
կի վրա, դանդաղ քայլերով հեռացավ:

Ջեյմս Վեյնը դեռ սարսափած կանգնել էր սալարկին: Նա
ամբողջ մարմնով ցնցվում էր:

Քիչ անց մի ստվեր, որ սահում էր թաց պատի երկայնքով,
հայտնվեց լապտերի լույսի տակ և համրաքայլ մոտեցավ՝
նրան: Ուսին զգալով ինչ-որ մեկի ձեռքը՝ նա ցնցվեց և նայեց
,ուրջը: Դա այն կանանցից մեկն էր, որ խմում էր գինևաանր:

- Ինչո՞ւ նրան չսպանեցիր,- շնչաց նա՝ սմբած դեմքը բոլորովին մոտեցնելով նրա երեսին:- Երբ դու փախար Դեյլիից, ես իսկույն կռահեցի, որ նրան ես հետևում: Էհ, հիմա՛ր, պետք է սպանեիր: Նա կույտերով փող ունի և սրիկայի մեկն է...

- Նա իմ փնտրած մարդը չէ,- պատասխանեց նավաստին,- և ինձ պետք չէ ուրիշի փողը: Ինձ պետք է մեկի կյանքը: Մարդը, որի կյանքը ես ուզում եմ, պետք է մոտավորապես հիմա քառասուն տարեկան լինի: Իսկ սա գրեթե պատանի է, Փափք աստծո, որ ձեռքերս չթաթախվեցին անմեղ արյան մեջ:

Կինը դառնորեն ծիծաղեց:

- Գրեթե պատանի, - ծաղրեց նա, - ո՞նց չէ: Եթե ուզում ես իմանալ՝ ահա արդեն տասնութ տարի է, ինչ Հմայիչ Ալքալազնս ինձ այն է դարձրել, ինչ հիմա կամ:

- Ստու՞մ ես,- գոչեց Ջեյմս Վեյնը: Կինը ձեռքերը մեկնեց դեպի երկինք:

- Երդվում եմ աստծով՝ ճշմարտությունն եմ ասում:

- Աստծո՞վ:

- Թող լեզուս պապանձվի, եթե սուտ եմ ասում: Նա այստեղ եղողներից ամենասրիկան է: Ասում են՝ նա հոգին սատանային է ծախել գեղեցիկ դեմքի համար: Ահա արդեն տասնութ տարի է, որ ես ճանաչում եմ նրան: Այն ժամանակից ի վեր գրեթե չի փոխվել... Իսկ ես...- թախծոտ քմծիծաղով ավելացրեց նա:

- Ուրեմն երդվում ես:

- Երդվում եմ,- տափակ շուրթերից լսվեց խոպոտ արծազանքը,- բայց ինձ չմատնես,- ասաց նա,- ես նրանից վախենում եմ: Եվ մի քիչ փող տուր, գիշերօթևանի համար:

Կատաղած հայհոյանքով նա նետվեց դեպի փողոցի անկյունը, բայց Դորիան Գրեյն անհայտացել էր: Երբ Ջեյմս Վեյնը ետ նայեց, կինը նույնպես չկար:

ԳԼՈՒԽ XVII

Մի շաբաթ անց Դորիան Գրեյը, իր Սելբի-Ռոյալ դաստաւ կիւրտի ծաղկաջերմոցում նստած, գրուցում էր սլյուսնիկ Մին մատթ դքսուհու հետ, որը իր վաթսուն տարեկան սմբուծ ամուսնու հետ միասին հյուր էր եկել Գրեյին: Թեյի ժամն էր, ժանյակն լուսամփոփի տակ գտնվող մեծ լամպի մեղմ լույսն ընկել էր նրբագեղ հալսճապակու և դրվագակերտ արծաթն ուղարկի վրա: Սեղանի մոտ տնտեսուհու դեր կատարողը դրսուհին էր: Նրա սպիտակ ձեռքերը շնորհագելութայամբ շարժվում էին գավաթների միջև, իսկ լիքը շուրթերը ժպտում էին ինչ-որ խոսքերից, որ շշնջացել էր նրան Դորիանը: Լայդ Հենրին, հյուսված բազկաթոռի մետաքսե բարձերին հեղձված, նրանց էր դիտում: Դեղձագույն բազմոցին նստել էր լեդի Նարբորոն՝ ձևացնելով, թե լսում է դքսին, որն իր կսովաքածուի համար վերջերս ձեռք բերած բրազիլական յգեզի նկարագրությունն էր անում: Սմոկինգ հագած երեք սլոնամոլներ կարկանդակ էին հյուրասիրում կանանց: Դաստակերտ էին եկել տասներկու հյուրեր, իսկ հաջորդ օրն սովելի շատ էին սպասում:

- Այդ ինչի մասին եք գրուցում,- հարցրեց լորդ Հենրին՝ մոտենալով դեպի սեղանը և դնելով ձեռքի գավաթը,- հուսով եմ Դորիանը պատմել է Ձեզ, Գլենդիս, իմ նախագծի մասին՝ նոր անուն տալ ամեն ինչին: Հիանալի միտք է:

- Բայց ես չեմ ուզում փոխել իմ անունը, Հարրի,- առարկեց դրսուհին՝ նրան հառելով հրաշալի աչքերը,- ես միանգամայն գոհ եմ իմ անունից, և համոզված եմ, որ միստեր Գրեյն էլ իր անունից է գոհ:

- Սիրելի Գլենդիս, ես աշխարհում ոչ մի բանի հետ չէի փոխի ոչ Ձեր և ոչ էլ Դորիանի անունը: Դրանք երկուսն էլ հիանալի անուններ են: Ես գլխավորապես ծաղիկները նկատի ունեմ:

Երևկ ևս իմ կոճականցքի համար խոլորձ քաղեցի: Չընսող յձավոր ծաղիկ էր՝ յոթ մահացու մեղքերի պես հմայիլ: Անվուրթորեն հարցրեցի պարտիզպանին, թե ինչպես է կոչվում այդ ծաղիկը: Նա ասաց, որ դա «Ռոբինզոնյանա»-յի տեսակ է, կամ ինչ-որ նման անբարեհնչյուն մի բան: Դառն ճշմարտություն է, բայց մենք կորցրել ենք իրերին գեղեցիկ անուն տալու հատկությունը: Անուններն ամեն ինչ են: Ես երբեք չեմ ընդհարվում արարքների հետ, ես պահանջկոտ եմ միայն բառերի հանդեպ: Ահա թե ինչու զրականության մեջ ես ատում եմ գոեհիկ ռեալիզմը: Մարդուն, որը կարող է բախլն բառ անվանել, անհրաժեշտ է ստիպել, որ աշխաստի դրանով, միայն դյա համար է, որ նա պիտանի է:

- Ուրեմն, ինչպես կոչենք Ձեզ, Հւրրի,- հարցրեց դքսուհին:
- Արքայազն Պարադոքս,- ասաց Դորիանը:
- Հոյակապ է,- բացականչեց դքսուհին:
- Լսել անգամ չեմ ուզում այդ անունը,- ծիծաղեց լորդ Հենրին՝ ընկղմվելով բազկաթոռի մեջ:- Պիտակը, որ կպավ, այլևս նրանից փրկում չկա: Ո՛չ, ես հրաժարվում եմ այդ տիտղոսից:
- Թագավորները հրաժարվելու իրավունք չունեն,- որպես նախագգուշացում՝ հնչեց գեղեցիկ շուրթերից:
- Ուրեմն, Դուք ուզում եք, որ ես գահի պաշտպան լինեմ:
- Այ՛:
- Բայց ես կհոչակեմ վաղվա ճշմարտությունները:
- Ես գերադասում եմ այսօրվա սխալները,- պատասխանեց դքսուհին:
- Դուք ինձ գինաթափում եք, Գլենդիս,- գոչեց նա՝ վարակվելով նրա քմահաճ տրամադրությունից:
- Վերցնում եմ միայն Ձեր վահանը, Հւրրի, բայց նիզակը թողնում եմ Ձեզ:
- Ես երբևէ չեմ մենամարտում գեղեցկության դեմ,- ասաց

յայտ Հենրին ձեռքի շարժումով:

Դա Ձեր սխալն է, Հարրի, հավատացնք ինձ: Դուք չափազանց յայծը եք գնահատում գեղեցկությունը:

Ինչպե՞ս կարող եք այդպես խոսել: Ես ընդունում եմ, որ ավելի լավ է լինել գեղեցիկ, քան՝ առաքինի: Բայց մյուս կողմից էլ, ես առաջինն եմ պատրաստ համաձայնել, որ ավելի լավ է լինել առաքինի, քան՝ տգեղ:

- Ուրեմն, տգեղությունը յոթ մահացու մեղքերից՝ մեկն է, - բուցականչեց դքսուհին, - իսկ ինչո՞ւ էիք հենց նոր խոլորձը նյանց հետ համեմատում:

- Տգեղությունը յոթ մահացու առաքինություններից՝ մեկն է, Իսկ Դուք, որպես կայուն տորի, չպետք է թերագնահատեք յլյանք՝ գարեջուրը, աստվածաշունչը և յոթ մահացու առաքինությունները Անգլիային դարձրել են այնպիսին, ինչպիսին եմ ես:

- Ուրեմն, Դուք չե՞ք սիրում մեր երկիրը, - հարցրեց դքսուհին:

- Ես ապրում եմ այնտեղ:

- Որպեսզի ավելի լավ պարսավեք:

- Իսկ Դուք ուզում էիք, որ ես համաձայնվեմ Եվրոպայի կայծիքի հետ:

- Նրանք ի՞նչ են ասում:

- Որ Տարտյուֆը վտարանդվել է Անգլիա և առևտրախառնութ թացել:

- Դա Ձեր սրախոսությունն է, Հարրի:

- Ես դա Ձեզ եմ նվիրում:

- Ձեմ կարող օգտագործել: Դա չափազանց մեծ ճշմար-

1 Տոթ մահացու մեղքերն են՝ հպարտությունը, զայրույթը, նախանյւր, կայծիքը, որկրամոլությունը, ժխտությունը, ծուլությունը:

2 Երբ մահացու առաքինություններն են՝ հավատը, հույսը, բարեգործությունը, ուղջմտությունը, արդարությունը, կայունությունը, զսպվածությունը:

սուրբություն է:

- Պետք է վախենալ, մեր հայրենակիցները երբեք չեն ճանաչում իրենց դիմանկարները:

- Նրանք ողջամիտ են:

- Ավելի շուտ՝ խորմանակ, քան՝ ողջամիտ: Երբ նրանք ամփոփում են բալանսը, իրենց հիմարությունը ծածկում են հարստությամբ, իսկ արատը՝ շողոքորթությամբ:

- Այնուամենայնիվ, մենք մեծ գործեր ենք կատարել:

- Այդ մեծ գործերը մեր վզին են փաթաթվել, Գլենդիս:

- Բայց մենք կերել ենք նրանց ծանրությունը:

- Միայն մինչև Արժեթղթերի բորսան:

Դքսուհին տարուբերեց գլուխը:

- Ես հավատում եմ ազգի մեծությանը, - բացականչեց նա

- Դա նախաձեռնության վերապրուկն է միայն:

- Դրա մեջ է զարգացման գրավականը:

- Անկումն ինձ ավելի է հրապուրում:

- Իսկ ինչ կասեք արվեստի մասին, - հարցրեց դքսուհին:

- Դա հիվանդություն է:

- Սէրը:

- Պատրանք:

- Կրո՞նք:

- Հավատի շինծու փոխմիջոց:

- Դուք թերահավատ եք:

- Երբեք: Թերահավատությունը հավատի նախասկիզբն է:

- Ո՞վ եք դուք:

- Բնորոշել՝ նշանակում է սահմանափակել:

- Տվեք ինձ թեկուզ մի թել:

- Թելերը կտրվում են: Եվ դուք կարող եք կորցնել Ձեր ճանապարհը լաբիրինթոսի մեջ:

- Դուք ինձ շփոթեցնում եք: Եկեք ուրիշի մասին խոսենք:

- Մեր տանտերը սքանչելի թեմա է: Տարիներ սուսօջ նրան
ունվանում էին Հմայիչ Արքայազն:

- Ա՛յս, մի հիշեցրեք,- գոչեց Դորիան Գրեյը:

- Մեր տանտերն այս երեկո բավականին անուանելի է,
կուրմրելով՝ ասաց դքսուհին:- Նա, կարծես, Լնթադյուն
է, թե Մոնմաութը ամուսնացել է ինձ հետ զուտ գլխական
իևտաքրքրությունից դրդված՝ իմ մեջ տեսնելով ժամանա-
կակից թիրթռի ամենալավ նմուշը:

- Բայց ես հուսով եմ, որ նա Ձեզ գնդասեղին չի ամրացնի,
յլ դքսուհի,- ծիծաղեց Դորիանը:

- Օ՛հ, դա արդեն իմ սպասուհին է անում, միստեր Գրեյ,
կյր բարկանում է ինձ վրա:

- Իսկ ինչո՞ւ է բարկանում, դքսուհի:

- Ամենադատարկ բաների համար, միստեր Գրեյ, կհավա-
տամք: Սովորաբար, այն պատճառով, որ ես գալիս եմ տուն
իննից տաս պակաս և նրան ասում, որ ինձ հազցնի մոտ ուրն
անց կես:

- Ինչպիսի՞ բժախնդրություն: Դուք պարզապես նրան
պետք է վռնդեք, դքսուհի:

- Չեմ կարող, միստեր Գրեյ: Չէ՞ որ նա ինձ համար գլխար-
կներու ձևեր է հնարում: Հիշո՞ւմ եք այն գլխարկս, որ դրել
էի լեդի Հիլթոնի երեկույթում: Չեք հիշում, բայց քաղա-
քավարությունից դրդված ձևացնում եք, թե հիշում եք:

Հա, ուրեմն այդ գլխարկը նա պատրաստել էր ոչնչից:
Բոլոր լավ գլխարկները ստեղծվում են ոչնչից:

- Ինչպես բոլոր լավ համբավները, Գլենդիս,- ընդհատեց
յուրդ Հենրիին:- Իսկ եթե մարդ, իսկապես որն է բանով հայտնի
է, դառնում, թշնամիներ է վաստակում: Հասարակության
համակրանքը շահելու համար պետք է միջակություն լինել:

- Բայց ոչ կանանց մոտ,- տարուբերելով գլուխն՝ ասաց

դրսուիին,- կանայք են ղեկավարում աշխարհը: Հավատաց
նում եմ Ձեզ, մենք տանել չենք կարող միջակություններով:
Մենք՝ կանայքս, ինչպես ասել է մեկը, սիրում ենք մեր ականջ-
ներով: Իսկ Դուք՝ Ձեր աչքերով, եթե, ընդհանրապես, երբև,
սիրում եք:

- Ինձ թվում է՝ հենց միայն դա է, որ ամբողջ կյանքում
անում ենք,- կամաց ասաց Դորիանը:

- Էհ, նշանակում է՝ ոչ ոքի չեք սիրում իրականում, միստեր
Գրեյ,- պատասխանեց դքսուիին վշտացած կատակով:

- Իմ սիրելի Գլեդիս,- բացականչեց լորդ Հենրին,- ինչ-
պես կարող եք այդպես խոսել: Մերն ապրում է կրկնությամբ,
խսկ կրկնությունը բաղձանքը դարձնում է արվեստ: Բացի
այդ, ամեն անգամ, երբ սիրում ես, սիրում ես առաջին ան-
գամ: Փոխվում է կրքի առարկան, իսկ կիրքը միշտ մնում է
անկրկնելի: Փոփոխությունը միայն ուժեղացնում է կիրքը:
Կյանքը լավագույն դեպքում մարդուն նվիրում է միայն մի
մեծ ակնթարթ, և երջանկության գաղտնիքը հենց նրանում
է, որ այդ մեծ ակնթարթը որքան կարելի է հաճախ վերա-
կենդանացնել:

- Նույնիսկ եթե Ձեզ ծանր խոցել է, Հարրի,- կարճ
լուրջությամբ հետո հարցրեց դքսուիին:

- Այո, հատկապես, եթե Ձեզ խոցել է,- պատասխանեց
լորդ Հենրին:

Դքսուիին շրջվեց և տարօրինակ հայացքով նայեց Դուրիան
Գրեյին:

- Դուք ինչ կասեք այդ մասին, միստեր Գրեյ,-հարցրեց նա:

- Դուրիանը մի պահ վարանեց: Ապա ետ գցեց գլուխը և
ծիծաղեց:

- Ես միշտ համաձայն եմ Հարրիի հետ, դքսուիի:

- Նույնիսկ երբ սխալ է:

- Հարրին երբևք չի սխալվում, դքսուհի:
- Իսկ նրա փիլիսոփայությունը Ձեզ օգնել է, երջանվասույ
- Ես երբևք երջանկություն չեմ փնտրել: Ո՛րն է, պետք էրջանկությունը: Ես հաճույք եմ փնտրել:
- Եվ գտնել եք, միստեր Գրեյ:
- Հաճախ: Չափազանց հաճախ:
- Դքսուհին հառաչեց:
- Իսկ ես անդորր եմ փնտրում,- ասաց նա, - և եթե իմնա չլինամ ու զգեստս չփոխեմ, հանգիստ չեմ լինի այս երեկո:
- Թույլ տվեք Ձեզ համար խոլորձներ բերեմ. դքսուհի,- յուցականչեց Դորիանը՝ ոտքի ցատկելով և վազելով ծաղկաջերմոցի խորքը:
- Դուք անամոթաբար կոտրատվում եք նրա հետ, Գլեդին,- ասաց լորդ Հենրին իր գարմուհուն: Ջզուշացեք: Նա շատ սիրով է:
- Եթե այդպիսին չլիներ, չէր լինի և ճակատամարտ:
- Նշանակում է՝ հույնը հույնի վրա է գնում՝:
- Ես կողմնակից եմ տրոյացիներին, նրանք պայքարում էին կնոջ համար:
- Եվ պարտվեցին:
- Գերությունից էլ վատ բաներ գոյություն ունեն,--պատասխանեց նա:
- Դուք սլանում եք քառատրոփ՝ սանձերը բաց թողած:
- Կյանքը հենց սլացքի մեջ է,- եղավ պատասխանը:
- Այս գիշեր կգրեմ իմ օրագրում:
- Ի՛նչ:
- Որ այրված երեխան նորից կրակի է ձգտում:

1 Հույնը հույնի վրա է գնում-արտահայտություն Նատանելյա Լիի (1653-1692) «Հակառակորդ թագուհիները» դրամայից. երբ պայքարում են երկու հավասար հզորություն ունեցող մարդիկ կամ բանակներ, պայքարը դաժան է լինում: Հասկացվում է Ֆիլիպպիի և Լեքսանդր Մակեդոնացու միմեկըրորությունը հունական պետության վրա:

- Կրակն ինձ լի էլ յսանձել, Հարրի: Իմ թներն անվսաս են:
- Եվ այդ թները ծառայում են Ձեզ ամեն ինչի համար, բացի՝ թոփչքից:
- Խիզախությունը տղամարդկանցից անցել է կանանց Մեզ համար դա նոր զգայություն է:
- Դուք գիտե՞ք, որ հակառակորդ ունեք:
- Ո՞վ է:
- Լորդ Հենրին ծիծաղեց:
- Լեդի Նարբորոն,- շշնջաց լորդ Հարրին,- նա ուղղակի պաշտում է սրան:
- Դուք ինձ ստիպում եք մոայլ նախազգացումով համակվել: Անտիկ գեղեցկությունը միշտ ճակատագրական է մեզ՝ ռոմանտիկներին համար:
- Կանայք են ռոմանտիկները: Դուք գինված եք գլխուղեղի մեջ:
- Տղամարդիկ են մեզ սովորեցրել:
- Բայց ձեզ ուսումնասիրել չեն կարողացել:
- Ապա նկարագրեք մեր սեռը,- եղավ դքսուհու մարտահրավերը:
- Դուք սֆինքս եք՝ առանց գաղտնիքի:
- Դքսուհին ժպտալով նայեց նրան:
- Որքան ուշացավ միստեր Գրեյը,- ասաց նա,- գնանք օգնենք: Չէ՞ որ ես չեմ ասել, թե ինչ գույնի զգեստ եմ հագնելու:
- Դուք պետք է Ձեր շրջագեստը հարմարեցնեք նրա ընտրած խոլորձներին, Գլենդիս:
- Դա կլինե՞ր վաղաժամ անձնատրություն:
- Ռոմանտիկան արվեստում սկսվում է գազաթնակետային պահից:
- Բայց ես պետք է ինձ համար նահանջի ճանապարհ ապահովեմ:

- Ինչպես պարթևները¹:

- Նրանք փրկություն գտան անապատում: Ես այդ չեմ կարող:

- Կանայք միշտ չէ, որ կարող են ընտրություն կատարել, պատասխանեց լորդ Հենրին: Նա հազիվ վերջացրեց նոսխադատությունը, երբ հանկարծ ծախկաջերմոցի հետու ձայրից խուլ տնքոց և ծանր թրմփոց լսվեց: Բոլորն էլ ցնցվեցին: Դքսուհին սարսափից քարացավ տեղում, իսկ լորդ Հենրին, վախվորած աչքերով, արմավենիների տարուբերվող ճյուղերի միջով ներքև սլացավ, որտեղ սալահատակին, կրեսն ի վայր ընկած էր Գրեյը՝ խոր ուշաթափված: *

Նրան անմիջապես տեղափոխեցին երկնագույն հյուրանոցային և պառկեցրին բազմոցի վրա: Շուտով ուշքի եկավ և օտարակուսանքով շուրջը նայեց:

- Ինչ է պատահել,- հարցրեց նա,- ճի, հիշեցի, այստեղ օպահո՞վ եմ, Հարրի,- նա սկսեց դողալ:

- Սիրելի Դորիան,- պատասխանեց լորդ Հենրին,- Դուք օլարգապես ուշաթափվեցիք, ոչինչ չկա: Հավանաբար գերհոգնածությունից է: Ավելի լավ է՝ ճաշի մի՞ եկեք: Ձեզ կփոխարինեմ:

- Ո՛չ, կգամ,- դժվարությամբ բարձրանալով՝ ասաց Դորիանը,- ավելի լավ է՝ գնամ: Ձեմ ուզում մենակ մնալ:

Նա գնաց իր սենյակը և հագուստը փոխեց:

Ճաշի ժամանակ նա ցույց էր տալիս, թե ինքը անհոգորեն ուրախ է, բայց այդ ուրախության մեջ ինչ-որ վիատություն կար: Նա մերթ ընդ մերթ սարսափից ցնցվում էր, երբ հիշում էր ծաղկաջերմոցի լուսամուտին սեղմված Ջեյմս Վեյնի՝ րաթանի պես սպիտակ դեմքը իրեն դիտելիս:

¹ Հին պարթևները մարտի ժամանակ նետը արձակելուց հետո շրջում էին ձիու գլուխը՝ ձեռքներով, թե պատրաստվում են փախչել:

ԳԼՈՒԽ XVIII

Հաջորդ օրը Դորիանը տնից դուրս չեկավ, ժամանակի մեծ մասն անցկացրեց իր սենյակում՝ մահվան սարսափիլյ ուժասպառ. թեև կյանքի նկատմամբ նա արդեն անտարբեր էր: Այն միտքը, թե իրեն հետապնդում են, դարանակալում, որոգայթ լարում, սկսել էր ճնշել նրան: Բավական էր վարագույրը քամուց շարժվեր, Դորիանը ցնցվում էր: Լուսամուտներին բախվող Նոր հողմահար տերևները հիշեցնում էին նրան իր չիրականացած վճիռների մասին, և նրա մեջ բուռն ափսոսանք էին արթնացում: Հենց որ փակում էր աչքերը, կրկին նավաստու դեմքն էր տեսնում՝ քրտնած ապակուց իրեն նայելիս, և նորից սարսափը ծանր ձեռքով սեղմում էր սիրտը:

Բայց, ո՞վ գիտե, գուցե դա իր երևակայությունն էր, որ գիշերվա խավարից դուրս էր կանչել վրիժառուի ուրվականին, և նրան սպասող հատուցման սարսափելի տեսարաններ է պատկերում: Իրականությունը քառս է, բայց մարդկային երևակայության մեջ ինչ-որ սարսափելի տրամաբանություն կա: Երևակայությունն է ստիպում, որ զղջումը կրնկակոխ հետևի մեղքին: Միայն երևակայությանն է մեզ համար պատկերում մեր գործած մեղքերի զարհուրելի հետևանքները: Փաստերի իրական աշխարհում մեղսագործները չեն պատժվում, ոչ էլ՝ անմեղները հատուցվում: Հաջողությունը տրված է ուժեղին, իսկ ձախողությունը նետված է թույլին: Ահա բոլորը:

Եվ վերջապես, եթե որևէ օտարական թափառեր տան շուրջը, սպասավորները կամ պահապանները կնկատելին: Եթե ծաղկաթմբերին ոտնահետքեր լինեին, պարտիզպաններն անմիջապես կզեկուցեին Դորիանին: Ո՛չ, դա լուկ իր երևակայությունն էր: Սիրիլ Վեյսի եղբայրը չէր վերադարձել

նրան սպանելու համար: Նա գնացել էր նավարկության և մի օր կուլ կզնա ալեկոծ ծովին: Նրանից, այնուամենայնիվ, վտանգ չէր սպառում: Չէ որ այդ մարդը չգիտեր և չէր և կարող իմանալ, թե ո՞վ է ինքը: Երիտասարդության դիմալը փրկել էր իրեն:

Եվ սակայն, եթե դա լիներ լոկ մտապատրանք, սոսկալի էր մտածել, թե խիղճը կարող է ստեղծել տեսանելի կերպարանքով զարհուրելի տեսիլքներ և ստիպել նրանց, որ հայտնվեն մարդու աչքին: Ինչ կլիներ նրա կյանքը, եթե գիշեր ու ցերեկ իր ոճրի տեսիլները նայեն նրան՝ մութ անկյուններից, ծաղրեն թաքստոցներից, շշնջան ականջին խնջույքի ժամանակ, արթնացնեն նրան սառցե մատներով, կրբ ինքը քնած է: Ուղեղը սողոսկող այդ մտքից Դորիանը մտեղային գույն ստացավ և սարսափից սառեց: Օհ, ինչո՞ւ խելահեղության մուլեզին պահին նա սպանեց ընկերոջը: Ուրբան զարհուրելի է այդ տեսարանի հիշողությունը: Մտովի նա կրկին տեսավ այդ ամենը: Յուրաքանչյուր ահարկու մանրամասնություն վերականգնեցավ էլ ավելի քստմնելի: Ահա ժամանակի խավարչտին անդունդից արյունաթաթալս հագուստով ելավ իր ոճրագործության տեսիլքը:

Երբ լորդ Հենրին ժամը վեցին մտավ ննջարան, նա Դորիանին գտավ աղեկտուր արտասովելիս: Միայն երրորդ օրը նա համարձակվեց դուրս գալ տնից: Ձմռան վաղորդյան, սոճու լույրով հագեցած օդը վերադարձրեց նրա զվարթությունը և կյանքի հրավառ տենչը: Բայց փոփոխման պատճառը միայն դա չէր: Դորիանի ամբողջ հոգին ըմբոստացել էր տառապանքի անսահմանության դեմ, որ ցականում էր խեղդել և վրդովել նրա սքանչելի անդորրը: Այդպես է լինում բոլոր նրբագգաց քնավորությունների հետ: Ուժեղ կրքերը, կրիստալանաձև հարվեն, կործանում են այդպիսի մարդկանց: Այո

կյրերը կամ սպանում են մարդուն, կամ իրենք են մեռնում: Աննշան տրտմություններն ու աննշմար սերերը կենսունակ են: Մեծ սերերն ու մեծ վշտերն են, որ կործանվում են իրենց առատությունից:

Բացի այդ, Դորիանը համոզել էր իրեն, որ ինքը իր սարսափահար երևակայության զոհն է և այժմ հիշում էր այլ սարսափները ինչ-որ ներողամիտ կարեկցանքով, որի մեջ քիչ չէր արհամարհանքի բաժինը:

Նախաճաշից հետո մի ժամ նա դքսուհու հետ զբոսնեց պարտեզում, ապա պուրակի միջով գնաց այն տեղը, որտեղ պետք է հավաքվեին որսորդները: Ճթճթան սառնամանիքը կարծես խոտը աղով էր ծածկել: Երկինքը նման էր կապույտ մետաղե շրջած գավաթի: Հանդարտ լճի ափին եղեգը բոլորապատվել էր սառույցի նեղ շերտով:

Սոճու անտառեզրին Դորիանը տեսավ դքսուհու եղբորը՝ սըր Ջեռֆֆրի Քլաուսթոնին, որը հրացանից գցում էր երկու դատարկ փամփուշտը: Դորիանը ցատկեց կառքից և, հրամայելով հեծյալ սպասավորին տուն տանել իր զամբիկին, չորացած պատերի և խիտ մացառուտի միջով մոտեցավ հյուրին:

- Լավ որս արեցի՞ք, Ջեռֆֆրի՜, - հարցրեց նա:

- Այնքան էլ ոչ, Դորիան: Ըստ երևույթին թռչունները դաշտ են թռել: Ավելի լավ կլիներ՝ նախաճաշից հետո այլ տեղ գնանք:

Դորիանը սկսեց քայլել նրա հետ: Սուր, անուշաբույր օդը, արևի ալ ոսկեգույն ցուլքն անտառում, որսահալածների՝ ժամանակ առ ժամանակ թնդացող խոպոտ ճիչերը, որոնց հետևում էր հրացանների սուր չիկոցը, հրապուրում էին նրան և համակում չքնաղ ազատության զգացումով: Նա ամբողջովին տրվել էր անհոգ երջանկությանն ու անսահման

անվրդով ուրախությամբ:

Հանկարծ նրանց դիմաց՝ մոտ քսան յարդ հեռու, հին խոտի խոշոր դեզի տակից սրածայր ականջները խլշած մի նաւաւստակ դուրս թռավ և, ետևի երկար ոտները ձգած, սրընթաց նետվեց մացառուտի խորքը: Ջեռֆֆրին անմիջապես լարձրացրեց հրացանը, բայց կենդանու վայելչակազմ շարժման մեջ ինչ-որ բան կար, որ զարմանալիորեն գրավեց Դորիան Գրեյին, և նա նույն ականթարթին գոռաց.

- Չկրակեք, Ջեռֆֆրի, թող ապրի:

- Ինչ անհեթեթություն, Դորիան,- ծիծաղեց նա և նապաստակի՝ թավուտը մտնելու պահին կրակեց: Լսվեց երկու ճիչ՝ վիրավոր նապաստակի ահավոր ճիչը և մարդու հոգեվարքի ճիչ, որ ավելի սոսկալի էր:

- Աստված իմ, որսահալածի վրա եմ կրակել,- բացականչեց Ջեռֆֆրին,- այդ ո՞ր ավանակը գնդակի տակ մտավ: Էյ, դադարեցրեք կրակելը,- գոռաց նա ձայնի ամբողջ բարձրությամբ,- մարդ է վիրավորվել:

Վազելով մոտեցավ ավագ վարձու որսորդը՝ փայտը ձեռքին:

- Որտեղ, սըր, ո՞ր է նա,- բացականչեց որսորդը:

Նույն բուպեին կրակոցները դադարեցին ամբողջ գծի երկայնքով:

- Այստեղ է,- բարկությամբ պատասխանեց Ջեռֆֆրին՝ շտապելով դեպի թավուտը,- գրողը տանի, ինչո՞ւ Ձեր մարդկանց չէիք հեռացրել: Փչացրիք այսօրվա որսը:

Դորիանը դիտում էր, թե ինչպես նրանք չբացան մացառուտի մեջ՝ թեքելով ճկուն, օրորվող ճյուղերը: Մի քանի բուպեանց նրանք հայտնվեցին՝ արևառողը բացատ դուրս բերելով մի դիակ: Դորիանը սարսափահար ետ շրջվեց: Նրան թվաց, թե չար ճակատագիրը հետևում է իրեն ամենուր: Նա լսեց

սյր Ջեռֆֆրիի հարցը, թե մարդը մեռնի է արդյոք և ավագ որսորդի հաստատական պատասխանը: Անտառը հանկարծ կենդանացավ, լցվեց մարդկանցով, լսվեցին բյուրավոր ոտքերի դուփյուններ և ձայների խուլ դժժոց: Պղնձագույն կրծքով մի խոշոր փասիան աղմուկով թափահարեց թևերը և թռավ ճյուղերի վրայով:

Մի քանի րոպե անց, որ վշտացած Դորիանին տառապանքի անսահման ժամեր թվացին, նրա ուսի վրա ծանրացավ մեկի ձեռքը: Նա ցնցվեց և ետ նայեց:

- Դորիան,- ասաց լորդ Հենրին,- ավելի լավ է ասեմ, որ այսօր դադարեցնեն որսը: Անհարմար է շարունակել:

- Ես կուզեի, որ դա ընդմիշտ դադարեր, Հարլոի,- դառնորեն ասաց նա,- դա զգվելի և դաժան զբաղմունք է: Միթե մարդը...

Նա չկարողացավ վերջացնել նախադասությունը:

- Դժբախտաբար՝ այո: Մանրագնդակների ամբողջ լիցը կուրծքն է մխրճվել: Պետք է որ մահացած լինի նույն ակնթարթին: Գնանք տուն:

Նրանք մոտ հիսուն յարդ գլխավոր ծառուղիով կողք կողքի լուռ քայլեցին: Ապա Դորիանը նայեց լորդ Հենրիին և խոր հառաչանքով ասաց.

- Վատ նախանշան է, Հարլի, շատ վատ:

- Ինչը, - հարցրեց լորդ Հենրին, - հա՛, դժբախտ պատահարը: Սիրելի բարեկամս, ինչ արած, սպանվածն ինչն է; մեղավոր, ինչո՞ւ էր կանգնել գնդակի տակ: Բացի այդ, մեր գործը չէ: Ծիշտ է՝ բավականին անախորժ ստացվեց Ջեռֆֆրիի համար: Վայել չէ կրակել որսահալածի վրա: Մարդիկ կարող են մտածել, թե նա վատ հրաձիգ է: Մինչդեռ այդպես չէ: Նա շատ դիպուկ է կրակում: Բայց անօգուտ է այդ մասին խոսելը:

Դորիանը տարուրերեց գլուխը:

- Դա վատ նախանշան է, Հւրրի: Ջզում եմ, որ մեզանից մեկն ու մեկին սոսկալի բան է պատահելու... Հավանաբար՝ ինձ.- ավելացրեց նա և ձեռքը կսկիծով տարավ դեպի աչքերու:

Լորդ Հենրին ծիծաղեց:

- Աշխարհում միակ սոսկալի բանը ծանձրոյթն է, Դորիան, միակ մեղքը, որ ներում չունի... Բայց մենք ծանձրոյթից չենք տառապի, եթե մեր մտերիմները ճաշի ժամանակ չսկսեն շատախոսել կատարվածի մասին: Նրանց պետք է զգուշացնենք, որ այդ թեման արգելված է: Իսկ ինչ վերաբերում է, նախանշաններին, ապա նման բաներ գոյություն չունեն: Ճակատագիրը մեզ համար մունետիկներ չի առաքում: Նա չափազանց խելացի կամ չափազանց դաժան է այդ բանի համար: Բացի այդ, գրողը տանի, ինչ կարող է պատահել Ձեզ, Դորիան: Աշխարհում ամեն բան Դուք ունեք, ինչ ցանկալի է մարդուն: Չկա մեկը, որ հիացմունքով չփոխանակի իր տեղը Ձեզ հետ:

- Իսկ ես, Հւրրի, ուզածդ մարդու հետ տեղս կփոխեի: Մի ծիծաղեք: Ճիշտ եմ ասում: Չարաքալստ գյուղացին, որ հենց նոր մեռավ, ինձանից երջանիկ էր: Ես չեմ սոսկում մահից: Զարիուրելի է միայն նրա մերձեցումը: Կարծես արդեն ժվադային թևերը ծոծում է իմ գլխավերևում կապարե օդի մջ: Բարի երկինք... Միթե չեք տեսնում, որ մեկը ծառերի ետևում թաքնված ինձ է նայում և սպասում ինձ:

Լորդ Հենրին նայեց այն ուղղությամբ, որ ցույց էր տալիս ձեռնոց հագած դողացող ձեռքը:

- Այո՛, - ասաց նա ժպտալով, - տեսնում եմ պարտիզպանին, որն, իրոք, Ձեզ է սպասում: Հավանաբար, ուզում է հարցնել՝ ինչպիսի ծաղիկներ կուզեք այս գիշեր սեղանի համար: Սիրելի՛ բարեկամս, ինչո՞ւ եք այդպես ջղային դարձել: Ելու:

վերադառնանք քաղաք, անպայման գնացեք իմ բժշկի մոտ:

Դորիանը թեթևացած շունչ քաշեց, երբ տեսավ մոտեցող պարտիզպանին: Մարդը բարձրացրեց գլխարկը, մի պահ վարանած նայեց լորդ Հենրիին և գրպանից մի նամակ հանն լով՝ մեկնեց տիրոջը:

- Նորին պայծառափայլությունը հրամայեց սպասել պատասխանի,- մրմնջաց նա:

Դորիանը նամակը դրեց գրպանը:

- Ասացեք նորին պայծառափայլությանը, որ ես հենց հիմա գալիս եմ,- ստոնությամբ վրա բերեց Դորիանը:

Պարտիզպանը շրջվեց և շտապ գնաց տուն:

- Կանայք որքան են սիրում վտանգավոր բաներ անել,- ծիծաղեց լորդ Հենրին,- դա նրանց այն հատկություններից մեկն է, որն ինձ բոլորից շատ է հիացնում: Կինը պատրաստ է սիրախաղ անել ուզածդ մարդու հետ այնքան ժամանակ, քանի դեռ ուրիշները ուշադրություն են դարձնում այդ բանի վրա:

- Ինչքան շատ եք սիրում խոսել վտանգավոր բաների մասին, Հարրի: Տվյալ դեպքում Դուք բոլորովին սխալվում եք: Դքսուհին ինձ շատ է դուր գալիս, բայց ես նրան չեմ սիրում:

- Իսկ դքսուհին Ձեզ շատ է սիրում, սակայն Դուք ավելի քիչ եք դուր գալիս նրան: Այնպես որ, գերազանց զույգ եք կազմում:

- Դուք բամբասում եք, Հարրի, և բամբասում՝ առանց որևէ հիմքի:

- Յուրաքանչյուր բամբասանքի հիմքում ընկած է դեպի անբարոյականությունն ունեցած հավատը,- ասաց լորդ Հենրին՝ գլանակ վառելով:

- Հարրի, Դուք հանուն դիպուկ խոսքի ցանկացած մարդուն կարող եք զոհել:

- Աշխարհն ինքն է բարձրանում զոհասուղանին յոր ներդաշնակության համար,- եղավ պատասխանը:

- Երանի՛ կարողանայի սիրել,- բացականչեց Դորիանոս բուռն ոգևորությամբ:- Բայց ինձ թվում է՝ ես կորցրել եմ այդ կիրքը և մոռացել ցանկությունը: Ես միշտ չափազանց շատ եմ ինքս ինձանով զբաղված եղել, և ահա յոմ իսկ անձնավորությունն ինձ համար ծանրություն է դարձել: Ուզում եմ փախչել, հեռանալ, մոռանալ... Հիմարություն էր, ընդհանրապես, այստեղ գալս: Թերևս հեռագրեմ Հարվին, որ պատրաստի զբոսանավը: Զբոսանավի վրա մարդ ապահով է:

Չեմ կարող Ձեզ ոչինչ պատմել, Հարրի,- թախծոտ պատասխանեց նա,- թերևս այդ ամենն իմ երևակայությունն է: Դժբախտ պատահարը վրդովեց ինձ: Մի սոսկալի նախազգացում ինձ ասում է, որ նման բան էլ ինձ հետ պետք է կատարվի:

- Ինչպիսի՞ անմտություն:

- Գիտեմ, ի՞նչ անեմ, այդպես եմ զգում: Ահա և դքսուհին՝ իսկական Արտեմիս՝ անզլիական շրջազգեստով: Տեսա՞ք, վերադարձանք, դքսուհի՛:

- Ամեն ինչ ես արդեն լսել եմ, միստեր Գրեյ,- պատասխանեց նա,- խեղճ Ջեոֆֆրին սարսափելի վշտացած է: Եվ ասում են՝ Դուք խնդրել եք, որ չկրակի նապաստակի վրա: Որքան ապշեցուցիչ է:

- Այո՛, շատ ապշեցուցիչ: Չգիտեմ՝ ի՞նչը դրդեց ինձ, թերևս, ինչ-որ քմահաճույք: Այդ նապաստակը բոլոր փոքրիկ կենդանիների մեջ ամենագեղեցիկը թվաց: Բայց ցավում եմ, որ Ձեզ պատմել են սպանվածի մասին: Սարսափելի պատմություն է...

- Ցավալի պատմություն է,- մեջ մտավ լորդ Հենրին,- և

բոլորովին հոգեբանական հետաքրքրություն չի ներկայացնում: Ա՛յ, եթե Ջեոֆֆրին դիտավորյալ սպաներ, որքան հետաքրքիր կլիներ: Ես կուզեի ծանոթանալ լիակատար մարդասպանի հետ:

- Դուք զարհուրելի մարդ եք, Հարրի.- գոռաց դքսուհին.- ճիշտ չէ, մինտեր Գրեյ: Հարրի, միստեր Գրեյը, ինչպես երևում է, կրկին վատ է գգում: Հիմա կուշաթափվի:

Դորիանը մեծ ջանքով տիրապետեց իրեն և ժպտաց:

- Դատարկ բան է, դքսուհի՛,- կամաց ասաց նա,- ջլերս չափազանց քայքայված են: Ուրիշ ոչինչ: Գուցև նրանից է, որ այս առավոտ երկար քայլեցի.. Ինչ ասաց Հարրին, չլսեցի նորից ինչ-որ բան բարբաջեց: Դուք ինձ հետո կպատմեք: Ես, թերևս, գնամ, պառկեմ: Ինձ կներեք, չէ:

Նրանք հասան ծաղկաջերմոցից պատշգամբ տանող մեծ սանյուղքներին: Երբ ապակե դուռը փակվեց Դորիանի ետևից, լորդ Հենրին շրջվեց և թախծագորով նայեց դքսուհուն:

- Դուք չափազանց շատ եք սիրահարված նրան,- հարցրեց նա:

Դքսուհին որոշ ժամանակ լուռ հայացքը հառուլ էր մի բնանկարի:

- Ես ինքս կուզեի այդ իմանալ,- ասաց նա վերջապես:

Լորդ Հենրին տարուբերեց գլուխը:

- Իմանալը ճակատագրական է սիրո համար: Միայն անհայտությունն է գերում մեզ: Մշուշի մեջ ամեն ինչ հրաշալի է:

- Բայց մշուշում մարդ կարող է շեղվել ճանապարհից:

- Բոլոր ճանապարհները դեպի նույն տեղն են գնում, սիրելի՛ Գլեդիս:

- Դեպի ո՞ւր:

- Հիասթափություն:

- Ես դրանով եմ սկսել իմ կյանքի ուղին,- հառաչեց

դքսուհին:

- Նա առաջ եկավ Ձեզ դքսական թագով:
- Ձանձրացել եմ արդեն մորու տերևներով:
- Բայց Դուք այն կրում եք պատշաճ արժանապատ

վությամբ:

- Միայն հասարակության մեջ:
- Ջզոնյշ, կկորցնեք,- ասաց լորդ Հենրին:
- Ձեմ կորցնի ոչ մի ծաղկաթերթն անգամ:
- Բայց մոնմաութը ականջներ ունի:
- Ծերությունը խուլ է:
- Նա երբեք չի խանդել:
- Երանի չէր:

Լորդ Հենրին նայեց շուրջը՝ կարծես ինչ-որ բան փնտրելով:

- Ինչ եք որոնում,- հարցրեց դքսուհին:
- Ձեր սուսերի էլունդը¹,- պատասխանեց նա,- Դուք վայր

եր գցել:

Դքսուհին ծիծաղեց:

- Բայց դիմակը դեռ կրում եմ:
- Նրա տակից Ձեր աչքերն ավելի գեղեցիկ են,- եղավ

պատասխանը:

Դքսուհին նորից ծիծաղեց: Նրա ատամնաշարը նման էր բուսոր մրգի սպիտակ սերմնահատիկների:

Վերնահարկի առանձնասենյակում՝ բազմոցի վրա, սլառկած էր Դորիան Գրեյը: Նրա մարմնի յուրաքանչյուր թրթռացող ջիղ սարսափով էր պատած: Կյանքը հանկարծ նրա համար դարձավ չափազանց զգվելի բեռ, որ պետք է կյուր: Տարաբախտ որսահալածի ահավոր մահը, որին սպանել էին թավուտում, ինչպես վայրի կենդանու, նրան թվում

¹ էլունդը անվտանգ է դարձնում սուսերը: Սուսերից վերցնել էլունդը՝ նշանակում է պատրաստվել մենամարտի:

Լ, որ իր մահվան նախապատկերը: Նա քիչ մնաց՝ կորցնելու գիտակցությունը, երբ լսեց լորդ Հենրիի լկտի կատակով ասած խոսքերը:

Ժամը հինգին զանգահարեց սպասավորին և կարգադրեց կապել իրերը գիշերվա ծեպընթաց գնացքով Լոնդոն մեկնելու համար և պատրաստել կառքը ութն անց երեսունին: Նա հաստատ վճռեց ոչ մի գիշեր չմնալ Սելբի-Ռոյալում: Այդտեղ չար նախանշան կար: Արևի լույսի տակ շրջում էր մահը: Անտառի խոտը ցողվել էր արյամբ:

Նա մի երկտող գրեց լորդ Հենրիին՝ հայտնելով, որ մեկնում է Լոնդոն՝ բժշկի և խնդրում է զբաղեցնել հյուրերին իր բացակայության ժամանակ: Երբ երկտողը դնում էր ծրարի մեջ, դուռը բախեցին, սպասավորը հայտնեց, որ ավագ վարձու որսորդը ուզում է տեսնել իրեն: Դորիանը մոայլվեց և կծեց շրթունքը:

- Ներս կանչեք,- մի բուպե վարանելուց հետո քրթմնջաց նա:

Հենց որ մարդը ներս մտավ, Դորիանը դարակից հանեց չեկի գրքույկը և դրեց նրա առաջ:

- Հավանաբար, առավոտվա դժբախտ պատահարի կապակցությամբ եք եկել, Թորնթոն,- ասաց նա, վերցնելով գրիչը:

- Այո, սըր - պատասխանեց անտառապահը:

- Այդ թշվառն ամուսնացած էր: Ընտանիք ունե՞ր,- հարցրեց Դորիանն անփութորեն,- եթե այո, ես նրանց կարիքի մեջ չեմ թողնի, անհրաժեշտ գումար կուղարկեմ:

- Մենք չգիտենք, թե ով է նա: Այդ պատճառով համարձակվեցի Ձեզ անհանգստացնել:

- Չգիտեք՝ ո՞վ է,- ասաց Դորիանը անտարբերությամբ,- ինչպե՞ս թե, ձեր մարդկանցից չէր:

- Ո՛չ, սըր, մենք նրան երբեք չենք տեսել: Ինչ-որ նաւաստու նման է, սըր:

Գրիչը ընկավ Դորիան Գրեյի ձեռքից, և սիրտը կարծես հանկարծ դադարեց բաբախելուց:

- Նավաստի՛, - ծչաց նա, - ասացիք նավաստի՛:

- Այո՛, սըր, կարծեք նավաստի լինի: Երկու բազուկներս ինչպէս լայն լայն լինեցին ունի... և ինչ-որ նման բան...

- Որևէ բան գտել եք նրա մոտ, - հարցրեց Դորիանն՝ առաջ թեքված, ակնապիշ նայելով մարդուն, - որևէ բան, որից պարզվի նրա ով լինելը:

- Մի քիչ փող, սըր, և վեց լիցանի մի ատրճանակ, էլ ուրիշ ոչինչ: Վայելուչ, բայց հասարակ տեսք ունի: Կարծում ենք, նավաստի է:

Դորիանը ոտքի ցատկեց: Մտքում սոսկալի հույս փայլատակեց, և յետևիտողորեն կառչեց այդ մտքից:

- Որտեղ է դիակը, - բացականչեց նա: - Արագ: Այս րոպեին ես պետք է տեսնեմ:

- Ֆերմայում է, սըր, դատարկ ախոռում: Մարդիկ չեն ուզում իրենց տանը մեռել պահել: Ասում են՝ դիակը դժբախտություն կբերի:

- Ֆերմայում: Անմիջապես գնացե՛ք այնտեղ և սպասեցե՛ք ինձ: Ասացե՛ք ձիապաններից մեկին, որ ձիս բերի: Ո՛չ, պետք չէ: Ինքս կգնամ ախոռ: Այդպես ավելի արագ կլինի:

Քառորդ ժամ էլ չէր անցել, երբ Դորիան Գրեյը երկար ծանուղով սրընթաց սուրում էր քառատրոփ: Ծառերը տեսիլային թափորի նման ետ էին սլանում նրա կողքով, և երկչոտ սովերները ճանապարհից մի կողմ էին նետվում: Մի անգամ զամբիլը շեղվեց սպիտակ ցանկապատի մոտ և քիչ մնաց՝ վայր գցեր հեծյալին: Նա մտրակեց ձիուն: Ձին, նետի պես ճեղքելով օդը, առաջ սուրաց: Մմբակաների տակից թռչում էին

րարերը:

Վերջապես Դորիանը ֆերմա հասավ: Բակում երկու մարդ թրև էին գալիս: Նա ցատկեց թամբից և սանձը նետեց նրանցից մեկին: Ամենածայրի ավտոռում լույս էր առկայծում. Ինչ-որ ներքին ձայն Դորիանին ասաց, որ դիակն այնտեղ է: Նա շտապեց դեպի դուռը, ձեռքը տարավ փականին:

Սակայն մի պահ վարանեց՝ զգալով, որ հիմա ինքը մի հայտնություն է անելու, որը իրեն կամ անդորր կվերադարձնի. կամ կխորտակի կյանքը հավիտյան: Այա կրնկի վրա բացեց դուռը և ներս մտավ:

Հեռու անկյունում՝ պարկերի կույտի վրա, դրված էր դիակը՝ կոշտ վերնաշապիկով և կապույտ շավարով: Դեմքը ծածկված էր կեղտոտ թաշկինակով: Կողքին՝ շշի մեջ, ճթճթում էր հաստ մոմը:

Դորիան Գրեյը ցնցվեց: Նա զգաց, որ ինքը չի կարող եսա քաշել թաշկինակը և կանչեց աշխատողներից մեկին:

- Այս շորը ետ տարեք դեմքից: Ես ուզում եմ տեսնել նրան,- ասաց Դորիանը, և իբրև հենարան՝ կառչեց դուռն կողափայտից:

Երբ ֆերմայի աշխատողը վերցրեց թաշկինակը, Դորիանն առաջ եկավ: Ուրախության ճիչ թռավ նրա կրծքից:

Անտառում սպանվածը Ջեյմս Վեյնն էր:

Մի քանի րոպե Դորիանը կանգնած նայում էր դիակին: Երբ նա վերադառնում էր տուն, աչքերը լի էին արցունքներով: Նա փրկված էր:

ԳԼՈՒԽ XIX

- Իզուր մի ասացք, թե որոշել եք լավը լինել,- ասում է, յուր յուր Հենրին՝ սպիտակ մատները թաթախելով կարմիր պղնձե գավաթի վարդաջրի մեջ,- Դուք կատարելություն եք: Խնդրում եմ, մի փոխվեք:

Դորիան Գրեյը տարուբերեց գլուխը:

- Ո՛չ, Հարրի, ես շատ սոսկալի բաներ եմ արել: Իմ խղճի վրա շատ մեղքեր կան ծանրացած: Այլևս չպետք է մեղանչեմ: Երեկ արդեն սկսեցի բարի գործեր անել:

- Որտեղ էիք երևել:

- Գյուղում, Հարրի: Մենակ գնացի գյուղ և իջևանեցի մի փոքրիկ պանդոկում:

- Տղանս,- ասաց լորդ Հենրին՝ ժպտալով,- բոլորն էլ գյուղում կարող են լավը լինել: Այնտեղ գայթակղումներ չկան: Անա թե ինչու գյուղում ապրողները բացարձակապես անքաղաքակիրթ են: Քաղաքակրթությունը հեշտությամբ ձեռք բերվող բան չէ: Նրան մերժենալու երկու միջոց կա: Մեկը կուլտուրան է, մյուսը՝ անառակությունը: Իսկ գյուղի բնակիչները ոչ մեկի պատեհությունն էլ չունեն, ահա այդ պատճառով էլ նրանք լծացել են առաքինության մեջ:

- Կուլտուրան, անառակություն,- արձագանքեց Դորիանը,- ես երկուսին էլ հաղորդակից եմ եղել: Իսկ այժմ սարսափելի է մտածել, որ նրանք գտնվում են կողք կողքի: Ես մի նոր՝ բարձրագույն, իղծ ունեմ, Հարրի: Որոշել եմ փոխվել: Եվ զգում եմ, որ փոխվել եմ:

- Բայց դուք դեռ չեք պատմել Ձեր արած բարության մասին: Թե՛ ասացիք, որ արդեն մի քանիսն եք արել,- հարցրեց լորդ Հենրին, իր ափսեի մեջ դնելով մաքրած ելակի մուգ կարմիր բրդիկը և գդալով շաքարավազ ցանելով վրան:

- Ես դա կպատմեմ Ձեզ, Հարրի: Ուրիշ ոչ մեկին չէի

պատմի, բայց Ձեզ կպատմեն: Ես խնայել եմ մի աղջկա.
Հւրրի: Այդպիսի հայտարարությունը գուցե պարծենկոտ
է հնչում, բայց Դուք ինձ կհասկանաք: Նա շատ գեղեցիկ է
և զարմանալիորեն նման է Սիբիլ Վեյնին: Թերևս, նա հենց
դրանով հրապուրեց ինձ: Հիշո՞ւմ եք Սիբիլին, չէ՞: Որքան
հեռավոր է թվում այդ ժամանակը... Հա՛, ուրեմն... Հեթթին. մեր
դասակարգից չէ, իհարկե: Պարզ, գյուղացի աղջիկ է: Բայց ես
նրան անկեղծորեն սիրեցի: Այո՛, ես միանգամայն համոզված
եմ, որ դա սեր է: Ամբողջ հրաշալի մայիս ամիսը ես շաբաթը
երկու-երեք անգամ գնում էի նրան տեսնելու: Երեկ նա ինձ
դիմավորեց փոքրիկ այգում: Խնձորի ծաղիկները թափվում
էին մազերին, և նա ծիծաղում էր... Այսօր այգաբացին մենք
պետք է մեկնեինք: Հանկարծ ես վճռեցի թողնել նրան այնպես
մաքուր ու ծաղկանման, ինչպես գտել էի...

- Հավանաբար այդ զգացմունքի նորությունը մեծ հաճույք
է պատճառել Ձեզ.- ընդհատեց Հենրին:- Հիմա ես արդեն
կարող եմ Ձեզ համար վերջացնել այդ հովվերգությունը: Դուք
նրան բարի խորհուրդ տվեցիք և կոտրեցիք սիրտը: Այդպես
սկսեցիք Ձեր վերածնունդը:

- Հւրրի, Դուք անտանելի եք: Ինչպես կարող եք այդ-
պիսի սարսափելի բաներ ասել: Հեթթիի սիրտը չի կոտրվել:
Իհարկե, նա արտասվեց և այլն: Բայց անարգված չէ: Նա
կարող է ապրել, ինչպես Պերդիտան իր պարտեզում՝ անա-
նուխների և անթառամների մեջ:

- Եվ արտասվել դավաճան Ֆլորիզելի համար, - ծիծաղե-
լով ասաց լորդ Հենրին՝ հենվելով աթոռի մեջքին: - Սիրելի
Դոյիան, Դուք դեռ զարմանալի երեխայական միամտություն
ունեք: Կարծում եք՝ հիմա այդ աղջիկը կբավարարվի իր դա-
սակարգից որևէ մեկի սիրով: Իհարկե, նրան կամուսնացնեն
անտաշ մի սայլապանի կամ ատամները բացած գյուղական

որևէ հողագործի հետ: Մինչդեռ Ձեր հանդիսյունը, Ձեր նկատմամբ տածած նրա սերը նրան արդեն կստիպվի սրիսմարիել ամուսնուն և թշվառ զգալ իրեն: Բարոյական տևուս կևտից ես չեմ կարող ասել, թե Ձեր ինքնահրաժարումը մեծ վերածնունդ է: Դա նույնիսկ, որպես սկիզբ՝ շատ աննշան է: Բացի այդ, ինչո՞ւ չեք կարծում, որ Հեթթիի մարմինն այժմ արդեն ՕՖեյսայի պես չի լողում ջրաղացի աստղաճաճանչ լճակում՝ չքնաղ ջրաշուշանների մեջ:

- Վերջացրեք, Հարրի, անտանելի է: Դուք մերթ ամեն ինչ ծաղրում եք, մերթ դարձնում լուրջ ողբերգություններ: Ափսոս, որ ես պատմեցի: Փույթ չէ, թե ինչ եք մտածում իմ մասին: Ես գիտեմ, որ ճիշտ եմ վարվել: Խնդ՞ Հեթթի: Երբ ես այս առավոտ հեռանում էի նրանց ագարակից, լուսամուտի մոտ տևսա նրա ճերմակ դեմքը, որ նման էր հասմիկի ցողի... Եկեք չխոսենք այդ մասին, այլևս մի փորձեք համոզել, որ այդքան տարիների ընթացքում իմ կատարած առաջին բարի գործը, առաջին փոքր ինքնահրաժարումը, որ երբևէ արել եմ, իրոք, ինչ-որ մեղք է: Ես ուզում եմ՝ ավելի լավը լինել: Եվ պետք է լինեմ: Այժմ Ձեր մասին պատմեցեք: Ինչ է կատարվում՝ քաղաքում: Վաղուց չեմ եղել ակումբում:

- Մարդիկ դեռ խեղճ Բեգիլի անհայտացման մասին են խոսում:

- Իսկ ես կարծում էի՝ արդեն հոգնել են խոսելուց, - ասաց Դորիանը՝ իր համար գինի լցնելով և թեթևակի մոայլվեց:

- Ինչ եք ասում, սիրելիս, այդ մասին ընդամենը վեց շաբաթ է, ինչ խոսում են, մինչդեռ բրիտանական հասարակության համար դժվար է փոխել թեման ավելի հաճախ, քան երեք ամիսը մեկ: Այդպիսի մտավոր ճիգի նա անընդունակ է: Ճիշտ է՝ այս սեզոնում մեր հասարակության բախտը բերեց, ահագին դեպքեր եղան՝ իմ ապահարգանք, Այան

Քննարկելի ինքնասպանությունը, այժմ էլ նկարչի անհետացման առեղծվածը: Սքոթլան-Ցարդը դեռ պնդում է, թե մոխրագույն վերարկուով մարդը, որ նոյեմբերի իննին կես գիշերվա գնացքով Փարիզ մեկնեց, լսեղճ Բեզիլն էր, իսկ ֆրանսիական ոստիկանությունը հայտարարում է, որ Բեզիլն, ընդհանրապես, երբեք չի ժամանել Փարիզ: Հավանաբար մի երկու շաբաթ հետո կլսենք, որ նրան տեսել են Սան-Ֆրանցիսկոյում: Զարմանալի է, հենց որ մեկն անհետանում է, ասում են, որ տեսել են Սան-Ֆրանցիսկոյում: Պետք է, որ այդ Սան-Ֆրանցիսկոն չքնաղ քաղաք լինի՝ աշխարհի բոլոր հրապույրներով օժտված:

- Ինչ պատահած կլինի Բեզիլին, ինչ եք կարծում, - հարցրեց Դորիանը՝ լույսի դիմաց պահելով բուրգուդյան գինին և ապշելով, թե ինքն ինչպես կարող էր սառնասրտորեն քննարկել այդ նյութը:

- Գաղափար չունեմ: Եթե Բիզիլն ուզում է թաքնվել, դա իր գործն է: Եթե մեռած է, ես չեմ ուզում այդ մասին մտածել: Մահը միակ բանն է, որ միշտ սարսափեցնում է ինձ: Ես ատում եմ մահը:

- Ինչո՞ւ, - ծուլորեն հարցրեց գրուցողներից կրտսերը:

- Որովհետև, - ասաց լորդ Հենրին՝ քթանցքներին մոտեցնելով քացալսի ոսկեգօծ բաց սրվակը, - մեր օրերում մարդ կարող է վերապրել ամեն ինչ, բացի մահից: Մահը և գոհակությունը XIX դարի միակ երևույթներն են, որ ոչ ոք չի կարող բացատրել: Եկեք սուրճ խմենք երաժշտասենյակում, Դորիան: Դուք ինձ համար կնվագեք Շոպեն: Այն մարդը, որի հետ կլինս փախա՛վ, հոյակապ էր Շոպեն նվագում: Խեղճ Վիկտորիա: Ես նրան շատ-շատ էի ընտելացել, տունը առանց նրա բավականին դատարկվել է: Անշուշտ,

- Օհ, ամեն ինչ կարող է հաճույք դառնալ, եթե սովո-

րութիւնն է: Բայց մարդ ափսոսում է բաժանվել նույնիսկ ամենավատ սովորութիւններից: Եվ թերևս հենց այդ վատ սովորութիւնների համար ամենից շատ էինք վշտանում: 'Իրանը մեր «ես»-ի էական մասն են:

Դորիանը ոչինչ չպատասխանեց, նա ելավ սեղանի մոտից և, անցնելով մյուս սենյակը, նստեց դաշնամուրի առաջ, և մատները սահեցրեց սև ու սպիտակ փղոսկրե ստեղների վրայով: Երբ մատուցեցին սուրճը, նա դադարեց նվագել, և նայելով լորդ Հենրիին՝ ասաց.

- Հարի, երբևէ Ձեր մտքով անցել է, որ Բեզիլին սպանել են:

Լորդ Հենրին հորանջեց.

- Բեզիլը շատ հանրածանոթ էր և միշտ կրում էր Ուոթերբրի՝ ժամացույց: Ինչո՞ւ պետք է սպանենին նրան: Նա թշնամիներ ունենալու համար բավականաչափ խելացի չէր: Իհարկէ, շատ տաղանդավոր նկարիչ էր: Բայց կարելի է նկարել Վելասկեզի պես և լինել չափազանց ծանծրալի մարդ: Նա միայն մի անգամ է ինձ հետաքրքրել, երբ տարիներ առաջ ինձ խոստովանեց, որ խելահեղորեն երկրպագում է Ձեզ, և Դուք նրա արվեստում ամենագոր շարժառիթ եք:

- Ես շատ էի սիրում Բեզիլին, - ասաց Դորիանը՝ տխրութեամբ: - Ուրեմն, ոչ ոք չի ենթադրում, որ նա սպանված է:

- Մի քանի լրագրեր: Բայց, ըստ իս, դա բոլորովին անհավանական է: Փառիզում, իհարկէ, շատ ահավոր վայրեր կան, բայց Բեզիլն այնպիսի մարդ չէր, որ գնար այնտեղ: Նա հետաքրքրասեր չէր, ահա նրա հիմնական թերութիւնը:

- Իսկ ի՞նչ կասեիք, Հարի, եթե խոստովանեի Ձեզ, թե ես եմ սպանել Բեզիլին, - ասաց Դորիանը՝ սկեռուն հայացք հառած լորդ Հենրիին:

1 Էժանագին ժամացույց: Ուոթերբրին ֆիրմայի անունն է:

- Կասկի, սիրելի բարեկամ, որ Դուք փորձում եք նկարվելիս այնպիսի կնքվածք ընդունել, որ Ձեզ բնավ չի սազում: Ամեն տեսակի ոճիրը գոեհիկ է, ճիշտ ինչպես գոեհկությունը՝ ոճիր, Իսկ Դուք, Դորիան, չեք կարող մարդասպանություն կատարել: Ներեցեք, որ վիրավորում եմ Ձեր ինքնասիրությունը՝ այդպես մեկնաբանելով, բայց հավատացեք, դա ճիշտ է: Ոճրագործները միշտ ցածր դասի մարդիկ են: Եվ ես մազաչափ անգամ չեմ դատապարտում նրանց: Ինձ թվում է՝ ոճիրը նրանց համար նույնն է, ինչ արվեստը՝ մեզ համար. պարզապես ուժեղ զգայություններ առաջացնելու միջոց է:

- Ուժեղ զգայություններ առաջացնելու միջոց: Ուրեմն, Դուք կարծում եք՝ մարդ, որ կատարում է մարդասպանություն, կարող է կրկին նույն ոճիրը գործել: Բավական է, Հարրի:

- Օհ, ամեն ինչ կարող է հաճույք դառնալ, եթե սովորույթի մեջ է մտնում, - ասաց լորդ Հենրին՝ ծիծաղելով: - Դա կյանքի ամենակարևոր գաղտնիքներից մեկն է: Այնուամենայնիվ, ես կասեի, որ մարդասպանությունը միշտ արատ է: Երբեք պետք չէ անել այն, ինչի մասին չի կարելի խոսել ճաշից հետո... Բայց թողնենք խեղճ Բեզիլին: Երանի հավատայի, որ նրա վախճանն այնպես ողորմատիկ է, ինչպես Դուք եք ենթադրում: Բայց չեմ կարող: Ավելի շուտ ես կպատկերացնեի, որ նա հանրակառքից ընկել է Սենան, բայց հանրակառքն ուղեկցողը թաքցրել է պատահարը տհաճություններից խուսափելու համար: Այո՛, կարծում եմ, այդպես էլ եղել է նրա վախճանը: Եվ այժմ, տեսնում եմ ես նրան՝ պառկած Սենայի պղտոր կանաչավուն ջրերի տակ, վրայով լողում են լաստանավերը, իսկ մազերի մեջ խճճվել են երկար ջրիմուռները: Գիտե՞ք, Դորիան, ես չեմ կարծում, թե նա կարող էր շատ լավ կտավներ ստեղծել: Վերջին տասը տարվա ընթացքում նրա նկարները շատ վատացել էին:

Դորիանը խոր հառաչեց, իսկ լորդ Հենրին սկսեց ճանկ սննյակում, հետո մոտեցավ և շոյեց սքանչելի թութակի գլուխը։
Ուս վարդագույն փուփուլով և պոչով, մոխրագույն թևերով
հավայական խոշոր թռչուն էր՝ բամբուկի ձողին նստած։
Երբ Հարրիի մատները դիպան թռչունին, նա վայր թողեց
կնճոռտած կուպերի սպիտակ թաղանթը սև ապակենման
աչքերին և սկսեց ետ ու առաջ ճոճվել։

- Այո՛,- շարունակեց նա և, շրջվելով, թաշկինակը հանեց
գրպանից,- նրա նկարները վատացել էին։ Կարծես ինչ-որ բան
էր կորցրել, գրկվել էր իդեալից։ Քանի դեռ Դուք և նա լավ
ընկերներ էիք, Բեգիլը մեծ նկարիչ էր։ Ինչը Ձեզ՝ բաժանեց։
Երևի՝ ծանծրացաք։ Եթե՝ այո, նա երբեք Ձեզ չէր կարող ներել։
Այդպես են բոլոր ծանծրալի մարդիկ։ Ի միջի այլոց, ինչ եղավ
Ձեր դիմանկարը։ Թերևս, չեմ տեսել այն ժամանակից ի վեր,
երբ Բեգիլը վերջացրեց... Հա, հիշեցի, մի քանի տարի առաջ
Դուք ասում էիք, թե ուղարկել եք Սելբի, և ճանապարհին
կորնլ, թե՛ գողացել են։ Այդպես էլ չգտնվեց։ Ափսոս։
Իսկական գլուխգործոց էր։ Հիշում եմ՝ ես ուզում էի այն գնել։
Երանի ինձ մոտ լիներ։ Այն պատկանում էր Բեգիլի ծաղկուն
շրջանին։ Դրանից հետո նրա կտավները վատ նկարելու և
լավ մտադրությունների խառնուրդը դարձան. մի յան, որ
միշտ իրավունք է տալիս մարդուն կոչվելու բրիտանական
արվեստի ներկայացուցիչ։ Դուք հայտարարություն տվեցիք
լրագրերում։ Հարկավոր էր։

- Ձեմ հիշում,- պատասխանեց Դորիանը,- կարծեմ՝ այո։
Բայց իրականում ինձ երբեք դուր չի եկել դիմանկարը,
ափսոս, որ նկարվել եմ։ Նրա հիշողությունն ինձ ատելի է։
Ինչո՞ւ սկսեցիք այդ խոսակցությունը։ Դիմանկարն ինչ-որ
դրամայի երկու զարմանալի տողեր են հիշեցնում կարծեմ
«Համլետ»-ից... Ինչպե՞ս էր...

Ինչպես պատկեր թախծի.

Դեմքն այդ անսիրտ էր...

Այո՛, հենց այդպիսի տպավորություն էր նա թուլնում ինձ վրա:

Լորդ Հենրին ծիծաղեց:

- Ով արվեստի տեսանկյունով է կյանքը դիտում, նրա ուղեղը փոխարինում է սրտին,- ասաց Հարրին՝ ընկղմվելով բազկաթոռի մեջ:

Դորիան Գլոյը տարուբերեց գլուխը և մի քանի մեղմ ակորդ վերցրեց դաշնամուրի վրա:

- Ինչպես պատկեր թախծի,- կրկնեց նա,- դեմքն այդ անսիրտ էր:

Լորդ Հենրին, բազկաթոռին հենված, նայում էր նրան կիսախուփ աչքերով:

- Ի միջի այլոց, Դորիան,- ասաց նա փոքր դադարից հետո,- Ինչ է շահում մարդ, եթե ձեռք է բերում ողջ աշխարհը և կորցնում... ինչպես էր, հա, և կորցնում է իր սեփական հոգին:

Ելած շտությունը կտրուկ ընդհատվեց: Դուրիանը ցնցվեց և աչքերը հառեց ընկերոջը:

- Ինչո՞ւ եք այդպիսի հարց տալիս, Հարրի:

- Միլենլին,- ասաց լորդ Հենրին՝ զարմացած թարծրացնելով հոնքերը:- Ես Ձեզ եմ հարցնում, որովհետև կարծում էի՝ Դուք կարող եք պատասխանել: Ահա և բոլորը: Անցած կյիւսակի ես անցնում էի Պարկով, այնտեղ Մայմարե կամայի մոտ խմբվել էին ցնցոտիապատ մարդիկ և լսում էին ինչ-որ փողոցային քարոզչի: Երբ անցնում էի նրանց մոտով, լսեցի այդ արտահայտությունը, որը շատ դրամատիկական հնչեց: Լոնդոնը շատ հարուստ է նման զարմանալի տեսարաններով: Պատկերացրե՛ք՝ անձրևոտ կիրակի, մակինսոռչ հագած անձարքլիստոնյայի մի կերպարանք, կաթկթող հովանոցների տակ

կանգնած հյուծված դեմքերի մի օղակ, այդ ցնցող արտահայտությունը, որ օդ է թռչում՝ որպես սուր, հիստերիկ մի ճիւղ... Որոշ տեսակետից, իրոք, հետաքրքիր է, ազդեցիկ: Ես ուզում էի ասել այդ մարգարեին, որ միայն արվեստը հոգի ունի, իսկ մարդը՝ ոչ: Բայց վախեցա՝ ինձ հասկանա:

- Մի՛ ասեք, Հանրի: Հոգին սոսկալի իրականություն է: Այն կարելի է գնել, վաճառել, փոխել: Նրան կարելի է թունավորել կամ կատարելություն դարձնել: Մեզանից յուրաքանչյուրը հոգի ունի, գիտեմ:

- Միանգամայն համոզված եք, Դորիան:

- Միանգամայն:

- Ա՛հ, ուրեմն, դա միայն պատրանք է: Այն բաները, որոնց բացարձակապես հավատում ես, իրականության մեջ գոյություն չունեն: Այդպիսին է հավատի ճակատագիրը, և նույնն է սովորեցնում մեզ սերը: Աստված իմ, ուրբան մտայն եք, Դորիան: Այդպես լուրջ մի եղևք, բավական է: Մեզ ինչ մեր դարաշրջանի սնահավատությունը: Ո՛չ, մենք այլևս չենք հավատում հոգու գոյությանը: Մի բան նվագեք, Դորիան, որն է նոկտյուրն, և նվագելով կամաց-կամաց պատմեք, թե ինչպես եք պահպանել Ձեր երիտասարդությունը: Դուք, երևի, ինչ-որ գաղտնիք ունեք: Ես ընդունեմը տասը տարով եմ Ձեզանից մեծ, բայց կնճոռտված եմ, հյուծված, դեղնած: Դուք, իրոք, հրաշալի եք, Դորիան: Երբեք այդքան հրապուրիչ չեք եղել, ինչպես այս երեկո: Դուք ինձ հիշեցնում եք այն օրը, երբ առաջին անգամ տեսա Ձեզ: Դուք շատ ամաչկոտ էիք, բայց միևնույն ժամանակ նաև հանդուգն ու հիանալի մի պատանի: Հիմա՝ տարիների հետո, իհարկե, Դուք փոխվել եք, բայց ոչ արտաքինով: Երանի՛ ինձ ասեիք Ձեր գաղտնիքը: Երիտասարդությունս ետ ստանալու համար ես ամեն ինչ կանեմ, լիացի մարմնամարզական վարժություններից, վաղ վկո կլ-

նալուց և առաքինի կյանք վարելուց: Երիտասարդություն...
Ի՞նչը կարող է համեմատվել նրա հետ: Անմտություն է խոսել
երիտասարդության անգիտության մասին: Միակ մարդիկ,
որոնց կարծիքներն այժմ են ակնածանքով եմ լսում, դա ինձա-
նից երիտասարդներն են: Նրանք մեզանից առաջ են անցել:

Կյանքը նրանց համար բացահայտել է ամենավերջին
հրաշքները: Ինչ վերաբերում է տարեցներին, նրանք միշտ
հակադրվում են: Եվ դա անում են սկզբունքորեն: Եթե մի
բանի մասին հարցնեք նրանց կարծիքը, որ կատարվել է
երեկ, հանդիսավոր ձևով Ձեզ կտան 1820 թվի կարծիքները,
երբ տղամարդիկ հագնում էին երկար գուլպաներ, ամեն
ինչի հավատում էին և բացարձակապես ոչինչ չգիտեին:
Այդ ինչ չքնաղ բան եք նվագում: Հետաքրքիր է, Շոպենը դա
Մայրոկայրում է գրել, երբ հեծեծում էր ծովը իր ամառանոցի
շուրջը և աղի շիթեր ցայտում լուսամուտների: Ապշեցուցիչ
ռոմանտիկ բան է: Փառք ասածո, որ գոնե մեզ համար արվեստն
է մնացել անզուգական: Մի ընդհատեք: Ես երաժշտություն եմ
ուզում այս երեկո: Ինձ թվում է՝ Դուք երիտասարդ Ապոլլոնն
եք, իսկ ես՝ Մարսիեսը, որ ունկնդրում եմ Ձեզ... Ես իմ սրտում
թախսիծ ունեմ, որի մասին նույնիսկ Դուք էլ չգիտեք, Դորիան:
Ծերության ողբերգությունը նրանում չէ, որ մարդ ձերանում
է, այլ նրանում, որ մարդ հոգով երիտասարդ է մնում: Երբեմն
ապշում եմ իմ անկեղծության վրա: Ա՛յս, Դորիան, որքան
կյուսանիկ եք: Որքան հրաշագեղ է Ձեր կյանքը: Դուք ըմպել
եք ամեն ինչ՝ մինչև մրուրը: Ձեր քիմքով ճգմել եք խաղողը և
ըմբռնյալ: Կյանքը ոչինչ չի թաքցրել Ձեզանից: Ձեզ համար
ամեն ինչ եղել է ոչ այլ ինչ, եթե ոչ երաժշտական հնչյուն:
Այդ պատճառով էլ կյանքը Ձեզ խնայել է: Դուք միանգամայն
նույնն եք մնացել, Դորիան:

- Նույնը չեմ, Հարրի:

- Այ՛ն, նույնն եք: Հետաքրքիր է՝ ինչպիսին պետք է լինի Ձեր մնացած կյանքը: Միայն թե մի՛ փչացուք ինքուս հրաժարումներով: Հիմա Դուք կատարելություն եք: Տեսնո՞ւ, հա՛ն, ինքներդ Ձեզ անլիարժեք մի՛ դարձրեք: Այժմ Դուք բուլոբուլվին անկեղծ եք: Իզուր մի՛ տարուբերեք Ձեր գլուխը, գիտևո, ուր այդպես է: Բացի այդ, Դորիան, ինքներդ Ձեզ մի խարևո: Կյանքը չի առաջնորդվում կամքով և ձգտումներով: Կյանքը ջղերի, ջիլերի և աստիճանաբար հասունացող բջիջների գույն է, որտեղ թաքնվում է միտքն ինքը, և կրքեր ու երագներ են ծնվում: Ձեզ ապահով եք պատկերացում, մտածում եք, թե հզոր եք: Բայց հանկարծ գույնի պատահական երանգը սևնյակում կամ վաղորդյան երկինքը, Ձեր երբեմնի սիրած յուրահատուկ բույրը, որ իր հետ բերում է քաղցր հուշեր, մոռացված բանաստեղծության մի տող, որ կրկին հանդիպում եք, երաժշտական մի կաղենցիա, որ վաղուց չեք նվագել, և ահա կանխորոշվում է ամեն ինչ, լսում եք, Դորիան, ահա այդպիսի բաներից է կախված մեր կյանքը: Բրաունինգը ինչ-որ տեղ գրում է այդ մասին: Մեր սեփական զգացումներու նույնպես հաստատում են դա: Բավական է, օրինակ, որևէ տեղ ես զգամ «lilas blanc» օծանելիքի բույրը և կրկին ես վերապրում եմ կյանքիս ամենազարմանալի և հետաքրքրի մի ամիսը: Երանի փոխենիք մեր տեղերը, Դորիան: Մարդիկ միշտ բարբաջել են երկուսիս մասին էլ, բայց միշտ Ձեզ երկրպագել են: Եվ միշտ էլ կերկրպագեն: Դուք այն կերպարն եք, որին փնտրում է մեր դարաշրջանը և վախենում, որ գտել է: Ես այնպես ուրախ եմ, որ Դուք երբեք ոչինչ չեք արել, չեք կերտել ուրևէ քանդակ, չեք նկարել կամ որևէ բան ստեղծագործել: Ձեր արվեստը եղել է կյանքը: Ձեզ ներդրել եք երաժշտության մեջ: Ձեր կյանքի օրերը Ձեր սոնատներն են:

Դորիանը վեր կացավ դաշնամուրի մոտից և շփեց մազկուր:

- Այո՛, իմ կյանքը հրաշագեղ է եղել,- կամաց ասաց նա.-
բայց ես այլևս չեմ ուզում այդ կյանքով ապրել, Հարրի: Եվ
այդպիսի խննթ թաներ մի ասեք: Դուք իմ մասին ամեն ինչ
չգիտեք: Իսկ եթե իմանայիք, գուցե նույնիսկ երես թեքեիք
ինձանից: Ծիծաղում եք: Մի՛ ծիծաղեք:

- Ինչո՞ւ չեք նվագում, Դորիան: Նստեցե՞ք և մի անգամ էլ
նվագեք այդ նոկոյուրնը: Նայեք մեղրագույն մեծ լուսնին,
որ կախված է աղջամուղջով պատված երկնքում: Նա Ձեզ
է սպասում, որպեսզի դյուրեք իրեն և, եթե նվագեք, ավելի
կմերձենա երկրին: Ձեք նվագում: Դե, ուրեմն, ակումբ գնանք:
Երեկոն թովիչ է, և թովչանքով էլ թող վերջացնենք:

Ուայթում մի երիտասարդ է լինելու, որը շատ է ուզում
ծանոթանալ Ձեզ հետ: Այդ երիտասարդը լորդ Փուլն է՝ Բորն-
մաաթի ավագ որդին: Նա ընդօրինակում է Ձեր փողկապները
և աղերսում, որ ծանոթացնեմ Ձեզ հետ: Հրաշալի պատանի է
և բավականաչափ Ձեզ է հիշեցնում:

- Հուսով եմ՝ ոչ,- ասաց Դորիանը, և աչքերին թախիծ
իջավ,- բայց այսօր հոգնած եմ, Հարրի: Ակումբ չեմ գա: Այդն
մոտ ժամը տասնմեկն է, իսկ ես ուզում եմ վաղ պառկել:

- Մնացե՞ք, Դորիան: Դուք երբեք այդպես լավ չեք նվագել,
ինչպես այս գիշեր: Ինչ-որ բան կար Ձեր հուզված նվագի մեջ,
որ զմայլելի էր: Այդ նոկոյուրնը ավելի տպավորիչ էր, քան
լսել եմ երբևէ:

- Դա նրանից է, որ ես որոշել եմ բարի լինել,- ժպտալով՝
պատասխանեց նա,- արդեն մի քիչ փոխվել եմ:

- Ինձ համար չեք կարող փոխվել, Դորիան,- ասաց լորդ
Հենրին,- մենք միշտ պետք է բարեկամներ մնանք:

- Սակայն մի անգամ Դուք ինձ թունավորել եք գրքով:
Երբեք չեմ ների: Հարրի, խոստացե՞ք, որ այլևս այդ գիրքը ոչ
մեկին չեք տա: Վտանգավոր գիրք է:

- Սիրելի Դորիան, Դուք, իրոք, սկսում եք բարոյախոս դառնալ: Շուտով, ինչպես յուրաքանչյուր նորահավատ, 'Դուք, հարություն առած, կսկսեք շրջել և զգուշացնել մայրկանց չգործել այն բոլոր մեղքերը, որոնցից Դուք հոգնել եք:

Ո՛չ, Դուք այնքան եք լավը, որ այդպիսի դեր չեք կատարի: Բացի այդ՝ միտք էլ չունի: Ինչպիսին մենք եղել ենք, այնպիսին էլ կմնանք, իսկ ինչ վերաբերում է գրքով թունավորվելուն, ապա այդպիսի բան չի լինում: Արվեստը չի ազդում մայրու գոյծունեության վրա, ընդհակառակը, արվեստը ոչնչացնում է գործելու ցանկությունը: Արվեստը միանգամայն անկախ է: Այսպես կոչված «անբարոյական» գրքերը այն զրքերն են, որոնք աշխարհին ցույց են տալիս նրա արատները, միայն այսքանը, ուրիշ ոչինչ: Բայց եկեք հիմա գրականություն չքննարկենք: Վաղը եկեք ինձ մոտ, Դորիան: Ժամը տասնմեկին ես կառոքով պետք է գնամ գրոսներու, միասին կգրոսենք: Իսկ հետո ես Ձեզ կտանեմ լեդի Բրենքսամի մոտ նախաճաշելու: Նա հիանալի կին է և ուզում է Ձեզ հետ խորհրդակցել մի քանի պատկերագորգերի մասին, որ ուզում է գնել: Ուրեմն, չնոռանաք, ես Ձեզ սպասելու եմ: Թե՛ մեր փոքրիկ դքսուհու մոտ գնանք նախաճաշելու: Նա ասում է, որ Դուք դադարել եք նյութային այցելելուց: Գուցե ծանծրացել եք Գլեյխից: Ես այդպես էլ գիտեի: Նրա սուր լեզուն ազդում է մարդու ջղերի վրա: Լավ, բոլոր դեպքերում եկեք ժամը տասնմեկին:

- Դուք անսպառնալիք եք դա ուզում, Հարրի:

- Անսպառնալիք: Պարկն այժմ շատ հաճելի է: Եղբուսին այնպես է փթթել, ինչպես այն տարին, երբ առաջին անգամ հանսիպեցի ձեզ:

- Շատ լավ, ժամը տասնմեկին այստեղ կլինեմ,- քուստի Դորիանը,- բարի գիշեր, Հարրի:

Նա դռան մոտ մի պահ տատանվեց, կարծես ինչ-որ բան էր ուզում ասել: Բայց միայն հառաչեց և դուրս եկավ:

ԳԼՈՒԽ XX

Հաճելի, տաք երեկո էր, այնքան տաք, որ Դորիանը վերարկուն ոչ թե հագել, այլ գցել էր թևին: Նա նույնիսկ վիզը չէր փաթաթել մետաքսե շարֆով: Գլանակ ծխելով՝ դանդաղ տուն էր գնում, երբ նրա կողքով անցան երկու երիտասարդ՝ երեկոյան հագուստով: Դորիանը լսեց, որ նրանցից մեկը շշնջաց. «Սա Դորիան Գրեյն է»: Եվ նա հիշեց, թե առաջ ինչքան էր հաճելի, երբ իրեն մատնացույց էին անում, հետաքրքրված նայում կամ իր մասին խոսում:

Այժմ նա հոգնել էր արդեն սեփական անունը լսելուց:

Փոքրիկ գյուղը, որտեղ նա վերջերս հաճախ էր լինում, հմայել էր հենց նրանով, որ այնտեղ ոչ ոք չէր ճանաչում իրեն: Այն աղջկան, որը սիրել էր իրեն, Դորիանն ասել է, որ ինքն աղքատ է, և նա հավատացել էր: Իսկ մի ուրիշ անգամ, երբ Դորիանը նրան հայտարարել էր, որ ինքը անցյալում անառակ կյանք է վարել, աղջիկը ծիծաղել էր և պատասխանել, որ անառակ կյանք վարողները միշտ ծեր և այլանդակ են լինում: Ինչպես էր ծիծաղում այդ աղջիկը... նրա ծիծաղը կարծես կեռնեկսի դայլայլ լիներ: Եվ որքան էր չքնաղ իր չթե զգեստով ու լայնեզր գլխարկով: Այդ հասարակ, անգետ աղջիկը ուներ այն ամենը, ինչ կորցրել էր Դորիանը:

Երբ նա տուն հասավ, սպասավորն արթուն իրեն էր սպասում: Դորիանն ուղարկեց նրան քնելու, իսկ ինքը պառկեց գրադարանի բազմոցի վրա և սկսեց խորհել լորոյ Հենրիի ասածների մասին:

Միթե ծիշտ է, որ մարդ իսկապես չի կարող փոխվել: Նա խելահեղորեն զգաց իր պատանեկության անաղարտ մաքրության կարոտը, «վարդագույն-ձերմակ պատանեկության կարոտը», ինչպես մի անգամ անվանել էր լորդ Հենրին: Դորիանը գիտեր, որ ինքը ապականվել է, կեղծել է հոգին,

Նա անընդհատ ներշնչում է իրեն, որ իր ազդեցությունը կործանարար է եղել ուրիշների վրա, և դա ահավոր հաճույք է, որ պատճառում իրեն: Նա գիտեր, որ իր կյանքի հետ խաչաձևած բոլոր կյանքերից ամենահստակն ու ամենախոստումնալիցը իրենն է եղել, որն, ավաղ, ապականեց ինքը: Բայց միթե այլ բոլորն անուղղելի է: Միթե այլևս հույս չկա:

Այս, գոռոզության ու վրդովմունքի ինչպիսի ճիվաղային պահի նա աղոթեց, որ դիմանկարը կրի իր կյանքի բեռը, իսկ ինքը պահպանի հավիտենական երիտասարդության անկեղծ պայծառությունը: Հենց այդ թուպեին էր, որ նա խոքտակեց իր կյանքը: Ավելի լավ չէր լինի, եթե յուրաքանչյուր մեղքն իր հետ անմիջապես արժանի պատիժ բերեր. պատիժը մաքրում է: Ոչ թե՝ «Մեր մեղքերին թողություն տուր» այլ՝ «Պատժվիր մեզ մեր անօրենությունների համար». ահա՛ թե ինչպես պետք է լինի մարդու աղոթքը ամենաարդար աստծուն:

Սևդանին դրված էր հմուտ փորաքանդակով հայելին, որ տարիներ առաջ նվիրել էր լորդ Հենրին: Շրջանակի վրա առաջվա նման խայտում էին սպիտակաթաթիկ հրեշտակիկները: Նա վերցրեց հայելին, ճիշտ այնպես ինչպես այն ահավոր գիշերը, երբ առաջին անգամ ծակատագրական դիմանկարի վրա նկատեց փոփոխությունը, և արցունքից մշուշված թափառ աչքերով նայեց հայելու շողշողուն մակերևույթին: Մի անգամ մեկը, որ խելահեղորեն սիրում էր իրեն, կյուրտ նամակ էր գրել և վերջացրել հետևյալ խոսքերով. «Այլուստիք փոխվեց, որովհետև Դուք եկաք այս աշխարհը, Դուք, որ կերտված եք փղոսկրից ու ոսկուց: Ձեր շուրթերի նուրբ կորագծերը վերափոխում են աշխարհի պատմությունը»: Դորիանը հիշեց այդ խոսքերը և նորից ու նորից կրկնեց ինքն իրեն: Բայց մի թուպե անց նա խորշակ իր գեղեցկությունից և, հայելին շարտելով հատակին,

կրունկի տակ փշուր-փշուր արեց: Գեղեցկությունն էր կործանել իրեն, գեղեցկությունն ու երիտասարդությունը, որ նա պահպանել էր աղերսանքի շնորհիվ: Եթե չլինելին այդ երկուսը, նրա կյանքն անկեղծ կմնար: Գեղեցկությունը միայն դիմակ է եղել, իսկ երիտասարդությունը՝ ծաղրանք: Ինչ է երիտասարդությունը, լավագույն դեպքում՝ կանաչ, խակ ժամանակ թեթև տրամադրությունների և հիվանդագին խոհերի պահ: Ինչու իզուր ինքը հագավ երիտասարդության զգեստ: Այո, երիտասարդությունը խորտակեց նրան:

Ավելի լավ է՝ չմտածել անցյալի մասին: Միննույն է, հիմա ոչինչ չես կարող փոխել: Հարկավոր էր մտածել միայն գալիքի մասին: Ջեյմս Վեյնը թաղված էր Սելբիի գերեզմանատան անանուն շիրիմում: Ալան Քեմփբելը գիշերն իր լաբորատորիայում ատրճանակով ինքնասպանություն էր գործել՝ առանց Դորիանի գաղտնիքը հայտնելու, որը նա իմացել էր ակամա: Շուտով Բեզիլ Հոլլուորդի անհետացման հուզմունքն էլ կանցներ: Արդեն խոսակցությունները նվազում էին: Նշանակում է՝ իրեն սպառնացող վտանգ այլևս չկա: Բեզիլ Հոլլուորդի մահը չէր, որ կառչել էր նրա ուսերից և տանջում էր նրան, այլ իր սեփական հոգու մահը, կենդանի մարմնի մեջ գտնվող հոգու մահը: Բեզիլը նկարել էր այնպիսի մի դիմանկար, որը խորտակեց իր կյանքը: Դորիանն այդ բանի համար չէր կարող ներել նրան: Ամեն ինչի հանցավորը դիմանկարն էր: Բեզիլն անտանելի խոսքեր էր ասել իրեն, իսկ ինքը համբերությամբ կուլ էր տվել այդ բոլորը: Իսկ մարդասպանությունը: Մարդասպանությունը պարզապես ակնթարթային խելահեղություն էր: Իսկ Ալան Քեմփբելը... Նրա ինքնասպանությունը իր անձնական գործն էր, այդպես է եղել կամքը: Իրեն՝ ինչ:

Նոր կյանք... ահա, թե ինչ էր նա ուզում: Ահա, թե ինչի էր

ձգտում Դորիանը: Եվ նա համոզված էր, որ սկսել է, այսինքն. Համենայն դեպս նա խնայել էր մի անմեղ աղջկա: Դորիանին այլևս անմեղությունը չէր գայթակղի: Սա պետք է, ազնիվ լիներ:

Հեթո՛րի Մերթոնի մասին հիշելիս Դորիանը մտածեց, թե այդպիսի կողպած սենյակում դիմանկարը չի փոխվել դեպի լավը: Այո՛, այո՛ փոխված կլինի, այլևս այնքան զարհուրելի չի լինի, ինչպես առաջ, եթե Դորիանի կյանքը մարքովեր, գուցե դեմքից չքվեին բոլոր արատների և կրքերի հետքերը: Գուցե այդ հետքերն արդեն անհետացել են: Հարկավոր է ստուգել:

Դորիանը սեղանից վերցրեց լամպը և վերնահանրկ բարձրացավ: Երբ բացեց դուռը, զարմանալի երիտասարդ դեմքին ուրախության ժպիտ խաղաց և կանգ առավ շուրթերի վրա: Այո՛, նա պետք է բարի լինի, և այդ զգվելի նկարը, որ թաքցրել էր բոլորից, այլևս նրա համար սարսափելի չէր լինի: Նրան թվաց, թե բեռն արդեն ընկել է ուսերից:

Նա հուշիկ ներս մտավ, ինչպես միշտ, ներսից կողպեց դուռը և պոկեց, դիմանկարի ալ վարագույնը: Ցավի և զայրույթի ճիչ պոռթկաց նրա կրծքից: Ոչ մի փոփոխություն: Միայն աչքերում խորամանկ արտահայտություն տեսավ և շուրթերի վրա՝ շողոքուրթ քմծիծաղ: Կտավի արարածը դեռ նույն զարշելին էր, նույնիսկ ավելի նոզկալի, քան առաջ, իսկ բոսորագույն հեղուկը, որ թրջել էր ձեռքը, կարծես ավելի էր պայծառացել և նմանվել նոր հեղված արյան: Դորիանն սկսեց դողալ: Միթե միայն դատարկ փառամոլությունն էր ստիպել նրան կատարել միակ բարի արարքը, թե՛ նոր զգացությունների տենչը, ինչպես ծաղրով ակնարկեց լուրջ Հենրիին, թե՛ բարի երևալու ցանկությանը, որ ստիպում է՝ մեկ երբեմն կատարել ազնիվ գործեր, լինել ավելի լավը, քան իրականում կանք: Կամ գուցե, բոլորը միասին: Իսկ ինչպե՞ս էր

արյան բիծն ավելի մեծացել: Այդ բիծը, սոսկալի վարակիչ հիվանդության նման, կարծես, տարածվել էր կնճոռոտ ձեռքի վրայով... Արյուն կար նաև ոտքերի վրա. ձեռքից էր կաթել... Ահա արյուն նաև մյուս ձեռքի վրա, որը դանակ չէր բռնել: Խոստովանե՛լ... նշանակում է, պետք է խոստովանե՛լ: Հանձնվել և մահվան դատապարտվել:

Նա ծիծաղեց: Զգաց, որ միտքը հրեշավոր է: Եթե նույնիսկ խոստովանե՛ր, ո՞վ կհավատար: Ոչ մի հետք սպանվածից չկար: Նրան պատկանող իրերը ոչնչացված էին, ինքը՝ Դորիանն էր այրել: Աշխարհը պարզապես կասեր, թե նա խելագար է: Եվ կփակեին գժանոցում, եթե համառորեն պնդեր...– Սակայն պարտքի գգացումը նրան ստիպում էր խոստովանել, խոստովանել և հրապարակով պատիժ կրել. խայտառակվել հրապարակորեն: Գոյություն ունի Աստված, և նա պահանջում է, որ մայր խոստովանի իր մեղքերը և քրեական առաջ: Ոչինչ չի մաքրի իրեն՝ Դորիանին, եթե նա չխոստովանի իր ոճրագործությունը: Ոճրագործություն... նա թոթվեց ուսերը: Բեզիլ Հոլլուորդի մահը շատ չնչին էր թվում նրան: Նա մտածում էր Հեթթի Մերթոնի մասին: Որովհետև հայելին, իր հոգու այդ հայելին, որին ինքը նայում է, կեղծ է: Փառամոլություն: Հետաքրքրասիրություն: Շողոքորթություն: Մի՞թե իր ինքնահրաժարման մեջ սրանցից բացի ուրիշ ոչինչ չկար: Կար: Կար նույնիսկ ավելին, գոնև ինքն այդպես էր կարծում: Բայց ո՞վ կարող է ասել...

Ո՛չ: Ուրիշ ոչինչ չկար: Նա խնայել էր Հեթթիին միայն փառամոլությունից դրդված: Շողոքորթությանը հագցրել էր առաքինության դիմակ: Հետաքրքրության համար է թույլ տվել այդ ինքնահրաժարումը: Նա հիմա ամեն ինչ պարզ հասկանում էր:

Իսկ մարդասպանությունը... Մի՞թե դա մինչև կյանքի վերջը

պետք է հետապնդեր իրեն: Մի՞թե անցյալը միշտ պետք է, ճնշելու իրեն: Գուցե, իսկապես պետք է խոստովանել: Ո՛չ: Երբևր: Նրա դեմ միայն մի թույլ հանցանշան կա՝ դիմանկարը. դա է միակ ապացույցը: Ուրևմն, հարկավոր է դիմանկարը ոչնչացնել: Այլևս ինչո՞ւ պահել: Առաջ նա հաճույք էր ստանում՝ դիտելով նրա փոփոխումը, ծերանալը: Հետագայում այդ հաճույքը այլևս չէր զգում: Դիմանկարը նրան նույնիսկ գիշերները հանգիստ չէր տալիս: Հեռանալիս նույնպես սարսափել է՝ չլինի՞ թե հանկարծ մեկն ու մեկը գիտի իր գաղտնիքը: Դիմանկարը հաճախ էր թունավորել նրա տրամադրությունը, թախծով պարուրել նրա կրքերը, տրտմությամբ սքողել նրա բերկրանքի պահերը: Նրա համար այդ նկարը ելել էր խլճի պես մի բան: Այո՛, խիղճ: Եվ հարկավոր էր ոչնչացնել այդ:

Դորիանը նայեց շուրջը և տեսավ այն դանակը, որով սպանել էր Բեգիլ Հոյուուոյդին: Նա բազմաթիվ անգամ մաքրել էր, որպեսզի ոչ մի բիծ չմնա վրան, և այժմ շողշողում էր: Այդ դանակն ինչպես սպանել էր նկարչին, այնպես էլ թող սպաներ նկարչի գործը և այն ամենը, որ կապված էր նրա հետ: Դանակը կոչնչացներ անցյալը, իսկ երբ մեռներ անցյալը, ինքն արդեն ազատ կլիներ: Դորիանը կսպանի դիմանկարի գերբնական հոգու կյանքը, և երբ դադարեն այդ գարշելի չարագուշակությունները, նորից կխաղաղվի իր կյանքը:

Նա ճանկեց դանակը և խրեց դիմանկարի մեջ:

Լսվեց ճիչ և ծանր թրմփոց: Ճիչն այնքան զարհուրելի էր, որ արթնացած սպասավորները վախեցած դուրս թռան իրենց սենյակներից, իսկ երկու ջենտլմեն, որ այդ ժամանակ անցյալում էին ներքնի հրապարակով, կանգ առան և նայեցին մեծ տան վերին լուսամուտներից: Հետո գնացին ոստիկան փնտրելու և, ոստիկան գտնելով, նրա հետ վերադարձան: Մի քանի անգամ գանգը խփեցին, բայց պատասխան չկար:

Ամբողջ տունը խավարի մեջ էր, միայն մի լույս էր առկայծում վերնահարկի լուսամուտում: Փոքր-ինչ սպասելուց հետո ոստիկանը մոտեցավ կից հարևան տան առմուտքին և այնտեղից սկսեց դիտել:

- Ո՞ւմ տունն է սա, պարենտ,- հարցրեց ավագ ջենտլմենը:

- Պարոն միստեր Գրեյինը, սըր,- պատասխանեց ոստիկանը:

Ջենտլմենները նայեցին միմյանց և արհամարհական բանիծաղով ինոքացան: Նրանցից մեկը սըր Հենրի Աշթոնի հորեղբայրն էր:

Իսկ տան ներսի այն մասում, որտեղ քնում էին սպասավորները, բոլորն արթնացել և կիսահագնված փսփսում էին, ծեր տիկին Լիֆը արտասվում էր՝ ձեռքերը կոտրտելով: Ֆրենսիսը մահվան պես գունատ էր:

Քառույղ ժամ հետո նա կանչեց կառապանին ու մի սպասավորի, որոնց հետ ոտքերի ծայրերի վրա վերև բարձրացան: Դուռը բխեցին, բայց պատասխան չկար: Կանչեցին: Ոչ մի ձայն, լուրջություն էր: Վերջապես, դուռն ուժով բացելու զուր ջանքերից հետո, բարձրացան տանիք և այնտեղից պատշգամբ իջան: Լուսամուտները հեշտությամբ ետ գնացին, սողնակները հին էին:

Մտնելով ներս՝ նրանք տեսան պատից կախված իրենց սիրոջ հոյակապ դիմանկարը՝ երիտասարդության ու գեղեցկության ամբողջ շքեղությամբ: Իսկ հատակին... ընկած էր մի սպանված մարդ՝ ֆրակը հագին, դանակը սրտի մեջ մխրձված: Նրա դեմքը թռչնած էր, կնճռոտված և վանող: Եվ միայն մատանիներից ճանաչեցին, թե ով է նա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ.....	3
ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼԴ.....	4
ԳՈՐԻԱՆ ԳՐԵՅԻ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ.....	6
ԳԼՈՒԽ 1.....	6
ԳԼՈՒԽ II.....	26
ԳԼՈՒԽ III.....	48
ԳԼՈՒԽ IV.....	67
ԳԼՈՒԽ V.....	89
ԳԼՈՒԽ VI.....	107
ԳԼՈՒԽ VII.....	118
ԳԼՈՒԽ VIII.....	135
ԳԼՈՒԽ IX.....	154
ԳԼՈՒԽ X.....	168
ԳԼՈՒԽ XI.....	180
ԳԼՈՒԽ XII.....	208
ԳԼՈՒԽ XIII.....	218
ԳԼՈՒԽ XIV.....	227
ԳԼՈՒԽ XV.....	244
ԳԼՈՒԽ XVI.....	257
ԳԼՈՒԽ XVII.....	269
ԳԼՈՒԽ XVIII.....	278
ԳԼՈՒԽ XIX.....	291
ԳԼՈՒԽ XX.....	304

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼԻ

Կազմող և խմբագիր՝ Լ. Մարգարյան
Համակարգչային ձևաչորոտմը՝ Հ. Փիլոյանի, Ն. Գևորգյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Օհանջանյանի

ԷԴԻՏ ՊՐԻՆՏ
Ք. Ջուռ, Փրակաթու 12
Կ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

EDIT PRINT
12 Tsoumalyan str., Yerevan
Tel.: (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am